

Biblioteca PRIS

Biblioteca Municipală B.P. HASDEU Vol. 72 (2019) Nr. 1

ISSN 1811-900X

The logo for BiblioPolis is a grey square containing the words "Biblio" and "Polis" in a white, stylized, serif font. "Biblio" is positioned above "Polis".

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură,
editată de Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu” din Chișinău

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

BiblioPolis

Apare din anul 2002

Vol. 72 (2019) Nr. 1

Director fondator:

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Director:

dr. Mariana HARJEVSCHI

Redactor-șef:

Vlad POHILĂ

Colegiul de redacție:

Elena BUTUCEL (*Servicii, Imagine*);

acad. Mihai CIMPOI;

Tatiana COȘERIU (*Evaluare*);

Nicolae DABIJA, membru de onoare al Academiei Române;

dr. hab. Aliona GRATI (*Studii și cercetări*);

dr. Mariana HARJEVSCHI (*Legislație, Politică*);

Margarita ȘCELICOVA (*Biblioteci ale minorităților etnoculturale*);

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI (*Dezvoltare, Inovații*);

prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL (București);

Ludmila PÂNZARU (*Tehnologii, Resurse*);

Maria PILCHIN (*Programe și evenimente*);

Vlad POHILĂ (*Editorial, Cultură și spiritualitate*);

dr. Vitalie RĂILEANU (*Procesul literar contemporan*);

drd. Sorina STANCA (Cluj-Napoca);

conf. univ. dr. Vasile ȘOIMARU;

Elena TARAGAN (*Lectură*);

conf. univ. dr. hab. Nelly ȚURCAN (*Teorie și practică*)

Secretar general de redacție:

Genoveva SCOBIOALĂ

Coperta:

Valeriu HERȚA

Machetare:

Ion VÂRLAN

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova

Tel. redacției: 022 210 734; e-mail: bibliopolisbm@gmail.com;

www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>

CUPRINS

EDITORIAL

- Vlad POHILĂ*
Educația pentru carte și lectură
în revista noastră..... 5

STUDII ȘI CERCETĂRI

- Lidia KULIKOVSKI*
O radiografie a instruirii la BM „B.P.
Hasdeu”: rezultatele cercetării activității
și a percepției profesionale a CNEPB ... 8
- Victoria FONARI*
Proza lui E. Hemingway și a lui V.
Voiculescu sub lupa psihanalizei lui J.
Lacan..... 37
- Anya KAMENETZ*
Ce se întâmplă în creierul copilului
când îi citim povești: concluziile
unui studiu 47
- Edward de BONO*
Sursele creativității 49

TEORIE ȘI PRACTICĂ

- Lidia KULIKOVSKI*
Talcik științific – 2019, o modalitate
de a uni oameni de succes sub egida
acelorași sentimente 53
- Lilia CANȚÎR*
Lectura – o treaptă a succesului..... 64

PLĂCEREA LECTURII SF

- Elena TARAGAN*
Confesiuni literare: „alfabetism
romanesco” 68

ISTORII DE SUCCES

- Ana OSTAȘEVSKI*
Poveștile seniorilor au prins viață la
Biblioteca „Ovidius” 71

SERVICII

- Ludmila PÂNZARU*
Connect Plus: Explorează
tehnologiile în bibliotecă..... 74

Lilia CANȚÎR

- Activități organizate în cadrul serviciilor
de studiere a limbilor străine la Filiala
„Ștefan cel Mare”..... 79

VIAȚA FILIALELOR

- Angela TIMUȘ*
Spre cultură prin lectură: Programul
„Chișinăul citește”, ediția a XV-a 83
- Raia ROGAC*
Chișinăul citește trei cărți odată..... 91
- Doina POSTOLACHI*
Chișinăul citește un captivant roman
pentru adolescenți 93

EVENIMENTE

- Ludmila CAPIȚA*
O frumoasă și irepetabilă reuniune
de „suflet pentru suflet...” 108
- Alexandru MORARU*
Conferința științifică „B.P. Hasdeu –
folclorist și lingvist de excepție” 111
- Elena TARAGAN*
Impresii de iarnă despre fericirea din
clepsidră a poetei Victoria Fonari 113

DIALOGURI ACTUALE

- Chestionarul din bibliotecă 117
(format de *Maria PILCHIN*)
- Igor Guzun: „Ne stă bine așa cum le stă
bine cărților, împreună” (*Consemnare:*
Ana MARCHITAN) 118

MANIFESTĂRI CULTURALE

- Elena TARAGAN*
Citim împreună 121

EMINESCIANA

- Gică MANOLE*
Mihai Eminescu și Basarabia 124

LA COLEGII NOȘTRI

- Eugenia RAILEAN*
Biblioteca publică la intersecția între
frumos și util..... 133

INTERVIURI MAGISTRALE

„Ce mare e fericirea de a te descoperi, la timp!”. Un interviu cu filosoful și poetul Grigore Vasilescu (*Consemnare: R. ROGAC*).....136

OMAGIERI

Victoria FONARI

O amintire din februarie despre prietenia dintre acad. Mihail Dolgan și poetul Grigore Vieru 145

Lilia CANȚÎR

O viață plină de creație pentru oameni.....147

PATRONUL NOSTRU SPIRITUAL

Valentin CONSTANTINOV

La obârșia Hâjdienilor. Reprezentanții neamului din sec. al XVII-lea 151

CARTEA DE SPECIALITATE

Георги Барбаров – поэт, влюбленный в жизнь (*Larisa BARABAȘ*) 164

RECENZII ȘI CONSEMNĂRI

Cioburi de amintiri dintr-o copilărie de sticlă (*Aliona GRATI*) 168

„CINCI PLUS PATRU”. Al nouălea val (*Dumitru CRUDU*).....170

Clepsidra ce încapă arta de a fi (*Lidia GROSU*) 173

O istorie ilustrată a românilor de la est de Prut din 1971 până în prezent: o nouă carte de referință a istoricului Octavian D. Țăcu (R. ROGAC) 175

Poezia lui Vitalie Răileanu – o oază a solitudinii revigoratoare (*Lidia GROSU*) 180

IMPRESII DE LECTURĂ

„Creativitatea serioasă” a lui Edward de Bono (*Lidia KULIKOVSKI*) ..182

Dumitru Băluță: ...invitație la cafea (-ua) cu zaț (*V. RĂILEANU*) 185

Un prozator de cursă lungă (*Dumitru CRUDU*).....187

Un poet inconfundabil – Ionel Simota (*V. RĂILEANU*) 188

Favorabilitatea luminii în roz ca țintă a unor „Drumuri” (*Lidia GROSU*) 190

Dimensiunea existențială a cuvântului aforistic (*V. RĂILEANU*).....191

IN MEMORIAM

Cu gândul la Marea Reunire, Iulia Scutaru Cristea a trecut hotarul veșniciei (*Raia ROGAC*) 193

EDUCAȚIA PENTRU CARTE ȘI LECTURĂ ÎN REVISTA NOASTRĂ

Vlad POHILĂ

De la chiar lansarea sa, revista *BiblioPolis* și-a propus, în mod firesc, mai multe obiective prioritare, inclusiv: informarea cititorilor despre activitatea curentă a filialelor BM „B.P. Hasdeu”; promovarea experienței avansate, eficiente ce se înregistrează în munca bibliotecarilor; familiarizarea beneficiarilor cu performanțele și inovațiile din domeniul bibliologic; culturalizarea lor prin publicarea de articole, studii, consemnări vizând sferele literar-artistice autohtonă și universală etc.

Un obiectiv central l-a constituit și educarea pentru carte și lectură, ca un suport deosebit de important pentru bunul mers al lucrurilor în activitatea bibliotecilor, respectiv, a bibliotecarilor; pentru un dialog eficient între bibliotecari și utilizatori. Totuși, după 17 ani de editare a revistei, constatăm că în *BiblioPolis* nu au fost rubrici ad-hoc ce ar face dovadă a unei promovări **speciale** a ideii de educație prin carte și lectură. În schimb, **această idee a fost una călăuzitoare** în numeroase alte publicații, risipite, de-a lungul anilor, la cele mai diverse generice și rubrici. E un lucru, în fond, explicabil, dacă pornim de la premisa că în viața bibliotecii, în activitatea bibliotecarilor, totul începe și continuă prin cultivarea obișnuinței, a necesității, apoi și a pasiunii de a lectura.

Răsfoind (mai mult imaginar, din memorie) colecția revistei noastre pe parcursul anilor de apariție, pînă la ultimele ei numere, nu vom găsi nici un articol abordînd tema tehnologiilor de lectură, adică, cum să facem ca să citim mai repede, mai mult, dar și eficient. Este adevărat că acest

subiect a intrat efectiv în centrul atenției, la noi, cu precădere în ultimul deceniu, anterior despre aceasta vorbindu-se mai mult în surdină. Doar de trei ori – de două ori pe la mijlocul anilor 2000, iar altă dată cu totul recent, în 2017, am inserat articole ce ar putea fi considerate și drept niște liste cu recomandări de lectură: pentru diferite categorii de vîrstă și, firește, pentru cele mai diverse gusturi. Astfel încît, vom reitera: nu a existat, pînă în prezent, o susținere expresă, prin articole speciale, a necesității de a ne apropia de carte, a nevoii de lectură. Totodată, însă, putem spune cu certitudine că indirect, tangențial, complementar, tema respectivă a fost abordată mereu, continuu, dacă nu număr de număr, apoi obligatoriu de cîteva ori pe an. Vom face în continuare o sumară trecere în revistă a principalelor publicații pe tema educației pentru carte și lectură, așa cum a fost tratată ea în revista *BiblioPolis*, la diferite rubrici și generice, de-a lungul a 17 ani, în circa 70 de volume.

O rubrică ce poate fi considerată de o seamă cu revista noastră însăși, este *Recenzii și consemnări*. La cîteva ani de apariție a revistei *BiblioPolis*, această rubrică „s-a scindat” în încă una, *Impresii de lectură*, iar ceva mai tîrziu, pe la 2010, a „prins glas” și rubrica intitulată *Cartea de specialitate*. Fiecare număr de revistă insera cîte trei-patru, uneori și cinci-șase articole la aceste rubrici, prezentînd tot atîtea noi apariții editoriale, de obicei, de la Chișinău, dar și de la București, Iași, Cluj-Napoca, Tîrgu-Mureș, alte orașe din România. Orice recenzie (sau prezentare, consemnare)

este în sine o pledoarie pentru cartea analizată, așadar, este și o opțiune pentru lecturarea ei, în acest scop autorii înlesnindu-le eventualilor cititori calea spre citire, prin furnizarea unui set de informații suplimentare: cum arată această carte (reproducerea copertei la cartea recenzată fiind un element obligatoriu al recenziilor, semnalărilor și consemnărilor din *BiblioPolis*), anumite date despre autor, informații despre condițiile apariției cărții recenzate, despre unele ecouri vizînd această apariție, prin citarea opiniilor unor autorități în domeniu (critici literari, jurnaliști, editori, bibliotecari). Conform unor estimări cu totul aproximative, la rubricile amintite, pe parcursul a 16-17 ani, au fost comentate circa 300 de noi apariții editoriale, dintre care cele mai multe au fost volume de beletristică, acestea fiind urmate de cărți de referință (dicționare, îndreptare, enciclopedii), după care s-au clasat cărțile din domeniul bibliografiei. Putem spune că, în acest răstimp, redactorii și autorii de la *BiblioPolis* au făcut cel puțin 300 de demersuri în favoarea educației pentru și prin carte și lectură. Desigur, ne putem face și o imagine despre impactul acestor articole de popularizare a unor cărți noi, pe paginile revistei noastre: printre autorii rubricilor sus-menționate se numără și maestri ai cuvîntului scris ca Mihai Cimpoi, Nicolae Rusu, Claudia Partole, Valeriu Rață, Raia Rogac, Gheorghe Pârlea, Lidia Hlib, Ninela Caranfil, Eugenia Manea-Cernei, Tamara Gorincioi etc.; la fel, specialiști de vază în domeniul bibliologic precum Lidia Kulikovski, Nelly Țurcan, Vera Osoianu ș.a. Este îmbucurător faptul că în calitate de autori ai prezentărilor de carte pe paginile *BiblioPolis*-ului compar tot mai des și bibliotecarii, ei oferind informații despre noi achiziții ale filialei în care sînt angajați sau, pur și simplu, expunîndu-și impresiile despre un volum nou de proză (poezie, eseu, dramaturgie) care le-a plăcut și care cred

că merită a intra în atenția unui număr mai mare de cititori.

BiblioPolis s-a dorit să fie un cronicar nepărtinitor al vieții Bibliotecii Municipale, capabil să descrie și să comenteze cele mai importante evenimente ce se produc la Sediul Central și în cele aproape 30 de filiale ale ei. Credem că, în bună măsură, intenția capătă contururi, ea fiind materializată în zeci de reportaje de la locul desfășurării celor mai diferite manifestări, dintre care un loc central revine lansărilor și prezentărilor de carte, omagierilor scriitorilor, întîlnirilor și discuțiilor cu condeieri de la Chișinău, Bălți, București, Iași, Bistrița-Năsăud, Constanța etc. Mai rar, și totuși au avut loc și promovări ale unor cărți, respectiv, ale unor autori din afară: s-a dovedit a fi memorabilă întîlnirea cu scriitorul lituanian, acum trăitor în SUA, Tomas Venclova, sau cu prof. dr. în istorie Dimitrie (Dinu) Ursu – conaționalul nostru din Ucraina, care, la apusul vieții a revenit pe cît de spectaculos, pe atît de emoționant la originile sale românești. O lansare de carte, ca și o întîlnire cu un scriitor, implică o discuție amplă despre carte, despre lectură, despre importanța de a trăi prin lecturi, acestea făcîndu-ne viața mai plină, mai bogată, mai captivantă. Este, deci, întru totul explicabil că multe din cărțile lansate, prezentate, expuse și puse în discuție la BM „B.P. Hasdeu”, la numeroasele ei filiale, au devenit, adeseori, volume de top în lista preferințelor cititorilor noștri. Iar consemnarea, în revista noastră, a desfășurării evenimentului, a contribuit, fără doar și poate, la accentuarea atenției publicului cititor asupra unor cărți noi, asupra operei, activității literare a unui sau altui condeier.

Au o contribuție mare la popularizarea ideilor de educație prin carte și lectură desfășurarea, la BM „B.P. Hasdeu” a unor proiecte inedite de promovare a lecturii printre cititorii noștri de diferite vârste și cu diferite necesități profesionale, intelectua-

le, emotive sau de cunoaștere. Ne referim, în primul rând, la proiectele de mare succes înregistrat pe parcursul ultimilor ani *Chișinăul citește și Bătălia cărților*. An de an, revista *BiblioPolis* a relatat amplu, amănunțit, cu implicarea participanților la aceste originale competiții ale inteligenței și ale setei de a cunoaște mai bine viața și lumea – prin lectură. După cum ne demonstrează experiența, cărțile recomandate pentru lectură elevilor din clasele primare, celor din clasele superioare și adulților, se bucură de o atenție sporită a participanților la aceste proiecte. Toți participanții la *Bătălia cărților* scriu eseuri – uneori și veritabile studii de analiză / critică literară – ceea ce îi determină pe unii absolvenți de licee sau de colegii să aleagă viitoare specializări legate direct de știința literaturii, de bibliologie sau de jurnalism. Aceștia, la rândul lor, direct sau indirect, promovează cărțile și autorii cu care s-au familiarizat în cadrul programelor lansate de BM „B.P. Hasdeu” printre semeni, colegi, prieteni, rude etc. Și revista noastră, inserând articole despre desfășurarea evenimentelor în cauză, despre cărțile și autorii puși în discuție, despre învingătorii în competițiile de lectură – contribuie astfel, în felul său, la educarea pentru carte și lectură a chișinăuienilor, în special, poate, a micilor și tinerilor locuitori ai capitalei noastre.

Două rubrici susținute de mai bine de un deceniu în revista *BiblioPolis* au un impact specific asupra celor pasionați de lectură. Avem în vedere rubricile *Patronul nostru spiritual* și *Eminesciana*, prima întrunind articole, studii, cercetări consacrate genialului scriitor și învățat român, originar din Basarabia, Bogdan Petriceicu Has-

deu; iar a doua, după cum devine clar și din titlu – însumează scrieri noi sau inedite referitoare la viața, opera și nemurirea lui Mihai Eminescu. Citind ca redactor multe din publicațiile de la aceste generice care ne duc cu gândul la doi titani ai literaturii, culturii și conștiinței românești, nu de rare ori m-am surprins la ideea că iată, în ciuda așteptărilor, l-am văzut ceva mai altfel de Eminescu, respectiv, pe Hasdeu; că, iată, am aflat ceva nou despre destinele lor zbuciumate, am descifrat unele taine ale laboratorului lor de creație. Aproape fiecare articol inclus la una din aceste două rubrici constituie și un îndemn la citirea și re-citirea operei clasice literaturii române, iar mai larg subînțelegem o invitație de a ne apropia mereu de valorile perene ale spiritualității naționale și universale. Și nu trebuie să ne mire dacă cineva, citind în *BiblioPolis*, la rubrica *Patronul nostru spiritual* sau la *Eminesciana*, vreo scriere inedită, începe a căuta alte studii, alte cercetări, cărți despre acești sau alți clasici. Ceva similar s-a întâmplat și cu unele articole inserate în anul 2018, la rubrica *Centenarul Marii Uniri*: am avut mărturisiri că unii dintre cititorii noștri au solicitat cărți de autori publicați de noi sau de volume menționate în articolele și studiile inserate sub respectivul generic...

În concluzie, vom menționa că la promovarea educației pentru carte și lectură orice metodă este binevenită, iar scrierea și publicarea, în acest scop, a materialelor de revistă conferă intenției un vădit avantaj, pe care ni-l asigură cuvântul tipărit, gândul înveșnicit pe hârtie sau în versiune modernă, digitală.

O RADIOGRAFIE A INSTRUIRII LA BM „B.P. HASDEU”: REZULTATELE CERCETĂRII ACTIVITĂȚII ȘI A PERCEPȚIEI PROFESIONALE A CNEPB

Conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI,
director adjunct, BM

INTRODUCERE

Studierea evoluției atitudinii sau viziunii față de aspectele necesare dezvoltării capacității Bibliotecii Municipale (BM) pentru a face față schimbărilor sugerează mai multe aspecte. În 2007 ne-am declarat *Instituția care învață*, din această viziune a fost gândit modelul Centrului de instruire, numit atunci Campusul Cunoștințelor, componentă indispensabilă realizării acestei viziuni. Strategia 2008-2017 conținea acest deziderat. Noua conducere a respectat angajamentele asumate anterior, inclusiv reparația Campusului Cunoștințelor care a ajuns, datorită Novatecii (dotare tehnică integrală și instruirea angajaților BM) Centrul de Excelență profesională.

Centrul Național de Excelență Profesională pentru Bibliotecari (CNEPB), deschis la 28 martie 2014, în acest an a marcat cinci ani de funcționare. În acești ani CNEPB a devenit un adevărat Centru de Excelență obținând rolul de centru metodologic pentru cele șase Centre Regionale de Excelență, (Telenești, Căușeni, Bălți, Orhei, Cahul, Ceadâr-Lunga) și de centru metodologic pentru raioanele arundate (Strășeni, Criuleni, Dubăsari, Nisporeni, Hâncești, Ialoveni).

A fost loc de reuniune pentru multe evenimente de instruire de nivel național, aici au livrat instruirii formatori notorii din Republica Moldova, România, Ucraina și chiar de la IFLA. Cele mai importante cur-

suri Novateca au fost lansate și livrate aici – de la Biblioteca Modernă la Cursul online Advocacy. Aici au fost instruiți peste 40 de formatori marca Hasdeu, care livrează activități educaționale în cadrul serviciilor BM.

În acest răstimp, CNEPB a devenit un Laborator de inovație – aici au fost lansate proiectele *Zilele FedEx@Hasdeu*, *Chindii profesionale* și, mai nou, *Laboratorul de experimente nonformale*. A fost și Laborator tehnologic în care bibliotecarii au deprins abilități tehnologice, digitale, a fost spațiul în care au învățat design și inovație, advocacy și servicii noi. CNEPB a dezvoltat cele mai multe curricule pe diverse subiecte de interes și necesitate profesională.

METODOLOGIA CERCETĂRII

Studiul a fost realizat la inițiativa Secției de studii și cercetări a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

Cercetarea a avut ca scop elucidarea imaginii CNEPB în mentalul colectiv al BM și a percepției rolului acestuia în organizarea instruirii bibliotecarilor.

Obiectivele studiului au constat în:

- Analiza ofertei educaționale a CNEPB;
- Cartografierea necesităților de formare profesională a angajaților BM;
- Identificarea nevoile de dezvoltare a competențelor profesionale;

Tabelul 1. Datele statistice raportate la eșantion

Categoria de personal	Numărul de persoane	%	Numărul de respondenți conform eșantionului	%
Personal total	425	100%	115	27,06%
Personal profesional	360	84,71%	115	31,94%
Cu studii superioare (total)*	321	89,17%	105	91,30%
Cu studii superioare de specialitate*	93	25,83%	51	44,35%
Cu studii medii (total)*	39	10,83%	7	6,09%
Cu studii medii de specialitate*	3	0,83%	3	2,61%

Sursa: Raportul de activitate al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” pentru anul 2018 [online]. Publicat 26 aprilie 2019. Disponibil: https://issuu.com/ludmilapanzari6/docs/raport_bm_2018

* **Notă:** se calculează din categoria de personal profesional.

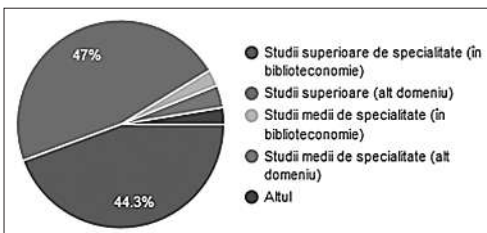
- Studiul opiniilor bibliotecarilor cu privire la activitatea CNEPB în calitate de centru de instruire;
- Analiza opiniilor referitor la modul de organizare a procesului instructiv-formativ la CNEPB;
- Examinarea percepțiilor bibliotecarilor cu privire la posibilitățile de formare profesională continuă în cadrul CNEPB etc.

Obiectivul specific a fost de a consolida capacitatea BM de formare profesională continuă.

Studiul a avut la bază un sondaj de opinie.

Metodele de colectare a datelor

Pentru realizarea scopului propus a fost aplicată modalitatea cea mai des folosită în cadrul metodei cantitative – son-

dajul. Sondajul a fost o tehnică extrem de utilă dat fiind faptul că datele au fost colectate direct de la respondenți în vederea unei evaluări de bază. În practică, cercetările cantitative, de obicei, sunt realizate prin intermediul unui chestionar. În acest caz, a fost aplicat un chestionar online care a cuprins 47 de întrebări, având ca scop colectarea informației dorite. Chestionarul a fost structurat în 4 module, fiecare din ele punând accentul pe o anumită problemă de cercetare:

Modulul I. CNEPB – centru de instruire al BM „B.P. Hasdeu”;

Modulul II. Organizarea instruirilor la CNEPB;

Modulul III. Oferta educațională;

Modulul IV. Satisfacția privind activitatea CNEPB.

Chestionarul a inclus întrebări închise, deschise, mixte, precum și întrebări de scală.

Cercetarea s-a realizat în perioada 16-31 octombrie 2018 pe un eșantion de 115 de respondenți din toate filialele și structurile organizaționale ale BM (Tabelul 1).

Eroarea de eșantionare este de +/- 5,5 % pentru un nivel de încredere de 95%.

Variabila	Grup	Nr. de respondenți	Procent
Vârstă	a) până în 25 ani	7	6,1%
	b) 26-35 ani	19	6,5%
	c) 36-45 ani	30	26,1%
	d) 46-57 ani	33	28,7%
	e) 58-65 ani	22	19,1%
	f) peste 66 ani	4	3,5%
Sex	a) feminin	109	94,8%
	b) masculin	6	5,2%
Vechimea în muncă generală	a) până în 5 ani	14	14,8%
	b) 6-10 ani	8	7,0%
	c) 11-15 ani	11	9,6%
	d) 16-20 ani	18	15,7%
	e) 21-25 ani	11	9,6%
	f) peste 26	50	43,5%
Vechimea în muncă în biblioteconomie	a) până în 5 ani	33	28,7%
	b) 6-10 ani	13	11,3%
	c) 11-15 ani	15	13,0%
	d) 16-20 ani	13	11,3%
	e) 21-25 ani	6	5,2%
	f) peste 26	35	30,4%
Vechimea în muncă în actuala bibliotecă	a) până în 5 ani	50	43,5%
	b) 6-10 ani	15	13,0%
	c) 11-15 ani	15	13,0%
	d) 16-20 ani	9	7,8%
	e) 21-25 ani	8	7,0%
	f) peste 26	18	15,7%
Post / funcție	a) director & director adjunct de bibliotecă	3	2,6%
	b) șef de bibliotecă / filială	20	17,4%
	c) șef serviciu / șef oficiu	40	34,8%
	d) bibliotecar principal	11	9,6%
	f) bibliotecar	40	34,8%
	g) altul	1	0,9%
Pregătirea inițială	a) studii superioare de specialitate (în biblioteconomie)	51	44,3%
	b) studii superioare (alt domeniu)	54	47,0%
	c) studii medii de specialitate (în biblioteconomie)	3	2,6%
	d) studii medii de specialitate (alt domeniu)	4	3,5%
	e) altul	3	2,6%

Variabila	Grup	Nr. de respondenți	Procent
Categoria de calificare	a) categoria superioară	23	20%
	b) categoria I	38	33%
	c) categoria II	29	25,2%
	d) fără categorie	25	21,7%

Date privind pregătirea inițială a respondenților sunt prezentate în Figura 1.

La cercetare au participat toate structurile BM.

ANALIZA ȘI INTERPRETAREA DATELOR

Chestionarul a scos în evidență multe aspecte referitoare la calitatea activității, la spații, facilități, dotări, atmosferă ș.a. Rezultatele, sugestiile, recomandările și feedback-ul constructiv vor servi drept repere pentru elaborarea unui plan de îmbunătățire a activității CNEPB și de eficientizare a procesului de interrelație cu bibliotecarii dornici de dezvoltare profesională.

CNEPB își respectă rolul de componentă indispensabilă a conceptului *BM*, *Instituția care învață* înregistrând pe parcursul acestor cinci ani rezultate palpabile de capacitate, adoptând norme culturale precum deschiderea spre învățare a bibliotecarilor, educația învățării (învățăm cum să învățăm) care dezvoltă devotament autentic pentru învățare și pentru schimbare, oferind oportunități permanente de formare a abilităților pentru practică.

În biblioteca tradițională dogma este: conducere, organizare și control. În *biblioteca care învață* noua dogmă este: viziune, valori și modele mentale. Doar biblioteca care învață poate sistematiza căi de a face oamenii să dezvolte modele mentale cu care să facă față oricărei situații. Deschiderea și meritul sunt valorile la formarea și întărirea convingerii că procesul luării deciziilor poate fi transformat dacă oamenii devin mai capabili de a scoate la vedere și de a discuta productiv perspectivele lor diferite asupra lumii, asupra muncii, asu-

pra instituției. Știința acțiunii – să știi când să acționezi, când să inițiezi, când să chesționezi (dialoghezi) pentru a purta discuții deschise și productive asupra problemelor critice.

Mulți dintre bibliotecarii noștri se conduc și practică aceste valori – le-am sesizat în răspunsurile critice, bătăioase, în convingerile expuse, în insistența de a lămuri deciziile luate, opțiunile alese, de a evidenția momentele critice, de a propune curajos idei asupra organizării instruirii, în exprimarea devotamentului lor pentru CNEPB, în scoaterea la suprafață, fără jenă, a aspectelor (în viziunea lor) negative sau a neajunsurilor, dar și manifestarea generozității.

Citind și analizând 81 de pagini de răspunsuri am văzut alți bibliotecari – buni, păsători, generoși, devotați și în aceeași măsură critici, montați pe duel, în unele cazuri, capitulând în aprecieri și respect în alte cazuri, dând din deget uneori iar alteori dăruind afecțiune. Ei nu știau că atunci când criticau, ei de fapt dăruiau, ei nu știau că atunci când insistau asupra punctelor lor de vedere, asupra deciziilor lor, asupra incorectitudinii unor întrebări – îi admiram. Îi admiram chiar dacă în fiecare răspuns, opinie, sugestie, opțiune simțeam o îndârjire – parcă-mi spunea fiecare: „Cercetare ai vrut? Na, cercetare! Noi suntem oameni ocupați și vii aici cu 48 de întrebări și ceri comentarii la fiecare opțiune bifată?” Dar, cred că această supărare i-a făcut foarte buni evaluatori. Oamenii de știință recunosc că cel mai bun răspuns la orice chestionar vine din primul impuls. Ei, așa cum se grăbeau, chiar au răspuns bine, iar graba se regă-

sește în cuvinte, în formulări, trimiteri, exemple. M-au emoționat de multe ori în acest demers științific. Dar mă simțeam și mândră – au învățat foarte bine și corect a evalua – este colosal rezultatul obținut! Niciodată Biblioteca Municipală n-a întreprins o așa cercetare de calitate, de așa proporții pe un subiect îngust, dar foarte important pentru fiecare angajat și pentru instituție în ansamblu.

Cercetarea perceptuală și-a setat alte așteptări, mai modeste – bibliotecarii noștri au transformat-o, prin răspunsurile lor sincere, obiective, în cunoștință de cauză, într-o cercetare de profunzime și de cuprindere. Ei au scos la suprafață probleme de management instituțional, probleme de relaționare, de calitate, de cultură instituțională, de ritualuri, de strategii, planificare (planificarea trebuie văzută ca învățare), eșecuri, valori, jocuri de culise, atitudini. Au umblat pe toate dimensiunile, componentele, structurile BM, au scuturat toate ungherele, au lustruit oglinzile ca să vadă mai clar, și-au dat cu părerea și despre culoarea brâielor și a candrelului (păretarului) – n-au scăpat nimic. Și eu sunt tot mai mândră de ei... Au făcut, de fapt, un audit al instruirii BM.

Au răspuns 115 bibliotecari-respondenți. 115 modele mentale, 115 experiențe de relație cu CNEPB, 115 bibliotecari aproape supărați, 115 bibliotecari instruiți (dintre ei mai mult de 70% foarte instruiți), 115 bibliotecari diferiți – ca pregătire, experiență, vârstă, etnie, ca atitudini, convingeri și acțiuni. Ei au văzut instruirea la Hasdeu prin prisma modelului lor, individual mintal, care luat separat este incomplet. El prinde valoare doar în context. Toate diferențele oamenilor noștri s-au revărsat în răspunsurile lor țesând un covor cu mii (5 432 răspunsuri) de culori care au dat valoare și savoare cercetării.

Astfel cercetarea a favorizat o examinare sinceră a aspectelor importante ale

învățării la Hasdeu, prin care am obținut o mai bună implicare a bibliotecarilor în luarea deciziilor pe probleme de formare.

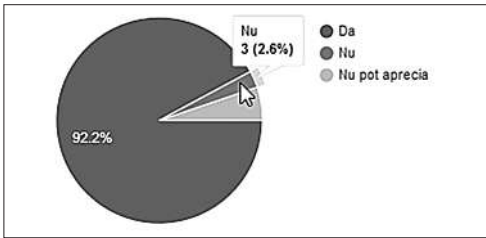
Participând și muncind onest într-un chestionar atât de vast, bibliotecarii și-au cizelat abilitățile de reflecție și abilitățile de chestionare. Conștientizarea faptului că toți colegii sunt implicați, sunt conectați într-o cauză, într-un interes comun a fortificat sentimentul de apartenență care a dat coerență cercetării. Un alt aspect desprins din răspunsurile respondenților – toți se vedeau unii pe alții drept colegi conferind, astfel, rezultatului final, caracteristica unui produs de gândire participativă. Or, asta îți dă sentimentul că ești parte, te implici, participi, contribui, chiar făurești ceva – un produs, un bun – or, rezultatele obținute sunt un bun al BM și totodată un produs.

Creșterea complexității lumii în care trăim și muncim, complicarea tot mai mare a rolului bibliotecii în această lume cer bibliotecari care învață. Instituția Hasdeu învață doar prin indivizi-bibliotecari care învață. Învățarea individuală nu garantează învățarea organizațională. Fără ea, însă, nu se produce învățarea organizațională. Bibliotecarii noștri, fără să pătrundă în această ecuație, învață, își dezvoltă măiestria personală și profesională și participă la procesul de îmbunătățire a învățării organizaționale – cercetarea actuală servește drept exemplu.

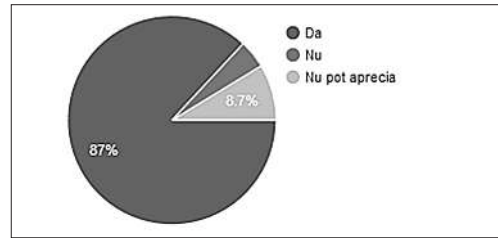
Modulul I. CNEPB – centru de instruire al BM „B.P. Hasdeu”

Bibliotecarii au răspuns la fel pozitiv și la cele patru ipoteze / supoziții în care li se cerea să-și exprime gradul în care sunt de acord cu ele. 108 bibliotecari consideră CNEPB o structură necesară pentru instruire – 37 dintre ei, în foarte mare măsură; 71 – în mare măsură. 102 bibliotecari consideră că își îndeplinește funcția de fabrică de instruire – 35 în foarte mare măsură, 67 în mare măsură.

1. Considerați că CNEPB este o structură necesară în organigrama BM „B.P. Hasdeu”?

2. Credeți că CNEPB își îndeplinește funcția de fabrică de instruire?

În ce măsură considerați că:	În foarte mare măsură	În mare măsură	În mică măsură	În foarte mică măsură	Indecis
CNEPB e o structură necesară în organigrama BM „B.P. Hasdeu”	37	71	3	1	3
CNEPB își îndeplinește funcția de fabrică de instruire	35	67	3	2	8
CNEPB ar trebui să analizeze necesitățile de instruire ale bibliotecarilor	23	67	17	4	4
Așteptările Dvs. cu privire la activitatea CNEPB s-au îndeplinit?	49	56	8	1	1

Comunitatea bibliotecară a BM totdeauna a fost divizată în două tabere: cei care considerau că niciodată nu e mult când e vorba de învățat și cei care considerau că la BM sunt prea multe instruirii. Aceste păreri au fost exprimate în cadrul diferitelor evenimente, ateliere, discuții și de fiecare dată când CNEPB anunța o nouă instruire.

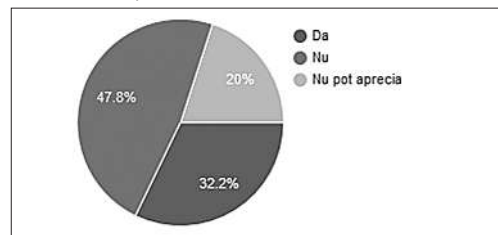
Cei din prima tabără consideră că orarul instruirilor e foarte bun, că Centrul de Excelență contribuie substanțial la actualizarea cunoștințelor și diseminarea bunelor practici, că este loc pentru nou întotdeauna, chiar și la subiecte, tematici cunoscute e potrivit de a reveni periodic. Aceștia consideră că Centrul de Excelență își urmează misiunea de a fi un centru de instruire în domeniul inovației bibliotecilor.

Întrebați dacă sunt prea multe instruirii la CNEPB, 32,2% din respondenți au răspuns un *Da* ferm. 47,8% au spus un *Nu* ferm. Nedumerire suscită cele 20% de respondenți care au spus *Nu pot aprecia*. Să fie un grup de bibliotecari nou-angajați? Să fie un grup de bibliotecari care nu au

fost la instruirile CNEPB? Poate găsim dezlegarea misterului în alte compartimente ale cercetării sau în răspunsuri la alte întrebări. O observație generală asupra rezultatelor ne dă temei pentru această afirmație. Am descoperit că respondenții revin cu răspunsuri la unele întrebări în alte module, în alte comentarii.

Întrebarea dacă sunt foarte multe instruirii la CNEPB a generat o avalanșă de comentarii pe care le considerăm feedback constructiv. Respondenții afirmă că nu-s multe instruirile, ci organizarea lor e incorectă; că formatorii sunt de vină, multe instruirii sunt ineficiente, tematicile se repetă și multe alte argumente. Dar problema cea mai gravă este

4. Considerați că sunt prea multe instruirii la BM?

lipsa personalului în biblioteci, marea fluctuație a cadrelor. Urmăriți ce spun bibliotecarii:

Nu pot spune că sunt instruirii prea multe, dar ele nu sunt organizate mereu în așa mod ca să nu creeze disconfort persoanelor participante sau celor care sunt responsabile de instruirea dată; Uneori, chiar dacă prezența e obligatorie, nu ne putem prezenta din lipsă de personal la bibliotecă; Instruirile care au fost până acum, toate au fost necesare, doar că orele și zilele nu sunt mereu comode pentru o bună parte din bibliotecari.

Nu sunt multe instruirii, dar unele nu sunt duse la bun sfârșit; Sau unele se rezumă doar la un atelier, când în realitate ar fi necesare 2-3 (Exemplu atelierul Coding).

Nu se cunoaște de facto câte instruirii vor fi organizate lunar (tematica, coordonatorul, data fixă); Nu sunt postate vizibil pentru o anumită perioadă de timp; Anunțarea prealabilă prin telefon nu este metoda cea mai reușită pentru a aduna grupul interesat.

Sunt instruirii absolut necesare, dar sunt care nu ne privesc și, după părerea mea, nu au priză la bibliotecari; Instruirea trebuie să se facă la cererea de instruire a filialelor și mai des, în incinta lor.

Sunt multe ineficiente, ca și cum formatorii au plan de număr de activități; Ar trebui ca formatorii să ofere instruirii mereu noi, iar bibliotecarii să aleagă, să nu-i oblige, să nu meargă pentru că formatorul e director adjunct și când va merge cu borderoul la semnat... penalizați...

Am participat la puține instruirii, fiindcă sunt angajată de mai puțin de doi ani în structura complexă a Bibliotecii!; Aș prefera să fie la solicitare; Multe, dar nu toate utile. Câteodată ne cheamă la instruire pe unu și același subiect și tot nu se rezolvă la nivel de rețea problema sau nu-i eficient atelierul, nu dă roade; E necesar de organizat instruirii practice; Secțiile specializate, cu funcții metodice, ar trebui să coordoneze activitățile

de instruire, astfel, pe unele aspecte ale aceluiași subiect ar fi destulă o instruire și nu 3-4 fărâmițate.

Instruirile ar trebui să fie și despre componenta lectură. Bibliotecarii trebuie instruiți într-o manieră profesionistă privind cartea / autorii / critica literară, pentru a putea da sfaturi cititorilor, întărind astfel liantul bibliotecar – utilizator; Nu sunt prea multe instruirii, dar ele vor avea rezultatul dorit atunci când echipele de lucru din filiale vor fi completate cu cel puțin 60% resurse umane;

Uneori instruirile vin în detrimentul lucrului de bază; Nu ai timp să lucrezi; ... Avem și noi, poate, teme pentru instruirii; Avem sondaje, înainte de instruirii...; Suntem ocupați cu activitățile zilnice ale bibliotecii; Din cauza instruirilor nu rămâne timp pentru alte activități de bibliotecă; Sunt în detrimentul activității nemijlocite a bibliotecarului în cadrul bibliotecii; Prea multe instruirii (uneori cinci zile din săptămână) acționează asupra activității bibliotecii, unele activități necesită amânare; Bibliotecarii nu reușesc să-și îndeplinească obligațiunile.

Din discuția cu colegii și prezența mea la unele instruirii am constatat că sunt multe instruirii și colegii nu reușesc să implementeze în practică cele învățate; Ar trebui să fie doar câteva instruirii în lună, nu în fiecare zi, mai ales când sunt puțini bibliotecari; Sunt perioade când nu se fac instruirii, apoi se fac toate odată și repede... și multe...; Instruirile nu sunt organizate corect, sunt supra-punerii; Câteodată se repetă subiectele la mai mulți formatori; Unii formatori, pentru a raporta mai multe instruirii, formează grupuri mici – 6-7, cel mult 8 persoane și repetă acest atelier de patru ori, de exemplu, astfel înghesuind activitatea CNEPB și formând iluzia multor instruirii; Instruirile cu același subiect se repetă de două, trei ori pe an și în fiecare an...; Nu există o Politică clară de livrare a activităților de instruire...

Modulul II. Organizarea instruirilor la CNEPB

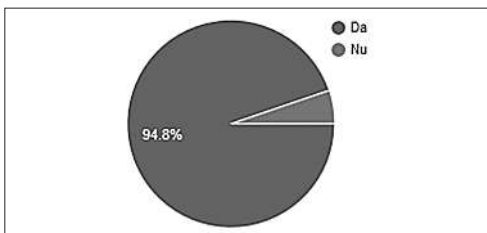
Modulul II cuprinde șapte întrebări.

7. Ce cursuri, ateliere, ați urmat? (Indicați tematica instruirilor) Dacă ați participat la mai multe activități de instruire, enumerați 3-5 activități.

Bibliotecarii au indicat de la una-două până la cinci activități de instruire. Nu au avut o listă a instruirilor ca să bifeze, trebuia să și le amintească. Tabloul reieșit din răspunsurile lor a construit oferta CNEPB. Din motiv că e prea mare, nu o reproducem, dar vom exemplifica pe parcurs, în această analiză a rezultatelor, la ce cursuri au fost din răspunsurile la alte întrebări. Ne concentrăm mai mult pe partea comentariilor asupra instruirilor la care au participat.

Comentarii cu privire la tematica cursurilor de instruire:

Tematica cursurilor este în corespundere cu necesitățile profesionale, oferă oportunități de dezvoltare profesională și obținere de abilități pentru diversificarea activității; Interesantă și diversă; Teme unice, cursuri bine documentate; Pentru mine a fost totul nou și captivant, de parcă am venit din altă dimensiune; Privitor la tematică: studiată, chibzuită, selectată, necesară și captivantă; Absolut toate instruirile, atelierile și cursurile îmi prind bine în activitatea mea de bibliotecar; Îmi place să aflu ceva nou prin joc și aici găsesc această dimensiune; Sunt valoroase și importante pentru dezvoltarea personală și profesională; Este diversă și în 8. Ați participat la instruirile CNEPB?

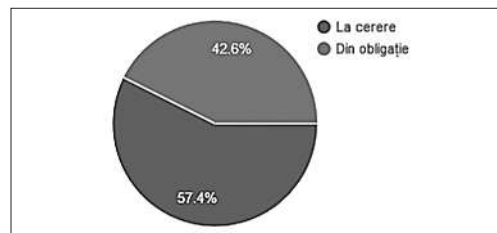

trend cu tendințele în domeniu; Sunt multe subiecte foarte bune – Managementul proiectelor, Advocacy, Inovarea activității, Ignite, ZEN, Metode non-formale (foarte interesante!); Consider că au un conținut variat, inovativ, creativ; Noi idei, am practicat, am realizat produse, am fost apreciați; E bine, apreciez pozitiv; Îmi place diversitatea temelor de curs; Totdeauna rămâne loc de mai mult bine; Se poate și mai bine.

Feedback constructiv:

Tematica e diversă, dar nu prea se înnoiește. Aproape nimic, sau foarte puțin, ca tematică nouă; Multe sunt ineficiente, cum am mai zis, de umplutură, de raportat că s-a făcut; Unele erau de folos și interesante, altele nu prea; Uneori nu sunt necesare pentru activitatea noastră și practic nu vii cu nimic nou; Uneori temele nu se potrivesc cu ceea ce facem la cursuri; Instruirile nu corespund necesităților bibliotecii; Dar se poate îmbunătăți, incluzând mai mult componenta „artă”; Mai multă practică; Nu știu cum faceți instruirile astea, că eu niciodată nu mai ajung, după cum am spus mai sus, și simt că degradez în biblioteca asta.

Întrebarea respectivă a fost inclusă în chestionar pentru că s-a vehiculat mult pe marginea modului despre cum se organizează instruirea bibliotecarilor – la cererea bibliotecarilor (așa ar trebui să fie) sau se propune o ofertă bazată pe interesele de dezvoltare instituțională la care sunt obligați să participe (biblioteca are priorități și organizează instruirii pentru a forma capacitatea de realizare a acestora). Din ce 9. În opinia dvs., cum se face instruirea?

motive se opun bibliotecarii instruirilor la care sunt chemați? Răspunsurile lor scot în evidență multe aspecte care pot servi drept argumente convingătoare. Iată un sumar care demonstrează că bibliotecarii înțeleg dualitatea în contradicția – cerere / obligație:

Deși am subliniat la cerere, sunt de acord că sunt unele instruirii și obligatorii, de exemplu, pentru cei care nu au studii în biblioteconomie ar trebui să le treacă pentru a lucra mai eficient; Cât despre cele la cerere... da; Pentru unele persoane, desigur că din obligație, dar majoritatea doresc să-și îmbogățească cunoștințele și să-și dezvolte abilități și competențe; Aici aș bifa ambele opțiuni, deoarece am participat atât la instruirii la cerere cât și din obligația mea de bibliotecar de a mă instrui continuu și a fi la nivel cu ceilalți colegi de la BM;

La toate cursurile la care am participat nu am fost obligată să particip, ci am fost interesată și m-am înscris în prealabil; Optez pentru ambele variante: și LA CERERE, și DIN OBLIGAȚIE; Unele cursuri sunt la solicitare, altele sunt din obligație pentru a acumula concepte noi necesare unui bibliotecar modern;

Instruirile sunt relevante, destul de interesante, cu multe suporturi de curs, tutoriale, metode și tehnici inovatoare, creative, non-formale, energizere, cu exerciții și teme pentru acasă, ca să cimentăm, să întărim cele studiate; Instruirea se face calitativ, iar impactul se vede în serviciile realizate; Unele sunt prea animate, nu toate persoanele sunt deschise pentru asemenea exerciții.

Totodată, optează și pentru dreptul lor de a alege instruirile la care să meargă. Au dreptate și au dreptul dar, căutând argumente, câteodată alunecă în alte subiecte, însă valorificate aduc o nouă înțelegere asupra organizării activităților de instruire la BM.

Totuși, 66 de bibliotecari (57,4%) au afirmat că instruirea se face la cererea bi-

liotecarilor. Restul de 49 (42,6%) au insistat că se face din obligație.

Bibliotecarii trebuie consultați privind necesitățile lor de instruire/ ce vor, ce își doresc să îmbunătățească/ cu ce nevoi/probleme se confruntă în activitatea lor? Mai ales bibliotecarii noi, dar nu numai, au nevoie de instruire atât la cerere, cât și din inițiativa administrației.

Impusă, cerută de unii formatori, mai ales dacă sunt din eșalonul de vârf al conducerii; CNEPB trebuie să elaboreze o Ofertă cumulată, s-o publice și lumea să se înscrie...; Avem ofertă, dar nu-i promovată; A fost publicată o dată, sau mi se pare că nici n-a fost făcută public cea pentru trimestrul IV (se referă la oferta 2018). Avem ofertă, dar nimeni nu se înscrie și atunci încep telefoanele, emailurile... a spus directorul general, a spus directorul adjunct, obligator la instruire joi, de exemplu...; Consider că ar trebui să ne ofere dreptul de a alege; Și dacă s-au înscris 5, să facă cu 5!

Măcar 50% ar trebui să fie instruirii solicitate de majoritatea bibliotecarilor, în funcție de necesitățile lor. Să se facă la cererea bibliotecii, la locul de lucru – ar cuprinde mai mulți participanți;

Nu întotdeauna sunt la cererea noastră instruirile; Sunt adeptul alegerii subiectului de către bibliotecari..., dar sunt și bibliotecari apatici care nu vor nimic să învețe, ei trebuie obligați; Aspectul acesta persistă pentru că BM nu are o viziune cu referire la instruire – nu știm ce este prioritar și ce este secundar; Cursurile sunt gândite de formatori, la unele instruirii bibliotecarii vin din respect față de formator; Uneori se simte că unele instruirii se fac fiindcă formatorii impun, iar noi venim forțați știind că informația care este prezentată este cunoscută de publicul adunat; Sunt instruirii care nu sunt interesante, un bibliotecar poate fi chemat la aceeași instruire de 2-3 ori, sau suntem chemați, obligați să venim pentru că nu ajung oameni...; CNEPB are nevoie de sala

11. Cum ați dori să alegeți activitățile de instruire?

plină fizic, dar rezultatul final cu care pleacă bibliotecarii nu corespunde așteptărilor;

Se face și la cerere, dar mai rar, formatorii uneori nu se încadrează în timp din cauza programului încărcat, trebuie instruite și bibliotecarii din teritoriu, cele arondate; E prea mult.

Comentariile bibliotecarilor

Întrebarea *Cum?* limpezește cumva spiritele, orientându-i spre trei dimensiuni mai prietenoase: *aleg de sine stătător; să mi se propună, să fiu convinsă de utilitatea instruirii.* Într-un fel am pasat mingea în terenul lor și asta se vede în calmul răspunsurilor. Au răspuns foarte convingător și foarte bine. La fel de bine au identificat aspectele pasibile de îmbunătățiri ceea ce denotă că bibliotecarii noștri știu să-și managerieze timpul și interesele profesionale, vor să fie stăpâni pe deciziile lor, să conteze deciziile lor. Aceasta denotă un grad înalt de maturitate profesională. Iată un răspuns matur: „De ce de sine stătător, eu știu cel mai bine ce-mi trebuie! Dar aș vrea și să-mi propună, să mă convingă. Sau să facă descrieri ale cursurilor – scop, obiective, abilități și să fie un text de vânzare, prietenos, o invitație cu dragoste...; Știu de ce am nevoie pentru a îmbunătăți abilitățile mele profesionale”.

La fel, în categoria răspunsuri mature, înțelepte sunt și celelalte: *Colaboratorii Centrului cunosc mai bine necesitățile bibliotecii, inovațiile în domeniul biblioteconomiei și metodologia de instruire; De utilitatea lor deja sunt convinsă; Mai ales bibliotecarii noi, dar nu numai, au nevoie de instruire atât la*

cerere, cât și din inițiativa administrației; Am încredere în competența personalului care stabilește tematica instruirilor; Formatorii știu mai bine decât noi necesitățile bibliotecarilor; Să mi se propună, deoarece există o consecutivitate în ceea ce se organizează, nimic nu e întâmplător, haotic.

Aici aș fi bifat primele trei răspunsuri, deoarece mi-aș dori să aleg de sine stătător atelierele care mă interesează, de asemenea mi-aș dori și să mi se propună și alte teme care ar fi utile pentru noi, dar să ni se spună prin ce ar fi ele utile; Să mi se propună cu posibilitatea ulterioară de a alege; Ni se propune lista conform necesităților; Sunt pentru a alege temele interesante; Instruirea înseamnă angajament, schimbare și rezultat; Se învață cel mai productiv atunci când subiectul constituie pentru cursant o valoare cu aplicabilitate imediată.

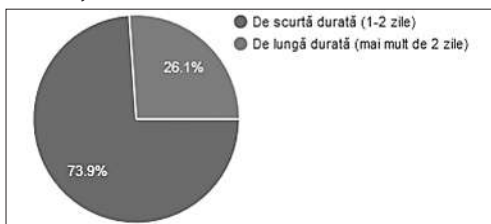
Aș dori să-mi propună oferta educațională, iar eu să-mi aleg conform necesităților mele; Eu consider că părerea MEA tot trebuie să CONTEZE!; Să mi se propună... dar să nu mă oblighe; Sunt bibliotecare care au trecut cursuri de perfecționare avansate în alte instituții, până a lucra la instituția noastră, din acest motiv, nu toate temele propuse sunt necesare celui care deja a absolvit cursurile amintite, deși nu încercă de a repeta...

Sunt pentru a vota temele, după care să se facă topul priorităților; Sunt multe instruirii care după tema lor nu înțeleg despre ce este vorba și astfel mi-i greu să aleg de sine stătător ceea ce nu pricep; aș vrea să am o ofertă sau o listă cu subiecte și să aleg; Aș mai vrea să fie promovate cu mult înainte de data desfășurării, dar nu cu o zi doar..., pentru a nu irosi timpul în zădar.

Adevăr vorbit-au! Să elaborăm cursuri, să le propunem, să-i convingem de utilitatea lor, să alegă... e un mod ușor de a le satisface dorințele, dar și o cale corectă de organizare a procesului de instruire.

Ce preferă bibliotecarii noștri – instruirii de lungă durată, precum cursuri

13. În opinia dvs., care sunt cele mai eficiente activități de instruire?

sau de scurtă durată, precum ateliere, workshopuri, master-classuri? Răspunsurile lor demonstrează că fac o diferențiere corectă și au o înțelegere corectă asupra ambelor tipuri de instruire. Au argumentele la ei. Deși au votat pentru instruire de scurtă durată, 73,9% dintre respondenți, mai multe răspunsuri argumentate au fost despre instruirile de lungă durată, de parcă se scuzau pentru opțiunea aleasă.

Instruiri de lungă durată:

Ambele sunt bune, dar cele mai eficiente – de scurtă durată. Însă cursuri de formare formatori, inovatori, gândire proiectivă sau scrierea proiectelor într-o sesiune sau într-o zi nu le înveți.

De lungă durată – sunt mai complexe; se învață și se întărește materialul obținut mai bine; Instruirea eficientă este cea de lungă durată, însușirea este mai eficientă; O instruire de lungă durată e o instruire bine structurată, care are la bază mai multe ateliere, mai mulți formatori. În unele cazuri, sunt acceptabile și cele de scurtă durată, dacă se axează pe un subiect restrâns.

Activitățile de instruire organizate pe termen lung oferă o înțelegere mai bună a subiectului, se reușește tema pentru acasă și se face și evaluare; În cadrul activităților de lungă durată se utilizează atât informații teoretice cât și practice. Sunt implicați mai mulți formatori în activitatea de instruire, proces ce facilitează dezvoltarea profesională a bibliotecarilor;

Cele de lungă durată se referă la formare formatori, inovatori, servicii noi ș.a.; O

perioadă mai lungă dă rezultate mai bune; Sunt bune în scopul de a cunoaște mai profund definiția, subiectul sau tema abordată în cadrul lecțiilor de instruire; Reușești să acumulezi mai multă informație, să exersezi, să faci schimb de experiență;

De fapt, aș bifa ambele răspunsuri. Unele instruirii pot dura mai puțin, altele mai mult. Cele scurte sunt bune pentru că au concentrată multă informație, cele de durată mai lungă sunt bune pentru că se detaliază / se lucrează pe fiecare aspect – formabilul memorând astfel, poate, mai bine;

Dar nu sunt convinsă că reflectez corect și realist. Instruirile de lungă durată au un rezultat mai bun și mai exact, iar cele de scurtă durată pot să nu fie clare, de aceea mereu apare întrebarea „cum?”; Activitățile de scurtă durată sunt ineficiente; Instruirea de lungă durată e mai eficientă, dar din lipsa personalului e mai bine de scurtă durată; de scurtă durată pentru bibliotecar cu experiență, pentru începători pot fi și cu o durată mai lungă;

Deși am bifat opțiunea de scurtă durată, câteodată îmi plac și cele de lungă durată, ca, de exemplu, o săptămână la ZEN!

Instruiri de scurtă durată

Problema care impune instruirii de scurtă durată, spun bibliotecarii, este lipsa personalului în biblioteci. Celelalte argumente nu sunt atât de relevante, deși au dreptate. Aici avem și răspunsuri haioase: „Când facem multe zile uităm ce învățăm și ce facem”, „Unele instruirii putem să le facem nu ziua întregă, dar în 2-3 ore pentru că nouă, femeilor, ni-i contraindicat să stăm nemișcate timp de câteva ore”, „Nu vrem să obosim și să ne plictisim”.

Cele mai serioase urmează:

De scurtă durată, nu sunt plictisitoare, însușim mai repede și mai bine; Câteodată și două zile este puțin; De scurtă durată, dar depinde și de complexitatea cursului; De

scurtă durată – *Informație succintă și la subiect, pentru că se învață mai bine.*

Sunt prea puțini angajați și mai multe zile de instruire ar însemna lipsa unor salariați de la locul de muncă pe o durată îndelungată de timp și nu ar avea cine îndeplini procesele de muncă; Instruirile de multe zile sunt foarte oboseitoare, ceea ce se reflectă asupra calității de însușire a materialului; Când sunt de lungă durată îți pierzi interesul, dar depinde, desigur, și ce fel de instruire; O instruire ce ține mai mult de două zile deja obosește și nu este atât de eficientă; Pentru cele ce depășesc două zile: înseamnă că bibliotecarul trebuie să fie eliberat de la serviciu, ca el să poată asimila ceea ce a învățat.

Instruirile de scurtă durată sunt mai practice în ziua de azi; Două zile este suficient pentru familiarizarea cu un anumit subiect; Timpul este scump; Nu e așa de oboseitor și e mai eficient; Timpul contează; Suntem ocupați; După părerea mea, instruirile de scurtă durată au un impact mai productiv; Dacă instruirea se face timp de 1-2 zile atunci toată informația se va reține mai bine și nu se va uita; 1-2 zile e de ajuns, dar depinde de temă.

Întrebați de câte ore de instruire pe an ar fi suficiente pentru perfecționarea lor au răspuns la fel de pestriț. Bucuria acestor răspunsuri e că avem 63 de persoane care au indicat de la 50 de ore la peste 100 de ore.

Până la 10 ore	11
10-20 ore	18
20-30 ore	10
30-40 ore	13
40-50 ore	15
50-60 ore	10
60-70 ore	7
70-80 ore	5
80-90 ore	8
90-100 ore	7
Peste 100 ore	11

Despre formatori

Formatorii noștri sunt recunoscuți, apreciați, respectați de către comunitatea de bibliotecari a BM. Mulți au ripostat: Nu-i corect numai trei, sunt mai mulți! Nu-i corectă, în fond, întrebarea, scriau unii. Alții, protestând, l-au numit pe Kjell Nordstrom demonstrând că știu și formatori de talie internațională, dar care nu au instruit la BM, formatori care instruiesc stadioane de oameni. Unii au indicat că la oricare formator al BM, „B.P. Hasdeu” venim de bună voie!

Au fost nominalizați și formatori din afară ca: Margareta Tătăruș, Nicoleta Fotia-de; Ilie Dercaci, Daniela Toma.

Multe opinii despre formatori au furnizat respondenții (așa cum motivează foarte des în răspunsurile lor că sunt foarte ocupați și nu au când scrie) – aici s-au dezlănțuit. Unii au indicat doar un singur formator, alții – trei, iarăși ca protest la întrebarea *De ce doar trei?* sau din generozitate – să-i aprecieze pe toți. Sunt de acord cu ei. Sunt formatori intrați în procesul de formare de unu – trei ani, dar foarte buni, sunt tineri ca Oxana Andreev, Diana Drozdovschi, Liliana Juc, Eugenia Butnaru, Aliona Nosatii, Angela Borș (pentru că s-a înscris natural în acest grup), pe care i-au îndrăgit pentru calitatea prestării, pentru noutatea predării, pentru arta lor relațională și pentru că sunt din rândul lor și înțeleg mult mai profund problemele cu care se confruntă. Sunt formatori experimentați ca Ludmila Pânzari, Mariana Harjevschi, Tatiana Coșeri, Taisia Foiu, foarte des amintiți în acest compartiment.

Scopul acestei întrebări a fost ca bibliotecarii noștri să-i identifice pe cei mai buni pentru un top la cei cinci ani de activitate a Centrului de Excelență. În baza nominalizărilor rezultate din desemnările lor a fost constituită lista celor 10 formatori gratificați cu titlul *Super formator* la ceremonia aniversară a CNEPB.

Cei mai des nominalizați (de la peste 15-20 nominalizări directe și nominalizările din comentarii la peste 70) îi vedeți ordonați alfabetic (nu în funcție de câte nominalizări au obținut) în lista de mai jos:

Andreev Oxana, Bocancea Evelina, Borodatii Tatiana, Butnaru Eugenia, Borș Angela, Coșeri Tatiana, Drozdovski Diana, Foiu Taisia, Harjevschi Mariana, Javelea Svetlana, Juc Liliana, Kulikovski Lidia, Nosatii Aliona, Pânzari Ludmila, Staver Maria, Tricolici Claudia, Țurcanu Nelly.

Comentariile la subiectul formatori conțin aprecieri, admirație, dar și aspecte pe care doar ei, experimentând instruirile cu formatori diferiți, au putut să le identifice. Urmează vocea lor:

La toți formatorii am venit de bună voie și cu interes! Cursurile au fost utile!; La toate instruirile am participat de bună voie, indiferent de formatori; Sunt prietenoase, non-formale, empatic; Sunt formatori de talie internațională; Predau Interesant, consistent, accesibil; Sunt specialiști în domeniu; Formatori de înaltă calificare; Posedă metode atractive de instruire a bibliotecarilor; Îmi place modul în care organizează activitatea. I-am menționat pe cei la care îmi place felul în care prezintă, tematica selectată, consecutivitatea, dinamica, tonul ș.a.; La toți formatorii pe care i-am menționat am participat la instruire. Cursurile au fost bine explicate și argumentate. În urma acestor instruirii am implementat noi servicii; Instruirile sunt foarte interesante și utile; Clar și succint expun materialul. Sunt instruirii necesare, vesele; îmi plac ca formatori; Toți sunt competenți și utilizează metode interactive, participative de instruire.

Formatori pe care i-am enumerat sunt profi în ceea ce fac; la ele am avut ocazia să particip; Toate sunt excelente; Aș fi continuat lista, dacă mi-ar permite formatul chestionarului. I-am menționat pe formatorii care îmi oferă instruirii interesante, necesare pentru activitatea mea; Acești formatori sunt de

calificare foarte înaltă; Acești formatori sunt profesioniști, competenți, creativi, inovatori și prietenoși; Sunt oameni profesioniști; pozitivi, bine-dispuși; Acești formatori m-au definit ca personalitate, tratează lucrurile în profunzime. Instruirile formatorilor menționați au continuitate...

Sunt persoane care cunosc, știu, pot și au ce da; Petrec niște traininguri bine structurate, utile; Aplică metodici și practici inovatoare, în pas cu timpul; Sunt profesioniști cu multă practică în domeniu; Sunt formatori bine instruiți care abordează ... educația non-formală și promovează concepte inovative de dezvoltare a bibliotecilor; Au nivel înalt de pregătire;

Cu acești formatori sunt instruirile interactive, îți acceptă orice opinie; Subiectele propuse de formatori au fost interesante, inovative pentru mine; Acești formatori prin activitățile lor mi-au dezvoltat competențe și experiențe noi în domeniul biblioteconomic;

Au o experiență bogată; Sunt persoane ce abordează atractiv și inovativ conținutul instruirii; Profesioniști adevărați; Pentru că mai sunt sub impresia non-formalului, i-am numit pe cei implicați la acest eveniment dar, sunt mai mulți, bineînțeles... dar ați cerut 3; Acești formatori sunt de valoare, ai ce învăța de la ei; Formatorii numiți pot organiza foarte bine instruirile. După cursurile lor este ușor de aplicat toate informațiile învățate; Au stilul lor deosebit și subiectele abordate întotdeauna captivante; De la toți am ce învăța; Sunt cei mai buni; Sunt formatori care se dăruiesc în ceea ce fac; Formatori de la care orice informație se memorează!; Sunt profesioniști în meseria lor; Cu plăcere am participat la instruirile ținute de aceste persoane, teme interesante, structurate cu tâlc, utile; Formatorii menționați au nu numai cunoștințe de performanță, dar pot cu măiestrie și tact pedagogic de a explica subiectul în profunzime, indiferent de nivelul de pregătire a ascultătorului.

Deși nu li s-a cerut să nominalizeze în comentarii și numele formatorilor pentru care au optat, unii respondenți nu s-au abținut:

Instruirile Svetlanei Javelea mi-au ușurat munca în îndeplinirea tabelelor și rapoartelor; Lidia Kulikovski vine mereu cu teme interesante și utile, îmbinate cu elemente inovative care te atrag mereu; Tandemul Liliana Juc și Angela Borș e plăcut de ascultat, informația oferită este ușor de asimilat; Mariana Harjevschi vine cu teme actuale, inovative, cu multe recomandări; Lidia Kulikovski – новое, интересное, креативное; Ludmila Pânzari – доступное изложение материала, постоянная практическая помощь; Instruirile dnei Kulikovski au un format deosebit;

Am participat doar la trainingul Formare formatori, dna Lidia Kulikovski fiind formatorul acestuia – un formator competent, abil, creativ, inovator și energic, care te surprinde și te motivează să-ți dorești mai multe;

Oxana Andreev cunoaște evoluțiile în domeniu, urmărește inovațiile și le împărtășește;

Sunt persoane competente și organizează interesant instruirile, fac instruirii cu umor (dna Kulikovski), e mai atractiv...;

Lidia Kulikovski – profesionist, conferențiar universitar – are pregătirea și talentul de a „ține un curs” în care „studenții” se simt implicați și nu se plictisesc. De asemenea, pregătește foarte bine materialul teoretic predat la curs.

Angela Borș, Liliana Juc – ambele foarte receptive, răspund la orice întrebare, au umor și simț artistic; L. Pânzari vorbește direct la temă, descoperim „computerul” prin programele pe care le prestează; T. Coșeri ne explică cum să ne facem rapoartele mai ușor de completat, vine cu noutăți pentru comunitatea bibliotecară; Ce-mi place la dna L. Kulikovski – umorul, entuziasmul și desigur informația vastă pe care o aflăm, despre

inovații și cărți noi din domeniul non-formalului și profesionalului; Dna Lidia (Kulikovski) este formatorul inovator și interesant. Dna Ludmila (Pânzari) e formatorul explicit – sunt cei mai buni, nu plictisesc publicul.

Nu am participat la toți formatorii, de aceea nu este corect să numesc doar trei, formatorii noștri de la BM sunt foarte buni. Pentru mine contează tema; Sunt mai mulți buni dar ați condiționat doar trei; Aș fi continuat lista, dacă mi-ar permite formatul chestionarului; Toate sunt excelente.

Toate sunt excelente – este opțiunea universal corectă!

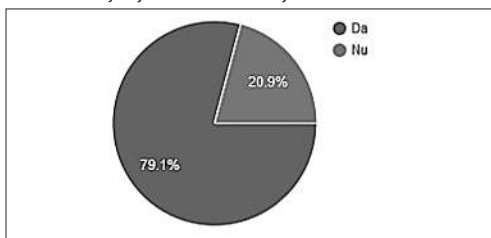
Modulul III. Oferta educațională

Întrebările referitoare la oferta CNEPB au adunat foarte multe opinii.

Rezultatele obținute la întrebările: „Cunoașteți oferta educațională a BM?” (91 – DA; NU - 24) și „Oferta satisface necesitățile de formare a bibliotecarilor de la toate nivelele ierarhice?” (69 – DA; 8 – NU; 38 – NU pot aprecia) sunt mai mult decât bune. Le putem accepta, le putem comenta. Am putea oferi o interpretare favorabilă a acestora. Dar considerăm că anume comentariile lor aduc valoare, pun accentele pe dimensiuni de calitate sau identifică dimensiunile vulnerabile, identifică aspectele negative sau oferă sugestii pentru îmbunătățire. În comentarii aflăm ce gândesc ei cu adevărat despre calitatea pretinsă, despre ce e important, despre preferințe și supărări (să le zicem insatisfacții). Din comentarii desprindem o problemă gravă – bibliotecarii tineri și instruirea lor, a bibliotecarilor nou-angajați, care au rămas pe dinafara procesului de instruire. Sau nu au fost, tactic vorbind, incluși în cunoașterea procesului de organizare a instruirii și nu cunosc nici metodologia, nici mecanismele pentru a ajunge în proces.

Comentariile lor variază – de la unele parcă luate din cărți, dar subliniază că

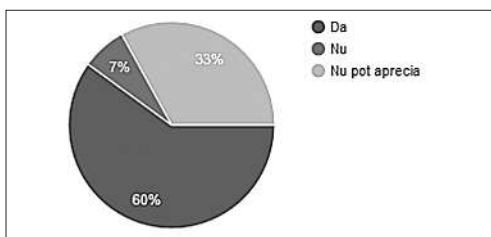
18. Cunoașteți oferta educațională a CNEPB?

sunt păreri proprii, subiective ca și cum se conving pe ei înșiși, la unele formale. Dar îi credem: *La CNEPB învățăm și ne formăm o cultură a instruirii continue și suntem motivați pentru a avea aspirații de a fi cei mai buni; Oferta educațională din acest an ne permite într-un mod mai diferit de a deprinde unele abilități, ieșind din vechile tipare; Oferta este elaborată conform metodologiei educaționale contemporane; Cred că există anumite criterii de selectare a tematicilor și a formatorilor; Temele sunt necesare și toți trebuie să ne facem timp pentru dezvoltare personală;*

Instruirile sunt foarte diverse și pot participa bibliotecari din diferite categorii profesionale; Oferta educațională a CNEPB satisface necesitățile de formare a bibliotecarilor de la toate nivelele ierarhice; Cred că Oferta este vastă și îmi satisface / regăsesc necesitățile mele profesionale; Acoperă tematici bune și diverse peotriva grupurilor-țintă (BM, suburbii, zonele arondate, Centrele de Excelență); Oferta educațională a fost formată din cerințele bibliotecarilor care s-au întâlnit cu diferite dificultăți în di-

19. În opinia dvs., oferta educațională a CNEPB satisface necesitățile de formare a bibliotecarilor de la toate nivelele ierarhice?

ferite domenii; Oferta educațională a CNEPB satisface atât calitativ cât și cantitativ necesitățile bibliotecarilor.

Formatorii studiază atent rapoartele anuale, planurile de activitate a filialelor, țin cont de doleanțele angajaților, de ceea ce își planifică să facă, ce doresc să învețe, să desfășoare, și instruiesc bibliotecarii în continuare; Da, pentru că sunt luate în considerație doleanțele bibliotecarilor de toate categoriile; CNEPB se orientează spre concepte inovative și servicii moderne pentru toate nivelele ierarhice, dar nu cunosc profund situația; Tematică foarte diversă, uneori sunt invitați formatori și din afară, ceea ce completează tematicile propuse din interior.

Este o ofertă care contribuie la dezvoltarea profesională a fiecărui bibliotecar; Există foarte mult potențial de valorificat. Trebuie să facem instruirii pentru a dezvolta „Biblioteca relațională”; Da, pentru că oferta educațională a CNEPB este una complexă, înglobează mai multe aspecte profesionale și totodată combină plăcerea cu utilul; Oferta educațională este pentru toți bibliotecarii, indiferent de vârstă și de experiență, instruirile sunt diferite, mai simple și mai complicate; Instruirile se fac după necesitate; Îmi satisface necesitățile ca formare; E diversă și completă; Tot ce ni se propune ne schimbă viziunea asupra unor aspecte din activitatea noastră...

Cele mai multe răspunsuri recunosc că oferta este variată, pliată pe necesitățile bibliotecarilor, variată, pentru toate nivelele ierarhice, însă tot despre ofertă au fost foarte multe răspunsuri negative. Nu sunt de acord cu opinia precum că oferta poate acoperi necesitățile în schimbare ale bibliotecarilor, dar și oferta este răsuflată, că tinerii nu se regăsesc în această ofertă, că de ani de zile e aceeași, și mulți nici nu cunosc că există o ofertă:

Nu pot răspunde pentru că nu sunt la curent cu oferta; Cursurile sunt pentru toate

categoriile de bibliotecari dar nu toți bibliotecarii au participat; Voi comenta când o să particip la oferta educațională a CNEPB; Nu pot aprecia; N-am participat, sunt nou angajat; Sunt bibliotecar nou, n-am auzit de oferte; Pentru angajații noi prea puține instruiți, aș propune ca angajații noi să fie instruiți la CNEPB începând cu înregistrarea utilizatorului, cultura comunicării cu utilizatorul, CZU...; Nu pot judeca despre toată oferta participând doar la câteva instruiți; Cred că nu satisface în totalitate. Unele subiecte trebuie să fie oferite de „sus”, dar trebuie să fie luate în considerație și interesele bibliotecarilor.

Nu cunosc despre ofertă; La toate nivelele ierarhice nu satisface nici o instituție de instruire... dar la CNEPB nimeni nu face o analiză sub acest aspect, așa mi se pare, e o opinie personală; Sunt începătoare în acest domeniu; Nu este de competența mea; Pentru că sunt aproape aceleași subiecte de ani de zile. Foarte puțini formatori își actualizează tematica...; Cam aceleași toți anii; De fapt, aș fi spus parțial, dar nu am avut opțiunea; Nu sunt de acord, deoarece, consider că depinde de anumiți factori: abilitățile și competențele formatorului de a forma viitorii specialiști și asimilarea informației de către persoana instruită;

Tehnologii, formare de abilități... dar avem nevoie de răspunsuri, exemple de acțiune la unele inițiative ale BM, dar suntem lăsați doar cu titlul, termenul ... și descurcați-vă!; Dacă nu cunosc oferta, nu o pot aprecia; Mai multă atenție noilor angajați; Nu urmăresc activitățile CNEPB!

Și o sugestie deocheată la final, la întrebarea despre ofertă... Centrul ăsta ar trebui să fie pentru personal. Nu pentru public. Când mai vine lume din bibliotecile din localitate, cei de la Centru ar trebui să le explice unde se află Centrul și să nu deranjeze personalul Bibliotecii Centrale să le deschidem ușa și să le explicăm unde se află Centrul. Deranjează.

22. În opinia dvs., ce subiecte de instruire ar fi necesare în oferta educațională a CNEPB? Indicați 2-3 subiecte.

Am ordonat răspunsurile în felul următor: *Satisfăcuți* de subiectele de instruire; o grupare tematică a subiectelor sugerate și ultimul compartiment *Supărați*.

Satisfăcuți:

Aria subiectelor propuse este foarte variată în cadrul CNEPB și nu văd necesitatea de a interveni cu „noi subiecte”, care practic ar repeta cele existente, doar cu alte cuvinte; Majoritatea subiectelor au fost acoperite, în unele cazuri – repetarea și actualizarea cunoștințelor; Subiectele oferite sunt suficiente; Sunt mulțumită de oferta educațională; Nici o ofertă nu poate acoperi toate interesele unui bibliotecar; În acești ani oferta CNEPB a fost atât de plină și bogată în subiecte și nu numai..., mai multe, de dezvoltare a serviciilor, metode noi de activitate.

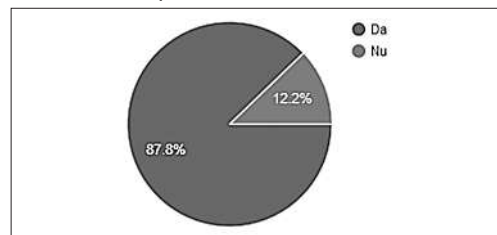
Utilizatori:

Atragerea utilizatorilor; Despre relaționarea cu utilizatorii; Atragerea utilizatorilor la serviciile bibliotecii; Comunicarea cu utilizatorii; Dezvoltare de relații durabile.

Servicii noi:

Furnizarea serviciilor moderne de bibliotecă; Metode non-formale în oferta de servicii; Diversificarea serviciilor moderne; Oratorie; Ținuta scenică; Promovarea cărții și lecturii; Leadership.

21. În oferta educațională a CNEPB se regăsesc interesele dvs. profesionale?

Educație IT:

Training: TI și managementul calculatorului – pentru toți angajații noi; Aplicații digitale; Instruire în IT (platforme, aplicații); Desenul grafic la calculator; Crearea și gestionarea blogurilor (cap-coadă!, pentru a reuși să înțelegem toate detaliile); Metodologia poveștilor digitale; Învățarea în domeniul editării și prelucrării materialelor audio-video, curs practic de design pentru crearea unui afiș, calendar, Canva; Posibilități multiple de prezentare a cărților noi, imaginii, cărți poștale etc.; Instruire Excel; Statistica pe rețele sociale; A face fotografii profesionale.

Proiecte/parteneriate:

Scrierea proiectelor; Elaborarea proiectelor cu implementare ulterioară în activitatea bibliotecii; Dezvoltarea parteneriatului social: strategii, tehnici și tactici de negociere.

Dezvoltare personală:

Atelier de dezvoltare personală: cultura informației la bibliotecari, inclusiv ce cărți de specialitate și literatură artistică se recomandă să consulte și ce spectacole să viziteze; Subiecte de dezvoltare personală, subiecte conexe biblioteconomiei; Rolul bibliotecarului în societate; Soluții de reducere / combatere a stresului la locul de muncă; Etica și estetica unui bibliotecar; Norme profesionale; Instrumente antiplagiat; Noi aplicații ale testelor interactive; Познай профессию, играя.

Management:

Management inovativ; Marketing; Metodologia poveștilor digitale; Politici în domeniu; Studiarea limbilor străine (engleza); Planificarea și raportarea (care sunt deja incluse în ofertă); Inovația în bibliotecă; Voluntariatul în bibliotecă; Учимся общаться без конфликтов, Организация библиотечного пространства; Testări de

noi produse, elaborare prototipuri; Experimentare pe loturi mici a serviciilor propuse; Ateliere de inițiere pe prioritățile anului cu discuții, sugestii, exemple; Ateliere de planificare, raportare ce și cum se va munci în anul respectiv, ce se presupune a fi important ca să nu fie în timpul anului intervenții cu diferite activități, propuneri de realizat.

Prezentări, vorbit public:

Public Speaking și Dicție, Ignite. Vortorium; Ateliere de dicție pentru bibliotecari; Prezentări de succes; Dicție perfectă; Susținerea unui discurs în fața publicului fără temeri.

Cursuri de biblioteconomie:

Propun să fie instruiți angajații care nu au fost absolut nici la o instruire... și temele la discreția lor; Ore de instruire / familiarizare pentru noii angajați privind diverse aspecte ale muncii bibliotecarului (criteriile de aranjare a cărții la raft și importanța cunoașterii literaturii române și a celei universale; catalogul electronic/OPAC; rolul și funcțiile bibliotecarului și alte cunoștințe elementare și de bază ale muncii unui bibliotecar); Abilități în descrierea bibliografică a documentului, alcătuirea unei referințe bibliografice.

Mix:

Promovarea, organizarea activităților; promovarea cărții, promovarea serviciilor, implicarea comunității în activitatea bibliotecii; Servicii inovative din experiența colegilor de peste hotare; Metode și forme non-formale de învățare etc.; Cărți și autori. Cluburi de carte. Teatru. Știință; Mai multe platforme on-line de promovare a cărții, a activității; Educația media; Metode și tehnici non-formale de organizare a activităților; cursuri on-line; Noi forme, servicii de activitate a bibliotecilor de peste hotare cu invitația bibliotecarilor din

bibliotecile respective; Ateliere de creație; Servicii non-formale de lecturi literare; Schimb de experiență.

Supărați:

S-au mai făcut liste cu teme pentru instruire și nu am mai ajuns la instruire. Așa că... degeaba pierd acuma timpul să vă spun care ar fi subiectele. Da nici nu vreau să îmi pierd timpul cu ceea ce nu se va face; Scrierea poveștilor de succes anul ăsta nu a fost...; Comunicarea instituțională, nu cea care se repetă „copy paste” an de an și fără nici un rezultat; Nici un bibliotecar nu cunoaște acordul, și nici programul Koha și o spun ferm pentru ca am vizitat practic toate filialele și, cu regret, m-am convins; Sunt necesare instruirii operative, dacă apar schimbări în evidență, statistică etc.

În comentarii au spus mai multe:

Câteodată ne spune directorul sau colegile, poșta bibliotecii; Prin mai multe surse; Invitația prin telefon este una mai umană și un îndemn mai personal; Predomină pagina de Facebook a CNEPB; Prefer să fiu informată de la directorul de filială; Directorul bibliotecii, dumneai selectează care dintre bibliotecari trebuie să plece la o anumită instruire; Doamna director ne informează de instruirile care au loc la CNEPB; Procesul de informare e bine organizat.

De obicei, sunt informată în prealabil de către Centrul de Excelență prin mail; Emailul este forma perfectă de înștiințare a instruirilor; E necesar să fie o claritate în acest

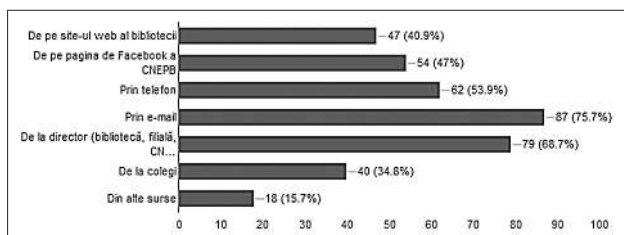
sens: numită sursa exactă de unde preluăm informația veridică cu înscrierea prealabilă a participantului; Și de pe blogul CNEPB; Facem cunoștință și răspundem dacă cineva este interesat de această instruire; Uneori văd în Google calendarul; Cel mai adesea văd invitația prin e-mail; Discutăm în colectiv, sunt toate utile; Mă informez din sursele bifate mai sus, deoarece ele sunt veridice și sigure și vin din interiorul domeniului în care activez nemijlocit; De fiecare dată am fost anunțați, informați, chiar dacă au fost unele modificări; Mai mult din Google calendar; Echipa noastră are acces la toate sursele de informare enumerate mai sus; Suntem informați de persoanele de la CNEPB; Suntem o echipă prietenoasă și informația ajunge rapid; CNEPB este activ și ne informează prin telefon, sunăm și noi pentru informații, avem legături prietenești, colegiale; Am fost anunțată de fiecare dată de șefa bibliotecii; E normal ca angajat să primesc informația de la directorul filialei; E perfect când sunt mai multe surse; Oferta educațională o și promovăm; Sunt interesată de oferta Centrului.

Feedback constructiv

Un răspuns-întrebare: *N-am înțeles! Ce e de comentat aici? Sau alta: Ce comentariu așteptați aici? Vedeți mai jos ce e de comentat:*

Aflu întotdeauna când sunt deja în bibliotecă, dar și prin telefon, când sunt liberă; În ultimul timp pe FB nu sunt anunțate instruirile ca eveniment; Am participat la cursul de formator doar pentru că mi s-a sunat; În

23. De unde aflați că vor avea loc instruirii la CNEPB? Bifați toate variantele posibile.

unele cazuri, aflăm târziu; Dacă directorul ne trimite, noi ne ducem.

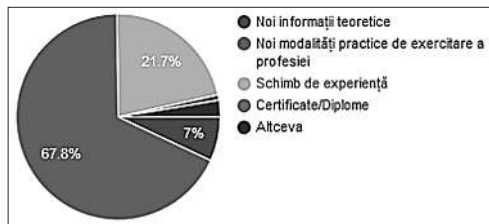
CNEPB ar trebui la fiecare două, trei zile să promoveze oferta; Să facă texte de invitație și să le posteze pe rețelele sociale, nu numai pe FB. Cu o săptămână înainte de instruire, apoi zilnic, să fie atrasă atenția prin postări, prin invitații ingenioase, în formate moderne – video, Canva, Powtone, film animat etc., nu postări cu agenda (de fapt nu am văzut așa ceva)...

Din Calendar, dar cu părere de rău Calendarul ne avertizează cu o zi înainte sau chiar în ziua respectivă și nu mai putem veni..., dar dacă ne obligă ori formatorul, ori direcția lăsăm tot și venim; Pe FB doar postări în timpul sau după eveniment; Nu există promovare pre-eveniment; Mai este Calendarul, dar ne atenționează când nu mai ai timp la dispoziție; Aș vrea să fiu înștiințat personal prin telefon și e-mail personal; Aflu de organizarea instruirilor în ajun, fapt care duce la unele schimbări în programul și activitatea bibliotecii; Aflăm despre instruire când suntem invitați să participăm la ea, deși este oferta educațională plasată pe blog, nu este suficient de promovată; De pe pagina de Facebook a CNEPB aflăm că se produce instruirea sau a fost deja.

Bibliotecarii își doresc cel mai mult noi modalități practice de exercitare a profesiei – 67,8% (78 respondenți). Pe locul doi în preferințele lor e dorința de schimb de experiență, foarte puțini s-au referit la informații teoretice și doar unul vrea certificate.

În comentarii vorbesc mai mult, mai deschis: Bibliotecarii au nevoie de instruiți eficiente ca să se descurce în schimbarea vertiginosă a domeniului; Managerii ar trebui să treacă prin cursuri mai teoretice pentru a se orienta în tendințe și a putea duce biblioteca spre modernizare continuă; Îmi place să învăț pe parcursul vieții; Acumulare de noi cunoștințe și experiențe; Modalitățile practice permit să lucrăm mai calitativ, dar avem

25. Ce așteptați în cea mai mare măsură de la instruirile oferite de CNEPB?

nevoie și de schimb de experiență, teorie și aceleași certificate (oricât de banal ar suna) astăzi fără tehnologii este greu – instruiți concrete în utilizarea tehnologiilor; Experiență nouă.

Așteptăm și teorie, dar modalități cu aplicabilitate, adică CNEPB să fie un laborator de experimentare, de schimb de experiență, precum și este; Preferăm experiență practică în profesie; Îmi place mult și teoria, dar în unele cazuri practica e mai convingătoare; Atât schimb de experiență cât și teorie și practică; Îmi doresc să înțeleg bine temele livrate, să iau din ele ce este mai important ca să pot implementa în activitatea mea; Competențele practice odată dobândite rămân pentru totdeauna în memoria noastră; Orice teorie trebuie înrădăcinată prin practică; Noi metode de activitate în cadrul serviciilor; Всегда интересен опыт работы коллег из других библиотек, полученные знания можно применить в своей работе; Așteptări: Informații atât teoretice, cât și practice, cu greutate și valoare.

Ce să comentez?! Schimbul de experiență cu bibliotecari din alte biblioteci din țară; Mai multe subiecte noi. Pot formatorii să fie obligați să dezvolte noi tematici?: Formate noi de instruire, noi experiențe, cu alți colegi; Avem nevoie de a acumula noi abilități practice deoarece totul e mereu în dezvoltare și trebuie să ținem pasul; De cele mai multe ori practica bate teoria; Modalități practice de exercitare a muncii de zi cu zi; Mi-aș dori un schimb de experiență cu și în bibliotecile din Europa; Lumea este în continuă schimbare, de aceea și noi, bibliotecarii, trebuie să fim în

căutare de noi metode de incitare la lectură, dar și alte servicii; Experiențe, competențe și abilități noi în organizarea serviciilor inovative; Dezvoltarea și actualizarea cunoștințelor profesionale care asigură succesul în activitatea bibliotecii; Dorim să îmbunătățim activitatea, schimbarea impune noi competențe; Mi-ar plăcea să vizitez biblioteci publice atât din țară cât și de peste hotarele ei; Dornică a cunoaște mereu ceva nou; Trebuie să implementăm concepte inovative în domeniul biblioteconomic, să împărtășim din experiențele proprii și să îmbunătățim calitatea serviciilor moderne.

Sunt mai mult teoretician decât practicant, așa că îmi place să-mi îmbogățesc bagajul teoretic (oare cine-i?); Schimbul de experiență este o modalitate extraordinară de avansare pe plan profesional; Aș vrea să aflu cât mai multe lucruri legate de această profesie (un începător, sau paraprofesional?); Cât mai multe activități practice decât teoretice; Totul e în schimbare, dorim să fim în pas cu timpul și să implementăm în bibliotecă noastră multe servicii noi necesare comunității; Prin exersare reții mai bine cele învățate; Atât teoretice cât și practice, care să atragă, să intereseze, dar să fie și foarte utile; Omul, cât trăiește, învață! E firesc să avem tendința de a ne dezvolta profesional; Prin practică se însușește mai bine.

Un alt punct de vedere:

Pe mine mă interesează și experiența internațională, nu doar cea la nivel de municipiu ori național. Și la vizitele astea de studiu care se mai organizează, ar fi bine să se ia în considerare cine merge și cine nu. Din ceea ce văd – persoane care lucrează de unu-doi ani merg prin București, alții că au ani buni – administrația, nici un stres. După aia comentează că persoana dată nu își dă interesul de a lucra. Păi iată de ce nu își dă interesul.

Rugați să enumere trei aspecte care le-au plăcut cel mai mult în programe-

le de instruire de la CNEPB, comentariile au roit, dar nu oricum, ci foarte țintit pe inovație, interactivitate, nonformal, ludic, atractivitate, utilitate, calitate, accesibilitate, profesionalism, individualitate, creativitate, competențe, practici noi și multe altele:

Spiritul de echipă care se constituie în cadrul instruirilor, cunoașterea mai profundă, personală a bibliotecarilor, descoperirea unor talente latente a colegilor noștri, disponibilitatea lor de a se implica, a participa și dăruii; Formatori bine pregătiți, atmosfera degajată, învățare prin forme non-formale și ludice; Noi tehnici și metode de lucru; Practica îmbinată cu teorie; Instruirile au fost alese după necesitate; Cursurile dnei L. Kulikovski – ambianță, jocuri; Cunoștințe noi, subiecte interesante; Modul de organizare, aspectele practice, interactivitatea; Inovația în bibliotecă; TI și managementul calculatorului; Servicii moderne de bibliotecă; Metoda de informare atractivă, metoda jocului; Accesibilitatea organizării activităților; Metodele noi de predare; Formele de organizare; Abordarea non-formală a temelor; Aplicarea în practică în timpul instruirilor a temelor predate (fapt ce ne permite de a înțelege mai bine tematica); Posibilitatea de a cunoaște alți bibliotecari și bibliotecare și la fel posibilitatea de a lua ceva de la ei ce ne-ar prinde bine în activitatea noastră.

Atmosfera; Elemente de surpriză din cadrul atelierelor; Exercițiile interesante; Oferirea instruirilor profesionale calitative; Varietatea tematicilor; Educația non-formală; Managementul conflictelor; Lucrul în comun, expunerea informației cu umor și atmosfera de prietenie, jocuri; Aspectul informativ, cognitiv, evocativ; Temele pentru acasă; Inovații, idei originale; Instruirea mixtă, non-formală, interactivă.

Mi-au plăcut instruirile ce au adus folos în activitatea bibliotecii, formatori buni de la care ai ce învăța, metodele interactive de predare (trainingurile, unde sunt prea multe

exerciții energizante, pentru mine sunt prea plictisitoare și irelevante) și nu în ultimul rând pauzele de cafea, organizate de unii formatori, unde te relaxezi un pic, te încarci cu energie pentru a asculta mai departe și comunicarea cu colegii.

Accesibilitate, profesionalism, individualitate; Instruirile utile și folositoare ale formatorilor profesioniști; Competențele formatorilor, materialele ilustrative, dotarea CNEPB; Mi-a plăcut să învăț despre inovațiile în bibliotecă; Cum se utilizează instrumentul Canva și a e-readerelor; Informația și lucrul practic oferit de către dna psiholog Mariana; Atractive, distractive, necesare; Formatorii, ambianța și atitudinea; Formatul unor activități de instruire (Zilele FedEx, Cafenea publică etc., traininguri Novateca), disponibilitatea angajaților; De la începutul activității CNEPB – caracteristică-i nouitatea.

Inovativ, creativ, distractiv; Organizarea, predarea; Utilizarea metodelor noi de instruire; Partea practică; Oferirea diplomelor, certificatelor; Pregătirea profesională a moderatorului; Predarea cursului pe înțelesul tuturor; Traininguri practice; Informația profesională; Inovații în profesie; Formatorii au răbdare și explică detaliat, dacă ceva nu este pe înțeles; Pauzele de ceai și cafea sunt necesare; Fiecare poate să lucreze individual ca să fie mai bine asimilată instruirea; Subiecte de învățare moderne; Formatori profesioniști; Bibliotecarii obțin cunoștințe gratis, în altă parte ar plăti bani; Ambianța, spațiul, Buna dispoziție; Tematica; Metodele; Atractivitatea, diversitatea; Atmosfera pozitivă; Analiza comparativă a subiectelor puse în discuție; Carisma, prezentările, atmosfera; Gradul de instruire a formatorilor, Spațiul, informația acumulată; Bunăvoința CNEPB-ului; Buna organizare a instruirilor; Operativitatea.

Programe de instruire bine constituite, bogate în conținut și metode non-formale; Caracter non-formal, inovativ; Solidaritatea și aprecierea; Subiecte interesante, forma-

tori excelenți, interactivitatea; Diversitatea instruirilor; Metodele non-formale utilizate în activități; Suportul material-didactic oferit bibliotecarilor; Atmosfera, relațiile constituite, schimbul de idei; Metodele non-formale; Unii formatori.

Spiritul de comunitate care învață, constituită în cadrul instruirilor; Structura, eficacitatea, atmosfera plăcută; Modul de predare, practica, acumularea cunoștințelor; Modern, interactiv, accesibil; Aspectul ludic, spiritul de echipă; Formatul interactiv, non-formal - să tot înveți!; Sistemul de follow-up – ne ține responsabili pentru implementare; Subiecte inovative, abordare practică interactivă (L. Kulikovski); Varietate; Specialiști cu literă mare; Forme și metode inedite; Profesionalism, comunicare prietenoasă; Empatia, bunăvoința, profesionalismul; Calitatea și capacitatea formatorilor, colectivul, atmosfera de bine, de colegialitate; Atmosfera, oamenii, jocurile; Noi aplicații – APP, Kitul de idei, serviciul de Coding și Robotică; Instruiri de calitate, interior plăcut, schimb de experiență; Emoții, generozitate; Socializare liberă, democratică, partea teoretică; Accesibilitatea, inovativitatea, utilitatea; Calitatea răspunsului formatorului la întrebările formabililor.

La fel de generoși au fost atunci când au enumerat **trei aspecte care, în opinia lor, ar trebui îmbunătățite pe viitor în vederea creșterii calității programelor de instruire de la CNEPB**. Au enumerat mai multe, dar au expus și sfaturi, recomandări, muștrări, metodologii de îmbunătățire valoroase prin care au dovedit că știu ce le trebuie, iar CNEPB are la dispoziție o solidă bază de date pe care ar trebui să o valorifice:

Cursuri, ateliere noi pe domenii noi de interes ca comunicare relațională; lcoalizarea utilizatorilor, servicii moderne etc.; Identificate temele de interes și dacă nu avem formatori, invităm din afară; O viziune comună a BM – conducerea, CNEPB, bibliote-

cari – cu privire la prioritățile educaționale ale instituției noastre.

Un mai mare efort de promovare (nu doar FB), prin conținut, prin metode tehnologice noi ca să ajungă la toată lumea interesată; Să extindă aria de acțiune și asupra utilizatorilor, chișinăuienilor, oferind cursuri, ateliere, evenimente; Modernizarea echipamentului și suport didactic și informațional mai divers; Să se pună accent pe exercițiile practice; Pentru moment nu-mi pot exprima opinia vis-à-vis de îmbunătățire; Nu dispun de o cunoaștere vastă în acest domeniu; Până în prezent văd programele de instruire doar benefice.

Programul de instruire trebuie bine stabilit în așa fel încât bibliotecarii să poată fi prezenți la cursuri; Fiecare curs trebuie argumentat în utilitatea sa (de ex. Coding).

Nu întotdeauna primim materialele promise din cadrul instruirilor pe poștă, dar de care avem nevoie; Spațiul Centrului nu întotdeauna permite o bună desfășurare a instruirilor; Atitudinea unor formatori: evită să ne răspundă la unele întrebări, nu trimit suportul de curs, deși au promis; Tehnologiile informaționale: nu întotdeauna funcționează bine, iar responsabilii nu au grijă; Peste tot este loc de mai bine, dar personal sunt mulțumită de calitatea instruirilor; Spațiul CNEPB să fie mai mare; Sunt satisfăcută de nivelul înalt de pregătire a programelor de instruire; La cele care am participat a fost totul OK; Меня всё устраивает.

CNEPB este un centru indispensabil pentru dezvoltarea profesiei de bibliotecar, atât de gonită în ultimul timp; Sunt obligatorii instruirile ce țin de tehnologii, servicii, dar nu în tempoul atât de rapid; Cei ce și-au ales profesia de bibliotecar, au ales-o pentru liniștea din bibliotecă, pentru lucrul ce se făcea la voie, calitativ și pentru faptul că era posibilitatea de a deschide o carte. Astăzi nu poți să te bucuri de așa ceva, ceea ce generează stres, lipsă de atitudine; Lucru făcut la repezeală, necalitativ, ieftin, fiindcă în bi-

blioteci lucrează oameni de altădată cărora nu li-i pe plac și nici nu le reușește un lucru activ. Cu părere de rău, astăzi cititorul e mai citit și mai informat ca bibliotecarul. Și totul – datorită lucrului enorm pentru 10 angajați, dar împărțit la doi bibliotecari, dintre care unul este la instruire. În acest context, n-ar fi de prisos lecții psihologice și de psihoterapie.

Instruirea la locul de muncă, care ar cuprinde un număr mai mare de lucrători instruiți; Îmbinarea teoriei cu practica; Asigurarea cu materialele necesare; Alimentația cu dulciuri să fie înlocuită cu tartine sau o masă cu produse alimentare sănătoase.

Consider că, pentru creșterea calității, ar fi necesar să se insiste mai mult pe aspectul practic (spre ex.: când se învață despre gestionarea blogurilor, să se insiste mai mult pe aspectul asimilării informației); Specialiști din alte domenii, excursii tematice pe viu; Instruirile să nu dureze mai mult de 2 ore + pauză.

Operativitatea organizării; Promovarea rezultatelor ca urmare a instruirii; Livrarea cursurilor online; Diversificarea și actualizarea ofertei educaționale, spațiile cam înghesuite, dotarea tehnică precară; Tema instruirii să fie livrată cu ceva explicații despre conținutul instruirii; Unele jocuri sunt plictisitoare sau naive; Participarea la cererea bibliotecarilor; Experți invitați; Mobilitatea spațiului, organizarea cursurilor fără suprapuneri, informarea privind cursurile oferite; Tehnologii informaționale care să corespundă cerințelor; Grupul de instruire să fie organizat în număr mai mic; Combinarea informațiilor teoretice cu cele practice; Formatori doar din Republica Moldova (aș opta pentru formatori și din România);

Modalități de atragere a voluntarilor profesioniști în activitatea bibliotecii.

Grupul-țintă să fie eterogen, să nu ni-merească oameni întâmplători și persoana înscrisă să frecventeze cursul până la urmă; Formatori din România; Instruire la cererea

bibliotecarilor; Orele de instruire să se desfășoare în prima jumătate a zilei; Atitudinea formatorilor, respectarea programului și fără obligații.

De ajustat programele de instruire după posibilitățile bibliotecarilor, de ținut cont de necesitățile utilizatorilor; Spațiu, aerisire, pauză de recreere; Să nu fim obligați, să nu dureze instruirile prea mult; Veceul e primitiv și insuficient pentru lumea care participă; Puțin spațiu, mai multă promovare a ofertei; Publicarea ofertei pe toate canalele și de mai multe ori; Promovarea activităților de instruire – nu se face promovare.

Unii formatori fac a lehamete, se grăbesc, scurtează... , noi ne bucurăm, dar nu-i treabă bună; Sunt mulțumită de calitatea programelor de instruire de la CNEPB; Să nu se accepte instruire-prelegeri, fără angajament, fără dezvoltare abilități; Cursuri de scurtă durată, nu de săptămâni; Angajați traineri pozitivi; Spațiul mai confortabil, programe la cerere, traineri experimentați (funcția încă nu înseamnă că poți face totul); Axarea pe probleme reale, dezvoltare și modernizare în funcție de resursele reale; Mai multă organizare. Definirea clară a misiunii; programul instruirilor să fie concret, grupurile să fie formate până la 10 persoane, mai multe exerciții ca probe de rezolvat; Chestionarea bibliotecarilor în vederea stabilirii tematicii programelor de instruire; Mai multă mișcare a publicului, activități mai vesele și utile, punctualitatea: Începerea și finalizarea la ora indicată; Arta de a compune și de a rosti discursurile în public; Nu propun nimic, deoarece este deja stabilit un mecanism bine conturat, care face treabă bună; Mai multe exerciții practice; Pentru teme complexe instruirile să fie livrate mai mult timp ca să putem asimila materialul și evident să-l putem pune în practică; Propun ca pe blogul Centrului să fie creată o rubrică pentru plasarea termenilor de specialitate ca noi, bibliotecarii, să-i învățăm și utilizăm; Calculatoare mai performante; Să nu ne tra-

geți pe sfoară, să ne expediați suportul metodic al instruirii...

105 bibliotecari au afirmat că tematicile sunt adecvate nevoilor lor de formare. Rezultat foarte bun!

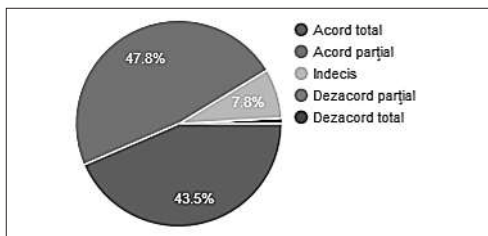
Duminica însă nu ar sacrifica-o pentru instruire, deși duminica e zi lucrătoare pentru bibliotecari. Paradox?

Îndemnând să aleagă varianta convenabilă au găsit mai multe soluții – 37,4% vor cursuri on-line, 14,8% preferă ziua de curățenie pentru instruire, 9,6% sunt de acord cu oricare variantă, numai 1,7% sunt de acord să învețe duminica și 73,9% optează pentru orele de muncă.

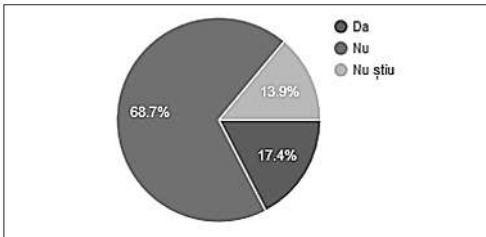
Modulul IV. Satisfacția privind activitatea CNEPB

Multe lucruri le plac la CNEPB. Chiar dacă au fost limitați doar la trei lucruri care le plac cel mai mult bibliotecarii au găsit numeroase aspecte: atmosferă, atitudine, grijă, bunăvoință, ambianță, profesionalism, pozitivism, prietenie, spirit, stare. Alături de instruire și responsabilitate, alături de dotare, spații, ei au găsit la CNEPB un loc, o destinație care oferă mai mult decât satisfacție. CNEPB oferă un mediu cu stare de bine, un loc în care se leagă prietenii, un loc în care pot să se pună în valoare, să se exprime, să strălucească, să se laude, cum s-au exprimat – să se manifeste, sau să se plângă, un loc în care, recunosc ei, devin mai buni. Un loc unde pot discuta, unde se reîntâlnesc, unde trăiesc sentimentul

29. Tematicile pe care le propun programele de formare continuă sunt adecvate nevoilor de formare proprii?

30. Dacă ar fi cursuri duminica, ați veni?

de echipă. Cum s-a exprimat cineva dintre ei, „E singurul loc unde se întâlnesc bibliotecari cu bibliotecari. La Zile de dezvoltare merg șefii, la Conferințe – șefii, când e de făcut public, obligator bibliotecarii! Aici ne simțim în siguranță, suntem noi și avem posibilitatea de a discuta prietenos cu colegii din alte biblioteci”.

Atitudinea angajaților; Atmosfera prietenoasă asigurată; Unii formatori tot sunt OK; Lucrul în grup, momente care dezvoltă creativitatea și ingeniozitatea, spațiul...; Organizare, desfășurare, certificare; Echipament tehnic, formatori profesionali, informație utilă; Atmosferă degajată, plăcută, instruire atractivă.

Atmosfera, grija personalului față de participanți, tematica instruirilor; Bunăvoința angajaților; Atmosferă plăcută, aer condiționat, instruirii interesante; Ambianță plăcută; Schimb de experiență cu colegii; Oferirea soluțiilor în rezolvarea problemelor existente în munca noastră zilnică; Fac cunoștință cu colaboratori noi din alte filiale, preiau noi forme de lucru; Atmosfera, colegialitatea, buna dispoziție; Atmosfera de prietenie, umor, aspectul vizual, tehnic-informativ; Oameni senini; Ambianță

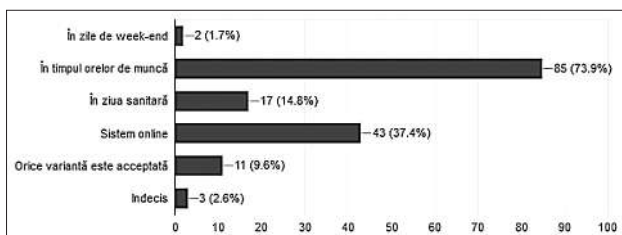
plăcută; Pozitivismul, liderismul, spiritul de inovație al colaboratorilor; Diversitatea, actualitatea și importanța cursurilor în dezvoltarea profesională; Anturaj plăcut, personal drăguț, materiale accesibile; Modul în care se organizează instruirile, amabilitatea formatorilor, instruirile, condițiile, formatorii; Materiale ilustrative, nivelul de pregătire al formatorilor; Împărtășirea experienței profesionale a bibliotecilor de peste hotare; Designul sălilor; Pentru că sunt pauze de cafea; Atmosfera, buna dispoziție, colegialitatea; Ambianța, atitudinea, formatorii; Voia bună; Angajați sârguincioși; Atmosfera, responsabilitatea pentru calitate.

Buna organizare; Atitudinea, simțul echipei; Pauzele de ceai și cafea; Fiecare are loc individual să lucreze; CNEPB contribuie să fie cât mai confortabilă instruirea.

Locație convenabilă, condiții confortabile; Atitudine prietenoasă, Postări imediate pe rețele sociale; Utilizarea de către formatori a metodelor și tehnicilor non-formale în cadrul activităților; Nonconformismul formatorilor; Ambianța creativă; Competența formatorilor, atitudine prietenoasă, posibilitatea de a comunica cu colegi din alte biblioteci; Diversitatea instruirilor, utilitatea și scopul CNEPB; Accesul liber la oferta educațională; Suportul didactic al cursurilor accesibile pe pagina CNEPB; Spirit de echipă, participarea utilizatorilor la unele instruirii CNEPB; Formatori de calitate, decorul spațiilor, oferta educațională pe potrivă.

Modalitățile non-formale de organizare; Răspuns prompt la solicitările bibliotecarului; Expedierea imediată a suportului

31. Alegeți varianta convenabilă de organizare a instruirilor la CNEPB:

didactic după fiecare instruire; Reîntâlnire și discuții cu colegii, schimb de experiență, manifestare personală; Очень хорошая организация, максимум внимания, кофейная пауза; Unii formatori; Pagina FB activă; Acțiuni prompte în organizarea și susținerea activităților de instruire; Atmosfera creată de participanți – prietenoasă, de schimb de opinii și dezbateri profesionale, sentimentul de echipă; Atitudinea angajaților CNEPB – binevoitoare; Unii formatori care bine dispun; Productivitatea, amabilitatea, dăruirea; Instruirile sunt și un fel de socializare profesională; Un fel de schimb de experiență; Personal receptiv, ambianță plăcută, varietate de programe de instruire; Modul de predare, buna dispoziție; Pozitivismul, Inovația, Amabilitatea; Atmosfera, oamenii, activitățile; Total.

Pe cât de sensibili au fost când au enumerat aspectele care le plac cel mai mult, pe atât de îndârjiți au enumerat aspectele care nu le plac cel mai mult:

Spațiu mic, instruirii monotone și teoretizate; Spațiul, când sunt mulți și nu lucrează internetul; Instruirii de durată lungă; E prea mic spațiul; Când ceva îmi place foarte mult, nu văd nimic negativ în jur.

Cel mai mult nu îmi place doar un singur lucru... faptul că instruirile care necesită o perioadă mai îndelungată sunt făcute timp de câteva zile; Cum poate o persoană să învețe ceva în două zile, când același material pentru utilizatori este extins pentru o lună?; Unele instruirii sunt mai complexe și necesită mai mult timp; Pe lângă toate acestea n-avem permanent toate materialele de la instruire la noi; Spațiul (cam mic); Funcționarea slabă a tehnicii; lipsa multor accesorii; Jocuri necesare pentru desfășurarea instruirilor; Spațiul a devenit neîncăpător; Uneori instruirile se fac vineri, când avem zi de schimb și suntem puține la serviciu; Să se excludă ad-hoc-ul în organizare (fără programare).

Asigurarea cu echipament necesar desfășurării corecte și eficiente a activităților

de instruire: un aparat de luat vedere de la Pazvante-Vodă, se descarcă în cinci minute, calitatea foto e de nivel foarte jos; Unii formatori nu folosesc întotdeauna metode interactive, e plictisitor și par lungi instruirile, alții prea multă interacțiune; Ar fi fost bine de reorganizat spațiul, de dotat mai comod, în unele cazuri e prea mic, e cald, gălăgie de afară; Pauzele de cafea nu sunt totdeauna respectate, iar prânzul, în genere, nu se ia în serios; Forfota; Uneori, nervozitatea exagerată; Spațiul mic fără aer; Aglomerație, zgomot, amplasare; Nu totdeauna funcționează calculatoarele; Atunci când sunt prea mulți participanți la o anumită oră de instruire; Atunci când cineva te privește de sus.

De ce școlarizați numai directorii de filiale... dar cerințele le fac bibliotecarii!!!; Instruirii în zilele de odihnă; Sunt prea animate; Distracție copilărească; Neseriozitate; Spațiul închis; Durabilitatea mai mult de două ore; Organizați și anunțați din timp bibliotecarii; Este zgomot mare; Internetul este slab; Este greu de apreciat activitatea Centrului pentru că se rezumă numai la transmiterea invitației la instruire, pregătirea unui ceai...; Mai puțin științific; Nu sunt în măsură să răspund, nu-mi permite nivelul ierarhic..., (am nevoie de timp ca să meditez asupra aspectelor de îmbunătățire a CNEPB).

În unele cazuri aroganța, unele tematici și felul de a preda al unor formatori; Sala arhiplină la unele instruirii; Lipsa internetului la unele dispozitive;

Selectarea participanților la instruire (să fie de același nivel); Spațiul mic, fără simpatii și antipatii; Sală mică pentru instruirii; Grupuri de instruire prea mari la unele activități; Formarea grupurilor după nivelul de cunoaștere a subiectului; Lipsa promovării pre-eveniment; Înghesuiala, câteodată prea mari grupurile și ne înăbușim.

Mobila greoaie pe care trebuie să o împingem pentru a putea face exercițiile, jocurile; Câteodată nici hârtie nu-i!; Uneori prea multe ore; Uneori activități inutile pen-

tru bibliotecar; Participarea la instruire este obligatorie și nu e corect; Uneori materialul se repetă; Viteza internetului slabă!

Și totuși, cineva la final a scris: Îmi place tot ce se petrece la CNEPB; N-am obiecții; Îmi place tot!

Ce ați schimba în structura, spațiu, cultura CNEPB?

Bibliotecarii respondenți au interreționat de foarte multe ori cu CNEPB, au trăit experiențe de neuitat, dar și unele practici care le-au afectat percepția. În răspunsurile lor s-au referit fiecare la ce a experimentat.

Sunt respondenți care nu ar schimba nimic, le place absolut tot ce se întâmplă la CNEPB: *Nimic; E perfect; Sunt mulțumită de structura actuală; Momentan e bine cum este; În structură – nimic; Все организовано на очень высоком уровне, тренеры высокопрофессиональны и их уровень подготовки к тренингам и подача материала выше всех похвал; Cultura e OK.*

Respondenții și-au expus opinia și referitor la spațiu. Practic fiecare al doilea respondent a caracterizat spațiul CNEPB ca neîncăpător, a atenționat asupra lipsei facilităților moderne, au sugerat, argumentând re-designul localului, mobilierului etc.: *Culoarea; Extinderea spațiului; Designul, în general cere transformare – două camere stau fără utilizare (bune numai pentru ședințe mici); sala mare e neîncăpătoare cu calculatoare, scaune masive, mobilierul greu, dificil de transformat în feluri necesare instruirii (ar trebui mai mici, ușoare, moi și pliabile)... Nimeni nu citește literatura care-i în două săli – poate fi revizuită, redistribuită, realocată în alte spații; Unele modificări ale spațiului pentru a asigura accesul unui număr mai mare de beneficiari; Extinderea spațiilor; Aș vopsi pereții albi, să fie pereți inteligenți și să-i putem utiliza expunând orice ne vine în cap – vrem sentimentul de*

democrație; Sala mai încăpătoare; Culoarea existentă nu stimulează creativitatea; Mai puțină mobilă și mai mult spațiu; Mai multă culoare; Obsesia de regulă și nimic pe nicăieri dă impresia de cazarmă.

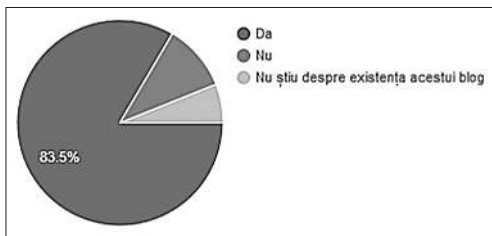
Calitatea internetului e o problemă care cere rezolvare, aproape toți au menționat-o. Multe sunt propunerile cu referire la schimbarea modului organizării activităților de instruire și a elaborării ofertei. În unele m-am încurcat stăruindu-mă să înțeleg rezonul, argumentul, câteva suscită interes, sunt bune, dar trebuie analizate, iar una e cu totul extremistă – **„Să fie o structură independentă, să nu depindă de Biblioteca Municipală!”**

Aș reduce din multitudinea de cursuri, ateliere, seminare..., puține dintre ele au continuitate; Tematica, unii formatori; Oferta educațională să fie sistematizată în raport cu principiul accesibilității și individualizării; particularităților de vechime în muncă; Diversificarea ofertei educaționale centrată pe anumite categorii de bibliotecari, nivelul pregătirii profesionale și responsabilității profesionale; Mai multe instruirii în care să vorbim despre cărți și autori.

Angajații CNEPB trebuie să fie formatori, să organizeze instruirii pentru comunitate; Studiarea sistematică a necesităților de formare continuă a personalului recent angajat; Zilele și orele de instruire să nu afecteze activitățile programate de filială.

Avem bibliotecari-experti în bloguri. Așa se pare citind toate cele peste 300 de răspunsuri adunate la acest aspect. Dacă comparăm ce e bine și ce-i rău pe Blogul CNEPB vedem exact 50% de laude și caracterizări profund pozitive despre acest instrument de comunicare cu publicul și 50% de aspecte de îmbunătățit sau chiar de schimbat. Respondenții s-au referit și într-un caz și-n altul la structură, interfață, design, conținut, vizibilitate, flux, rubrici, postări. Au propus și idei de îmbunătățire, bune de luat în seamă. Reproducem

35. Citiți postările pe blogul CNEPB?

în continuare opiniile respondenților (am evitat răspunsurile ca *bun, reușit, foarte bun, blog inteligent, blog util, blog interesant, blog vizibil, e bine pentru moment sau propoziții fără substanță*).

Aspecte pozitive: *Mie totul îmi place; Acum arată interesant, Este un blog cu articole bune; Datorită informației postate aflăm când și ce se petrece la CNEPB, când vor avea loc instruirile; Blogul este bine organizat / structurat; Toată informația necesară e reflectată adecvat, cuprinzător; Despre toate evenimentele suntem informați la timp; Are un design plăcut, informații curente; Хорошо; Postările sunt actuale, accesibile tuturor, limbaj cărturar; Este explicit și are un design atrăgător; Ar fi bine să facă o analiză amplă a propunerilor filialelor; Din punctul de vedere al designului este foarte bine; Blogul este excelent, ca și Centrul; Blogul reflectă tot ce se întâmplă în activitatea CNEPB; Clar, concis, informativ; Blogul are un design plăcut (ultima variantă), structura poate fi schimbată sau rămâne, esențial este să fie actualizat conținutul; Totul corespunde rigorilor unui blog; Mai puțin mă interesează designul blogului, adică forma, important este conținutul acestuia,*

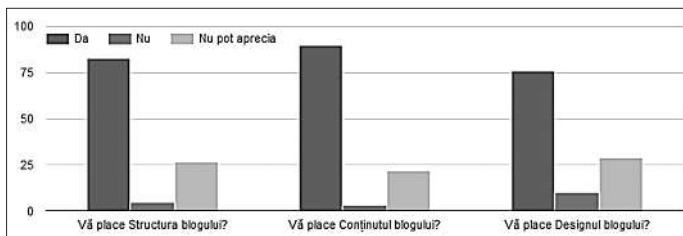
iar recenziile cu caracter științific ale Elenei Taragan (de Troya) pe care le citesc cu mare interes, demonstrează că în această structură activează oameni avizați, în măsură să schimbe structurile de minți învechite; Toți cei care fac acest lucru sunt profesioniști; Agreeabil, bine structurat, cu informații despre activitatea CNEPB, profesionist; Interfață agreeabilă, operativitatea plasării informației, conținut clar și concis; Este un instrument divers de comunicare virtuală; Conține toate secțiunile necesare unui blog; Are o interfață OK, nu e încărcat.

Блог оформлен на очень хорошем уровне и достаточно информативен; Desing unic, doar sunteți de excelență!; Bine structurat; Toate cele trei aspecte expuse mai sus (Structura, Conținutul și Designul) sunt bine organizate; Blogul este structurat foarte bine, cu un design frumos, se poate de accesat foarte comod. Conținutul blogului este foarte bun; Pe Blogul CNEPB găsim informații necesare și utile; Toată activitatea CNEPB este relatată pe blog și suntem la curent cu tematica instruirilor; Blogul, după structură și conținut este potrivit pentru momentul de față, pe parcurs ar putea fi modernizat.

Aspecte critice sau de îmbunătățit: *Este bine, dar mediu, se poate îmbunătăți (completarea anumitor rubrici, postări mai multe); Îmi place conținutul blogului din ultima perioadă de timp, dar nu și structura lui, prea multe căutări se fac până ajungi la informația necesară.*

Trebuie de actualizat, la noile cerințe IT; Aș dori ca blogul să recomande cursuri, formatori, manuale profesionale, cursuri în

36. Ce opinii aveți despre blogul CNEPB?

afara BM, prezentare formatori BM și din afară, așa, ca o Gală a formatorilor, Organizare concursuri formatori... ; Feedback de la formabili și feedback de la formatori; Interviu cu personalități care au trecut prin mai multe instruiți... Designul blogului neatractiv, nu există o politică de postare – o periodicitate: când e prea activ, când săptămâni la rând nu se postează nimic; Ar fi bine să fie mai atractiv ca interfață, postări mai dese, oferta nu-i pe blog, ce să mai căutăm?; Anterior era un design mult mai atractiv și mai ușor de accesat. O sugestie ar fi apelul către programatorii în design, care i-ar oferi un aspect motivațional; Când este activ îmi place, dar de multe ori nu este actualizat, sau nu este disponibil; Designul blogului nu este suficient de atractiv. Este prea simplu, ar fi bine să fie angajat un web-designer; La structură poate fi introdus un compartiment cu noutăți în instruire continuă; E necesar de a schimba aranjarea conținutului – pentru a naviga mai ușor; Sunt și unele articole bune dar majoritatea – scrise a lehamete, structura e greoaie, multe adunate pe pagina de start...

Structură greoaie, design neatractiv. Interfața trebuie să fie prietenoasă, structura ușor de navigat. Nu mă atrage, e parcă a unei structuri de stat...; În viziunea mea ar trebui să aibă o structură ZEN, colorat, materiale interesante și nu numai ce s-a petrecut la CNEPB, dar și recomandări de cursuri, prezentare formatori buni, promovare de ateliere și cursuri din afara Centrului, prezentare de curriculum, sfaturi de cum se face o activitate de instruire, trucuri pentru formatori, de cum să-ți formezi competențe de trainer etc.; conținutul nu este actualizat întotdeauna, de aceea ar fi bine să fie și nota - parțial îmi place; Asupra designului cred că mai este nevoie de lucru.

Deși articolele sunt interesante, vizual atractivitatea e pe nota 6 din 10; Orice lucru poate fi îmbunătățit. Poate și aici, beneficiind de o instruire cap-coadă, s-ar putea de

schimbat unele lucruri, pentru a fi un blog și mai bun; Un blog obișnuit, ca și în toate bibliotecile din rețeaua BM; Acum activizat, dar mult timp mort... Cred că, la poziția de design, mai este spațiu pentru mai bine; Nu am timp... Pozele nu întotdeauna sunt reușite; Nu l-am accesat; Ce ține de structură și design nu le pot aprecia neavând cunoștințe în domeniul dat; Am puțină experiență, încă nu l-am văzut, dar începând cu acest moment îl voi accesa.

Dezinteres: Mă abțin; Nu comentez; Nu urmăresc din moment ce nu sunt invitată la instruiți; Nu mă interesează; Nu citesc postările; Nu l-am accesat; Nu-mi plac blogurile, n-am timp de ele.

La sfârșitul chestionarului a fost plasat un îndemn: „În cazul în care chestionarul nu a inclus anumite aspecte pe care le considerați importante privind activitatea CNEPB și pe care doriți să le semnalati, vă rugăm să le notați în spațiul de mai jos:

Doar 27 de bibliotecari au răspuns la acest îndemn. Am spicuit câteva mai originale, care nu se repetă:

CNEPB trebuie să fie cartea de vizită a BM – de capacitatea bibliotecarilor depinde succesul ei!

Există aspecte în care nu sunt competentă și întâlnesc dificultăți în exprimarea opiniei personale. În general sunt mulțumită de activitatea CNEPB și de ceea ce mi-a oferit Centrul până în prezent. Mulțumim!

Parcă au fost cuprinse toate aspectele, iar eu am fost sinceră în răspunsuri.

Vă doresc succese și la mai multe și interesante instruiți!

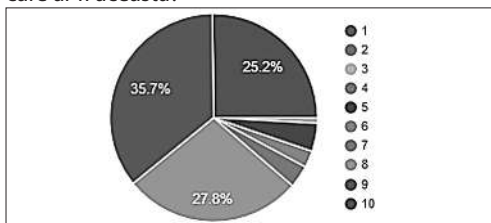
Biblioteca și-a pierdut unele funcții importante în domeniul de specialitate biblioteconomic, mai cu seamă cea științifică.

Un chestionar incitant! În stilul lui Bulgakov! Fără Mășți!

Au fost abordate multe aspecte...

Consider ca în chestionar au fost incluse suficiente aspecte din activitatea CNEPB și nu am obiecții.

38. Dacă e să punei o notă activității CNEPB, care ar fi aceasta?

Aspecte mai sunt, însă deja nu le pot confirma acum, e prea consistent acest chestionar...

Concluzii

În viitor, cea mai importantă misiune a noastră va fi dezvoltarea potențialului uman cu sau fără viziunea BM, *instituția care învață*. Cultivarea abilității de a învăța, de a găsi semnificații, de a crea și coopera cade în sarcina BM.

Cercetarea scoate în prim-plan problema tinerilor bibliotecari – puțini, dar importanți. Nu le oferim tinerilor bibliotecari suficient timp să cunoască, să înțeleagă complexitatea muncii, responsabilitatea noastră socială și culturală, să exploreze și să exerseze. Declarativ sunt pregătiți să promoveze creativitatea în general, ei sunt de părere că nu, că încă se accentuează rigoarea, controlul, standardul, auditul, obligativitatea, or, când acestea sunt puse în capul mesei, creativitatea și imaginația sunt eliminate. De aici multe nemulțumiri-sugestii referitor la tematici, formatori.

Datoria noastră să creăm un loc – BM (pe acestea le găsim în răspunsurile lor din fiecare compartiment) – care ar desființa barierele de spațiu și timp, ierarhice etc., dar să nu credem că rigoarea nu are un rol important în ecuația învățării – ne-o spun chiar ei, în evaluările pe care le-au făcut.

Suntem într-un tot de acord cu bibliotecarii noștri – nu se pot dezvolta profesional dacă nu li se oferă spațiu. CNEPB era ideal, era încântarea lor, de când și-a des-

chis ușile cu generozitate. Dar acum nu e destul, nu pentru că e mic, ci pentru că nu există un management al utilizării. Avem de lucru aici.

Nu putem programa un bibliotecar să devină creativ – vom obține un robot. Dacă vrem ca bibliotecarii noștri să ne aducă idei originale trebuie să valorificăm și să-și valorifice propriile pasiuni, visuri vis-à-vis de munca pe care o prestează – asta ne spun ei : „... am și eu ideile mele, am și eu teme, am și eu interese, ar trebui să mi se permită să iau și eu decizii...”

Pentru a obține rezultate mai bune, e important să adoptăm învățarea creativă – de la viziune la manageri, la formatori, la șefi de filiale, la bibliotecari – până la noi și tineri angajați. Dacă nu reușim să învățăm creativ, învățăm să eșuăm. Noi nu învățăm bibliotecarii pentru a-i disciplina, ci pentru a-i măiestri, pentru a-i face persoane învață-tot, dar și persoane cărora le place să învețe. Un bibliotecar învață-tot va fi întotdeauna mai bun decât un știe-tot, chiar dacă pornește cu capacități mai mici. Misiunea noastră e să educăm mentalități de dezvoltare. Astăzi nu mai contează ce știi, ci ce înveți.

Schimbările tehnologice rapide, viețile mai lungi și roboții înseamnă că învățarea însăși e importantă. Una din puținele limitări ale învățării e timpul, cum bine au indicat respondenții... Întrebarea este cum putem programa eficient această învățare, astfel încât bibliotecarii s-o facă eficientă. Să nu mai spună că lansăm cursuri, apoi îi lăsăm la voia întâmplării. Bibliotecarii s-au exprimat că vor să învețe ca să-și poată exercita corect și totodată creativ profesia, munca punând accent pe exercițiu, exercițiu pentru performanțele viitoare.

N-am putea, din cele expuse de respondenți și din cele expuse ca o consecință a celor exprimate de ei, să spunem că avem probleme la capitolul programe de învățare. Nu putem spune că au fost

numite mari probleme ale sistemului de instruire la BM. Dimpotrivă, și asta au apreciat respondenții, programele noastre contribuie la micșorarea dintre înțelegere și aplicare mai bine decât majoritatea instituțiilor din domeniu. Dar dacă am face o listă cu subiectele la care trebuie să se priceapă bibliotecarii unei biblioteci moderne, transformatoare, incluzive, civice ar trebui să atribuim un număr extraordinar de mare de ore de instruire. Ne-am da seama că un novice (sesizat ca grup vulnerabil în răspunsurile lor) n-ar avea cum să reușească toate acele lucruri. Din acest motiv ar trebui să schimbăm, simplificând ecuația instruirii tinerilor și noilor angajați la Hasdeu, incluzând cele mai utile și mai dătătoare de încredere aspecte pentru ei.

BM a depus eforturi considerabile, specifice și susținute pentru a-și construi un sistem, al ei, de învățare. A reușit! Ceea ce au evidențiat bibliotecarii noștri în acest studiu sunt lucruri pe care le putem remedia fără mari transformări și sacrificii

– doar efort intelectual, măiestria formatorilor, dorința de a fi mai buni și dorința de a dăru bibliotecarilor, de a contribui la a-i face mai buni. Autoevaluarea sinceră, adeseori dureroasă, s-a produs. Noi știm vulnerabilitățile, bibliotecarii au înțeles că învățarea îi face puternici, că exersarea îi face experți, că performanța trebuie mereu îmbunătățită; că nu există nicio altă variantă!

Începem cu grijă a pătrunde în fiecare răspuns, în fiecă sugestie ca să răspundem pozitiv la aptitudinea naturală a bibliotecarilor de a învăța și să-i ajutăm să-și formeze abilitatea de a stăpâni instrumentele din ziua de azi în serviciul muncii, bibliotecii, utilizatorului.

Începem cu mândrie și cu bucurie. Nu avem încă noua formulă de eficientizare a învățării instituționale – urmează; însă avem un scop strategic clar – biblioteca inovatoare, biblioteca care învață! Suntem de acum prinși în acest cerc virtuos în care învățarea determină învățare.

PROZA LUI E. HEMINGWAY ȘI A LUI V. VOICULESCU SUB LUPA PSIHANALIZEI LUI J. LACAN

*Dr. conf. Victoria FONARI,
Universitatea de Stat din Moldova*

Introducere

Literatura artistică, introvertită între coperti, scrisă de oameni, despre oameni, pentru oameni, evident că se pretează la diverse interpretări, inclusiv la un instrumentar psihanalist. Deseori cuvintele traversează domeniile, uneori păstrează sensul, alteori figurația se schimbă de la un domeniu la altul.

De obicei, analizând acțiunile, limbajul unei persoane, comparația se realizează atent punând accent pe fiecare caz con-

cret. În literatura critică de multe ori motive simultane pot apropia scriitorii din diferite spații, care confruntă în paginile lor situații similare, dar nicidecum identice.

Determinați de literatura comparată vom investiga acele teste artistice ale lui Vasile Voiculescu și Ernest Hemingway ce împletesc realitatea și imaginația în plasa lor de pescari ai scrisului. Deși îmi asum o anumită responsabilitate de a reveni la interpretarea mult cunoscutelor texte *Pescarul Amin* de V. Voiculescu și *Bătrânul*

și marea de E. Hemingway, sper să gădesc *peștele meu interpretativ*. Pentru ca interpretarea mea să depășească sferile obsesive, pârghiile găsite vor scoate la lumină felul cum inconștientul lucrează în favoarea propriei descoperiri, a dezvăluirii identității și a conexiunii dintre arhetip și ritual – ca expresie a regăsirii.

Identitatea personajului și reveria fantasmiei

Cuvântul „fantasmă” în cercetarea dată este utilizat cu conotația de „imaginație, dorință”, în nici un caz nu vizează fantomele sau himerele. Referindu-ne la numele proprii ale personajelor centrale din proza vizată, abordăm fantasma din perspectiva lui Freud – definită drept un „scenariu imaginar, conștient, preconștient sau inconștient, care implică unul sau mai multe personaje și care pune în scenă, mai mult sau mai puțin deghizat, o dorință” (Larousse: 1997, p. 117).

Legătura dintre matrice și personaj lucrează prin prenume. Pescarul Amin, cu numele semnificativ „adevăr vorbesc” / „într-adevăr”, își dezvăluie menirea prin apropierea de marele mister. În acest sens pescuitul, repetând anumite scenarii – se apropie de ritualul conexiunii omului cu stihia apei. Această pregătire în plină singurătate, simulând modul de viață sihastric, determină comunicarea personajului cu marele cosmos. În acest sens textul lui Voiculescu are tangențe cu romanul lui Hemingway, inclusiv în plan onomastic. Conotațiile biblice se referă și la prenumele personajului central din romanul „Bătrânul și marea” – Santiago; în română: Sfântul Iacob, cel care în timpul vieții lumești s-a ocupat cu pescuitul, devenind apoi apostol. Ambele prenume desemnează menirea lor: în proza lui Voiculescu de a găsi adevărul, în proza lui Hemingway de a se manifesta apostolic în fața stihiei.

Prenumele devine firul destinului ce se juxtapune sincronizat conștient-inconștient. Această interconexiune este conștientă în procesul evaluării efortului pentru a obține obiectul dorit și inconștientă în condițiile uzuale. Ambele personaje se manifestă în mediul acvatic, dar nu în cadrul terestru, unde își trăiesc visele preconștient.

Apa îi va conecta la mister, devenit un mediu-fantasmă prin adâncimile ascunse, prin viețuitoarele ocrotite, prin pericole de flux și reflux, prin imprevizibilitate. Eul masculin atât Amin, cât și Santiago, deși sunt de vârste diferite, interacționează cu apa-fantasmă. Femeinitatea ei se amplifică în raport proporțional cu virilitatea lor, cu bărbăția văzută nu doar din optica strict sexuală, dar și din conceptul fiecăruia de a fi bărbat. Vasile Voiculescu selectează ipostaza violentă a Dunării: „Nu se ține minte de când Dunărea, umflată de ploi și zăpoare, nu se mai vărsase atât de năprasnic ca în primăvara aceea” cu „ape furioase ce nu-l mai încăpeau” (Voiculescu: 1997, p. 279); „Dunărea a înțârcat” (Ibidem, p. 283). Dunărea este încorporată într-o ființă fantastică, ce are proprietăți feminine.

Apa și impulsia vieții – impulsia morții (engl.: leaf instinct, death instinct)

Spațiul acvatic este convertit la impulsurile proprii determinate de marea, respectiv de ridicarea și coborârea nivelului apei, ce condiționează fluiditatea unor impulsuri divizate după ciclul lunii. Acest fenomen îi implică pe toți cei ce intră în acest spațiu devenind o parte componentă a mitului originii. Perceperea lumii din interiorul imensității acvatice permite o amplificare a lumii înconjurătoare printr-un eu ce trăiește proprietățile-i mitice. Optica respectivă se datorează dinamicii, schimbării.

Spațiul deschis, similar celui închis, este inclus în lista fobiilor. În cazul acestor personaje apa (ocean sau baltă) determină dorința. Apa este și sursa morții care propulsează concomitent impulsia vieții. Santiago tinde să pescuiască cel mai mare pește, își cere iertare că îl va omori, dar concomitent trăiește acut dorința de viață, de a arăta acest pește mirific, ce este o fantasmă (engl.: *fantasy* sau *phantasy*). Acesta este intuit prin imaginația bătrânului, tot așa cum pescarul din proza scurtă a lui Voiculescu își închipuie cel mai mare somn. Ambii pescari își schimbă condiția de dominator al situației. Tocmai aici apare această coordonată de a trece de la impulsia vieții la impulsia morții (la un moment, Santiago va ruga peștele cel mare să nu coboare în adânc, iar pescarul Amin va dori să strice pescuitul pentru a-l elibera pe morunul ce vine din arhetip).

Timpul ciclic nu simplifică acțiunea, dar îi oferă o doză de dificultate a responsabilității. Ambele personaje sunt inițiate în stihia apei, percepută sub semnul femininului. Și pescarul Amin, și bătrânul Santiago îi schimbă identitatea așa cum o doresc. Astfel balta Nazârului în viziunea pescarului Amin devine un cosmos concentrat, având proprietatea de a fi oglinda universului, umbelicul cu fluviul Dunărea contribuie la o distribuție în rolul de o importanță vitală ce i se acordă. Totuși este relevantă unicitatea evenimentului. Ambii trăiesc speranța până la obsesie de a prinde cel mai mare pește.

Ambii au capacitatea de a modifica realitatea conceptual. Dioptriile pe care le uzitează provoacă o atitudine. Pescarul Amin preia lentila peștelui de a amplifica hotarele periferice. Malurile restrânse ale bălții devin imensități, preia orizonturi acvatice de profunzime: „În lumină de matostat bătut cu stele, fundul bulboanei era un adânc paradis regăsit... în care el intra,

lăsând în afară timpul, ca pe o slugă, să-l aștepte” (Voiculescu: 1997, p. 299).

Bătrânul Santiago trăiește cu un alt vector – nu cel de a amplifica, dar de a concentra. Oceanul în viziunea lui e mare. Și poate selecția îi cade pentru a putea să aibă iluzia mângâierii unui spațiu ce ar putea să fie cuprins mental cu privirea. Este și optica de a feminiza spațiul imensității. Astfel grandoarea primește fronturile cunoașterii sale, determinată de o atitudine de beatitudine: „În mintea bătrânului marea fusese întotdeauna *la mar*, așa cum o numesc oamenii când o iubesc” (Hemingway, p. 33). În scrierile analizate raționalul devine un raport strict între bărbați, unde nu încap decât principiile mecanice de afaceri, iar emotivitatea determină imprevizibilitatea în relația dintre sthie și pescar, între apă și omul dedicat. Emoționalul în cadrul acvatic nu reduce importanța echilibrului, atât de necesar în acest spațiu. Sensibilul îi valorifică chibzuința din optica unei responsabilități de a fi în fața unui feminin absolut stihial.

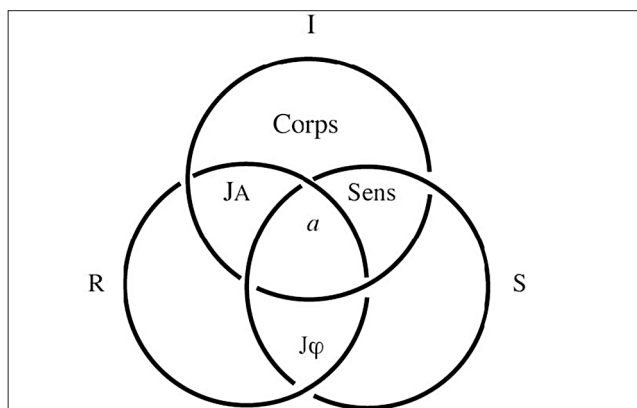
„Bătrânul și marea”, „Pescarul Amin” în Nodul Borromean

Modalitatea propusă de psihanalistul francez Jacques-Marie Lacan stipulează noi spectre în interpretarea personajelor. Ambele texte artistice ne permit să le sondăm din optica celor trei bucle. Nu ne referim la a patra buclă, considerând că simptomul nu sfidează personajele.

Pe schema nodului borromean suprapunem corespondențele noastre selectate din ambele texte, care au similitudini, dar nu sunt identice. Lucru firesc, deoarece autorii sunt diferiți, au trăit în spații și în medii social-politice diferite.

I = imaginarul constituie la ambele personaje peștele cel mare, este aspirația oricărui pescar. Dar visul tipic nu îi determină la omogenizarea lor cu ceilalți pescari. Imaginarul lor este determinat și

emotiv, uneori contrastiv. Bătrânul îl vede ca un succes, ca o reabilitare în fața celorlalți pescari, în fața băiatului. Imaginarul vizează modul său de a trăi. Vârsta înaintată nu-l împiedică să iasă în largul oceanului, să trăiască săptămâni întregi din pescuitul imediat într-o singură stare de sihastru. E puternic și în fața durerii fizice – mâna nu-l mai ascultă, e rezistent în fața somnului. Starea de veghe îl apropie de menirea sa apostolică. Îi dezvăluie eroismul uman de a rezista fiind în captivitatea orizontului acvatic, fiind față în față cu foamea, cu durerea, cu frica, cu somnul, între rechini și meduze otrăvitoare.

Pescarul Amin inițial este prezentat ca cel mai puternic și mai virtuos în ale pescuitului. Imaginarul îl duce cu gândul la un somn foarte mare, care trebuie prins din pedeapsă: „Cu somnul, da, avea pricini de răfuieli, cum avea cu vecinii din sat, megieși de ogrăzi. Somnul îi înhăța regulat rațele și găștele de pe baltă. I-a apucat într-un rând mielul din cârdul de oi adus de copii la adăpat. Înșfăcase botul vițelului care bea apă. Retezase piciorul unui copilaș prins la scaldă. Avea de ce să-l prigonească, să-l prindă și să-l judece” (Voiculescu: 1997, p. 293). Pescarul Amin își asumă funcția de a instaura dreptatea, argumentându-și atitudinea de ură pentru somn. Veghea lui e determinată ca apa să nu rupă strânsorile, unde sunt capturați mai mulți pești. Lui îi

revine rolul de a controla stihia, de el depinde hrana unui sat întreg. Amin este un erou care trebuie să salveze localitatea de monștrii apei și să aprovizioneze consătenii cu pește, care e și hrană și marfă.

La ambele personaje peștele constituie o fantasmă. Este o proiecție imaginară, deși Amin trăiește siguranța că e somn, nu-l vede decât fragmentar, îi determină mărimea după mișcări și după reacția altor pești din baltă. Santiago trăiește cu imaginea lui, fără să-i specifice denumirea, (decât abia la sfârșitul lucrării o consemnează bucatarul: „«Tiburon», the waiter said” (Hemingway: 1951, p. 64), numai după spatele peștelui, care îl duce după propriul traseu (de parcă e pescuit pescarul însuși), Santiago deduce că e de 2/3 ori mai mare decât barca sa.

O altă buclă e R = realul. Pescuitul este realul trăit într-un spațiu concret și într-un timp concret determinat în mai multe zile și nopți. Dar după Lacan realul e perceput ca imposibil, constituie bucla ce exclude lumea exterioară. Dacă ne referim la acest aspect, ambele personaje exclud terestrul. Ei selectează în memoria lor doar fragmente ce țin de lumea acvatică, fiind cea care le deschide calea spre imaginație și îi apropie de simbolic. Argumente în acest sens sunt dialogul virtual al lui Santiago cu băiatul (în „Bătrânul și marea”) și alungarea soției de către Amin, pentru a nu fi însoțit

în așteptarea sa, de parcă unica frică e de a pierde forța de atenție. Desconcentrarea ar avea consecințe grave pentru eul lor – de a pierde apropierea visului. În acest sens pescuitul, repetând anumite scenarii – se apropie de ritualul conexiunii omului cu stihia apei. Această pregătire în plină singurătate, simulând modul de viață sihastric, determină comunicarea personajului cu marele cosmos.

Stihizarea acestui spațiu contribuie la energizarea haotică care trebuie stăpânită întru supraviețuire. Verificarea omului întru destin. Distins prin comunicarea cu universalul, cu lumea sa interioară.

Dacă Santiago mimează o comunicare cu băiatul, atunci pescarul Amin respinge orice dialog. Vorbește succint cu soția, regretă că și-a destăinuit gândurile brigadierului și altor pescari. Observăm că apa îi acordă personajului funcția de nucleu. Pare să fie invitația stihiei pentru a i se deschide adâncimi. Aceste adâncimi presează un anumit comportament. Decizerea, sacrificiul, regretul, bucuria, extazul de a vedea visul, similar mirajelor în pustiu. Sunt emoții prin care trec personajele – fluizi cu construcții de labirint, în care timpul se desprinde de realul terestru, lucrează la rampa stelelor. Există o pulsare vizionară.

Bucula S = simbolic constituie lipsa, pierderea, ce trebuie înlocuită prin simbol. Arhetipul este trăit biplan ca o revenire la începuturi și ca o înfrățire. Bătrânul Santiago trăiește acut sentimentul de înfrățire cu marsuinii: „sunt frații noștri, ca și peștii zburători” (Hemingway, 2007: 61) „They play and make jokes and love one another. They are our brothers like the flying fish.” (Hemingway, 1951, p. 22). O conexiune la nivel corporal identifică eroul cu lumea viețuitoarelor acvatice: „Most people are heartless about turtles because a turtle’s heart will beat for hours after he has been cut up and butchered. But the old man thought, I have such a heart too and my

feet and hands are like theirs” (Hemingway, 1961, p.16). Personajele percep ontologic conexiunea lor cu peștii din prinsoare: „I wish I could feed the fish, he thought. He is my brother. But I must kill him and keep strong to do it.” (Hemingway, 1951, p. 28) sau „It will uncramp though, he thought. Surely it will uncramp to help my right hand. There are three things that are brothers: the fish and my two hands. It must uncramp” (Hemingway, 1951, p. 30). Ei devin legați într-o fraternitate nu doar a mediului, dar și a spiritului de libertate, de *codul eroului*, stipulat în cercetarea lui Chloe Lizotte. Eroismul se manifestă prin constanța valorică, prin confruntarea propriilor gânduri, prin forța ideii ce rezistă în fața emoției.

La V. Voiculescu Dunărea imprimă totemul ce leagă omul de ființele acvatice. Pescarul Amin este convins că se trage din morun: „...mișună pești uriași din care i se trage neamul, leviatani strămoși ai legendelor, care cârmuiau sortile pescuitului, chiții nemăsurați, morunii balauroși din care ieșeau pe țărături să nască oameni din pântecul lor rodnic și să întemeieze neamuri tari pe meleaguri pustiite” (Voiculescu: 1997, p. 298-299).

Specificăm conotațiile după algoritmul spațiilor de legătură: corelația imaginarului (I) cu simbolicul (S) e stipulată prin sens ce constituie ritualul. E semnificativ ritualul valorificat în etapa-i de pregătire. Aceasta se evocă prin prepararea bărcii, a lăncilor, a sacilor, a sculelor de pescuit... Aici se implică colectiv, este acceptată colaborarea. Însă ritualul pescuitului include misterul singurătății. Inițierea ia amploare, deschizând sufletul eroului central.

Raportul dintre imaginar (I) și real (R) invocă JC = juisanța Celuilalt. Lacan, fiind și discipolul lui Ferdinand de Saussure, acordă o atenție deosebită limbajului dintre Eu și Celălalt, Cel mai relevant acest aspect e la Hemingway, unde pescarul Santiago

vorbește cu o pasăre răcicită pe mare. Dialogul cu Celălalt trebuie să fie de celălalt sex: „Această legătură fondează un hiat radical dintre bărbat și femeie. Acest hiat nu este reductibil la vreun conflict, fiind însăși imposibilitatea de a scrie raportul sexual ca atare” (Larousse: 1997, p. 190).

În proză cel mai conturat personaj feminin care contactează eroii centrali este apa, fie în rol de mare (la Santiago), fie în rol de baltă sau Dunăre (la Amin) – aceasta am argumentat parțial în *Apa și impulsia vieții – impulsia morții*. Pentru a ilustra printr-un exemplu respectiva relație apelăm la proza lui Voiculescu: „Gol, intră încet lângă mal, cu mâinile prinse în stof. Dar apele nu-l răbdară. Îi loviră cu violență picioarele și-l răsturnară...” (Voiculescu: 1997, p. 282). Referințele de bază care punctează juisanța Celuilalt sunt: „gol”, „nu-l răbdară”, „violență” (repulsia și violența se opun fidelității lui Amin). Alternarea sau vocea corpului o *auzim* în fragmentul următor: „Pieptul, mâinile, picioarele îi zbârnăiau în chipuri deosebite, după deosebitele niveluri la care ședeau în gârlă, și pipăiau ca niște antene iuțelile curenților, durtățile ca de corp tare ale izbirii apelor în toate caturile trupului și trăgeau încheieri. Tălpile, mai ales, prubuluiiau, măsurau, luau înștiințări despre gândurile apelor de la fundul unde aleargă peștii. Se afundă, tot, de câteva ori; zăbovi în adânc și ieși hotărât” (Voiculescu: 1997, p. 282-283). Stihia preia funcția de feminitate, în care pătrunde, încearcă să o cucerească sau să o cunoască sau să o ghicească Amin.

La pescarul Santiago conexiunea cu elementul feminin nu este redus la mare, dar femininul este abordat și ca o salvare a spiritului masculin. Apare necesitatea de a revitaliza imaginea femeii sacre în Fecioara Maria, devine comunicarea cu speranța, cu credința de a reuși să pescuiască peștele cel mare: „...mă leg că dacă o să-l prind, o să merg în pelerinaj la Sfânta Fecioară din

Cobre. Făgăduiesc să o fac” (Hemingway, p. 85) „I promise to make a pilgrimage to the Virgin of Cobre if I catch him. That is a promise” (Hemingway: 1951, p. 31). Comuniunea cu forțele sanctifice accentuează prezența lor în largul oceanului. Sfânta Fecioară din Cobre trebuie să se aplece în a-i asculta rugăciunile, a-i crede promisiunile, ea oferă bătrânului pescar curaj de a sfida vârsta, de a-și proiecta planul celest în reflecția luminii acvatice, care are forța orbirii.

Realul (R) și simbolicul (S) relevă $J\phi$ = juisanța falică determină limita „persoanei care vorbește” (Lacan, p. 189). Lacan investighează minuțios acest concept, fiind explicat în studiul său „*The ego in Freud's theory*”, nu vom tenta parametrii propuși de autorul psihanalist: „Juisanța, în măsură în care este sexuală, este falică”. Dar textele artistice, din optica propusă de Lacan la acest capitol, se pretează la „juisanța enigmatică” (Larousse: 1997, p.189).

Este scindarea dialogală din partea aceleiași persoane, care îi permite să-și schimbe adevărurile imediate, ține de evoluția conceptelor. La Voiculescu presupunem că se include modificarea – descoperirea eroului că fantasma nu e somnul, dar morunul: „Lui Amin schimbarea din somn în morun îi atârână din ce în ce mai greu pe suflet. Ca o nenorocire” (Voiculescu: 1997, p. 292). Durerea și juisanța sunt, la prima vedere, în antiteză, dar specificând conceptul, sesizăm că de fapt constituie calea spre dorință: „Juisanța privește dorința, și anume dorința inconștientă; aceasta arată cât de mult depășește această noțiune orice considerație cu privire la afecte, emoții și sentimente și pune problema unei relații cu obiectul care trece prin semnificanții inconștienți”. Astfel juisanța falică (mărimea are importanță – peștele cel mai mare determină poziționarea lor masculină) îi oferă posibilitatea lui Amin să descopere că de fapt „năluca”, „fruntea vânatului, fiara bălții” (Voiculescu: 1997, p. 288-289) nu era somnul, care era

umbra conștientului său – a unei necesități încadrate într-un timp concret imediat, determinat de spațiul bălții. Depistarea morunului (pește din două spații: ale apelor dulci și ale celor sărate) îi dezvăluie puntea lui dintre inconștientul ce începe să pătrundă în conștient prin amintiri de legende, prin momente care îi devin eternizate. Aceste amintiri de arhetip relevă dialogul mediativ dintre eu și altul, care descoperă firea de morun din sufletul său:

„Căută morunul; îndelung. Nu-l află. Se ascunde? Și se-nucidă. Își aminti de basm: cineva dinlăuntru îl înălță să se dea de trei ori peste cap, ca voinicul năzdrăvan, și are să se prefacă în gând... Gândul pătrunde pretutindeni... Cât era de amărât, tot își zâmbi: încercase în copilărie toate tunbele.

- Nu așa... ci în suflet, îi șopti înlăuntru.

Aha... să-și întoarcă de trei ori peste cap sufletul?! Așa se poate” (Voiculescu: 1997, p. 296). Este o meditație ce transfigurează lumea sa interioară. Dialogul auzit din lăuntru denotă același respect cu majusculă, consemnat și de psihanalistul francez Lacan.

Mai avem fragmente ce se includ în acest compartiment – apelarea la forțele supreme masculine. Eroii centrali trăiesc expresia comunicării cu divinitatea în sanctuarul acvatic. Rugăciunea nu este vociferată din amintirea din vreo slujbă religioasă. Expresia comunicării este trăită viu, deși păstrează și un caracter de contract, de plată pentru o minune: „Dar ca să prind peștele ăsta, o să zic de zece ori „Tatăl nostru” sau de zece ori „Bucură-te, Marie” (Hemingway, p. 85) „But I will say ten Our Fathers and ten Hail Marys that I should catch this fish” (Hemingway: 1951, p. 31). Observăm că pescarul pune pe un cântar apelul.

Scriitorul Vasile Voiculescu relevă o clasificare a celor două viziuni de rugăciunea pescarului, fiind în antiteză cu cea a agricultorului: „Se strânse în sine ca într-o

dureroasă rugăciune. (...) Căci el nu știa, nu se pricepea să-și întoarcă chipul în sus, spre Cerul de deasupra. Numai plugarii fac așa, cerșind de la Dumnezeu lor ploaie. Pescarii (...) cer mult mai adânc; amețitor de misterios... Dumnezeu lor nu umblă pe nori: se poartă pe mugetele talazurilor, prin vârtejuri și amafore, pe chiții și morunii biblici. Unul din aceștia se află închis aici, și Dumnezeu trebuie să fie aproape” (Voiculescu: 1997, p. 297). Constantin Parfene valorifică metodologic acest text artistic: „Pescarul Amin (...), un mit poetic original, creat de topirea relicvelor unei conștiințe colective milenare în plasma imaginară a unei ficțiuni literare moderne” (Parfene: 1993, p. 142). Este elucidarea senzației de a trăi dinamic credința milenară, care are forța îmbinării conceptelor creștine cu cele păgâne. Dacismul solar rămâne doar în selectarea celor aleși pentru comuniunea cu forțele divine.

În miezul celor trei bucle Lacan include obiectul cauză a dorinței = *a*. Dylan Evans explică semnul din schemă astfel: „Simbolul *a* (prima literă a cuvântului *autre, altul*) este unul dintre primele semne algebrice care apar în opera lui Lacan (...). Este întotdeauna scris cu literă mică și cu italice pentru a arăta că îl denotă pe micul celălalt, în opoziție cu „*A*” mare de la Celălalt. Spre deosebire de Celălalt mare, care reprezintă o alteritate fundamentală (Evans: 2005, p.211). Diferența constă în faptul că *a* este coordonata de reflecție a eului, derivă din optica cum se oglindește eul în propriile gânduri, aceasta integrează eul într-un raport interschimbabil (Vezi: Lacan: 1988, p.321).

În cadrul dorințelor am inclus verbul, nu un substantiv. Dorința lui Santiago este determinată prin acțiunea de **a prinde** peștele, faptul că e adus doar scheletul nu diminuează eroismul său, dar lasă imagină să nu fie atins la mod propriu, rămâne în zona fantasmelor.

Dorința lui Amin e de a elibera morunul (care „este răs-strămoșul său, le-gendarul”) distrugând poarta ce trebuia să servească capcană pentru pești. Spre deosebire de pescarul lui Hemingway, cel al lui Voiculescu își trăiește dorința în apă: „Se cufundă glonț”, nimerind în „șuvoiul de pești”. Poarta devine limita pe care o depășește pentru a-și contopi existența cu arhetipul: „Ah! Iată și morunul. Zădarnic se târăște pe fund, căutând să se ascundă în dosul constelațiilor. E așa de uriaș, că nu-l încap bolțile” (Voiculescu: 1997, p.300).

Dorința lui Amin se realizează: „Morunul se ivise amenințător. Când se înfipse în gaura neîncăpătoare și se opinti, luă în piept pe Amin (...), pe strănepotul său, pescarul Amin, (ducând) într-o uriașă apoteoză către nepieritoarea legendă cosmică de unde a purces dintotdeauna, omul” (Voiculescu: 1997, p.301). Așa se termină proza lui Voiculescu.

Acțiunea de a prinde și de elibera sunt antitetice, dar ambele au conotația de a-și identifica parametrii libertății proprii, determinate de inconștient în reflecția planului conștient. Această asamblare a eului în obiectul cauză a dorinței specifică punctul central la psihanalistul francez. Punctul central în proza investigată constituie procesul de a acționa, care evoca și starea de a se depăși apropiindu-se de obiectul dorit sau de eul dorit care este într-o conexiune ce se reflectă reciproc. Astfel eliberarea cauzează apropierea de arhetip la Amin, iar pescuitul accentuează empatia lui Santiago pentru ființa gigantică, incluzându-se într-o altă modalitate în Marele Univers al Apelor Primordiale, ce cunoaște creația și distrugerea.

Prezența revelației în *Momentul Suprem* la Santiago și pescarul Amin

Juisanța Altuia, din forma Nodului Borromean, transgresează percepția divinității, ce se află în centrul atenției în stu-

diul *Eu și Tu* de Martin Buber. Inter-zisul lui J. Lacan, adică perceperea inconștientului prin spusele involuntare, apare în altă fațetă la filosoful austriac care valorifică dialogul dintre Eu și Tu (ambele scrise cu majusculă). Specificăm că la psihanalistul francez persistă comunicarea dintre Eu și Altul. Dialogul în intimitate, cunoașterea eului, perceperea realității sunt subiecte ale ambilor savanți, dar abordarea este diametral opusă.

M. Buber este determinat de trinitatea creștină, inițial ceea ce semnifică Nodul Borromean în Evul Mediu. Specialistul în religii investighează posibilitățile Eului în a se uni cu Tu-ul prin activitate, pe care o numește „prezență” (Vezi: Buber: 1992, p.140), ce se caracterizează prin: „forța implică trei realități inseparabile” (Buber: 1992, p.140). Inseparabilitatea accentuează corelația, corespondența, aliajul. Concomitent, deși M. Buber neagă comunicarea cu subconștientului (Vezi: Buber: 1992, p.138), colaborarea celor trei realități ne duce la gândul suprapunerii conștientului, subconștientului, inconștientului, ce ar putea viza atât arhetipul, cât și forțele sacre (după Buber), cât și cele tenebre (după Freud).

Concentrația a trei realități coordonează revelarea treptelor din adâncimile propriei cunoașteri care derivă din relația Eu-Natură, Eu-Societate, Eu-Divinitate. Martin Buber le semnalează trăsăturile (acestor realități):

1. reciprocitatea „deplină și reală și totală” (Buber: 1992, p.139);
2. confirmarea sensului lucrurilor;
3. manifestarea sensului în această viață (Vezi: Buber: 1992, p. 139-140).

Filosoful își fundamentează conceptul prin concluzia: „Aceasta este eterna-aici-și-acu prezenta revelație” (Buber: 1992, p.140). M. Buber îi oferă omului prin filozofia sa să se apropie de Dumnezeu, să perceapă, să savureze eternul fiind în via-

ță, similar dorinței personajului central din romanul *Noaptea de Sânziene* de M. Eliade.

Această savoare, de a-și auma eternul, nu-și găsește rostul decât în acțiune: „Realitatea constă doar în acțiune, la care se reduce forța și adâncimea ei. Chiar realitatea „interioară” există numai acolo unde există reciprocitate de acțiune. Realitatea cea mai puternică și profundă este aceea în care totul tinde spre acțiune, omul fără nici o reținere, și Dumnezeu care îmbrățișează totul, Eul unificat și Tu-ul nelimitat” (Buber: 1992, p.117). Este punctul de tangență a dorinței (*a*), plasată e J. Lacan în punctul central al celor trei bucle. Dorința prefigurează personajele. Prinderea peștelui la Santiago nu va nega frăția cu acesta, va contribui la dialogul dintre bătrân și ființa pescuită, îi va consolida într-o unitate de a ieși din colții rechinilor, de a trăi eternul în ochiul orizontului acvatic și stelar.

Amin trăiește eliberarea morunului (acțiune opusă stereotipiei ocupației de pescar) inițial în aria gândului, apoi o proiectează dinamic în spațiul real.

Ceea ce corespunde ambelor personaje, determinate de realizarea dorinței, percepută ca un mister și de Santiago și de Amin, este, după limbajului maestrului spiritual „momentul întâlnirii supreme” (Buber: 1992, p.138).

Filosoful specifică: „La ieșirea din actul relației pure, omul are în ființa sa un plus, un spor despre care nu știa nimic mai înainte și a cărui origine n-ar putea s-o indice precis. (...) Noi am primit efectiv ceva, ceva ce nu posedam înainte, și l-am primit în așa fel că știm că el ne-a fost dat” (Buber: 1992, p.138). Acest concept ne extrage din viziunea psihanalistului francez J. Lacan în care fiziologicul nerealizat împinge eul la imposibilitatea trăirii fericirii în Juisanța Celuilalt. La M. Buber cele trei realități nu accentuează fantasma ca un sens în sine ce provoacă eul, dar relevă din eul omului

ce îi determină o altă percepere existențială – un nivel superior. Consecințele acestor trăiri le stipulează și textele artistice: Santiago este viul ce simte dureros realitatea de a ajunge numai cu scheletul marelui pește, dar simte acut dorința de a împărtăși băiatului experiența de inițiere în *Momentul suprem*. Este inexplicabilul care îi atrage pe ambii să revină la *impulsia vieții și impulsia morții*.

Pescarul Amin trăiește unitatea eliberării morunului, sacrificându-și propria viață, se include în mitul arhetipului. Eternul trăit în gând, îl conectează la decizerea de sine în favoarea revenirii la origini. Prin plasticitatea cuvântului artistic scriitorul român V. Voiculescu ne ghidează la comunicarea animistă dintre morun și Amin, la intersecția timpurilor în *Momentul suprem*. Amin trăind ieșiri din acest moment alege să se îmbine cu el pentru veșnicie, devenind el însuși subiect al legendei, al parabolei în care textul dezvăluie coordonata conceptuală.

Concluzii

1. Investigarea textelor artistice din perspectiva psihanalizei oferă noi oportunități în descifrare. Am utilizat, în special, conceptele fantasmă, **impulsia vieții – impulsia morții**, nodul borromean al lui Lacan.

2. Fobiile sunt o zonă sensibilă a acestei științe. Considerăm că stihia, imensitatea, adâncimea, singurătatea – toate ar trebui să emane frică, dar această angoasă nu le este proprie nici bătrânului Santiago, nici pescarului Amin. Frica este înlocuită cu grija de a rămâne vertical în fața rechinilor, versus în fața bestialității avare a oamenilor. Sentimentul de responsabilitate li se oglindește în comportament: atenți, iscușiți, pregătiți, niciodată grăbiți.

3. Conceptul de fantasmă atrag două subiecte în ambele lucrări – apa și peștele cel mare. Ambele sunt misterii, disociate în: feminin – apa și masculin – peștele cel mare.

4. Noțiunile din nodul borromeian (imaginar, real, simbolic) nu corespund definițiilor din teoria literară, conexiunea cu realismul sau simbolismul este una abia tangibilă. Nodul borromeian structurează relația dintre personaj și dorință.

5. Conexiunea personajelor din proza lui E. Hemingway și cea a lui V. Voiculescu se realizează în planul sinergetic. Rugăciunea într-o depășirea posibilităților fizice, pentru a găsi forțe spirituale din propria esență. În această similitudine atestăm concomitent și deosebirea: ruga adresată Fecioarei Maria la Hemingway și ruga adresată lui Dumnezeu din „cerul lor în fundul apelor” (Voiculescu, 1997, p. 297) la Voiculescu. Ruga vociferată are menirea de a supraviețui în largul oceanului sau de a trasa drumul cunoașterii, de a-și păstra echilibrul în situațiile de singurătate și de a se împlini într-un final.

6. Promisiunea îi oferă viitor lui Santiago, este firul care leagă timpurile. Trecutul este plasat pe unda dialogului virtual cu băiatul-lipsă, prezentul este mărginit în spațiul bărcii aruncat în largul dorinței, care vine să se confrunte cu imensitatea, devenind o libertate ce îl constrânge (îi strangulează mâna) să fie condus de peștele-aspirație. La Amin aspirația îl duce în altă existență. El se contopește cu numele său de adevăr. Devine o parte componentă a mitului originii. Amin este condus de dorul spre neant, de a păși în timpul mitic, topindu-se în arhetip.

7. Minunea devine centrul ambelor lucrări. Minunea îi face să descopere adâncimile proprii. Deși fantasma îi apropie, prin nodul borromeian explicăm diferențele dorințelor: Santiago rămâne constant în dorința prinderii celui mai mare pește; Amin își modifică dorințele în timp ce perseverează spre adâncimile proprii, de la prinderea somnului la eliberarea moronului – în consecință: își sincronizarea existența telurică cu cea imaginară.

8. Psihanalistul francez J. Lacan preia nodul borromeian din conceptul creștin. Divinul este fundamental în dialogul Eu și Tu la filosoful austriac Martin Buber, ce sincronizează mai multe concepte religioase. Opticile lui J. Lacan și al lui M. Buber sunt antitetice, dar viziunile lor au o coordonată comună – relația de comunicare a Eului (la M. Buber Eu comunică cu Tu (Divinitate), la J. Lacan Eu dialoghează în Juisanța Celuilalt și Juisanța falică). Astfel se pretează investigarea de monadă. Textul lui E. Hemingway și cel al lui V. Voiculescu se disting în ambele modele interpretative – cele trei realități ale lui Buber contribuie la o altă abordare a dorinței (*a*) lui Lacan plasată în centrul buclilor.

9. Optica lui J. Lacan transfigurează realitatea personajelor în *el* și *ea*, masculin și feminin, totul are nuanțe de gender. M. Buber valorifică idealul, perfecțiunea. Sacralitatea lucrează în favoarea vieții, pledează pentru optica îmbrățișării, dar nu a concurenței (stipulată în Juisanța falică la J. Lacan). Cu toată poziționarea conceptului personajele nu rămân identice în fața *momentului suprem*, care le condiționează un comportament individual, statornic crezului său, revelat din esența acțiunii.

Referințe bibliografice:

1. BUBER, Martin. Eu și Tu. Trad. din lb. germ. și pref. de Ștefan Aug. DOINAȘ. București: Humanitas, 1992.
2. EVANS, Dylan. Dicționar introductiv de psihanaliză lacaniană. Trad. din lb. engl. de Rodica MATEI. Pitești: Paralela 45, 2005.
3. HEMINGWAY, Ernest. The Old Man and the Sea. 1951.
4. https://docs.google.com/file/d/0B_Xu94L-2z5IDNDgzZjlyNDctYWQ0S00Zjk5LWF-hOTMtMDkxYTUzMTZhNWY0/edit?hl=en_US&pli=1
5. HEMINGWAY, Ernest. Bătrânul și marea. Trad. din lb. engl. și note de Pavel Gheo RADU. Iași: Polirom, 2007.
6. LACAN, Jacques. The seminar. Book II. The Ego in Freud's Theory and in the Technique

- of Psychoanalysis, 1945-1955. Trad.: Silvana TOMASELLI, note: John FORRESTER. New York: Norton; Cambridge: Cambridge University Press, 1988.
7. Larousse. Dicționar de psihanaliză. Semnificații, concepte, mateme. Sub direcția lui Roland CHEMAMA. Trad. de dr. Leonardo GAVRILIU. București: Univers Enciclopedic, 1997.
8. PARFENE, Constantin. Teorie și analiză literară. București: Editura Științifică, 1993.
9. VOICULESCU, Vasile. Destin. Chișinău: Litera, 1997.

CE SE ÎNTÂMPLĂ ÎN CREIERUL COPILULUI CÂND ÎI CITIM POVEȘTI: CONCLUZIILE UNUI STUDIU

Anya KAMENETZ

„Vreau cei trei urși!”

În prezent, părinții, profesorii, bibliotecarii au numeroase opțiuni atunci când vine vorba de îndeplinirea acestei solicitări. Poți să citești o carte cu poze, să creezi un desen animat, să ascuți un audiobook... există și alte opțiuni dar studiul efectuat a vizat exact cele trei opțiuni listate: o carte cu poze, un film animat, carte audio.

Un studiu recent publicat oferă o perspectivă asupra a ceea ce se poate întâmpla în interiorul creierului copiilor mici în fiecare din aceste situații. Și, spune cercetătorul, dr. John Hutton, există un efect aparent „Goldilocks” – unele povestiri ar putea fi „prea reci” pentru copii, în timp ce altele sunt „prea fierbinți”. Și, desigur, unele sunt doar „corecte”.

Hutton este cercetător și pediatru la Spitalul de Copii din Cincinnati, cu un interes deosebit pentru „alfabetizarea emergentă” – procesul de învățare a citirii.

Pentru studiu, 27 de copii în jurul vârstei de patru ani au intrat într-o mașină RMN. Ei aveau povești în trei tipuri: o poveste numai audio; o carte ilustrată de povești cu un vocal audio; și o poveste în desen animat. Toate cele trei versiuni au venit de pe site-ul Web al autorului canadian Robert Munsch.

În timp ce copiii au acordat atenție poveștilor, RMN-ul scana activarea anumitor

rețele din creier și a conectivității între rețele.

„Am pornit experimentul cu o idee-ipoteză precum că rețelele creierului ar putea fi influențate de povești”, explica Hutton. Una era limba. Alta era percepția vizuală. A treilea era imagistică vizuală. A patra a fost rețeaua modului implicit, pe care Hutton o numește „scaunul sufletului, reflecția internă – cât de important este ceva pentru tine”.

Rețeaua modului implicit include regiunile creierului care par mai active atunci când cineva nu se concentrează activ pe o sarcină mentală desemnată, dar care implică lumea exterioară.

În ceea ce privește efectul „Goldilocks” al lui Hutton, iată ce au descoperit cercetătorii:

În condiția numai audio (prea rece): rețelele lingvistice au fost activate, dar a fost mai puțin conectivitate în ansamblu. „Au existat mai multe dovezi pe care copiii trebuiau să le înțeleagă”.

În condiția de animație (prea fierbinte): a existat o mulțime de activitate în rețelele de percepție audio și vizuale, dar nu și o mulțime de conexiuni între diferitele rețele din creier. „Rețeaua lingvistică lucra pentru a ține pasul cu povestea”, spune Hutton. „Interpretarea noastră a fost că animația făcea toata munca pentru copil. Explodau cele mai multe energii, dar nu-și

imaginau nimic! Înțelegerea copiilor despre poveste a fost cea mai gravă în această condiție. Cu animația totul este aruncat asupra lor imediat și nu trebuie să facă nici un efort de gândire sau imaginație”.

Condiția de ilustrare a fost ceea ce Hutton a numit „doar corect”. Când copiii vedeau ilustrații, activitatea rețelei de limbă scădea puțin în comparație cu starea audio. În loc să se acorde atenție numai cuvintelor, spune Hutton. Înțelegerea copiilor despre poveste a fost „scheletizată” prin faptul că au imaginile ca indicii. Ca și cum le-am da copiilor o fotografie, iar ei au un cookie pentru a lucra cu ea”, explică el.

Cel mai important, în starea de carte ilustrată, cercetătorii au văzut o conectivitate sporită între – și printre – toate rețelele pe care le priveau: percepția vizuală, imaginile, modul implicit și limba.

„Pentru copiii cu vârsta cuprinsă între trei și cinci ani, rețelele de imagini și rețelele implicite se maturează târziu și se iau în practică pentru a se integra cu restul creierului”, explică Hutton. „Cu animație este posibil să nu mai aveți ocazia de a le dezvolta.”

Când citim copiilor noștri, ei fac mai multă muncă decât întâlnește ochiul. „Este acel mușchi pe care-l dezvoltă, aducând imaginile la viață în mintea lor”.

Preocuparea lui Hutton este că, pe termen lung, „copiii care sunt expuși prea multor animații vor fi în pericol pentru dezvoltarea integrării insuficiente”. Copleșiți de cerințele limbajului de procesare,

fără o practică suficientă, aceștia ar putea fi și mai puțin calificați în formarea imaginilor mintale pe baza a ceea ce citesc, reflectând mult mai puțin conținutul unei povesti. Acesta este stereotipul unui „citicitor reticent”, al cărui creier nu este bine pregătit pentru a profita la maximum de o carte.

O notă interesantă este că, datorită constrângerilor unei mașini RMN care îți închide și imobilizează corpul, condiția cu ilustrații nu era la fel de bună ca citirea cu mama, tata, bunica sau bibliotecarul.

Legătura emoțională și apropierea fizică, spune Hutton, au lipsit. De asemenea, au fost lipsă schimburile cunoscute sub numele de „lectură dialogică”, în care părinții, îngrijitorii sau bibliotecarii (buni la poveste) subliniază cuvinte specifice sau răspund la întrebarea copilului: „poți să-mi arăți pisica sau ursulețul”?

Într-o lume ideală, părinții trebuie să-și facă timp pentru a citi copiilor. Rezultatele acestui mic studiu preliminar sugerează, de asemenea, că, atunci când părinții se adresează dispozitivelor electronice pentru copii mici, ar trebui să se îndrepte spre versiunea cea mai dezbrăcată a unei cărți electronice narate, ilustrată, spre deosebire de audio sau poveste animată.

Traducere din limba engleză de L. KULIKOVSKI

<https://www.npr.org/sections/ed/2018/05/24/611609366/whats-going-on-in-your-childs-brain-when-you-read-them-a-story?>

SURSELE CREATIVITĂȚII

(Fragment din cartea *Creativitatea serioasă*)

Edward de BONO

Rezumat: Fragmentul „Sursele creativității” din cartea *Creativitatea serioasă* de Edward de Bono analizează unele dintre sursele tradiționale ale creativității și, de asemenea, alte câteva pe care unii le cunosc, alții nu - de la inocență la motivație, de la experiență la stil, de la șansă la raționament ș.a. Aceste considerente servesc atât la plasarea în perspectivă a tehnicilor sistematice ale gândirii laterale, cât și la generarea unor idei practice despre gândirea creativă.

Cuvinte-cheie: creativitate, sursele creativității, gândire creativă, gândire laterală

Inocența

Inocența este creativitatea tipică pentru copii. Dacă nu cunoști abordările, soluțiile, conceptele obișnuite, atunci poți avea o abordare inedită. De asemenea, dacă nu ești inhibat de cunoașterea constrângerilor și de cunoașterea a ceea ce nu poate fi făcut, atunci ești liber să sugerezi o abordare neașteptată.

Deși copiii pot fi spontani, originali, pot fi de asemenea inflexibili și pot refuza să prezinte alternative. Creativitatea se naște mai degrabă din abordarea inedită sau inocentă decât din căutarea unei noi abordări. Din nefericire, nu este ușor să ne menținem ignorați și inocenți pe măsură ce creștem. Și nici nu este posibil să fii inocent în propriul domeniu. Așadar, care sunt ideile practice pe care le putem reține în ceea ce privește creativitatea inocenței?

Poate, în anumite ocazii, ar fi bine să-i ascultăm pe copii. Este puțin probabil ca micuții să dea soluții complete, dar dacă aceia care îi ascultă sunt pregătiți să culegă principii, atunci ar putea apărea unele abordări noi.

Experiența

Creativitatea experienței este, evident, opusul creativității inocenței. Cu ajutorul experienței, cunoaștem lucrurile care merg. Știm din experiență ce va avea succes, ce se va vinde.

Primul mod de operare a creativității experienței este „aceeași Mărie cu altă pălărie”. Ideea care a funcționat înainte așa de bine este înfrumusețată cu unele modificări pentru a apărea ca idee nouă. Este adesea tipul de diferențiere a produsului despre care se vorbește în contextul comportamentului competitiv clasic.

Cel de-al doilea mod de operare a creativității experienței este „fiul lui Lasie”. Dacă un lucru a mers bine înainte, atunci poate fi repetat. Dacă filmul *Rocky* a mers, atunci de ce să nu avem *Rocky II* sau, apoi, III sau chiar IV și V. Această strategie acoperă copierea, împrumutul și produsele care imită. Dacă știi că un lucru merge, atunci repetă-l, nu trebuie să încerci ceva nou. Un director este bun doar dacă este bună ultima sa acțiune. Prin acest fapt ne îndreptăm mai degrabă către oportunitism, decât către dezvoltarea oportunității adevărate.

Al treilea mod de operare a creativității experienței este dezasamblarea urmată de reasamblare. Lucruri despre care se știe că au succes sunt ambalate ca un produs. Când vine momentul de a avea un produs nou, ambalajul original este demontat și ingredientele sunt re-ambalate într-un mod diferit. De obicei, ingredientele sunt amestecate în diferite ambalaje, astfel încât combinațiile sunt mereu în schimbare.

Creativitatea experienței este, în esență, o creativitate cu risc scăzut și are la bază

și repetă succesele trecute. Mare parte a creativității comerciale este de acest tip. Va exista un rezultat stabil și de încredere al creativității cu succes moderat, dar nimic cu adevărat nou. Dacă s-ar gândi cineva la ceva cu adevărat nou, ar fi respins, deoarece ar exista dovezi insuficiente care să garanteze succesul.

Motivația

Creativitatea motivației este foarte importantă deoarece majoritatea celor percepuți ca fiind creativi își obțin creativitatea din această sursă.

Motivația înseamnă să fii dispus să petreci până la cinci ore pe săptămână încercând să găsești o cale mai bună de a face ceva, în timp ce alții probabil că își petrec doar cinci minute pe săptămână. Motivația înseamnă să cauți alternative viitoare când toți ceilalți sunt mulțumiți cu cele evidente. Motivația înseamnă să ai curiozitatea de a căuta explicații. Motivația înseamnă să încerci lucruri și să le ajustezi în căutarea unor idei noi.

Un aspect foarte important al motivației este dorința de a te opri și de a privi lucrurile pe care nimeni altcineva nu s-a deranjat să le privească. Acest proces simplu de concentrare a atenției asupra lucrurilor care, în mod normal, sunt considerate ca fiind de la sine înțelese este o sursă puternică de creativitate, chiar și atunci când nu se recurge la vreun talent creativ special. Acest lucru este foarte important și trebuie subliniat.

Așadar, motivația înseamnă să investești timp și efort și să încerci să fii creativ. În timp, această investiție este răsplătită în termeni de idei noi și creative. Adesea, ceea ce este considerat talent creativ nu este nici mai mult, nici mai puțin decât motivație creative – și nu e nimic rău în asta. Dacă poți să adaugi unele abilități creative la motivația existentă, combinația poate fi foarte puternică.

Raționamentul adaptat

Există o diferență între un fotograf și un pictor. Pictorul stă în fața pânzei, având culori, pensule și inspirație, și pictează un tablou. Fotografatul se plimbă cu o cameră foto până când îi va atrage privirea o scenă sau un obiect special. Alegând unghiul, încadrarea, lumina etc., fotografatul transformă scena „promițătoare” într-o fotografie.

Creativitatea „raționamentului adaptat” este asemănătoare cu creativitatea unui fotograf. Persoana cu raționament adaptat nu inițiază idei. Persoana cu raționament adaptat recunoaște potențialul unei idei într-o etapă foarte timpurie. Pentru că judecata adaptată a persoanei este acordată la fezabilitate, la piață și la limbajul domeniului, persoana culege ideea și o transformă în realitate.

Deși, acestui tip de creativitate pare să-i lipsească strălucirea și mulțumirea de sine a autorului ideilor, în practică poate fi chiar mai important. O idee dezvoltată și pusă în practică este mai importantă decât una abstractă.

Mulți oameni care au obținut succes cu idei noi le-au împrumutat, de fapt, de la altcineva, dar au investit energie creativă pentru ca ele să se concretizeze.

Abilitatea de a înțelege valoarea unei idei este în sine un act creativ. Dacă ideea este nouă, atunci este necesar să poți anticipa puterea ei. Oamenii care dezvoltă idei în acest fel ar trebui să obțină la fel de multă considerație precum cei care le inițiază.

Șansa, accidentul, greșeala și nebunia

Istoria este plină de exemple despre importanța ideilor apărute ca urmare a unei șanse, a unui accident, a unei greșeli sau a unui moment de „nebie”.

Gândirea tradițională, care este un rezumat al istoriei, merge într-o singură direcție. Apoi se întâmplă ceva – care nu

ar fi putut fi plănuit – și asta îndreaptă gândirea într-o nouă direcție și este făcută o nouă descoperire. Orice progres în medicină a fost rezultatul accidentelor, al erorilor sau al observațiilor întâmplătoare. Primul antibiotic a fost descoperit când Alexander Alexander Fleming a observat că o contaminare cu mucegai a unui vas Petri părea să fi omorât bacteriile; așa s-a născut penicilina. Procesul imunologiei a fost descoperit de Louis Pasteur când un asistent a făcut o greșeală și a dat o doză prea mică de bacterii de holeră unor pui de găină. Această doză mică a părut să-i protejeze față de o doză mai mare care le-a fost dată mai târziu.

Cristofor Columb și-a propus doar să navigheze în direcția vestică spre Indii, pentru că folosea măsurători greșite. Acestea erau derivate din măsurarea eronată a circumferinței globului, realizată de Ptolemeu. Dacă ar fi utilizat măsurătorile corecte, calculate de Eratostene (care a trăit în Alexandria înainte de Ptolemeu), Columb nu și-ar fi propus probabil niciodată să navigheze, deoarece ar fi știut că vasele sale nu ar fi putut căra provizii suficiente.

Într-un fel, întreaga istorie a electronicii depinde de o greșeală făcută de Lee De Forest. Lee De Forest a observat că atunci când o scânteie sare între două sfere în laboratorul său, flacăra gazului pâlpâie. El a crezut că asta se datorează „ionizăm” aerului. Ca rezultat, el a inventat lampa electrică cu triodă (cunoscută și ca tub vidat sau supapă termionică), în care curentul ce urmează să fie amplificat este aplicat unei grile și astfel e controlat curentul mai puternic care trece de la filament la plăcuța de colectare.

Această invenție extraordinară a oferit primele mijloace reale pentru amplificare și a condus la dezvoltarea industriei electronice. Înainte de inventarea tranzistorului, toate dispozitivele electronice au folosit asemenea tuburi vidate.

Se pare că toată treaba a fost o greșeală și flacăra gazului a pâlpâit din cauza zgomotului de la descărcarea de scânteie.

Erori, anomalii, lucruri care au mers greșit au inițiat adesea idei noi și revelații. Asta, pentru că asemenea evenimente ne duc în afara granițelor „raționalului”, între care suntem de obicei forțați să lucrăm. Aceste granițe sunt rezumatul acceptat al experienței trecute și sunt atent păzite în special de oamenii care, cel mai probabil, au mici șanse să aibă ei înșiși idei noi.

„Nebunia” aparentă este o sursă de creativitate atunci când cineva vine cu o idee care nu se potrivește cu paradigmele actuale. Mulți condamnă vehement această abordare. Cele mai multe idei sunt nebunești și dispar. Dar, uneori, ideea nouă și nebunească se dovedește a fi corectă și paradigma trebuie să se schimbe, dar nu înainte de a întâmpina opoziția feroce a apărătorilor paradigmei vechi.

Așadar, care sunt concluziile practice, știind că există o asemenea sursă puternică a creativității? Ar trebui să facem intenționat greșeli?

O idee practică este aceea de a acorda atenție mărită greșelilor și anomaliilor atunci când lucrurile nu s-au dovedit a fi așa cum am sperat.

A doua idee practică este folosirea deliberată a provocării. Așa cum vom vedea mai târziu, tehnicile provocării ne permit să fim trăsniți, într-un mod controlat, pentru 30 de secunde, la un moment dat. În acest fel, putem obține acele salturi peste granițe, care altminteri depind de șansă, accident, greșeală sau nebunie.

Modul în care granițele experienței trecute și „raționalul” ne modifică gândirea. Aceste granițe pot fi depășite întâmplător, accidental, din greșeală sau din nebunie” sau cu provocare deliberată.

Menționez aici o idee practică suplimentară. Indivizi care lucrează singuri pot deține și dezvolta idei care sunt la început

„nebunești” sau excentrice și doar mai târziu acceptabile. Dacă asemenea persoane sunt forțate să lucreze cu un grup într-o etapă timpurie, ar putea fi imposibilă dezvoltarea unor astfel de idei, deoarece „raționalul” grupului va forța ideea nouă să se întoarcă între granițele acceptabilității.

Culturi care se bazează puternic pe munca în echipă (cum ar fi Italia și Statele Unite) pot fi în dezavantaj în această privință. Țări ca Marea Britanie, cu tradiția indivizilor excentrici care muncesc rețrași prin colțuri, pot fi în avantaj. S-a constatat, în urma unor analize, că 51% dintre cele mai semnificative descoperiri de concept din secolul XX au avut loc în Marea Britanie și doar 21% în Statele Unite, în ciuda investiției tehnice mult mai mari din Statele Unite.

Trebuie spus că, totuși, complexitatea științei moderne face mult mai dificilă contribuția indivizilor. Munca într-o echipă interdisciplinară poate fi esențială pentru dezvoltarea ideilor în viitor. De aceea, există o nevoie chiar mai mare de a dezvolta abilități deliberate ale provocării.

Stilul

M-am ocupat deja pe larg de „stil”, ca sursă aparentă de creativitate. Activitatea în cadrul unui stil poate da o serie de produse noi, care sunt noi pentru că împărtășesc toate același stil nou.

Nu există totuși un efort creativ individual pentru fiecare produs, cu excepția aplicării stilului. Acest tip de creativitate poate avea o valoare practică ridicată, dar nu este la fel ca generarea noilor idei ca atare. Deja am comentat că, în unele cazuri, creativitatea artiștilor este creativitatea unui stil puternic și valoros.

Eliberarea

Am comentat, de asemenea, pe larg, asupra creativității ca rezultat al eliberării

de precauții și de inhibiții conservatoare. Am observat că aceasta are o valoare limitată, dar nu este suficientă, deoarece creierul nu este proiectat de la natură să fie creativ, așa că eliberând creierul de constrângeri îl faci doar un pic mai creativ.

Ar trebui spus că, totuși, schimbarea culturii într-o organizație poate duce la un remarcabil rezultat al creativității. Dacă am considera creativitatea un joc permis și chiar apreciat de managementul de top, atunci oamenii ar începe să devină mai creativi.

Din experiența mea, când un director dintr-o organizație manifestă un angajament real și puternic (nu doar vorbe goale) față de creativitate, cultura organizației se poate schimba destul de rapid. Probabil că nu este vorba atât de eliberarea de inhibiții, cât de o apreciere rapidă a noilor valori și de un „joc” nou.

Debarasarea de frici și de inhibiții este o parte importantă a creativității și va produce unele rezultate utile. Dar, în sine, este doar un stadiu incipient și insuficient.

Gândirea laterală

Tehnicile creative sistematice ale gândirii laterale pot fi folosite formal și deliberat, pentru a produce idei noi și pentru a schimba percepții. Aceste tehnici și instrumente pot fi învățate, practicate și aplicate atunci când este necesar.

Instrumentele sunt derivate în mod direct din atenția acordată logicii percepției, adică logica unui sistem informațional cu autoorganizare care formează și apoi utilizează modele.

Ideea practică importantă este că asemenea tehnici/instrumente pot fi învățate și utilizate. În acest mod, poate fi dezvoltată abilitatea gândirii creative.

Bineînțeles, valoarea practică și importanța tehnicilor gândirii creative nu exclud existența altor surse ale creativității.

TALCIOK ȘTIINȚIFIC – 2019, O MODALITATE DE A UNI OAMENI DE SUCCES SUB EGIDA ACELORAȘI SENTIMENTE

Dr. conf. Lidia KULIKOVSKI

Rezumat: Talciokul științific „Rezultatele activității științifice 2018: suport teoretic și experimental procesului de implementare a inovației la BM” a avut ca scop scoaterea în evidență și promovarea, comunicarea rezultatelor științifice și ale inovațiilor anului 2018. Articolul pune în lumină caracterul și formatul inedit al evenimentului, pune în valoare caracterul coroborativ, cognitiv, experiențial, interactiv și starea pozitivă indusă publicului participant, profesionalismul bibliotecarilor implicați și trece în revistă ce noutăți a adus Talciokul în materie de organizare a evenimentelor profesionale, a evenimentelor de promovare și comunicare a succeselor. Toate acestea se bazează integral și direct pe feedbackul colectat în moduri inovative care te predispun să reacționezi, să răspunzi sau să inițiezi ceva, să nu fii indiferent. Articolul, doar în temeiul feedbackului colectat în cadrul Talciokului, a identificat un șir de caracteristici definitorii ale echipei Hasdeu, care au asigurat succesul evenimentului, concluzionând că succesul e previzibil atunci când oamenii echipei nu se văd pe ei înșiși drept obișnuiți, ci mai degrabă uniți printr-o idee (Oferim oportunități și provocări chișinăuienilor!) sau un aspect comun pe care îl consideră special (Suntem unici!).

Cuvinte-cheie: Talciok, știință, inovație, echipa Hasdeu, feedback, pasiune, colaborare, reuniune profesională, ateliere, expoziții, bu-tic, inovatori, povestași, Ignite-ști, cercetători.

În cultura instituțională a oricărei biblioteci sunt primordiali doi factori: modul în care biblioteca valorifică inovația și colaborarea și modul în care colectează

feedback. Evenimentul „Talciok științific” este despre modul cum valorifică inovația și colaborarea în cadrul reuniunilor profesionale și cum, inovativ și coroborativ, colectăm feedback pe tot parcursul evenimentului.

Bibliotecarii noștri au învățat foarte multe despre feedback, știu a oferi feedback, dar știu și a-l colecta. Ei știu că cel mai simplu și mai ușor lucru e să reacționezi la ceea ce vezi, ce auzi și la ce participi. Reacția este intuitivă, instinctivă și bazată mai mult pe vizual. Bibliotecarii noștri, de asemenea, știu că alt lucru simplu este să răspunzi, dacă cineva îți cere un gând, o opinie, o apreciere despre activitatea la care participă sau este implicat. A răspunde este o alternativă mult mai bună. Răspunzi stimulilor exteriori cu o acțiune bine chibzuită. Răspunsul este, întotdeauna, mai bun decât reacția. Dar amândouă pălesc în fața inițiativei. Mai știu bibliotecarii noștri că cel mai dificil lucru este să inițiezi ceva.

Talciokul a fost inițiat ca eveniment coroborativ. S-a dorit o reuniune profesională în care să se prezinte rezultatele științei și derivatele acestea. Au răspuns inițiativei Oxana Andreev, Liliana Juc, Aliona Nosatii, Angela Borsh, Maria Pilchin, Taisia Foiu, Claudia Tricolici, Tatiana Borodatii-lovu, Genoveva Scobioală, Vlad Pohlă, Vitalie Răileanu, Alexandru Moraru. Pe parcurs s-au aliniat inițiativei angajații Bibliotecii Centrale și ai filialelor: Elena Bivol, Tatiana Fiodoruc, Valentina Popa-Burcovschi,

Elena Şendrea, Doina Vicol, Liliana Manoilova. Dificultatea nu i-a speriat. Noi, cei cu ideea, am acţionat exact după scenariul în trei paşi al lui Seth Godin. Am motivat, am conectat şi le-am dat puterea.

Reuşita le aparţine, aţi văzut-o – a fost viziunea lor de prezentare, de design butic, de intervenţii, de relaţionare. Acest grup a asigurat vivacitatea, noul, umorul, starea, conectivitatea, implicarea, inspiraţia şi împuternicirea participanţilor. Noi, cei cu ideea, umblam cu penelul să mai aprofundăm o linie, să conturăm un fundal (muzical de exemplu), să adăugăm un cocktail, să identificăm corespondenţa dintre comunităţi, să moderăm..., de fapt, ei şi moderau!

Un eveniment bine pregătit, inspirat construit, cu campanie de promovare exemplară. Reţelele sociale, radio, TV au semnalat şi promovat evenimentul, ne-au invitat la emisiuni TV şi interviuri radio:

Biblioteca Municipală „Bogdan Petriceicu Hasdeu” organizează în premieră un eveniment inedit, cu multe momente vesele şi bună dispoziţie, numit „Talciock (ştiinţific)”, la care îşi vor prezenta realizările anului cei care explorează, prezervă, comunică ştiinţa; cei care au înregistrat rezultate în activitatea de cercetare, în studii biblioteconomice şi bibliografice, critico-literare; realizări în domeniul formării capacităţii profesionale

şi creative, necesare bibliotecarilor pentru îndeplinirea misiunii şi scopului Bibliotecii Municipale. Se vor produce, vor vorbi, îşi vor demonstra rezultatele: Comunitatea „Ignite Club Hasdeu”, Comunitatea „Traineri Hasdeu”, Comunitatea Povestaşilor, Comunitatea Cercetătorilor, Comunitatea Editorială. Va fi un eveniment de ştiinţă agreabil, plin de spirit şi creativitate: opt mini-sinteze cu rezultatele anului 2018!

La 29 ianuarie: În mai puţin de o oră începe Talciockul (Ştiinţific)!

Sunt aşteptaţi amicii ştiinţei şi inovării şi toţi acei, care doresc să petreacă două ore de voie bună, învăţând şi distrându-se pe cinste.

Cine nu poate fi prezent la eveniment, urmăriţi transmisiunea evenimentului on-line a: <https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=57MDU52NzX0>

Şi-au scos ideile la vânzare!

Au organizat un târg ca să-şi vândă ideile, însă nu în schimbul banilor. În premieră, Biblioteca Municipală „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din capitală a fost gazda unui târg ştiinţific la care au participat zeci de bibliotecari. Pe lângă realizările obţinute pe parcursul anului s-au desfăşurat patru ateliere (de nutriţie, de strategii de succes, de educaţie civică, cum să transferi o fotografie pe lemn); teste, jocuri, umor, muzică live – sărbătoare a ştiinţei! (spicuirii dintr-un re-

portaj de pe pagina Facebook a TV Vocea Basarabiei).

Talciokul științific „Rezultatele activității științifice 2018: suport teoretic și experimental procesului de implementare a inovației la BM” a fost un eveniment, succesul căruia a fost inclus din faza de proiect, de concept. Vom încerca prin feedbackul adunat să ilustrăm această afirmație.

Produsele, serviciile, formele și metodele se schimbă, iar trendurile apar și dispar. Arhitectura minții omenești este străveche, iar nevoile umane de bază – a aparține, a evada, a aspira, a înțelege, – sunt eterne. Din aceste motive, pe de o parte, oamenii caută familiaritatea, deoarece îi face să se simtă în siguranță. Pe de altă parte, oamenii se încarcă emoțional cu fiorul provocării, alimentat de dorința de pionierat. Dintre participanții la Talciok puțini au fost, sau aproape nu au fost cei care au evidențiat doar familiaritatea (2 persoane), majoritatea au ales surpriza și aprecierea. Cercetătorii consideră că nici caracterul tipic și nici noutatea nu influențează, separat, preferințele majorității oamenilor, doar luate împreună pot caracteriza un eveniment, un lucru, o stare.

Doream un eveniment cu un final fericit, or, aceasta depindea, desigur, de punctul în care închei povestea. Așa-i la TED, Ignite, la povești digitale, la orice poveste.

Evenimentul Talciok a fost o poveste – o poveste despre bibliotecarii BM și preocupările lor – știință, cercetare, comunicare a științei, vorbitul în public, editare, cercetare, promovare a Chișinăului.

Trecând imaginar prin derularea evenimentului mă întrebam: „Ce îi determină pe oameni să încerce ceva nou?”. Unii doar încearcă, poate va ieși ceva, alții vor să-și măsoare puterea, talentul, perseverența – și se apucă de lucruri imposibil de făcut; alții nu-și planifică să câștige sau să reușească, doar să treacă linia... Bibliotecarii care au prezentat domeniile expuse (Oxana Andreev, Maria Pilchin, Liliana Juc, Genoveva Scobioală, Taisia Foiu, Nadejda Mășcăuțanu, Alexandru Moraru, Vlad Pohlă, Vitalie Răileanu, Doina Vicol, Diana Ungureanu, Tatiana Borodatii-Iovu, Liliana Manoilova, Aliona Nosatii), bibliotecarii care au realizat cercetările, testele, care au cules feedbackul, care au vândut și care au cumpărat feedback și-au propus să reușească, punându-și la contribuție profesionalismul, talentul și perseverența. Au reușit să se sincronizeze, să stabilească ritmul, să evidențieze sentimentul de apartenență care a creat coeziune și a asigurat succesul.

Evenimentul Talciok științific s-a desfășurat sub genericul „Știința descoperă, Inovarea dezvoltă, Instruirea schimbă,

Povestea „încapsulează” succesele”. S-a deschis evenimentul cu un discurs motivator al directorului general dr. Mariana Harjevschi. Dr. conf. Lidia Kulikovski, director adjunct, a susținut discursul-provocare „Vino cu mine să schimbăm biblioteca”, urmat de „Rezultatele activității științifice 2018: suport teoretic și experimental procesului de implementare a inovației la BM”.

Apoi Sala cu coloane a BM s-a transformat într-un veritabil Talcioak, cu toate componentele lui: prezentări, demonstrații, master-class-uri, ateliere, jocuri, teste, observații, feedback. Nu insistăm prea mult pe conținut și desfășurare, vă recomandăm să vizionați videoul *Talcioak Științific* la <https://www.youtube.com/watch?v=57MDU52NzX0> (2 ore 53 minute), care redă exact starea de Talcioak științific de la început până la sfârșit. Filmat de IDIS TV, fapt pentru care le mulțumim.

Ce a fost în premieră? Forma evenimentului. Formatul coroborativ. Caracterul cognitiv. Caracteristica experiențială a activităților. Libertatea implicărilor. La Talcioakul științific, alături de rezultatele activității științifice ale anului 2018, s-au conferit pentru prima dată titluri și insigne celor care s-au implicat în activitatea științifică și au înregistrat succese. Zece bibliotecari, care s-au manifestat prin abordări inovative a activității, s-au evidențiat prin atitudine de inovator și au promovat și educat inovația utilizatorilor, au obținut titlul **Inovator al anului 2018**. Alți zece bibliotecari, care s-au manifestat prin participare activă la evenimentele BiblioTalks, interne și externe, care au comunicat activ serviciile, inovațiile, modernizarea, ideile prin emisiuni sau rubrici susținute în mass-media – audio și video, adăugând valoare și imagine BM, au obținut titlul și insigna de **Orator al anului 2018**. Pentru merite științifice deosebite, prin studiul unor probleme, aspecte din activitatea BM, prin lansarea unor cercetări științifi-

ce, bibliografice, prin participarea cu rezultatele cercetărilor la conferințe locale și internaționale comunicând activitatea științifică a BM peste granițele ei, prin publicarea rezultatelor în volume și în reviste de specialitate, alți zece bibliotecari au fost gratificați cu titlul și insigna de **Cercetător al anului 2018**. Titlul și insigna de **Formator al anului 2018** s-a conferit angajaților BM „B.P. Hasdeu” (tot 10), care au absolvit cursul „Formare formatori”, s-au implicat activ în formarea bibliotecarilor și utilizatorilor, s-au manifestat prin abordări inovative ale activității formative, au implementat noi metode de organizare a procesului de formare a utilizatorilor din cadrul serviciilor, au format bibliotecari din zona arondată și suburbii, din rețeaua națională de biblioteci publice, au promovat și educat formarea profesională continuă. Titlul și insigna de **Creativ al anului 2018** li s-a oferit la 10 angajați ai BM „B.P. Hasdeu”, care s-au manifestat prin abordări creative a muncii, au dat dovadă de creativitate în cadrul reuniunilor profesionale, activităților de instruire; au inventat noi metode, căi de a localiza utilizatorii, au implementat servicii de dezvoltare a creativității pentru utilizatori, au împărtășit creativitatea colegilor din alte biblioteci. Talcioakul a mai instituit un titlu și o insignă de **Povesteaș al anului 2018** conferit angajaților BM „B.P. Hasdeu” care s-au manifestat prin crearea poveștilor digitale, prin care au promovat servicii, au împărtășit idei, au popularizat activitatea, inovațiile, resursele și experiențele trăite de chișinăuieni în bibliotecă, prezervând crâmpoie din prezentul BM pentru viitor.

Ce a mai fost nou, inedit? Jocurile, testele, metodele de colectare a feedback-ului.

Spunem Talcioakului – eveniment de succes, bazându-ne și pe feedbackul colectat de Doina Vicol, Liliana Manoiloava, care au urmărit starea, dispoziția, reacțiile,

participanților la eveniment în momentele de început, la mijlocul și la sfârșitul Talciokului.

La fel ca începutul și punctele de mijloc, finalurile de toate felurile – ale experiențelor, proiectelor, serviciilor, evenimentelor, etapelor vieții – ne conturează comportamentul în patru moduri previzibile: ne ajută să ne energizăm, ne ajută să codificăm, ne ajută să aducem corectări și ne ajută să evoluăm.

Provocarea Talciokului a fost să unească trecutul, prezentul și viitorul laolaltă. Fiecare butic avea o carte-ceas care arăta aceeași oră – 10.15, începutul evenimentului. Bineînțeles, am început la 10.30 pentru că suntem din Chișinău, pentru că suntem de la BM.

Revăzând încă o dată filmul evenimentului, am sesizat mult zgomot, dar nu un zgomot care te obosește. Zgomotul era o rumoare care o puteai traduce ca voce bună, surpriză, interes, mirare, responsabilitate, mândrie, experiență inedită, inovație, știință, promovare, dialog – toate la un loc – adevărat Talciock. *Ce fac oamenii fără să știe că fac?* Răspunsul ni l-a oferit cu șase veacuri în urmă William Shakespeare – „Mult zgomot pentru nimic!”. Zgomotul Talciokului era cu tâlc – era locul unde oamenii vorbeau fără să le pese de cei din jur, vindeau, negociau, cumpărau. Talciockul

științific a fost un eveniment cu suflet, cu viață. De aceea a plăcut.

Liliana Juc a exprimat anume acest aspect frumos – de stare, de zgomot, de Talciock într-o postare post-eveniment, din primele ei impresii: *Ne întrebam cum o să fie? Nu, mai degrabă nici nu prea ne întrebăm, în ultimul timp, știm că oricum va ieși bine.* În forfota mare, unii urmăreau în grabă (să obțină repede certificate), alții – pe îndelete, căutau surse de inspirație, puncte de admirație. *Găseau, savurau, se întorceau înapoi, se fotografiau etc.* După explorarea întregii piețe de produse, omul se întoarce acolo unde l-a ademenit marfa sau poate felul în care i-a fost propusă, servită, ambalată. *La „Cartelul Povestașilor” a fost aglomerat pe tot parcursul desfășurării. Cei mai mulți au fost uimiți de conceptul „buticului”, unde bilanțul realizărilor Comunității Povestașilor este etalat „pe umerase”. Poveștile digitale, reflectate în printurile frumoase de pe „tricurile” improvizate, alcătuiesc colecția „Promovarea Lecturii”. Lume de peste lume, toți își fac bine jocul de consumatori: cineva își regăsește povestea afișată, cineva imită o probă, unii se lansează în discuții, alții fac glume. Vecine de „butic” pe potrivă – Oxana Andreev, „Comunitatea Oratorilor” și Maria Pilchin, „Comunitatea Știință”. Oxana avea grijă să nu exagerez cu decorul, doamna Pilchin să mă amuze cu replici în*

stilul „comerțianta rivală”. ... Gălăgie, muzică, discuții separate, aromă de izvar, voci dezlănțuite. E Talciok. Mulțumim, pentru Talciokul științific unde, perseverenți, ne-am aliniat cu produse demne de admirat!

Talciok-ul științific a fost și un laborator de cercetare, gândit să colectăm feedback prin teste și metode științifice probate de mari guru din domeniul managementului: Daniel Pink, Ed O'Brien, Maferina Toure-Tillery și Ayelet Fishbach.

La Talciok au participat 90 de bibliotecari. Testul cu bomboane a demonstrat că oamenii, indiferent de activitatea la care participă ca consumator de evenimente sau ca executor al muncii pe care o prestează, încep cu așteptări mari. Orice le

oferi la început te cotizează cu note maxime – vedeți notele de 10 și 9 la începutul testului. Apoi, aceste unități de referință scad la a doua, rămân în scădere până la a patra bomboană și, ca prin minune, când conștientizează că e ultima bomboană, ca o eliberare de sarcina testului, din nou notează cu maxim bomboana a cincea! Așa este perceput orice eveniment la care oamenii participă: unii se grăbesc (cum bine a observat Liliana Juc, alții aveau tot timpul să savureze, să întrebe, să se mire, să împărtășească bucuria și plăcerea noului, ineditului, surprizei). Să revenim la rezultatele înregistrate, dându-i dreptate lui Daniel Pink, autorul testului.

Prima	A doua	A treia	A patra	A cincea
10 – 42	10 – 32	10 – 29	10 - 30	10 – 51
9 -21	9 -20	9 -15	9 – 14	9 – 21
8 – 10	8 – 19	8 -17	8 – 23	8 – 4
7 -3	7 -3	7 - 4	7 – 9	7 – 0
	6 -2	5 -11		
76	76	76	76	76

La testul cu bomboanele au participat 76 de persoane. Testul a mai identificat un aspect interesant: bibliotecarii noștri sunt dulci!

Grupul responsabil de colectarea „Momentelor „Ah!” a avut aceeași responsabilitate: să identifice modele de satisfacție,

încântare la început, la mijloc și la sfârșit. Rezultatele le reiterăm mai jos.

Dintre cei 90 prezenți, 69 de participanți au răspuns la întrebările echipei de colectare a feedbackului. În paranteze este indicat numărul de răspunsuri exacte sau apropiate de caracteristica enumerată, dar

care nu face 90 adunându-le, pentru că un respondent putea să nominalizeze și cinci caracteristici, cum ar fi: *Excelent!*, *WAW!*, *Formidabil*, *Nemaivăzut*, *Idei noi* etc. sau la întrebarea *Ce ți-a plăcut cel mai mult?* nominalizau mai multe lucruri: Exponatele,

Buticul poveștilor, discursul motivator, muzica, bomboanele, atmosfera, prezentatorii etc. Au fost intervieuați la început, prima impresie, la mijlocul evenimentului și la sfârșit. Răspunsurile urmează pe cele trei secvențe de timp.

Început	Mijloc	Sfârșit
WOW! (17), Super! (14), Interes (9), Muzică (8), Curiozitate (13), Satisfacție de ce văd (15); Zâmbesc pentru că mă simt minunat! Creativ (12), Inovativ (18), Câtă muncă!, Aștept surprize: ce o să fie? (11), Îmi place! (25), Îmi plac bomboanele, atmosfera!, Aștept idei noi (16); Formidabil (9), UAU! (17), Miraculos (11), Discursul motivator (10) Foarte bine (9), Extraordinar! (18), Excelent (21)! Discursul provocator! (17)	M-au impresionat standurile (12), expozițiile (11), prezentările (21), Jocurile distractive (14), Rezultatele cercetării (15), Mă bucur de <i>BiblioPolis</i> (12), Mi-a plăcut Buticul Liliana Juc (21); Versiunea de Puzzle (10), Un eveniment important, inedit, interactiv, inovativ (15)! Emoții WOW! (17), Mi-a plăcut atelierul de nutriție (15), Buticul Oxanei Andreev, super (17)! Distractiv, variat! (11) Super bine, (12) Ho-roșo! (2) Atelierul motivațional De la vis la scop! (8); Muzica! (26)	Sunt impresionată de comunitatea editorială (7), Știința - sus! (12), Promovarea cărții prin povești! (22), Ignite organizează gândurile și ideile (17); Promovarea Chișinăului! (9); Fantastic, Impresionant! Util, Neobișnuit! Învățăm ceva nou!, Atelierul Tatianeii Borodatii-lovu (15) Foarte, foarte frumos!, Exotic, Creativ, Bune produse, Inedit! (19), E mult mai bine!, Tot mai bine din an în an (16); Interesant! Nemaivăzut! (6) Încântată! (18) Blesteașce! Foarte util! Multe idei ne-am notat! (12)

Doar doi bibliotecari au avut puncte de vedere mai tradiționale. La întrebarea „Cum vă simțiți?” au răspuns: „Calm. Normal”. Aceiași doi bibliotecari, la altă întrebare „Cum vi se pare evenimentul?” au răspuns: „Clasic, Gălăgios...”. Noi am pus din faza de concept și caracterul gălăgios al evenimentului, și 68 de bibliotecari au înțeles. Unul dintre participanți la începutul evenimentului a întrebat „De ce întârzie deschiderea?”. Răspundem acum: pentru că a fost anunțată înregistrarea de la 9.30, dar lumea a venit către ora 10. Înregistrarea a început mai târziu..., mai târziu a început și evenimentul. Nu e o scuză. E o lecție!

Participanții și echipele care-și prezentau succesele acționau cu adevărat ca inovatori, distribuiau poveștile lor de succes pentru a arăta cât de mult efort a fost făcut pentru fiecare idee inspirată, pentru amenajarea fiecărei „case” (conceptul de butic al fiecărei comunități). Atunci când

oferim ceva, beneficiem mai mult decât primitorul. Generozitatea ne îmbogățește peste măsură. Asta au înțeles-o poveștii, oratorii noștri de la Ignite, cercetătorii care publică; formatorii care instruiesc, educă; ghizii care prezintă frumusețile Chișinăului turiștilor străini, copiilor, tineretului; bibliotecarii noștri care, aproape zilnic, la radio și TV împărtășesc oferte, resurse, servicii, succese și, odată cu răspândirea bunurilor, serviciilor, ideilor în cadrul comunității, toată lumea beneficiază.

Se zice că dacă nu ai suficient, atunci nu poți să oferi cuiva ceva. Dar dacă ai suficient și nu împărtășești – nu ești bibliotecar. În fiecare zi, bibliotecarii de succes ai BM nu pregetă să-și pună la dispoziție competențele și să-și răspândească ideile. Pe o parte dintre ei i-am văzut cu toții, i-am ascultat la Talcioak. Au venit să împărtășească!

Talcioakul a scos în evidență niște caracteristici ale echipei Hasdeu: am con-

cluzionat că bibliotecarii noștri sunt *dulci*. Mai adaug: sunt și artiști, și pasionați de ce fac. Acum nu există industrie, economie, cultură, cercetare, vânzare fără artă. Nu există STEM fără artă. Arta a coborât din sfera sa și se află peste tot, a ajuns și la noi, la Talciok! Designul conceptual al evenimentului, ideea, metoda de prezentare (se regăsesc în feedbackul oferit de participanți chiar dacă atunci când remarcam cum li se pare... ei vorbeau de fapt despre arta evenimentului: ideea, abordarea, designul evenimentului, desfășurarea – nu era o conferință cu prezidiu –, unde voiam să se oprească, acel loc devenea centrul Talciokului, prezentările cu tentă artistică, teatrală... Nu a fost artistă Liliana Juc în buticul ei? Nu a fost artistă Aliona Nosatii care vindea idei? (dacă n-ar fi fost, nu vindea atât de scump ultima idee) „Vindem idei” a fost un fel de al nostru „Sotheby’s auction”). Nu au fost artiste Doina Vicol și Liliana Manoilova care au acumulat atâta feedback? Nu au fost artiști toți cei care licitau pentru o idee? Nu a fost artistă Tatiana Borodatii-lovu care a elaborat în stil Hightech materiale de promovare și pentru amenajarea spațiului Talciok?

Talciokul a demonstrat că suntem artiști! Cred într-adevăr, că trebuie să fii artist, dacă vrei să fii bun în acest domeniu. Cei care s-au manifestat, prin contribuții la buna desfășurare a Talciokului sunt artiști! Artiști adevărați sunt: Liliana Juc, Oxana Andreev, Maria Pilchin, Aliona Nosatii, Genoveva Scobioală, Vlad Pohilă, Dumitru Crudu, Vitalie Răileanu, Liliana Manoilova, Diana Ungureanu, Tatiana Borodatii-lovu, Taisia Foiu, Claudia Tricolici, Doina Vicol. Artiști au fost și participanții! Altfel nu am fi colectat așa feedback. Participanții parcă au perceput Talciokul ca pe o piesă de teatru și s-au avântat pe scenă. Pasiune era peste tot în ce vedeau participanții. Oamenii mânăți de pasiune caută modalități de a face lucrurile să se întâmple. Aproape

am spus cu cuvintele Liliane Juc, dintr-un titlu de Ignite. Lista de mai sus, de artiști ai BM, trece integral și aici. Pasionații sunt mai mulți decât artiștii și le trebuie doar atitudine ca să devină artiști.

Talciokul a fost un eveniment a cărui interactivitate a oferit minunatul declic al recunoașterii participanților și saltul de bucurie al reușitei echipelor care au împărtășit succesele. Momentele „ah” mai mărunte – de genul care te fac doar să zâmbești, sunt peste tot în jurul nostru. Bibliotecarii participanți doreau însă ceva mai mult. Ei vin la evenimente profesionale în căutarea noului, ideilor, modelelor, practicilor de urmat... Se schimbă formatele, tehnologiile, dar nu neapărat și filosofia legată de ce-și doresc oamenii de la evenimentele profesionale. Ne-am convins că preferă, de fapt, complexitatea – până în punctul în care nu mai reușesc să înțeleagă ceva. Ei caută, și apreciază dacă găsesc, ceva deosebit care le oferă o emoție sau o senzație bruscă de înțelegere, le plac misterele complexe, cu enigme narative care ajung la o rezolvare, adoră evenimentele care spun o poveste familiară într-un mod nou și ingenios.

Participanții Talciokului nu au fost consumatori moleșiți ci neofiliți, de cel mai înalt rang, cu apetit pentru surprinzător mai mult decât pentru familiar. Vizionații videoul „Talciokul științific” și vă veți convinge de rumoarea cognitivă care plana în spațiu și care conferea Talciokului caracteristica unei platforme de învățare... apoi îi veți vedea cu ce azart s-au avântat în licitația ideilor.

Talciokul a fost o modalitate de a uni oamenii, de a-i aduce împreună sub egida acelorași sentimente, lucru important pentru munca în comun, pentru progresul instituțional și pentru starea de bine, de bucurie a bibliotecarilor. Această stare se vede foarte clar din feedback.

Unul dintre cele mai importante concepte din psihologia socială este „influența

socială” sau „dovada socială”, care înseamnă că preferințele altor oameni devin, adesea, și ale tale. În cartea despre persuasiune *Influence*, autorul dr. Robert Cialdini definește astfel principiul dovezii sociale: „Cu cât este mai mare numărul oamenilor care consideră o idee corectă, cu atât mai corectă va fi acea idee”. Iată de ce avem temei să credem în evaluarea Talciokului – 76 dintre participanți au oferit feedback, susținând că Talciokul a adus multă nouătate... Timp de 3,5 ore, Talciokul științific a fost o platformă de învățare interactivă și experiențială: atât de repede circulau ideile, rezultatele, informația, cunoașterea, schimbul de opinii, de experiențe, încât participanții și-au făcut o opinie comună, socială, față de eveniment – sesizăm acest aspect din răspunsuri.

BM nu este un bulgăre de oameni uniform conectați. Este formată dintr-un număr de grupuri diverse ca ierarhie, ca specific, limbă, cultură, pregătire profesională, credințe, experiență, pasiune și talent. Ne-am convins de nenumărate ori că produsele creative de succes cresc cel mai previzibil atunci când se alimentează din resursele unei rețele de oameni care nu se văd pe ei înșiși drept obișnuiți, ci mai degrabă uniți printr-o idee (Oferim oportunități și provocări chișinăuienilor!) sau un aspect comun pe care îl consideră special, cum ar zice Larisa Staver – suntem *unici!* Oamenii noștri și-au dorit să împărtășească ceea ce îi face unici, iar Talciokul le-a oferit această șansă.

Oamenii noștri unici merită recunoașterea și să o sărbătorim când se întâmplă.

Noi am gândit acest format pentru bibliotecarii noștri – un grup-țintă pe care-l cunoaștem, știm cum se comportă, ce așteaptă și deci, a fost ușor să concepem ceva care să se potrivească obiceiurilor, preferințelor, dar mai ales să depășim așteptările lor și să-i surprindem. Le-am pregătit cele mai speciale experiențe și produse, cu

surprize, cu imprevizibil și disfluență – nimic tipic, pe alături de cărarea care o știau, în contrasens cu ceea ce cunoșteau, cu implicări improvizate, simulări instantanee – toate gândite ad-hoc. Iar ei, în schimb, ne-au dovedit că apreciază momentele „ah”, „wow”, „evrica” la fel de mult pe cât le place și să le aștepte.

Reacții au fost multe pe rețelele sociale și în presa online, dar ilustrăm, în încheiere, cu un feedback instituțional și unul individual:

Echipa Bibliotecii „Transilvania” aduce mulțumiri organizatorilor evenimentului inedit Talciok științific, pentru oportunitatea de a participa la cele patru Comunități: Editorială, Ignite Club Hasdeu, Cercetare bibliografică și cea a Povestașilor și desigur pentru atelierile: Transferul unei fotografii pe lemn, Alegerea corectă a produselor la raft și a celui de Liderism: De la Vis la Scop. Voia bună și dispoziția a persistat pe tot parcursul Talciok-lui, începând cu trecerea prin poarta inimii păzită de cei doi roboței veseli, îndulciturile Test al celor cinci bomboane... Am profitat frumos de tricourile cu imprimeuri de la „Povești de marcă” care ne-au fost exact pe măsură. În urma licitației am procurat o idee tomnatică de promovare a literaturii pe care o vom implementa la culesul gutuilor. Pe lângă toate acestea, echipa a obținut un DVD portabil, două titluri de Formator al anului 2018 și două titluri de Povestași ai anului 2018. Mulțumim.

Un eveniment inedit și foarte necesar! Felicitări organizatorilor pentru această idee inspirată (Larisa Ungureanu, cercetătoare).

P.S. Ca să înțelegeți mai bine feedbackul, anexăm descrierea testelor-cercetare.

Cercetare-experiment „Degustăm bomboane”

Autori experiment: psihologii Ed O'Brien, Phoebe Ellsworth,
Universitatea Michigan.

Facilitator experiment: Elena Bivol

Asistenți: Valentina Popa, Elena Bivol, Tatiana Fiodoruc, Oxana Andreev, Natalia Țurcan.

Scop cercetare: să aflăm în ce fel marchează începuturile sau finalurile judecata bibliotecarilor noștri.

Metodologie: Pe o masă aranjăm două kg de bomboane. Bibliotecarii sunt invitați la degustare, spunându-le că efectuăm un test de degustare a unor varietăți noi de bomboane cu ingrediente locale. Doi cercetători oferă câte o bomboană bibliotecarilor și cer s-o guste, apoi să-i acorde o notă de la 1 la 10; apoi cercetătorii ofereau a doua bomboană rugând să-i dea o notă; apoi încă trei. Participanții nu știu câte bomboane au să guste.

Punctul culminant al experimentului survine exact înainte ca oamenii să guste cea de-a cincea bomboană. Unii din cercetători le vor spune bibliotecarilor „lat-o pe următoarea!”. Alții cercetători le vor spune „lată ultima bomboană!”.

Ca să nu se rețină procesul de înregistrare, numărul de asistenți-cercetare se va mări în funcție de numărul de participanți înscriși la eveniment.

Cercetătorii vor avea cinci fișe cu note de la 1 la 10 (pentru fiecare bomboană, în care vor marca doar nota atribuită de bibliotecari la bomboana 1, 2, 3, 4, 5. Apoi vor contabiliza rezultatele.

Experimentul este anonim: nu se înregistrează numele participantului, nici alte date decât notele atribuite bomboanelor.

Cercetarea-test „Citește ultimele rânduri”

Autor: Daniel Pink

Facilitatori test: Maria Pilchin, Oxana Andreev, Liliana Juc

Scop cercetare: Să aflăm dacă bibliotecarii recunosc primele sau ultimele rânduri ale unor opere cunoscute, cu care au lucrat și le-au promovat pe parcursul anului 2018, astfel aflând, totodată, cum sau dacă apreciază; cum sau dacă îi marchează cumva începutul sau finalul unei cărți.

Cărțile care servesc ca obiect de testare sunt din Programele de lectură ale BM: „Bătălia cărților” și „Chișinăul citește”, 2018.

Metodologie: Cercetătorii vor lansa întrebarea, arătând cartea: Care sunt primele sau ultimele cuvinte sau prima sau ultima propoziție din cartea respectivă?

Facilitatorii vor avea fiecare rolul lor – unii vor întreba de începutul, alții de sfârșitul cărții și vor aduna răspunsurile. Facilitatorii deschid cartea (în funcție de rol (sfârșit sau început) și citesc rugându-i să recunoască opera. În acest caz cartea va fi învelită sau va avea o suprapertă dintr-o hârtie cu litere sau note muzicale. Sau facilitatorii își prindează propoziția de început (dacă au sarcina respectivă) sau de sfârșit

pe hârtie și le citesc invitându-i să-și amintească opera. Cărțile vor fi expuse pe un stand / masă specială și participanții, doar după răspuns, pot deschide cartea să se convingă...

Exemplu-ilustrație la test:

„În vara târzie din anul acela locuiam într-o casă dintr-un sat dincolo de care, departe, peste fluviu și câmpie, se înălțau munții”. Bibliotecarii s-ar putea să recunoască în aceste cuvinte prima frază din romanul *Adio, arme* al lui Ernest Hemingway. În literatură primele rânduri dintr-o carte au o greutate coplesitoare. Trebuie să captiveze cititorul și să îl ademenească să pătrundă în carte. De aceea, primele rânduri sunt scrutate cu mare atenție și ținute minte vreme îndelungată.

Dar ultimele rânduri? Cuvintele finale ale unor opere sunt la fel de importante și merită un respect similar. Ultimele rânduri pot înălța și codifica – închizând în ele o temă, rezolvând o întrebare, lăsând povestea să persiste în mintea cititorului. Hemingway a spus că a rescris finalul cărții *Adio, arme* de nu mai puțin de 39 de ori.

O metodă simplă, care te ajută să apreciezi mai bine forța începuturilor și a finalurilor și să-ți sporești abilitatea de a le crea. Ia de pe raft câteva dintre cărțile tale preferate și deschide-le la sfârșit. Citește ultimul rând. Citește-l din nou. Zăbovește asupra lui un moment. Îl poți chiar memora.

Și ultima propoziție din *Adio, arme*, cea asupra căreia s-a oprit în cele din urmă Hemingway. „După o clipă am ieșit, am plecat de la spital și m-am întors la hotel prin ploaie”.

Cercetare-experiment „Momentul de mijloc” sau „O... Nu”!

Autori-experiment: Maferina Toure-Tillery și Ayelet Fishbach

Facilitator: Tatiana Borodati-lovu

Scop: să aflăm cum procedează bibliotecarii în momentele de mijloc (evenimente, proiecte, strategii, angajamente).

La mijloc ne relaxăm standardele, o apucăm pe scurtătură... Câți dintre noi nu zic lucrând la ceva: mă enervează, nu mai am ce vedea, pot pleca acasă sau când ceva nu merge exclamăm „O... Nu”!

Experimentul urmărește să elucideze cum se descurcă bibliotecarii, atunci când folosesc deprinderi pe care nu le-au mai folosit sau nu le-au îmbunătățit de mult. Bibliotecarilor li se înmânează cinci cartonașe pe fiecare dintre care este desenată o formă. Forma este aceeași doar că pe fiecare cartonaș este răsucită într-o poziție diferită. Apoi respondenților li se vor da foarfece, rugându-i să decupeze forma cât mai atent posibil.

Asistenții-cercetători evaluează apoi, pe o scală de la 1 la 10, precizia celor cinci forme decupate printr-o metodă foarte simplă: Cartonașul ori se îndoaie fix pe mijloc, ori se trasează o linie mediană, apoi se identifică unde, în care segment, precizia scade.

Cercetare-observație „Momentul „Ah”!

Idee: Daniel Pink

Facilitator: Maria Pilchin

Asistenți: Doina Vicol, Aliona Nosatii, Liliana Manoilova

Scop: identificarea momentelor „Ah” în percepția participanților și perioada când le identifică și le sesizează – la început, la mijloc, la sfârșit...

La modul general vorbind, bibliotecile nu au durate de viață finite. Evenimentele, însă, sunt limitate temporal. Pentru a evalua un eveniment se alege punctul de mijloc al desfășurării. Punctele de mijloc au un dublu efect: în unele cazuri, ne reduc motivația, în altele o activează. În anumite condiții, produc o cădere, un dezinteres, în cazul evenimentelor, în altele, dau naștere unei scânteii.

Metodologie: Facilitatorii și asistenții vor identifica prin metoda observației momentele când participanții sunt veseli,

pozitivi, încântați; vor aprofunda observația prin una, două întrebări (scurte) și vor contabiliza răspunsurile. Fiecare facilitator și asistent va avea foi cu o tabelă din trei rânduri pe orizontală: Început, Mijloc, Fi-

nal și trei coloane pe verticală: Răspuns 1, Răspuns 2 (dacă e necesar) și Note (pentru facilitatori), utilizate mai târziu la interpretările rezultatelor.

LECTURA – O TREAPTĂ A SUCCESULUI

Lilia CANȚÎR, șef serviciu,
Filiala „Ștefan cel Mare”

Există un număr mare de cărți care ne captivează chiar de la primele pagini citite, ne aduc în lumea lor sau ne pun în pielea personajelor și, pas cu pas, începem să trăim viața lor, ne determină să medităm asupra ideilor dezvăluite în text și care, într-un final, produc emoții deosebit de puternice. Starea de captivitate magică și hipnotizantă în care ne transpunem inconștient ne dă posibilitatea trăirii unor vieți paralele și asta se face, tot așa, dintr-o carte în alta și dintr-o viață în alta.

În multiplele discuții cu cititorii am remarcat, deseori, că dragostea pentru lectură, în cele mai frecvente cazuri, vine din interesul personal sau din plăcere, dar și din marea dorință de implicare în diversele și numeroasele procese ale vieții societății. Lectura mai vine și din necesitățile stringente de a cunoaște și a învăța, pentru a fi informat sau pur și simplu pentru a petrece timpul liber de o manieră frumoasă. Unii spun că actul de lectură este și un remediu foarte bun de a scăpa de stres. Scufundându-te într-un roman captivant, vei reuși să te bucuri de mediul ambiant în care te afli și să te relaxezi, să te distanțezi de problemele și gândurile de neliniște. Chiar s-a inventat un fel de modalitate de a scăpa de depresie prin *biblioterapie*. Dar acestea nu sunt unicele beneficii pe care le căpătăm în urma lecturii. S-a demonstrat că, citind, noi memorăm personaje, istoriile lor de viață și asta ar ajuta la îmbunătă-

țirea memoriei. Lectura zilnică ne ajută să ne concentrăm mai bine asupra celor planificate.

Probabil că fiecare carte citită ne duce într-o altă dimensiune a timpului, într-o realitate alternativă, fapt care ne ajută să ne dezvoltăm imaginația și, involuntar, atunci când citim să ne închipuim și să construim imagini și să vizualizăm cu ochii minții tot ceea ce se întâmplă în carte. Acest fapt ne ajută să înțelegem mult mai ușor stilul de viață al unor persoane, să fim mai sensibili față de problemele lor și ne servește în a menține o stare de bine în relațiile noastre cu apropiații noștri, dar și în general cu toți oamenii.

Procedura de formare a unui cititor de o manieră adecvată presupune o maximă formă de înțelegere a conținutului textului, de inoculare a unei atitudini grijulii față de tematica aleasă. Dezvoltarea culturii pentru lectură și a abilităților de muncă asupra cărții este un act responsabil și complex, care include înțelegerea profundă a celor citite. Cultivarea sentimentului pentru lectură se produce pe parcursul anilor, începând încă din clasele primare și urmează să fie un proces continuu în activitatea gimnaziilor, liceelor, colegiilor, dar și în universități, academii etc. Acest proces presupune, în mod inevitabil, implicarea plenară a bibliotecarului și îl poziționează chiar pe prima linie în această muncă asiduă și minuțioasă. Acest rol este

de o importanță majoră, pe care bibliotecarul trebuie să-l joace neobosit, cu mare ingeniozitate și îndrăzneală, zi de zi și cu fiecare cititor în parte.

Biblioteca, acest lăcaș al spiritualității umane, acest loc, unde, vorba gânditorului – *aici mușii vorbesc, aici morții trăiesc*, unde cartea e la ea acasă, unde valorile indubitabile ale creației umane își găsesc reședința pe veci, devine locul potrivit și începe să joace rolul principal în cultivarea cititului. Bibliotecarul este cel care urmează să descopere, să identifice cele mai eficiente metode de utilizare în acest sens, metode care sunt acceptate sau agreeate atât de bibliotecar cât și de cititori. Eficacitatea acțiunilor de atragere la carte și la bibliotecă se vede atunci când sunt utilizate, de fapt, toate resursele intelectuale ale managerilor acestor instituții. Atragerea beneficiarilor la bibliotecă presupune un șir de servicii, care i-ar motiva și i-ar determina să frecventeze acest lăcaș. Cheia succesului are duplicat, originalul fiind în buzunarul bibliotecarului, iar celălalt în cel al utilizatorului. Încăperea bibliotecii trebuie să fie una atractivă. Chiar de la intrare în bibliotecă, angajații acesteia ar trebui să-l întâlnească pe vizitator cu afișe și panouri de semnalizare a evenimentelor culturale, a serviciilor care ar putea să-l intereseze și, ulterior, să beneficieze de ele. Rafturile curate, bine organizate și amenajate, cu publicațiile bine păstrate și ușor de identificat ar ajuta excelent la atingerea scopului bine determinat de a atrage și a motiva curiozitatea și interesul celor care pășesc pragul instituției. Aspectul estetic, cu rafturi aranjate într-un mod netradițional și neobișnuit, dar, în același timp, confortabil și viu colorat, ar contribui, la fel de mult, la fortificarea imaginii unei biblioteci.

Primul contact al unui nou utilizator cu biblioteca este foarte important, deoarece contribuie la formarea acestuia ca cititor și consumator de servicii. Fami-

liarizarea sa cu biblioteca, cu regulile de împrumut și utilizare a cărților, cu fondul de carte, cu accesul liber la raft, cu noile tehnologii implementate în instituție ar dezvălui pentru noul venit noi cunoștințe, impresii și, indiscutabil, o implicare directă în activitatea bibliotecii. Diversele forme și metode de promovare a bibliotecii și lecturii în sine se folosesc nu din simplă obligație, ci din necesitate vitală și, evident, cu doza necesară de implicare, dăruire și profesionalism.

Tehnicile de promovare a bibliotecii sunt multiple și diverse. De remarcat, în acest sens, ar fi organizarea expozițiilor tematice sau de autor, noile intrări cu titluri atrăgătoare și citate sensibilizante, cărți ilustrate etc. La fel de importante sunt listele bibliografice de recomandare a cărților pe subiecte sau interese și a celor achiziționate recent. O serie de discuții / dezbateri pe marginea unor cărți propuse prin intermediul unor programe, proiecte de promovare a lecturii și a personalităților din mediul scriitoricesc, care au contribuit nemijlocit la dezvoltarea culturii și a condiției de inteligență a oamenilor.

Un proiect-concurs de lectură cu genericul *Bătălia cărților*, care vine să stimuleze lectura în rândul copiilor și adolescenților a fost implementat cu succes de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” în parteneriat cu Biblioteca Județeană „Octavian Goga” din Cluj. Cărțile propuse în acest program, care sunt destinate copiilor pe categorii de vârstă, stimulează lectura și promovează excelent valoarea cărților. Scopul proiectului este de a ajuta copiii să însușească o serie de competențe, așa cum ar fi capacitatea de a formula opinii, argumente, atât oral, cât și în scris.

Ca mijloc de dezvoltare culturală și creativă, care orientează cititorul spre valorile literare artistice autohtone este programul de lectură *Chișinăul citește*. Acest program își propune educarea culturii

lecturii pentru chișinăuieni care au posibilitatea să participe la prezentări de carte, la întâlniri cu scriitorii și să discute cu autorii cărților propuse pentru fiecare an calendaristic și pentru mai multe categorii de cititori: copii, adolescenți și adulți.

Activități indispensabile pentru captivarea publicului, pentru stimularea interesului pentru lectură sunt orele de lectură, a cititului în comun, a cititului cu voce tare, care motivează utilizatorii să consume literatură de calitate. Pentru cei curioși este o ocazie fericită de a participa la cluburile de lectură, la întâlnirile cu autorii și lansările de carte ale acestora. Aici ei își pot cunoaște scriitorii preferați „live”, le pot afla biografia, opera și muzele din care se inspiră, ar putea primi răspunsuri la multe întrebări ce țin de secretele scriitoricești, după cum se zice, chiar direct de la sursă.

Lectura în scop literar este un mod de a atrage cititorul în bibliotecă prin crearea unor cluburi de lectură, atât pentru tineri cât și pentru cei cu vârsta de peste 50 de ani. La Biblioteca „Ștefan cel Mare”, în acest context, funcționează două cluburi de lectură, unul condus de scriitorul Nicolae Spătaru cu titlul *Pierdut printre cărți* și altul *Troleibuzul 30*, în frunte cu tânărul poet Artur Cojocar, ambii fiind și în funcția de bibliotecar în cadrul acestei instituții. Aceste cluburi de lectură sunt sufletul bi-

bliotecii. Aici poți descoperi plăcerea lecturii, această revelație care ne captivează și ne produce o nouă pasiune pentru arta lecturii. La aceste întruniri, cititorii, împreună cu invitații de onoare din tagma scriitorilor și a oamenilor de artă, se angajează în discuții / dezbateri și acțiuni imaginare, se transpun în personaje sau în atmosfera romanelor, prind idei și trăiesc sentimente inedite, se bucură și aduc cu sine întreaga experiență, cunoștințe, care fac parte din gândirea lor formată în timp. Acest mod de a interacționa cu o carte bună și a schimbului de idei conduce cititorul spre profunzime intelectuală. Aceste cluburi sunt utile atât pentru cei care cunosc conținutul cărții discutate cât și pentru categoria de cititori care nu știu foarte multe lucruri despre subiectele care sunt pentru a fi discutate. Aici îți poți dezvolta gândirea analitică, care reprezintă un real atu și care nu contează dacă o folosești pe plan personal sau profesional. Pentru că, atunci când citim, ne punem întrebări și analizăm detalii legate de subiect, descifrăm enigme, criticăm acțiunile personajelor etc.

Un moment potrivit pentru promovarea cărții și a lecturii este *Ziua Internațională a Cititului Împreună* pe care, noi, bibliotecarii, l-am folosit la maximum. Activitățile desfășurate, în special cu cititorii mai mici, sunt organizate pentru a le altoi

din fragedă copilărie dragostea de lectură și au fost multiple. Zeci de povești terapeutice, didactice, din care copiii au multe de învățat, au fost citite și povestite împreună cu ei. Grădinițele de copii și școlile din preajma bibliotecii au fost invadate de o mulțime de doritori de a se bucura de importanța și farmecul lecturii și a cititului cu voce tare. Cât de puternică este această bucurie când este împărtășită tuturor.

În acest context, clipele de neuitat, petrecute cu cei mici, și realizarea intențiilor și visurilor celor maturi de a le oferi copilașilor dragostea față de lectură, citind împreună povești, care îi fac fericiți, au contribuit esențial și la creșterea imaginii bibliotecarului. Atunci când simți privirile curioase și intrigante ale copiilor ațintite asupra ta percepi cum plăcerea și magia lecturii te invadează și te stimulează să-i conduci în lumea poveștilor în care ei se văd prinți și prințese sau alți eroi preferați. Obiectivul principal al acestor acte de intervenție benefică este promovarea cunoașterii prin poveste și cuvânt rostit cu rost. Poveștile din cartea lui Mircea și Jana Grecu *În ospete la ursulețul Marmi* au fost cele mai dorite povești. Asta se produce, probabil, din multitudinea de efecte ale

unor elemente prezente în conținuturi, care au un caracter educativ și terapeutic și care lasă amprentă prin abundența lor semnificativă, cu multe lecții de viață, care îi ajută pe copii să scape de frică, să-și ție în frâu poftele exagerate, dependența de calculator, de lucrurile periculoase, produse fiind sau care vin adesea din neglijență, neascultare de părinți etc. În plus, ele îi ajută să realizeze galeria enormă de lucruri frumoase care sunt în viața lor, în preajma lor și care îi pot face fericiți cu adevărat.

Un adevărat succes are promovarea lecturii prin intermediul spectacolelor montate pe baza poveștilor. Proiectul *Să re-auzim povestea*, lansat de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” în parteneriat cu actorii Teatrului Municipal „Guguță”, a fost de bun augur și a dat un start bun activităților de acest gen. Continuarea montării poveștilor în spectacole cu păpuși sunt extraordinare, în primul rând, pentru că păpușile sunt confecționate de mânuțele copiilor chiar în incinta bibliotecii, în cadrul serviciului „Căsuța cu povești”.

Cultura lecturii, gustul pentru citit se formează în timp și rămâne pentru toată viața, ajutându-ne să urcăm cu o treaptă mai sus spre succes.

CONFESIUNI LITERARE: „ALFABETISM ROMANESC”

Elena TARAGAN

Cărțile fac parte din viața mea. Cititul este un obicei pe care l-am cultivat de mică, mai degrabă din pasiune decât din ambiție, cu plăcere și nu cu eforturi oboșitoare. Am prins gustul lecturii datorită lui Dumas, Hugo sau Hector Malot. Încă mai păstrez vie în memorie amintirea claselor a cincea și a șasea când descoperisem primii mei romancieri (în clasele primare citisem povești), citeam încordat, înfrigurat, dând pagină după pagină, avidă de a afla dezlegarea misterelor. Care a fost primul meu roman? Un răspuns parțial adevărat (am să explic mai departe de ce) este că primul meu roman a fost *Mizerabilii*, de Victor Hugo. Eram atrasă de acest roman începând cu titlul... un titlu care te pune pe gânduri și care naște întrebări. Cine sunt „mizerabilii”? Oamenii săraci, oamenii răi? Se referă la o viață „mizeră” din punct de vedere material sau spiritual? Mă întrebam... e „mizerabil” Jean Valjean, eroul cărții, care este atât de sărac încât este nevoit să fure o pâine? Sau e „mizerabilă” mama lui Cosette, care ajunge să-și vândă dinții și părul, sau, și mai rău, să se prostitueze pentru a-și crește copila, născută în urma unei nechibzuințe tinerești? Sau sunt „mizerabili” soții Thenardier a căror rațiune de a fi sunt banii, nedând dovadă nici măcar de un singur sentiment uman, tratând cu brutalitate o copilă sau fiind capabili de a jefui până și morții? Sau e „mizerabilă” legea, în persoana lui Javert, care, din cauza unei ambiții, a unui fanatism sau a unui orgoliu absurd, nu îl lasă pe Jean Valjean să trăiască în pace? Poate că autorul ne lasă pe noi să dăm verdictul,

lasă la latitudinea noastră interpretarea titlului, în corelație cu acțiunea din roman. Ei bine, de ce zic că este parțial adevărat că acest roman, cu adevărat fascinant, tulburător, care întruchipează o lume, cu personaje memorabile ale căror destine impresionează prin frumusețea și profunzimea lor, este primul meu roman? Explicația e simplă: pentru că nu l-am citit integral (e într-adevăr voluminos, dar nu acesta este motivul), adică nu a fost primul meu roman citit de la primul până la ultimul rând. Acum 17 ani, deși am cutreierat mai multe biblioteci, nu am putut găsi nicăieri acest roman. Exista numai în limba rusă și, fapt bizar, biblioteca avea numai volumul doi al acestuia. E adevărat că în ultimii ani bibliotecile noastre au evoluat simțitor în ceea ce privește calitatea și cantitatea fondului lor de carte, astfel încât astăzi nu ne mai confruntăm cu această problemă. La momentul actual, *Mizerabilii* se găsește în biblioteci, în librării, în anticariate, în traducere românească, în rusă sau în original. Așadar, atunci, la 12 ani, mi-am dat silința să citesc în limba rusă (lucru complicat, mai ales că am început cu ceea ce aveam, adică cu volumul doi, fiind totuși puțin familiarizată cu acțiunea și personajele din roman datorită unui desen animat în baza romanului, difuzat la televizor la vremea aceea) pentru ca, într-un final, să mă dau bătută. Așa am purces la următorul roman, de astă dată existent și la noi în limba română la momentul acela, pe care l-am citit cu înfrigurare, această carte marcându-mi viitorul meu traseu literar. Este vorba despre *Contele de Monte-Cristo*, de

celebrul scriitor francez Alexandre Dumas. Romanul acesta pur și simplu m-a cucerit. E o sublimă poveste despre iubire, trădare, răzbunare, uitare, iertare... O carte ce conține atât mister, atâta acțiune, dar care este pe alocuri lirică, romantică. E o carte din care copilul desprinde că viața este o luptă, acerbă, că uneori poți fi nedreptățit, că ți se poate întâmpla să fii trădat, că prietenii îți pot săpa mormântul din motivul că râvnesc la ce-i al tău... Dar că, peste toate acestea se poate trece, că poți ieși biruitor în viața care este propria-ți capodoperă. După acest prim roman, Alexandre Dumas a devenit incontestabil scriitorul meu preferat, urmând să-l descopăr și mai mult, în *Cei trei mușchetari* (pe care l-am citit în alfabet chirilic) și continuarea acestuia, *După douăzeci de ani*, *După zece ani*, sau romanele *Regina Margot*, *Laleaua neagră* ș.a. Datorită acestor romane, am pătruns în lumea de la Curtea Franței secolului al XVI-lea, și nume precum Richelieu, Catherine de Medici, Ana de Austria sau Mazarin nu mai erau străine pentru mine. Iar atunci când am ajuns să discutăm la lecția de istorie despre această perioadă, mă gândeam fără să vreau la aceste personaje cu rol în istorie așa cum le-a oglindit Dumas. E adevărat că romanele lui sunt romane de „ficțiune istorică”, și nu se cunoaște cu exactitate măsura în care Dumas redă adevărul istoric și unde „trișează”, dar, sunt oarecum convinsă că cei (mulți, foarte mulți) care l-am citit, nu ne putem sustrage influenței lui, dându-i crezare și imaginându-ne acele personaje istorice așa cum le-a descris el. E un mod fascinant de „învățare a istoriei”, întrucât în aceste romane se insistă pe detaliu. Astfel, rămânem cu o idee clară că Ludovic al XIV-lea, Regele Soare (auto-numit, dacă nu mă înșel) a fost un mare amant, un mare iubitor de femei și „colecționar de inimi”. Eu personal am rămas profund mișcată de drama uneia dintre metresele sale, care l-a iubit cu un

devotament nebunesc și care, după ce Regele Soare își consumase patima pentru ea, a căzut în dizgrație și uitare. Tulburător, sfâșietor, dramatic! Unora s-ar putea să li se pară un lucru firesc, așa procedau probabil regii, dar pe mine personal m-a zguduit faptul că devotamentul acelei fete tinere, idealiste, sufletiste, fusese călcat în picioare. Uneori, simt o asemenea revoltă față de cele relatate în paginile unei cărți încât aproape că îmi vine să mă pun la pro-ra lumii și să îi schimb cursul sau, măcar, să iau penița și să schimb narațiunea.

Întrebarea este: Ce am învățat din aceste cărți? Vorbesc de beletristică, căci nimeni nu pune la îndoială că învățăm multe din cărțile de știință. Ce ne învață beletristica, această „artă inutilă”, am putea spune? Am să dau un exemplu din scriitorul despre care vorbeam, Alexandre Dumas, din romanul *Regina Margot*. Ei bine, din această operă am aflat, înainte de a aborda subiectul la școală, despre nefasta noapte de Sfântul Bartolomeu, noaptea dintre 23 și 24 august 1572, când în Franța a avut loc masacrul asupra hughenotilor, soldat cu mii de oameni uciși, răspunzător de acest masacru fiind Carol al IX-lea. În primul rând, în urma lecturii romanului, m-am familiarizat cu un cuvânt nou, „hughenot”. Majoritatea știu ce înseamnă „protestant”, însă, mai puțini, chiar cei aflați la o vârstă mai înaintată, au auzit de termenul „hughenot”. Acest termen este de fapt numele dat în Franța protestanților, partizanilor Reformei calvine. Totodată, romanele lui Dumas îl fac pe tânărul cititor să înțeleagă un lucru foarte evident, că, politica (Franței și nu numai), se face cu intrigi, cu încercări mai puțin oneste de a dobândi putere și influență, constant având loc ciocniri de interese, iar adversarii pot fi eliminați din joc sau chiar asasinați cu sânge rece. Poate lucrurile nu s-au derulat exact așa cum le descrie Dumas în cărțile lui, întrucât izvoarele istorice

ascund asemenea „detalii”, dar remarcabilul scriitor francez dă dovadă de o superbă intuiție, reușind astfel să redea spiritul și atmosfera de la curtea Franței, precum și natura relațiilor umane, evidențind modul în care are loc trecerea puterii pe balanță de pe un taler pe altul. Uneori atracția dintre sexe poate fi hotărâtoare în soluționarea anumitor dileme, sau simpatiile și antipatiile de la curte, orgoliile, capriciile etc. Aflăm că reprezentanții regali ai sexului puternic erau de multe ori „mișcați din umbră” de mame, soții sau amante. Că unele dintre cele mai aprige figuri masculine aveau, de fapt, în spate... o femeie.

Ce ar mai fi de spus despre romanele lui Dumas? Adevărul este că nu știu cât de mult tinerii – copiii de astăzi mai sunt fascinați de astfel de romane. S-au schimbat timpurile și odată cu ele și preferințele literare, și modelele de comportament, poate tinerii de astăzi sunt mult mai greu „de impresionat”, fiind expuși mult mai mult decât generațiile anterioare „senzaționalismului” media, cinematografic. Și totuși, am impresia că Dumas continuă să placă, că nu s-a așternut praful și uitarea peste cei trei mușchetari, peste contele de Monte-Cristo, peste regi și regine ale Franței, peste cardinali, peste omul mascat, peste o lume întregă de eroi și eroine.

Revenind la asimilarea unor cuvinte și concepte noi (cum ar fi „hughenot”), să ne întoarcem puțin la Hugo. De ce? Pentru că, dacă e să mă încred în propria memorie, îmi amintesc că, din romanele lui, învățasem cuvinte noi, pentru mine, elevă în clasa a cincea, cum ar fi „eșafod”, „călău” sau „argou”. De ce agreez modul acesta de învățare? Pentru că e *effortless*, mintea ta „culege” acele cuvinte care o fascinează, le învață fără a apela la dicționar, ci ghicind-

du-le sensul și definiția din contextul în care apar. În ceea ce privește meseria de „călău”, spre exemplu, mulți ar putea să-l condamne, dar puțini știu că și acesta poate trece printr-o profundă criză de conștiință și că nu trebuie să fie nici el judecat prea ușor, după cum ne sunt prezentate lucrurile în *Regina Margot*. Dacă ar fi să facem acum un salt temporar și să ne referim la „călăul” modern, ar fi de menționat cartea lui Ilf și Petrov, *America fără etaje*, care e o însumare de impresii de voiaj ale celor doi scriitori sovietici în Statele Unite. Ei bine, această carte, pe care am citit-o deja în tinerețe, m-a făcut, pe mine personal, să mă gândesc la „criza de conștiință” sau la „zbuciumul sufletesc” al celui care execută procedura de omor prin electrocutare pe scaunul electric. Nu a celui care „dă sentința”, ci a celui care „apasă butonul”. Dar se pare că se găsesc destui care să se ofere voluntar să facă acest lucru, argumentul lor fiind acela că „oricum se va găsi cineva să o facă”.

Multe învață omul din cărți, iar romanele din vasta, nețărmuită, bogată și ineputabilă literatură artistică universală ne fac „să călătorim în timp”, să plonjăm într-o epocă diferită de a noastră, cunoscând-o nu doar ca pe o fotografie, ci explorându-i resorturile psihologice intime și subtile, pătrunzându-i spiritul și, bineînțeles, moravurile (Călinescu, Caragiale fiind reprezentativi în acest sens la noi).

Pe final de expunere, aș vrea să menționez romanul lui Balzac, *Iluzii pierdute*, o adevărată „Biblie socială” după părerea mea, care îi poate fi utilă (eu aș recomanda-o chiar ca pe o lectură obligatorie) viitorului și aspirantului artist, încă ignorant într-ale vieții „surprize”.

POVEȘTILE SENIORILOR AU PRINS VIAȚĂ LA BIBLIOTECA „OVIDIUS”

Ana OSTAȘEVSCI,
șef sector, Filiala „Ovidius”

Biblioteca „Ovidius” e spațiul unde arta a prins contur, unde tradițiile și obiceiurile străbunilor au fost așezate în capul mesei.

Nevoia de comunicare, socializare și revalorificare a meșteșugurilor populare a avut inițial o expresie de negru pe alb – solicitarea doamnelor de a da startul unei șezători în toată puterea cuvântului, care din iarna lui 2017 până în prezent, poartă titlul: „Șezători de altădată”.

Astfel a urmat un serviciu care nu s-a împotrivit timpului, de e iarnă sau vară, de ninge sau plouă, drumul nu stă pe loc, în zi de joi, masa ovidienelor e arhiplină de seniori cu suflet mare, cu vorbe dulci ca mielea, dar și cu articole croșetate, tricotate și cusute ca la carte sau, cum afirmă unele dintre ele, „așa cum mama ne-a învățat”.

Portul popular, catrința, ia au fost aduse din cufărul unei doamne din Bucovina, care i le-a lăsat zestre fiicei, dar pe care am ajuns să le îmbrăcăm și noi, pentru a simți mirosul timpului și nopțile nedormite ale acelei măicuțe care și-a dat toată silința pentru a-și vedea odorul în rând cu lumea.

Printre firele de ață răsucite cu pricepere și dibăcie întotdeauna au prins viață poveștile, fie o legendă a satului de unde își are originea o doamnă, fie o amintire din copilărie sau o poveste de dragoste neistorisită la timpul său; rețete și remedii naturiste, glume, multe glume, căci așa e firea moldoveanului.

Succesul serviciului rezidă în firea optimistă a doamnelor, care se consideră „o familie” în adevăratul sens al cuvântului. Firul de ață trecut prin atâtea mâini diba-

ce a căpătat conotația de „firul prieteniei”: „Niciodată nu m-am gândit că la bibliotecă aș putea lega prietenii la vârsta mea, vârsta a treia. Revin la Biblioteca „Ovidius” pentru socializare, pentru a-mi petrece timpul cu folos, împărtășindu-mi experiența cu cei de aici. Biblioteca „Ovidius” e a doua mea casă, cu frați și cu surori.” (Pelagheea Șinic)

Justificarea e însăși precizarea că doamnele s-au adunat din zări diferite, fiecare cu grijile și nevoile sale, doar interesul era comun: de a schimba lumea, de a se schimba pe sine printr-o nouă experiență, cea de a învăța unele de la altele, de a experimenta, de a aduce în grup persoane noi, cu interes similar, de a se întâlni și în afara șezătorilor.

A învăța la o vârstă când mulți nu mai învață, e un semn al înțelepciunii, aceasta e caracteristica atribuită doamnelor, stimatelor noastre doamne, care în zi de joi ne transformă sala de lectură a bibliotecii într-o „Casă Mare”, o casă în care miroase a gutuie și a busuioc, o casă unde totul e marcat de albul lucrărilor executate cu atâta acuratețe și dăruire de sine.

Timp de doi ani, împliniți în luna lui făurar, care schițează pe zăpadă toate timpurile verbului „a face”, conștientizăm că serviciul „Șezători de altădată” a prins rădăcini și s-a contopit cu noi, cu Biblioteca „Ovidius”.

Cele 21 de doamne, participante ale acestui serviciu, acest cuvânt e prea simplu pentru a le defini personalitatea. Ele sunt parte integrantă a bibliotecii, ele luând parte la toate activitățile acesteia:

lansări de carte, Maratonul utilizatorilor, Vocea utilizatorului, programul de lectură *Chișinăul citește*.

Au întinerit cu „Ars Adolescentina”, concursul la care vin de fiecare dată cu mare drag, nu doar în calitate de spectatori și susținători ai generației tinere, dar și ca un model demn de urmat, în special la etapa colindelor, unde au interpretat colinde autentice, auzite de la mamele și bunicile lor. Tinerii au rămas motivați, iar timpul dedicat așteptării rezultatelor a trecut pe neobservate, căci bunicile au fredonat colinde împreună cu aceștia, trăind feeria sărbătorii *Nașterea Mântuitorului*. Datorită șezătorilor, tradițiilor și obiceiurilor pe care le-au pus mereu în capul mesei, anul acesta au împărtășit bucuria de a aprecia tinerele talente, de a face diferența între modern și autentic. E un efort aparte de a fi membru al juriului, dar e și o plăcere de a te simți special și a purta ia cusută cu dragoste și măiestrie la șezători.

Despre serviciul „Șezători de altădată” s-a auzit în fiecare casă de pe acest meleag, cei care au conștientizat că aici e și locul lor, nu au ezitat să vină, să fie parte integrantă a Bibliotecii „Ovidius”.

Acest zvon delicat și potrivit a răsunat în toată țara grație jurnalistei Zina Izbaș, a emisiunii Casa Radio și a partenerului Radio Moldova.

Fiind fire active, doamnele noastre s-au implicat și în campania de la Radio Moldova: *Fii bun ca Moș Crăciun*, au confecționat jucării pentru bradul Radio Moldova, pentru a bucura chipul celor ce și-au dedicat viața Radioului, celor ce-au fost aproape cu vocea și cu sufletul alături de-o lume întregă în orice timp.

Când s-a adus un omagiu geniului Literaturii Române, ele au fost prezente la Centrul Eminescu.

Aceste doamne minunate sunt cititorii noștri, sunt participanții serviciului „Șezători de altădată”, dar în primul și în primul rând sunt membrii familiei noastre: Biblioteca „Ovidius”!

Locul acesta, însoțit de prezența lui Publius Ovidius Naso, a devenit punctul forte pentru șezători, aici au cântat iubirea, aici au dansat Hora Unirii, aici au învățat să-și coase o ie, aici au ajuns să-și sărbătorească unele evenimente de familie, deoarece copiii sunt plecați în lumea mare, iar o mamă nu poate să treacă cu privirea ziua lor de naștere; aici s-au prezentat rețete de altă origine și am și degustat prăjituri „Ziua și noaptea” preparate la greci în timpul sărbătorilor de An Nou.

În momentul în care am fost înștiințați de sosirea oaspeților, precum primarul interimar al municipiului Chișinău, acesta a fost așteptat cu drag și cu emoții în su-

flet de trei ori, până a se face văzut în Casa Mare a Bibliotecii „Ovidius”. Întâlnirea a dezvăluit din nou unele istorii ale acestei șezători.

Și cum unui gospodar nu i se cuvine să vină cu mâna goală, primarul interimar Ruslan Codreanu a adus în dar doamnelor un coș cu ață îndemnându-le de a împleti articole vestimentare pentru copiii de la orfelinat, precum și a fi parte integrantă a proiectului social „Împreună cu bunicii”.

Propunerea a fost acceptată, iar lucrul a mers strună nu doar în timpul șezătorilor, ci și în timpul liber al fiecărei doamne, care a dat formă și culoare căciulițelor, mănușitelor, fularelor și cipicilor.

De ce culoare? Pentru că ața conținea doar două culori, nuanțe cu maro, iar copiii au nevoie de ceva care să le deschidă sufletul, să le bucure ochiul, meșterițele noastre au combinat culorile cu alb, cu galben, cu roșu din ața proprie, pentru a conferi articolelor viață, adică prosperitate și optimism.

Ziua în care urmau să meargă la Centrul de Plasament a fost o adevărată reverie a naturii, căci fulgii pufoși ce se lăsau la pământ după câteva zile de primăvară în plină iarnă, anunțau valoarea muncii depuse.

Deși cu o experiență vastă, cu copii crescuți și nepoți dădăciți, emoțiile se revărsau pe chipul lor. Frânturi de gânduri predominau: Oare le vor plăcea micuților căciulițele? Oare li se vor potrivi mănușile? Oare vor reacționa pozitiv la această vizită?

Toate acestea alcătuiesc eul doamnelor care și-au dedicat timpul și sufletul pentru a crea lucruri frumoase la serviciul „Șezători de altădată”, pentru a le oferi copiilor un zâmbet pe buze.

Așteptarea nu a fost lungă, transportul de la Primărie era deja în fața bibliotecii la ora stabilită anterior, cu totul pus la îndemână, au urcat mulțumite, conștiente de căldura articolelor vestimentare și cea din sufletul lor.

Succesul există acolo unde e dorință, unde e muncă, unde e trăire. De aceasta ne-am convins nu o singură dată. Cu ele, doamnele noastre minunate care au acceptat să fie parte a proiectului social „Împreună cu bunicii” am schimbat rutina zilei, am înlăturat monotonia, poate chiar și singurătatea din interior a unor copii de la Centrul „Copilărie, Adolescență și Familie”.

Bunicile i-au cuprins ca pe propriii nepoți, după ce și-au potrivit căciulițele, fularele și papucii. Au discutat cu ei, au împărtășit tainele lor, bucuriile și temerile, au cântat, au spus poezii împreună, ca în familie. Invitația la ceai și biscuiți a fost primită cu drag, ea a conturat încă o dată cuvântul „familie”. Îmbrățișările și discuțiile nu se sfârșesc. Timpul nu e luat în calcul. Aceasta e bucuria!

Bucuria seniorilor de la serviciul „Șezători de altădată”, bucuria picilor de la Centrul „Copilărie, Adolescență și Familie” și, nu în ultimul rând, bucuria Bibliotecii „Ovidius”.

Aici e spațiul unde cresc **Istoriile de Succes!**

CONNECT PLUS: EXPLOREAZĂ TEHNOLOGIILE ÎN BIBLIOTECĂ

Ludmila PÂNZARU,
director adjunct

Avalanșa informațiilor cu care o persoană se întâlnește în fiecare zi este uluitor de mare. Modul în care aceste informații sunt livrate s-a diversificat și aceste schimbări determină persoanele să obțină competențe și abilități noi, necesare pentru a accesa informația, pentru a rămâne conectat la tehnologiile moderne. În acest context, bibliotecile care întotdeauna aveau și rolul de formare a competențelor utilizatorilor, au dezvoltat servicii de instruire bazate pe tehnologii.

Oferta de servicii bazate pe tehnologii Connect Plus a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” a fost creată pentru a răspunde unei cereri sporite de formare în domeniul tehnologiei și educației digitale. Scopul principal al serviciilor este oferirea unui suport tehnic persoanelor de toate vârstele în obținerea și dezvoltarea abilităților în domeniul calculatoarelor și al tehnologiei, folosirea lor în comunicarea

cu familia și prietenii, în carieră, extinderea cunoștințelor.

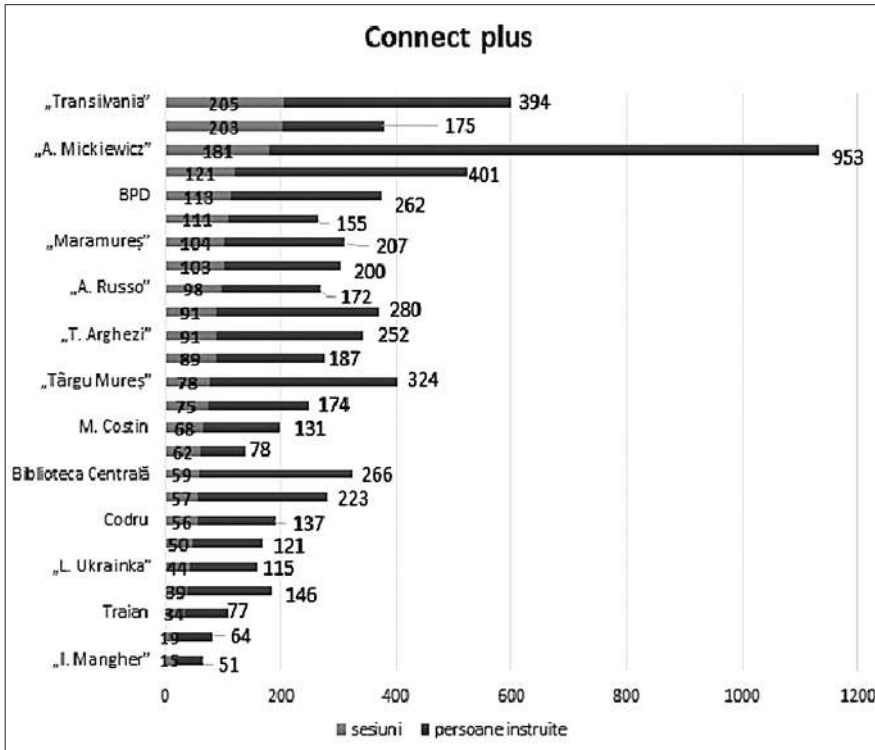
Pentru a livra servicii cu impact pozitiv pentru comunitate bibliotecarii-formatori au căpătat competențele necesare în aplicarea tehnologiilor moderne, au elaborat curriculumul, în cadrul instruirilor organizate la CNEPB.

Pe parcursul anului de referință, în 27 de filiale ale BM „B.P. Hasdeu” au fost livrate 2166 de instruiri pentru 5545 membri ai comunității chișinăuiene de diferite vârste. Numărul de utilizatori instruiți în cadrul serviciilor de incluziune digitală prestate de filialele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” au cuprins, în raport cu numărul de utilizatori activi ai BM – 3,8% de persoane.

Datele statistice ne demonstrează care biblioteci au fost cele mai aproape de comunitatea lor după numărul de sesiuni de instruire și de persoane instruite. Menționăm că filialele „Transilvania”, „Ovidius”,

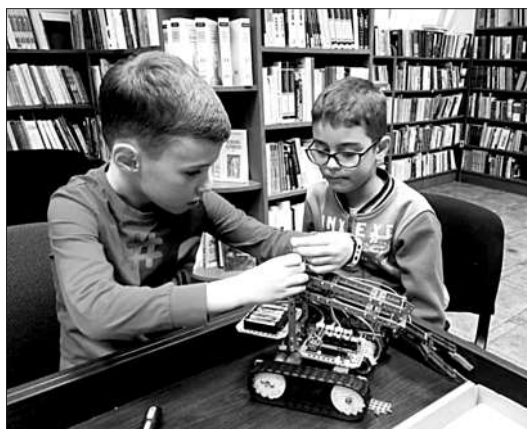
„A. Mickiewicz”, „L. Rebreanu”, BPD, CAE, „Maramureș”, M. Drăgan au organizat între 100-205 sesiuni de instruire. Iar cele mai multe persoane instruite au fost în cadrul Proiectului *Fii Conectat* al Filialei polone „A. Mickiewicz”. Filialele „L. Rebreanu”, „Transilvania”, „Târgu-Mureș” au instruit 401, 394, respectiv, 324 de persoane.

Menționăm că filialele, cu un număr mare de persoane instruite, au livrat instruirii de scurtă durată, altele (ca de ex. Filiala „Ovidius” cu 203 sesiuni de instruire / 175 de persoane instruite) au organizat sesiunile conform unui curs cu o durată mai lungă, respectiv și persoane instruite au fost mai puține. Raportul dintre numărul de sesiuni și persoane instruite depinde și de numărul de servicii prestate.

După criteriul de vârstă, din toată gama de servicii IT 42 sunt destinate copiilor; 7 – pentru toate vârstele; 14 – pentru adulți, din care 8 – pentru persoanele 50+.

Serviciile IT au fost axate pe următoarele subiecte: *Managementul calculatorului; Internet. Email. Medii sociale; Utilizare dispozitive mobile; Resursele informaționale ale bibliotecii; E-guvernare; Coding, Robotică, Povești digitale.*

Analizând serviciile după criteriul tematică, conform schemei ofertei Connect Plus, observăm că cele mai numeroase au fost instruirile în care utilizatorii dezvoltau *creativitatea (25): Promovarea lecturii prin QR, Învățăm Photoshop; Creionul fermecat, Atelier digital Story Jumper, Story to Go.* Cei care au participat la instruirile menționate au învățat să creeze video recomandări de carte, distribuite prin QR code plasat pe cărți, să creeze cărți în format digital, să deseneze cu ajutorul programelor grafice. Tot la această categorie se referă și serviciile *Robotica la bibliotecă (4), Școala de coding (8), Povești digitale (3).*

Robotica la bibliotecă

Serviciul *Robotica la bibliotecă* s-a implementat în august 2018 cu susținerea primarului general interimar al mun. Chișinău. Un grup de formatori de la filialele: Biblioteca Centrală, „Târgu-Mureș”, „Transilvania” și CAE, deținătoare de seturi de robotică *Makeblocks Ultimate* și *LeggoMindstorm Ev3* – a fost instruit în cadrul trainingului organizat de Programul Novateca și Biblioteca Națională pentru Copii „I. Creangă”. În perioada august-decembrie 2018 în cadrul serviciului au fost livrate 62 de sesiuni de instruire și 222 de persoane instruite. Copiii de vârsta 10+ au învățat *mișcarea robotului pe perimetrul unui pătrat; informații despre senzori: tactil, ultrasonic, de culoare, Gyro și programarea de pe calculator și telefon a robotului.*

Caravana roboțelilor

Caravana roboțelilor, lansată la 12 noiembrie 2018, conform Acordului între BM

și Direcția Generală Educație, Tineret și Sport, a avut ca scop familiarizarea copiilor de vârsta preșcolară din grădinițele de copii din Chișinău cu roboții. Patru filiale ale Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”: „Transilvania”, „Târgu-Mureș”, CAE și Biblioteca Centrală, în perioada 12 noiembrie-28 decembrie 2018 au efectuat vizite de prezentare a roboților în 51 de grădinițe din cinci sectoare ale orașului Chișinău. Micuții s-au dovedit a fi extrem de impresionați de Bibroboțel, care avea exteriorul unui cățeluș (sau alte forme) era programat să se miște înainte, să se rotească, să „spună” „Bună” ș.a. Copiii au fost foarte receptivi, interacționau cu prezentatorii, le răspundeau la întrebări, dar cel mai fascinant moment era – interacțiunea lor cu Bibroboțelul.

Postările pe bloguri și rețele sociale (153) despre desfășurarea serviciului au fost apreciate de utilizatori după cum se vede din tabelul de mai jos:

like	comentarii	distribuirii	vizualizări
1180	42	497	11 376

Școala de coding

Serviciul *Școala de coding* (8, 7,7%), prestat la filialele „Ovidius”, „Ștefan cel Mare”, „Alba Iulia”, „I. Mangher”, „Transilvania”, CAE s-a bucurat și el de succes. Din luna iunie BM a oferit copiilor (10+) posibi-

litatea de a înțelege care sunt elementele de bază ale programării: limbaj de programare, formule și componente de control, elemente de grafică și au dezvoltat abilități în rezolvarea problemelor de logică, au învățat să colaboreze între ei pentru a

găsi soluția corectă în crearea propriilor jocuri. Instruirile au fost realizate conform curriculumului utilizat la nivel mondial și disponibil pe site-ul `code.org`.

La Filiala „Transilvania” Școala de coding, desfășurată în cadrul serviciului *Povești animate*, a adunat pe cei pasionați de informatică și programare (copii de la vârsta de 7 ani), să facă cunoștință cu limbajul de programare *Scratch* și să se transforme din consumatori de tehnologie în creatori de tehnologie. Pe parcursul anului 2018 cei 158 de participanți au creat povești bazate pe propriile scenarii, care au fost publicate pe Facebook (28 cele mai reușite) și Youtube (4).

Datorită instruirilor copiii au devenit mai prietenoși, mai încrezuți în sine, mai creativi. Acești copii au învățat concepte de bază în programare, fără niciun fel de cunoștințe prealabile, au căpătat abilități în inițierea, dezvoltarea și finalizarea la bun sfârșit a unui proiect propriu; au învățat să apeleze la logică și gândirea algoritmică.

Ora de programare (Hour of coding)

În luna decembrie (3-9) s-a desfășurat Săptămâna **Ora de coding**, care are un loc aparte în planul de activități al bibliotecii și se desfășoară în toată lumea. În cadrul săptămânii, inițiată de Biblioteca Naționa-

lă pentru Copii „I. Creangă”, au participat șase biblioteci („Alba Iulia”, „Al. Donici”, CAE, „L. Rebreanu”, „Târgoviște” și „Transilvania”). Participanții au experimentat lucruri noi, și-au format abilități de programare, au descifrat enigma liniei de cod, au aflat multe despre principiile de funcționare a jocurilor: *Minicraft*, *Flappy Bird* și *Scratch* etc. Inițiativa a fost salutăată de părinți și copii, stârnind multă curiozitate și multă pasiune pentru programare. Instruirile se făceau prin joc și nu necesitau cunoștințe aprofundate în materie, dar conta dorința de a afla ceva nou, interesant despre lucruri cunoscute. În Săptămâna **Ora de coding** au fost organizate **18** ore de programare, la care au participat **196** de utilizatori, dintre care preșcolari – **24**; elevi clasele 1-4 – **90**; elevi clasele 5-9 – **53** și **29** adulți. Au fost publicate **22** de postări pe bloguri și rețele sociale care au acumulat **156** like-uri, **52** distribuiri și **187** de vizualizări.

Managementul calculatorului

Serviciile în care utilizatorii erau instruiți să utilizeze *calculatorul, periferiile și programele esențiale din pachetul de aplicații Microsoft Office*, precum și să navigheze pe Internet, să folosească rețele sociale și alte platforme online de comunicare. Aceste subiecte au fost livrate în cadrul a **21** de

servicii pentru utilizatori de diferite vârste și reprezintă **30,9%** din totalul de instruiți.

Utilizarea dispozitivelor mobile

Serviciile (**17, 21,5%** din total), în care utilizatorii fac cunoștință cu *dispozitivele mobile* și care au intrat în viața cotidiană sunt următoarele în lista de preferințe ale utilizatorilor. Cursurile erau create în funcție de vârstă utilizatorilor – copiii erau familiarizați cu aplicațiile cu caracter educativ, iar persoanele adulte și din categoria 50+ erau instruite la utilizarea tabletei pentru comunicare prin Skype, Viber sau What's App, email, lectura presei online, navigare pe Internet etc. Cel mai popular din această categorie a fost serviciul *Fii Conectat* de la Filiala „A. Mickiewicz”, lansat în luna decembrie 2017, acest serviciu a luat amploare în anul de referință. Din totalul de 181 de activități de instruire și 953 de persoane instruite – 73 cu 742 de participanți au fost organizate în cadrul acestui serviciu, implementat grație participării la Inițiativa de Liderism pentru Inovatorii Bibliotecii (SUA), serviciul a avut drept scop asigurarea utilizării eficiente a tehnologiilor mobile de către copii și adulți, și eficientizarea comunicării cu membrii familiei, iar activitățile au fost axate pe învățarea aplica-

țiilor educaționale și de control parental și a fost replicat încă în alte șase biblioteci din republică. *Edu Apps Marathon* (Maratonul Aplicațiilor Educaționale) a fost un eveniment deosebit, organizat în cadrul proiectului *Fii Conectat*, cu susținerea financiară a Programului Novateca. Dar și alte servicii din această categorie au fost solicitate de utilizatorii bibliotecilor: M. Drăgan (trei servicii pe tablete), „Târgu-Mureș” (*Descoperă tableta*), „L. Rebreanu” (*Edutab*), N. Titulescu (*Explorăm aplicații*), „M. Lomonosov” (*Mediamaster*), „Ovidius” (*TabletoTeca pentru copii și seniori*) și altele.

Instruiri pentru persoane de vârstă 50+

Pe locul șase, după cum se vede din tabel, s-au poziționat serviciile (**13** la număr) pentru *categoria de vârstă 50+ (13,1%)*, care nu aparțin generației Y / Z, dar doresc să se adapteze noului mediu virtual. Instruirile pentru această categorie de persoane au intrat în Proiectul social „Împreună cu Bunicii”, inițiat de Primăria Municipiului Chișinău și Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” pentru persoanele în etate și care prevede încadrarea lor în comunitate, oferindu-le diferite oportunități de dezvoltare și interacțiune.

E-servicii

În cadrul serviciilor (2) de *e-guvernare* bibliotecarii eAmbasadori (BPD) au instruit solicitanții serviciului privind avantajele și simplitatea utilizării serviciilor electronice eGov, modalitățile de semnare și achitare electronică, pașii de solicitare prin intermediul tehnologiilor electronice.

iCan

Serviciile IT vin în ajutorul celor care vor să-și găsească un *loc de muncă*. 54 de persoane (1,2% din total) au învățat cum

să creeze portofoliul digital în cadrul celor trei servicii *iCan* la filialele Codru, „Târgu-Mureș”, „M. Ciachir”.

Periodicitatea serviciilor nu a fost stabilă – unele dintre ele au fost prestate numai în lunile de vară, altele au fost abandonate din lipsa interesului sau a promovării active. Din oferta serviciilor de incluziune digitală unele nu au fost realizate, deși au fost anunțate.

Serviciile din oferta IT *Connect Plus* au fost mediatizate pe medii sociale, în emisiuni TV.

ACTIVITĂȚI ORGANIZATE PENTRU STUDIAREA LIMBILOR STRĂINE LA FILIALA „ȘTEFAN CEL MARE”

Lilia CANȚÎR,
șef serviciu, Filiala „Ștefan cel Mare”

*„Cunoașterea unei limbi este
ușa către cunoaștere”*

Francis Bacon

Pornind de la necesitățile membrilor comunității, având în vedere domeniile de interes al utilizatorilor, la Filiala „Ștefan cel Mare” au fost inițiate cinci servicii de studiere a limbilor: „Engleza pentru mic și mare”,

„Parlons français”, „Deutsch”, „Italiano Vero”, dar și un serviciu de studiere a limbii române pentru alolingvi, „Limba care ne unește” la care au participat opt utilizatori unici cu 40 de lecții. Pe parcursul anului 2018, utilizatorii bibliotecii au beneficiat de instruire la patru servicii moderne cu studierea limbilor străine: franceză, engleză, germană și italiană. În plus, tot în incinta bibliotecii, au

fost desfășurate 104 activități, de care au beneficiat 58 de utilizatori unici.

Serviciile s-au desfășurat prin instruirii și jocuri didactice, într-o atmosferă creativă, interesantă și productivă, bazate pe dezvoltarea abilităților și cultivarea interesului pentru comunicare. Cursurile de bază au fost prevăzute pentru începători în scopul atingerii unui nivel de limbă fundamental, care este suficient pentru utilizare în viața de zi cu zi.

Acestora li s-au oferit teme de studiu începând cu salutul, date personale, informații diverse referitoare la cultura, istoria și geografia statelor în care se vorbesc aceste limbi.

Participanții au avut posibilitatea să învețe și să comunice eficient în baza metodelor și materialelor cu grijă selectate de voluntarii excelenți și, desigur, au fost favorizați de atmosfera și mediul benefic create pe parcursul lecțiilor. În cadrul activităților s-au folosit dialoguri eficiente între participanți și instructor. O apreciere înaltă a fost dată de către participanți modulului de organizare a cursurilor și selecției de materialele didactice puse la dispoziție, fondului de carte și literaturii în domeniu, dar și mijloacelor tehnice moderne. S-a constatat că toate au fost relevante atât pentru facilitarea procesului de studiere a limbilor, pentru crearea unui confort psihologic pozitiv, cât

și pentru oferirea unui spațiu comod, util și plăcut. La fel, a fost mult apreciat efortul deosebit al echipei instructorilor-voluntari și a bibliotecarilor responsabili de o bună desfășurare a serviciilor.

Despre cei care și-au oferit experiența, timpul și serviciile gratuit avem numai cuvinte de laudă. Demni de o înaltă apreciere, voluntarii bibliotecii noastre sunt prețuiți atât de utilizatori, cât și de către bibliotecari. Robert Moșanu s-a născut pe data de 10 octombrie 2004, la Chișinău, și a început să studieze limba engleză încă de la cinci ani. Părinții au fost alături de el, susținându-l în dorința de a cunoaște performant limba engleză și oferindu-i posibilitatea de a studia cursuri dintre cele mai bune. În prezent, Robert, deși încă este elev în clasa VIII-a la Liceul Teoretic „Spiru Haret”, face deja studii la Universitatea Cambridge cu sediul la Chișinău. Experiența profesorilor din Marea Britanie este preluată cu succes de Robert și oferită discipolilor săi prin lecții interactive și de calitate. Participanții din cadrul serviciului „Engleza de la mic la mare” beneficiază de cele mai moderne metode și practici de predare, bazate pe comunicare, preluate cu iscusință de Robert de la această școală de prestigiu din Republica Moldova.

Este evident impactul motivațional deosebit de puternic prin care au trecut

toți participanții care au frecventat cursurile de limba germană din cadrul serviciului „Deutsch”. Aceștia și-au propus să învețe frumoasa limbă a lui Goethe cu un scop bine determinat – emigrarea în țările vorbitoare de limba germană. Persoanele implicate, care prestează servicii de calitate, oferind utilizatorilor noștri un mediu favorabil pentru învățarea și exersarea limbii germane, sunt frumoasele domnișoare de la Liceul „Mihail Kogălniceanu”: Delia Tronciu, deja studentă în Germania, Maria Hava și Afina Popa. Liceul respectiv se bazează pe o educație de calitate, care contează pe profesionalism și cooperare și asigură oportunități de studiere aprofundată a limbii germane.

Obiectivul principal al politicii educaționale a liceului îl constituie formarea deprinderilor comportamentale, aptitudinilor și cunoștințelor de cultură generală, precum și instruirea în spiritul valorilor naționale și al celor germane. O parte din orele de germană sunt predate aici de profesori din Germania. Prin urmare, utilizatorii bibliotecii noastre au onoarea să-i aibă ca voluntari pe cei mai buni elevi ai liceului, care pot să-și împărtășească cunoștințele și experiența cu ei.

Rezultatele nu s-au lăsat mult așteptate nici la serviciul de studiere a limbii franceze „Parlons français”. Atât timp cât există voință și entuziasm, Laura Paladi a decis că poate fi una din acele persoane, care poate să aducă prin voluntariat o contribuție esențială pentru comunitate. Ea are mai multe motive pentru care face voluntariat. În primul rând, cunoștințele acumulate îi permit să ajute alte persoane să vorbească în limba lui Honoré de Balzac, să cunoască cultura și bogata arhitectură a Franței. În al doilea rând, voluntariatul te responsabilizează, te învață cum să-ți gestionezi timpul și, desigur, îți dă anumite competențe care, la sigur, te pot ajuta în carieră. Pe parcursul anului, ea a instruit peste 30

de utilizatori unici ai bibliotecii cu 220 de lecții interactive și i-a fermecat pe participanți cu melodioasa limbă franceză numită și limba dragostei.

Oamenii de știință au demonstrat că voluntariatul te face mai fericit, pentru că reduce stresul și te face mai sănătos. Potrivit acestui postulat, Victoria Țugui a hotărât să-și canalizeze energia nu doar pentru a ajuta pe alții să studieze limba italiană, dar și cu scopul de a mai scoate din tensiunea care o presa la revenirea sa acasă, după mai mulți ani trăiți în Italia. Așa a luat naștere serviciul „Italiano Vero”. Experiența trăită în Italia este implementată cu succes în programul de studiere a limbii italiene și pus la dispoziția celor dornici să o cunoască. La fel, ca și ceilalți voluntari, dumneaei utilizează cele mai moderne instrumente, tehnologii, metode de predare și material didactic, care sunt disponibile în biblioteca noastră. Deocamdată sunt instruite 12 persoane.

Ne bucură nespuse de mult aprecierile acelor instruiți pentru voluntari, care se implică cu tenacitate și temeritate și care oferă acestei cauze tot timpul lor prețios. Din aceste considerente, le mulțumim și le suntem recunoscători, iar pentru viitor, ne dorim să atragem și mai mulți voluntari de performanță și de calitate, pentru a studia și alte limbi străine, pentru a cunoaște alte culturi și alte civilizații, de la care am putea prelua experiențe și valori de neîndoiește utilitate în procesele de fundamentare și fortificare a unei comunități multilaterale dezvoltate, cu oameni inteligenți și o cultură de învidiat.

Inovația acestor servicii constă în reușita creării acestora, dar, cel mai important, este buna lor funcționare, prin necesitatea continuă a promovării acestora, a rezolvării problemelor de genul lipsa spațiului suficient pentru întruniri, a mobilierului pentru desfășurarea activităților, dar și completarea fondului și conținuturilor de

ordin didactic și metodic și, nu în ultimul rând, a unui echipament tehnic mai adecvat pentru a da posibilități mai mari de a crea condiții cât mai confortabile.

Pentru o bună funcționare a acestor servicii este nevoie de menținerea și atragerea continuă a voluntarilor de bună calitate, de diversitatea formelor și metodelor de studiere, de învățare. Un aspect important în obținerea succesului dorit ar fi implicarea și participarea instruiților în activitățile bibliotecii, unde aceștia ar putea să demonstreze cunoștințele căpătate și să contribuie la stabilirea unor relații de încredere și susținere reciprocă.

Cunoașterea unei limbi este ușa către cunoaștere. De Ziua Internațională a lim-

bilor materne, ca dovadă a succeselor dobândite la cursurile de limbi străine, s-a organizat un eveniment ce promovează diversitatea cultural-lingvistică și multilingvismul. În fiecare an, la 21 februarie, pe întreg mapamondul se celebrează Ziua Internațională a limbilor materne. Limba maternă este instrumentul principal al unei națiuni. Este foarte important ca în procesul de învățare să se utilizeze limbile materne în primii ani de școală. Doar stăpânind bine limba maternă poți învăța și alte limbi străine. Accesul la o educație de calitate, la echitate pentru vorbitorii de limbi minoritare facilitează și, totodată, ridică calitatea și procesul de învățare prin înțelegere și creativitate.

SPRE CULTURĂ PRIN LECTURĂ: PROGRAMUL „CHIȘINĂUL CITEȘTE”, EDIȚIA A XV-A

Angela TIMUȘ,
șef, Secția dezvoltare servicii, BM „B.P. Hasdeu”

Cel mai simplu și accesibil mijloc de dezvoltare culturală, creativă și intelectuală a publicului larg rămâne a fi lectura. A îndruga lectura înseamnă, dincolo de satisfacerea cerințelor cititorului, dezvoltarea interesului pentru studiu, formarea opiniei personale, precum și a atitudinii conștiente față de ceea ce citește.

Programul *Chișinăul citește* oferă astăzi cititorului posibilitatea să fie „descoperit” cu întreaga sa diversitate de aptitudini și să „descopere” adevăruri și lucruri noi, să învețe „din viață și pentru viață”, să citească „din plăcere și cu plăcere”.

Inițiat în anul 2004, Programul a fost conceput doar pentru un singur titlu de carte, dar pe parcurs s-a extins pentru mai multe categorii de utilizatori: copii, adolescenți și adulți. Programul s-a extins prin evoluție, viabilitate și impact pozitiv asupra comunității chișinăuene.

Scopul fundamental se concentrează pe constituirea unei comunități de cititori prin promovarea valorilor literare și artistice autohtone și educarea culturii lecturii pentru chișinăuieni. Obiectivele Programului vizează afirmarea Bibliotecii Municipale în calitate de îndrumător, sfătuitor, ghid în lumea cărților; orientarea lecturii spre valori literare autohtone; dezvoltarea sentimentului de apartenență comunitară prin participarea, alături de alți chișinăuieni, la o acțiune culturală comună; conștientizarea asupra importanței și frumuseții cititului; evidențierea contribuției Bibliotecii Municipale la organizarea timpului liber în mod util și interesant, orientarea

spre o receptare adecvată a valorilor literare și artistice.

Ediția din 2018 a propus spre lectură trei cărți semnate de autori autohtoni: *În ospăție la ursulețul Marmi*, de Mircea și Jana Grecu; *Universuri paralele*, de Marcel Gherman; *Cenușă rece*, de Mihaela Perciun. Promovarea sporită a programului s-a efectuat prin intermediul paginii WEB a BM, prin rețelele sociale, inclusiv prin articolele publicate pe blogurile filialelor BM.

La conferința de lansare a programului au fost prezenți: Gabriela Firea, Primar General al Municipiului București, Silvia Radu, Primar General Interimar al Municipiului Chișinău, autorii cărților, critici literari, scriitori, editori și bibliotecari.

Pe marginea cărților propuse în program și-au expus părerile critici literari și scriitori. Potrivit criticului literar Maria Pilchin, autorii Mircea și Jana Grecu propun o carte cu conținut psihodidactic, unde la finele fiecărei povești sunt incluse probe de evaluare.

Prozatorul și publicistul Vitalie Ciobanu a afirmat că „Marcel Gherman este un talent polivalent și, deși este pasionat de eseu, are o disponibilitate egală pentru diverse genuri literare”.

Scriitorul Vladimir Beșleagă a remarcat că Mihaela Perciun propune cititorilor „o carte de mare forță, cognitivă și instructivă”.

Autorii cărților și-au exprimat speranța că potențialii susținători le vor îndrăgi operele.

Și lectura cărților de către publicul chișinăuian și-a atins scopul. Reușita derivă

din perseverența bibliotecarilor, curiozitatea cititorilor și satisfacția autorilor.

Puterea perseverenței a condus spre organizarea a 556 activități cu publicul, care au întrunit 11 526 participanți. Formele de desfășurare a activităților au fost diverse: întâlniri cu autorii, discuții / dezbateri, ore de lectură, spectacole literare, prezentări de carte, concursuri.

Indicatorii de rezultat ai programului pe cele trei segmente de vârstă au fost reflectați în infografice care sunt ușor de înțeles datorită suportului vizual (elaborate de Svetlana Javelea, Secția monitorizare și evaluare).

Cartea *În oșpeție la ursulețul Marmei*, autor Mircea și Jana Grecu (Chișinău, Editura Arc, 2017) a impresionat copiii prin imaginile vii colorate, prin frumusețea și consistența mesajului. Poveștile terapeutice au avut teme variate: prevenirea dependenței de jocurile pe calculator, cultivarea simțului măsurii, prevenirea apariției sentimentului de frică, corectarea comportamentului agresiv.

Cele 27 de întâlniri ale copiilor cu autorii cărții, organizate în cele cinci sectoare ale Municipiului Chișinău, au creat o atmosferă binevoitoare, interactivă, de încredere și de sinceritate.

Activitatea de totalizare a programului, organizată la Filiala „Târgu-Mureș”, a fost una plăcută, prietenoasă și constructivă.

Copiii au prezentat mici scenete pe marginea conținutului cărții, au adresat întrebări, la care Mircea și Jana Grecu le-au răspuns cu plăcere. Autorii le-au mulțumit participanților pentru clipele plăcute petrecute împreună. Iar la finalul întâlnirii copiii s-au ales cu câte o carte din partea autorilor.

Impresii despre carte

„Citind această carte, m-au impresionat toate povestirile, dar mai cu seamă „Ghetuța și Papucel”. Această povestire este ca o lecție pentru copiii care petrec mult timp la calculator, jucându-se. Atât copiii cât și părinții trebuie să facă sport asemenea Ghetuței din povestire care face față tuturor provocărilor.”

Nicolae GALINSCHI,
Liceul „Principesa N. Dadiani”, clasa a II – a

„... lectura cărții m-a făcut mai puternic, deoarece am descoperit cum să previn dependența de jocurile pe calculator; m-a învățat să nu fiu agresiv și să devin mai bun”.

Iulian

„... am învățat de la personajele din carte să-mi înving unele temeri, să fiu mai curajoasă și mai înțeleaptă cu oamenii care mă înconjoară”.

Maria

„Lectura acestei cărți m-a făcut mai înțeleaptă și mai încrezătoare în forțele proprii; m-a încântat cu povestea pentru corectarea comportamentului agresiv”.

Andreea

„...Cartea m-a ajutat să mă cunosc mai bine, să-mi cunosc calitățile și defectele; să-mi îmbogățesc cunoștințele și, astfel, să fiu mai interesantă pentru cei din jur”.

Patricia

Volumul *Universuri paralele* de Marcel Gherman (Chișinău, Editura „Știința”, 2017) a pus în lumină un mesaj mai special, cu mai multe linii de subiect, ce se înscriu în genurile science-fiction și fantasy. În cadrul activităților desfășurate în filialele BM adolescenții s-au familiarizat cu activitatea scriitorului, au adresat întrebări pe marginea cărții și au făcut schimb de impresii.

Cafeneaua literară, ca formă de totalizare a programului, s-a desfășurat la Filiala „Transilvania”. La eveniment au participat: bibliotecari, profesori și adolescenți din toate filialele BM. Moderatoarea conf. univ. dr. Victoria Fonari, critic literar, a adresat întrebări și a provocat publicul la discuții. Adolescenții au rămas frapați de lucrare,

pe care o consideră cartea prezentului pentru lectură și a viitorului pentru habitat. Marcel Gherman, fiind și muzician, a interpretat câteva melodii la pian, care au servit drept fundal în procesul discuției. Discuțiile au fost sincere și intrigante.

Impresii despre carte

„Această carte aparține fantasticului, lumii imaginare rupte din imaginația fermecătoare a autorului. Cele câteva proze ce constituie cartea, reprezintă universurile paralele, atât *Multiverse*, *Testamentul regatului Nirgalia*, cât și *Cronicile Pandavei* sunt creații originale, pe care le savurezi cu toată ființa, rămânând frapată de creaturile fabuloase, modurile lor de viață și legile după care se conduce fiecare univers”.

„Această carte încearcă să dezvăluie diversitatea acestor universuri, dar totodată și asemuirile lor.

Ce am extras din această carte este că orice univers are o istorie aparte, o genă, un viitor, probleme cotidiene, dar și per general. Este uimitor să crezi că undeva departe există un univers diferit de al tău, care funcționează altfel, care este frumos prin felul lui, dar are și defecte. Meditând mult asupra acestui fapt, înțelegi că chiar și oamenii au universurile lor, mințile lor, care sunt paralele într-o societate atât de complexă.”

Ana BOESCU,

Liceul „Onisifor Ghibu”, clasa a XII-a

„...gândurile Dvs. mi-au incitat imaginația..., făcându-mă să șterg praful și de pe cărțile de mitologie”.

Daniel,

Liceul Teoretic „Ginta Latină”, clasa a VIII-a.

„ M-am detașat de realitatea absurdă din societatea noastră, teleportându-mă în *Multivers* și *tărâmul Pandavei*”.

Vladilena,

Liceul Teoretic „Gaudeamus”, clasa a IX-a.

„...alături de personaje am suferit și m-am bucurat la ceas de izbândă”.

Mihaela,
Liceul Teoretic „P. Zadnipru”, clasa a VII-a.

„...am avut parte de o călătorie impresionantă prin-un sistem bisolar, debordând de aventuri spațiale”.

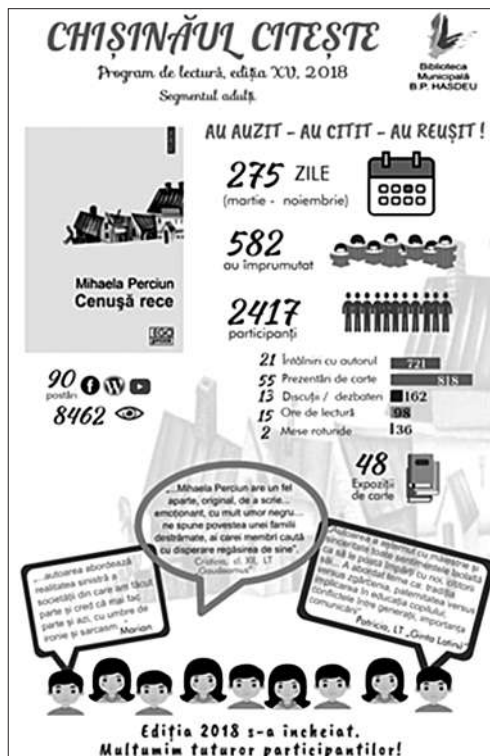
Radu,
Liceul Teoretic „C. Negruzzi”, clasa a VI-a.

Romanul *Cenușă rece* de Mihaela Perciun (Iași, Editura Polirom, 2017), oferit spre lectură adulților, reflectă soarta a trei generații care s-au trezit în imposibilitatea de a empatiza între ele.

Întâlnirea cititorilor cu autoarea cărții a fost una interesantă, de cunoaștere a concepțiilor mature și reale, a fost una sinceră și deschisă. Scrierea a produs impresii asupra cititorilor anume prin luxul de amănunte complementare la narațiune, prin expresivitate și originalitate.

Activitatea de totalizare a programului s-a desfășurat în formatul unei Cafelele literare, care prevedea interacțiunea directă cu publicul prin întrebări și răspunsuri, prin provocări și dileme. Capacitatea de a lucra ca parte a unei echipe, de a colabora eficient unii cu alții, de a răspunde la întrebări laconic și concis a provocat o luptă argumentată și inteligentă între participanți. Moderatoarea evenimentului, Maria Pilchin, cercetător literar, membru al Uniunii Scriitorilor din RM, a apreciat mult răspunsurile ingenioase și argumentate ale cititorilor. Autoarea cărții, Mihaela Perciun, a mulțumit publicului prezent pentru că a găsit răgazul de a descoperi o nouă carte.

Descoperind noi cărți, cititorii călătoresc prin propriile gânduri, trăiri, opinii și emoții legate de diferite aspecte ale vieții. Lectura ne învață să fim diferiți și în formarea propriilor păreri.

Impresii despre carte

„... Autoarea abordează realitatea și nistră a societății din care am făcut parte și cred că mai fac parte și azi, cu umbre de ironie și sarcasm...”

Marian

„...Mihaela Perciun are un fel aparte, original, de a scrie... emoționant, cu mult umor negru... ne spune povestea unei familii destrămate, ai cărei membri caută cu disperare regăsirea de sine”

Cristina

„Autoarea a așternut cu măiestrie și sinceritate toate sentimentele laolaltă, ca să le poată împărți cu noi, cititorii săi... A abordat teme ca: tradiția versus implicarea în educația copilului; conflictele între generații, importanța comunicării”

Patricia

Impresii ale autorilor cărților incluse în Programul *Chișinăul citește* 2018

**Cu prețuire, respect și recunoștință,
Mircea și Jana GRECU**

Suntem deosebit de încântați de faptul că culegerea de povești terapeutice *În ospete la ursulețul Marmi* a fost inclusă în Programul de lectură *Chișinăul citește*, ediția a XV-a, derulat de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău.

Această carte se adresează copiilor cu vârste cuprinse între cinci și nouă ani atât pentru a transmite anumite modele comportamentale și valori morale, cât și pentru a preveni unele comportamente problematice prin intermediul basmelor terapeutice: „În căutarea fericirii pierdute” (Poveste pentru prevenirea consumului de droguri), „Ghetuța și Papucel” (Poveste pentru prevenirea dependenței de jocurile pe calculator), „Ursulețul Marmi” (Poveste pentru cultivarea simțului măsurii), „Căpcăun cel Fioros” (Poveste pentru prevenirea apariției sentimentului de frică) și „Pe urmele infractorului” (Poveste pentru corectarea comportamentului agresiv).

Poveștile noastre au fost traduse în mai multe limbi și editate într-un tiraj total de peste 100 de mii de exemplare. La ora actuală, aceste povești se bucură de o

popularitate deosebită printre cititorii din România, Ucraina și Federația Rusă.

În cadrul celei de-a XXII-a ediții a Salonului Internațional de Carte pentru Copii și Tineret (International Board on Books for Young People) de la Chișinău, desfășurat în perioada 19-22 mai 2018 la Centrul Internațional de Expoziții „Moldexpo” din Chișinău, culegerea de povești terapeutice *În ospete la ursulețul Marmi* a obținut *Premiul special* din partea Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova.

Cercetările arată că, până la 10 ani, copiii sunt guvernați de emisfera dreaptă a creierului, care este sediul funcțiilor creative și imaginative, de aceea orice informație necesară pentru dezvoltarea și socializarea copiilor trebuie transformată și prezentată în forma unei povești. Poveștile, în acest caz, capătă o putere terapeutică incontestabilă în viața copiilor. Ele pot influența profund și pozitiv, deoarece li se adresează într-un limbaj simbolic și accesibil lor, vorbindu-le la nivelul imaginilor și sentimentelor. În povești copilul poate întâlni cele mai dificile situații și, de asemenea, poate găsi o multitudine de posibilități de rezolvare a acestora. Iată motivul pentru care povestea este considerată sursa cea mai sigură și mai accesibilă de descoperire și cunoaștere a

lumii. Una dintre personalitățile notorii în domeniul terapiei narative din Rusia, Tatiana Zinkevici-Evstigneeva, consideră că, ascultând povești, copilul acumulează în inconștient un fel de „bancă simbolică a situațiilor de viață”, la care, în caz de necesitate, poate apela. Dacă adulții îi ajută pe copii nu doar să citească, dar să și mediteze asupra mesajului poveștilor, atunci cunoștințele, codificate în ele, se vor depozita într-o formă activă în conștient. Astfel, poveștile ajung să-l pregătească pe copil, treptat, pentru viață.

În cadrul Programului de lectură *Chișinăul citește* au fost organizate diferite activități educativ-creative. Conținutul acestor activități au avut la bază utilizarea poveștilor terapeutice „În căutarea fericirii pierdute”, „Ghetuța și Papucele”, „Ursulețul Marmi”, „Căpcăun cel Fioros” și „Pe urmele infractorului”. Inițial, copiii au citit cele cinci povești, au privit imaginile și s-au identificat cu eroii. Abia după aceasta, fiecare poveste a fost interpretată (înscenată). După interpretare, copiii au fost ajutați să analizeze comportamentele personajelor și să exprime atitudinea personală vis-à-vis de fiecare poveste.

Considerăm că toate activitățile preconizate și desfășurate în cadrul Programului de lectură *Chișinăul citește 2018* au fost deosebit de utile și interesante, iar

copiii s-au implicat cu dăruire și responsabilitate.

În perioada martie – noiembrie 2018 (nouă luni) 7 403 de copii din 42 de instituții de învățământ din mun. Chișinău au participat la Programul de lectură *Chișinăul citește*. În cadrul Programului au fost susținute 234 de lecții, organizate 27 de întâlniri cu autorii și donate circa 400 de povești!

A fost o onoare pentru noi să participăm la acest Program de implicare culturală și educațională, și vrem să-i mulțumim, doamnei directoare Mariana Harjevschi, pentru încrederea pe care ne-a acordat-o. De asemenea, vrem să le mulțumim tuturor celor care, prin munca depusă zi de zi, au contribuit la bunul mers al desfășurării Programului: bibliotecarii, educatorii, profesorii și desigur COPIII.

Marcel GHERMAN

În acest an am avut onoarea să fiu selectat în cadrul Programului *Chișinăul citește*, organizat de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, la secțiunea *Carte pentru adolescenți*, cu volumul meu de proză science-fiction și fantasy *Universuri paralele*, apărut în 2017 la Editura „Știința”. Cu acest prilej aș dori să-mi exprim recunoștința față de toate persoanele implicate în organizarea acestui program.

A fost o experiență unică pentru mine. După cum scrisul este o activitate solitară, posibilitatea unui contact direct cu publicul s-a dovedit a fi foarte important. A fost o adevărată bucurie pentru mine să mă aflu printre tineri, să le cunosc preferințele și această interacțiune mă va ajuta foarte mult la elaborarea cărților mele viitoare. În cadrul Programului *Chișinăul citește* am avut prilejul să particip la 18 întâlniri cu elevi din 20 de instituții de învățământ din Chișinău, dintre care opt evenimente au avut loc în primăvară și alte 10 în toamnă. Apreciez mult efortul organizatoric deus de reprezentanții tuturor filialelor Bibliotecii Municipale cu care am colaborat și vreau să le mulțumesc pentru desfășurarea în condiții excelente a fiecărei întâlniri. De exemplu, aș dori să prezint mulțumiri speciale doamnei Larisa Arseni de la Centrul Academic Eminescu, care mi-a organizat patru întâlniri.

Mi-am asumat responsabilitatea pentru prestația mea în cadrul acestui program și am depus eforturi pentru ca fiecare întâlnire să se desfășoare cu randament maxim. Le-am vorbit elevilor despre activitatea mea literară și artistică, am prezentat cartea *Universuri paralele*, explicând în detaliu subiectul și modelele literare pe care le-am urmat, precum și metodele narative pe care am încercat să le aplic. Am încercat să transform fiecare întâlnire într-o experiență unică pentru public și mi-am propus să introduc de fiecare dată un element de noutate, să îmbin în mod armonios elementul de divertisment cu cel cognitiv.

La diverse întâlniri, pe lângă programul de bază am prezentat și scurte lecții despre istoria SF-ului românesc și al celui englez, despre curentul fantasy, despre metodele de construcție a lumilor imaginare în literatura fantastică, am citit diverse fragmente din cartea mea, precum și o traducere din literatura fantastică americană pe care am realizat-o recent pentru revista *Contrafort*.

De asemenea, am prezentat revista *Sud-Est Cultural*, la care lucrez. I-am mai oferit tânărilor public și un program muzical. La câteva evenimente am interpretat la pian niște piese muzicale originale și inspirate de prozele mele, inclusiv chiar și o compoziție realizată de mine special pentru Programul *Chișinăul citește*.

În mod tradițional, cea de a doua jumătate a întâlnirilor a fost rezervată dialogului cu cititorii, momente în care aceștia au avut libertatea de a-mi pune întrebări legate de cartea mea. Am fost surprins de căldura cu care am fost întâmpinat de toți elevii cu care m-am întâlnit și m-am convins că există un viu interes pentru proza science-fiction.

Mi-a fost dat să cunosc și mulți tineri cu aspirații literare, care, în timp, vor avea șansa să formeze o nouă generație de scriitori. Cu acest prilej evenimentele s-au transformat în ateliere ad-hoc de *creative writing*, în care am explicat o serie de aspecte generale legate de procesul de scriere a unei cărți. Am explicat importanța de a planifica în detaliu fiecare proiect de carte și am amintit că cel mai important lucru pentru un viitor scriitor este să citească cât mai mult, un scriitor profesionist este în primul rând un cititor profesionist. Pe lângă aceasta, le-am amintit că este o formă de iresponsabilitate să te lansezi într-o carieră artistică fără a-ți asigura mai întâi un mod sigur de a te întreține.

De fiecare dată am amintit că Programul *Chișinăul citește* nu se reduce în niciun caz doar la promovarea egoului scriitorilor vizați, ci are ca scop central promovarea lecturii și a culturii printre tineri. Am amintit importanța lecturii și faptul că un om care citește devine un cetățean responsabil, o persoană de o calitate superioară, un bun profesionist care va aduce beneficii societății. Am mai amintit și de faptul că cei care nu citesc degradează și se comportă în consecință.

La două evenimente am avut prilejul să mă întâlnesc cu copiii din clasa a cincea. Cu această ocazie m-am preschimbât pentru o scurtă perioadă într-un povestitor de basme și am inițiat o discuție aprinsă despre eroii din benzile desenate. Mai târziu am avut revelația că acești copii vor fi de fapt oamenii viitorului, cei care vor avea să trăiască întregul secol 21, cu tot ce le poate rezerva. Am rămas surprins de inteligența lor precoce și de potențialul lor imens.

Cele 18 întâlniri la care am participat în acest an au constituit un adevărat turneu. Am vizitat diverse zone neobișnuite ale Chișinăului, precum frumoasa Bibliotecă Codru, situată în zona aeroportului sau imensa Filială „Transilvania” din sectorul Ciocana. La anumite evenimente am fost onorat de prezența directorilor bibliotecilor respective. Am avut prilejul să cunosc foarte multe persoane interesante și am rămas cu o multitudine de impresii și amintiri care mă vor inspira în mare măsură pentru a-mi scrie cărțile mele viitoare.

Mihaela PERCIUN, scriitoare

Este un proiect de durată, devenit deja o frumoasă tradiție. De fiecare dată când rostesc *Chișinăul citește* am tentația să adaug un adjectiv sau un adverb, să se numească un pic mai altfel – *Chișinăul citește mult... foarte mult*. Mi-ar plăcea să fie așa.

Proiectul a debutat în martie și s-a finalizat în noiembrie cu o *Cafenea literară* la care au participat reprezentanții filialelor din toate sectoarele Chișinăului. Ideea *Cafenelei literare* este una nouă, viabilă, ce trebuie dezvoltată și promovată, pentru că în cadrul ei elevii au avut posibilitatea să comunice, să se cunoască.

Pe durata programului, în lunile de școală, am avut numeroase întâlniri cu diferiți adolescenți și maturi, cititori ai bibliotecilor. Prin acest proiect bibliotecile încearcă să-și cultive cititorul – lucru apreciabil pentru un scriitor cu menirea de a

produce carte. Toate întâlnirile noastre au avut loc în cadrul bibliotecilor, printre cărțile mai noi sau mai vechi, printre rafturile pline cu literatură. Uneori le-am atras atenția tinerilor asupra faptului că au la dispoziție atâta literatură bună, de care noi, la vârsta noastră, nu am avut parte. Am accentuat că le mai trebuie doar un pic de voință, un pic de raționalizare a timpului... în așa fel ca cel pierdut să nu mai fie pierdut, ci folosit pentru dezvoltarea capacităților nelimitate de care toți dispunem.

Cândva, în copilărie, visam să ajung bibliotecară doar cu un singur scop: să pot citi cât mai mult, să am toate cărțile bibliotecii la dispoziție. Am înțeles că azi, cu toată digitalizarea bibliotecilor, bibliotecarele nu au acest timp de lectură. Nu știu cine și când va descifra spusele mele din acest Raport, dar vin cu o sugestie: săptămânal bibliotecarilor să li se acorde timp pentru lectură. Din volumul orelor de muncă, trei ore pe săptămână... să facă cunoștință cu noile cărți nu doar prin titluri, ci și prin conținut. Cu atât mai mult în cadrul acestui proiect, în care cărțile ar fi bine să fie citite în timpul de lucru nu din contul celui personal, dacă îl mai au.

Activitățile, întâlnirile din biblioteci – au fost multe. Au fost foarte variate, multe dintre care și foarte interesante. Îmi stăruie în memorie ultima întâlnire de la Bibliote-

ca „B.P. Hasdeu”, de la Filiala „Târgoviște”, unde dna Juc a organizat o discuție la obiect, unde s-a văzut că mulți dintre elevii colegiului discutaseră pe marginea cărții *Cenușă rece*, unde mi-au fost adresate diverse întrebări la obiect, dar și generale.

Aș dori să mulțumesc tuturor filialelor Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” pentru aportul lor în organizarea acestor întâlniri, cel puțin 21 la număr. Țin să aduc mulțumiri deosebite și filialelor „Ștefan cel Mare”, Codru, „Târgu-Mureș”, „Alba Iulia”, „Transilvania”, N. Titulescu, „L. Rebreanu”, Centrului Academic Eminescu. Am constatat că

cele mai prolifrice și reușite au fost discuțiile la care plenar s-au implicat și profesoarele de literatură. Ele s-au străduit prin toate metodele să diversifice abordarea, cunoștințele elevilor, nu i-au șablonat încorsetându-i strict în limitele programelor școlare. Doar citind, doar cultivându-se, acest popor cam *leneș la carte* va avea șansa să se *trezească din somnul cel de moarte...* Doar educându-ne noile generații mai altfel decât am fost educați noi, mai altfel decât ne-au încorsetat pe noi... mai altfel. Într-o eră nouă, într-o lume cultă, citită, plină de carte.

CHIȘINĂUL CITEȘTE TREI CĂRȚI ODATĂ...

Raia ROGAC

La Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” din Chișinău a avut loc conferința tematică dedicată startului celei mai mari campanii de lectură *Chișinăul citește*, moderată de directorul general al acesteia dr. Mariana Harjevschi, la care au fost prezentate cele trei cărți, desemnate pentru actuala ediție, a XVI-a: *Grădina de sticlă*, autoare Tatiana Țibuleac; *Un secret în Los Angeles*, de scriitoarea Doina Postolachi și pentru cei mai mici cititori – *Prietenii mei dragi*, avându-l în calitate de autor pe marele compozitor Eugen Doga care, prezent la activitate, cu lux de amănunte și-a mărturisit dragostea reciprocă față de cei doi prieteni patrupezi – câinele și pisica, aceștia i-au adus nepuizabile momente de bucurie, de fidelitate și de sinceritate.

După cum au menționat vorbitorii, și în special amfitrioana evenimentului și a instituției, Programul de lectură *Chișinăul citește* încurajează și promovează cititul ca mijloc de dezvoltare culturală și creativă, valorifică tezaurul în cuvinte, orientând cititorul către noile opere literar-artistice autohtone. Chiar dacă unii scriitori se află cu traiul și își desfășoară activitatea în alte

țări, la întâlnirile cu cititorii, mai multe la număr, ei revin cu drag Acasă pentru a comunica și asculta opiniile despre cărțile incluse în Programul de lectură *Chișinăul citește*. O semnificație a ultimelor ediții este faptul că Programul s-a extins de la lectura unei singure cărți la trei cărți, iar bibliotecile au fost împărțite pe categorii de cititori maturi, adolescenți și copii, unde se vor desfășura întâlnirile cu autorii.

În toamnă se va desfășura conferință de totalizare a campaniei *Chișinăul citește*, unde vor fi premiați cei mai buni cititori, selectați în cadrul dezbaterilor de lectură, așa că toți elevii, nu doar cei din Chișinău, sunt îndemnați să citească pentru că spunea cu înțelepciune cronicarul Miron Costin „Nu este alta mai frumoasă și mai de folos zăbavă decât cetitul cărților”.

După conferința care a dat startul campaniei de lectură *Chișinăul citește*, au început întâlnirile cu scriitorii în toate filialele. Prima a avut loc cu Eugen Doga care, după ce a povestit cititorilor despre *Prietenii mei dragi*, a delectat audiența și cu un mic recital la pian din propria creație. Apoi de la Paris a venit autoarea Tatiana Țibu-

leac să se întâlnească la Sediul Central al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” cu prietenii romanului său *Grădina de sticlă*.

Lansarea cărții a treia – romanul *Un secret în Los Angeles* și o primă întâlnire cu autoarea lui, Doina Postolachi, va avea loc la Biblioteca „Onisifor Ghibu” în ziua de 22 martie curent, când scriitoarea în mod special va veni de la București pentru a sărbători împreună cu cititorii lansarea noului volum.

Anul trecut cititorii au citit și au luat parte la dezbaterele următoarelor volume: *Cenușă rece*, autoare Mihaela Perciun (pentru adulți); *Universuri paralele*, autor Marcel Gherman (pentru adolescenți) și *În ospăție la ursulețul Marmi*, autori Mircea Grecu, Jana Grecu (pentru copii). Merită a fi amintite și edițiile în care au fost desecate cărțile: *Negru și roșu 1930-2056*, autor Val Butnaru; *Tunica portocalie*, autoare Lucreția Bărlădeanu și *Dansul florilor*, autor Ianoș Țurcanu, precum și *Arta refugii*, autor Paul Goma; *Kinderland*, autoare Liliana Corobca și *Când părinții nu-s acasă*, autoare Miroslava Metleaeva, de asemenea, *Diavolul este politic corect*, autor Savatie Baștovoii; *Cel rătăcit*, autor Aurelian Silvestru și *Floarea iubirii*, autoare Claudia Partole. Un număr record de lecturanți a întrunit campania de lectură *Chișinăul citește*, ediția 2010, când maturii și adoles-

cenții au avut posibilitatea să lectureze cel mai îndrăgit și citit roman *Tema pentru acasă* de scriitorul Nicolae Dabija, iar micuții – *Grăuncioare de lumină*, puse la dispoziție de poetul Ion Hadârcă.

Se impune a fi menționat și faptul că de la campania de lectură *Chișinăul citește o carte*, aceasta a evoluat la *Chișinăul citește*, când se propun spre lectură trei cărți odată pentru cuprinderea tuturor categoriilor de utilizatori. Prima carte lecturată concomitent în toate filialele Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, la prima ediție în 2004, a fost volumul *Mi-i dor să vă spun* de scriitorul Iurie Colesnic.

CHIȘINĂUL CITEȘTE UN CAPTIVANT ROMAN PENTRU ADOLESCENȚI

Doina POSTOLACHI

Pentru cei care doriți să aflați ce s-a discutat la lansarea romanului *Un secret în Los Angeles* la Chișinău, la întâlnirea cu cititorii din cadrul Programului „Chișinăul citește”, v-am pregătit o surpriză!

Mama, Veronica Postolachi, și fratele mai mic, Dumitru, au pregătit un proces-verbal. Le mulțumesc din suflet pentru acest minunat dar! Au immortalizat acea frumoasă zi de 22 martie 2019!

Am recitat cu emoție și am re trăit ziua... M-a bucurat nespus bucuria cu care am fost întâmpinată la Chișinău, m-au emoționat bunătatea, m-a impresionat sinceritatea și frumusețea sufletească a gazdelor și invitaților care au vorbit atât de frumos despre carte, m-a umplut de recunoștință căldura oamenilor veniți la Biblioteca „Onisifor Ghibu”.

Doamna Mariana Harjevschi, doamna Ludmila Șimanschi, doamna Aliona Grati, domnul Vitalie Răileanu, mama, Veronica Postolachi, toți elevii și tinerii veniți la eveniment au lăsat urme de neșters în amintirea mea. Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru această carte.

Mama și fratele au muncit mult, ca să transcrie discursurile vorbitorilor, să transcrie prezentările elevilor, să redea listele elevilor participanți și, mai ales, să deslușească ce am vorbit eu – ca de obicei, nu țin cum trebuie microfonul...

Vă doresc lectură plăcută și vă invit, cu drag, să citiți romanul *Un secret în Los Angeles!*

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Primăria Municipiului Chișinău, Filiala „Onisifor Ghibu”, *Chișinăul citește*, Program de lectură, ed. a XVI-a. Preambul: Conferința de presă

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”: 13 februarie 2019, ora 12.30.

Au participat: Mariana Harjevschi, director general, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”; Eugen Doga, compozitor; Olga Stanciu, director executiv (Editura „Pрут”); Maria Pilchin, critic literar, director al Bibliotecii Centrale ș.a.

Mariana Harjevschi: „Astăzi, lansăm Programul *Chișinăul citește*, în cadrul căruia am decis să includem scriitori autohtoni: Tatiana Țibuleac, romanul *Grădina de sticlă* (adulți), Doina Postolachi, romanul *Un secret în Los Angeles* (adolescenți), Eugen Doga, povestirea *Prietenii mei dragi* (copii). Am reușit să promovăm, deseori, în cadrul acestui program, autori din Republica Moldova, care deja s-au stabilit peste hotare, dar scriu despre oraș, despre ceea ce i-a marcat în viața lor, locuind în această țară. De această dată, e vorba de Doina Postolachi, care locuiește la București, dar a reușit să scrie despre Los Angeles. Eu cred că această distanță, pe care o face Doina prin invitația la lectură, ne va ține aproape de lectură. O avem aici, alături, pe mămica Doinei. Ne va face și ea o invitație la lectură. Cu siguranță, pe parcursul anului, Doina va veni la Chișinău și va avea întâlniri cu cititorii”.

Veronica Postolachi: „Cred că ar fi cea mai mare nedreptate, dacă n-aș aduce cele mai elogioase aprecieri inițiativei lansate de Biblioteca Municipală cu mai mulți ani în urmă, inițiativă care, de fapt, susține mai multe proiecte culturale de-ale mele personale, orientate spre necesitatea lecturilor. Lectura trebuie să constituie aerul de fiecare zi, hrana sufletească a oricărui om, în mod special, a copiilor și, mai ales,

a adolescenților care se află întotdeauna în fața deciziei de a alege. Și dacă personalitatea tânărului nu se modelează prin lecturi, prin cultură, iar cultura vine din lecturi, atunci ar putea alege ceea nu va constitui prilej de fericire pentru părinți și bunici. Cartea Doinei e al șaselea roman, care vine după cinci cărți de poezie. Eu îi abordez tot ce scrie din mai multe puncte de vedere: nu ca mamă, nici ca profesoara ei de română, nici ca profesoară în general, pentru că sunt responsabilă de ținuta stilistică și punctuațională a cărților, în postura mea de critic literar în cadrul Uniunii Scriitorilor și, desigur, în postură de cititor.

Un secret în Los Angeles nu ne aduce decât un secret al simplei fericiri umane, fericire care se învârtă prin semnele cotidianului, pentru că, în roman, nu este o magie de tip SF, dar una a semnelor pe care ni le trimite viața, adică niște manifestări ale sacrului în existența noastră profană, dacă aș utiliza două concepte din filozofia lui Mircea Eliade. Cronotopul nu implică doar spațiul Los Angeles, dar și Spania, pentru că personajul central tinde să-și realizeze un vis, doar pentru a salva de morbul muțeniei un copil inocent, nevinovat. Există și un personaj de origine română în firul epic al acestei cărți. Proza ei este însoțită de multă sensibilitate poetică, pentru că a scris, întâi de toate, poezie, dar și de un

filon meditativ, reflexiv, cu gânduri, meditații frumoase despre viață. Cititorii vor încerca să delimiteze și ei diferența dintre vis și visare, înțelegând magia care leagă toate personajele din această carte. Sper că toți cei care vor citi cartea vor conștientiza că marele critic literar Zoe Dumitrescu-Bușulenga avea perfectă dreptate când afirma: „Lectura este ceea ce face pe om. ... Cititul este cultură”.

Lansarea romanului *Un secret în Los Angeles* de Doina Postolachi

Data: 22 martie 2019, ora 14.30 Locul: Biblioteca „Onisifor Ghibu”, str. N. Iorga, 21A

Invitați:

1. Dr. Ludmila Șimanschi
2. Dr. hab. Aliona Grati

Moderator: Dr. Vitalie Răileanu, critic literar, directorul Bibliotecii „Onisifor Ghibu”
Participanți:

1. Mariana Harjevschi, director general, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”;
2. Elena Butucel, director adjunct, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”;
3. Elena Taragan, șef sector, Secția studii și cercetări, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”;
4. Raia Rogac, jurnalistă;
5. Victor Cobzac, plastician, poet;

6. Lidia Grosu, poetă;
 7. Oleg Carp, prozator;
 8. Larisa Arseni, cântăreață, bibliotecar, Centrul Academic Internațional Eminescu;
 9. Maria Harea, bibliotecară, profesoară, psiholog, Liceul „Aristotel”;
 10. Natalia Moraru, profesoară, Centrul de Excelență în Energetică și Electronică;
 11. Tatiana Țurcanu, profesoară, LT „Natalia Dadiani”;
 12. Veronica Postolachi, profesoară, LT „Mircea Eliade”;
 13. Vladimir Dima, București;
 14. Doina Postolachi, autoarea (a sosit din București);
 15-22. Bibliotecari din filialele BM „B.P. Hasdeu”: „Alba Iulia”, „Tudor Arghezi”, „Adam Mickewicz”, V. Bielinski, „Târgu-Mureș”, „Maramureș”, Traian, „Liviu Rebreanu”;
 23. Larisa Staver, Secția managementul resurselor informaționale (BM „B.P. Hasdeu”).
 24. Tatiana Borodatii, Secția promovare și comunicare (BM „B.P. Hasdeu”).
 25-26. Angela Timuș, Maria Țurcanu, Secția dezvoltare servicii (BM „B.P. Hasdeu”).
 27. Mircea Ciocină, bibliotecar.
 28. Valentin Ceban, bibliotecar.
 29. Natalia Roșca, bibliotecară.
 30. Dina Sicorschi, bibliotecară.
 Elevi:
 A. LT „Mircea Eliade”:
 1. Cl. 5-C: Gheorghe Cepraga, Nectaria Rusu, Adrian Cerlat, Casandra Gilcă, Tiberiu Aluchi, Alex Brumar, Lucian Tudos, Gabriela Sîrbu, Adrian Darii, Adrian Isac, Ana Auzeac, Daniela Gavrițaș, Evelina Babin, Daniel Florea, Denis Bogdan, Daniel Boreț (16 elevi).
 2. Cl. 10-R: Rudolph Vasiliu, Mihaela Fetcu, Radu Verlan, Erica Hioară, Alexandru Iarovi, Dan Cușmăunsă, Artemie Pastuhov, Iulian Cozmac, Bogdan Colța,

Laurențiu Slănină, Daniel Zaporojan, Alexandru Scurtu (12 elevi).

3. Cl. 10-M: Monica Pîrlici (1 elev).

B. Gimnaziul „Nicolae H. Costin”:

1. Cl. 9-A: Cătălin Ceban, Nicoleta Răilean, Ecaterina Slobodeniuc, Dan Butucel, Adelina Pendus, Alexandrina Miron, Gabriel Șavga, Iuliana Onofrei, Cătălina Lungu, Valeria Chișlaru, Marinela Vrabie, Valeria Cuciuc, Nicolae Andronicov, Nadejda Tataru, Iana Capbătut, Mihai Condrea, Ecaterina Belei, Daniela Todorov, Iuliana Melinte (19 elevi).

C. Centrul de Excelență în Energetică și Electronică:

1. Grupa TT-0118: Lucia Doncilă (1 elev).

2. Grupa MC-0117: Cristina Corcodel, Daniela Poștaru (2 elevi).

3. Grupa MC-0116: Cătălin Rotaru, Angela Țurcan, Mihaela Manolachi, Valeria Dodon, Victor Grădinar (5 elevi).

4. Grupa RC-0117: Mihai Tofan, Gheorghe Bunduchi, Ion Hîncu, Victor Catrinici, Alexandru Balan, Aureliu Afanasie (6 elevi).

5. Grupa CP-0118: Valentina Șarpe, Natalia Stegărescu, Milenare Obreja, Tatiana Zagoreanu (4 el.).

6. Grupa MC-0118: Nicoleta Șlepac, Valeria Țurcan (2 elevi).

D. LT Republican „Aristotel”:

1. Cl. 11: Adrian Coroi, Adrian Petrușca, Adriana Corcodel, Ana Dicusar, Ana Chisacov, Victoria Cernea, Corina Sîrbu, Cornelia Mustea, Danu Postolache, Dumitru Samson, Igor Bărbuță, Marina Cucoș, Marius Marin, Mihaela Nastas, Nicoleta Cimpoi, Nicu Sava, Pavel Gheorghităș, Sorina Lavric, Denis Iacovlev, Cornelia Mustea (20 de elevi).

2. Cl. 10: Vlad Soltan, Ana Zarbailov (2 elevi).

E. LT „Natalia Dadiani”:

1. Cl. 10: Daniela Arseni, Monica Babin, Carina Buzatu, Diana Danilov, Andreea Devder, Alexandrina Godiac, Petru Guzun,

Liviu Ionașcu, Mihaela Jidraș, Emil Marițoi, Andrei Olitovschi, Nastia Pomogaev, Mădălina Potîngă, Victor Rotaru, Paola Tomșa, Loredana Vrânceanu (16 elevi).

Total: 136 de beneficiari

Desfășurarea evenimentului

1. Vitalie Răileanu:

„Programul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, *Chișinăul citește*, este unul care rămâne a fi interactiv chiar și în prezent. Are o longevitate aparte. Doar ideile frumoase sunt cele care le generează. Citisem undeva că o carte este un extras din monologul autorului. Invitata noastră, Doina Postolachi, este o prietenă deosebită a Bibliotecii „O. Ghibu” și a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, pentru că, venind cu volumele ei, mereu a concentrat această atenție. Mă bucur, Doina, că ai reușit, că noi te găzduim, mă bucur, în mod deosebit, pentru dna V. Postolachi, mama Doinei, mă bucur pentru Dvs., stimată doamnă directoare, pentru dna istoric, critic literar, Aliona Grati, doctor habilitat în filologie, pentru colega mea, Ludmila Șimanschi, doctor în științe filologice, critic literar, pentru colegii mei. Vă cuprind pe toți și rămâneți în inima mea. Lucrurile demarează foarte frumos. Așa am conceput noi: să fie un ad-hoc. Am invitat doi critici literari, care au scanat mai mult romanul decât l-au lecturat, fiindcă lectura este doar prima, iar scanându-l, rămâne în memorie și pe retina ochiului, reflectând adevărul care poate să-l cuprindă o carte. Mă bucur că, în sală, sunt și scriitorii. Iar eu ofer deja microfonul Ludmillei Șimanschi”.

2. Ludmila Șimanschi: „Bună ziua, dragi oaspeți ai bibliotecii! Bună ziua, dragi copii, dragi profesori, dragi colegi! Suntem toți colegi la recrută, deci participăm la un eveniment – *Chișinăul citește* – și voi încerca, astăzi, să vă povestesc aventura unei chișinăuience, care a citit acest roman, ce apare într-o formă vizuală foarte intere-

santă: este un portocaliu luminos, strălucitor, care poartă, pe el, titlul (*Un secret în Los Angeles*) și care mai are o copertă finală, cu niște informații.

Vă voi povesti cum am trăit lectura acestui roman. Încercam, în această primăvară, să-mi găsesc o culoare care să corespundă dispoziției mele, să-mi refacă cea dorință de viață primăvărată. Anul trecut, era preferabilă culoarea verde, un verde-salat. Anul acesta, vineri sau sâmbăta trecută, am zis că e bine să fie portocaliu și căutam, peste tot, culoarea portocalie: și în ziduri, și în hainele oamenilor. La un moment dat, mi s-a spus că va fi un eveniment la care se va prezenta o carte a Doinei Postolachi. Cunoșteam cărțile anterioare și am venit să iau cea carte de la Biblioteca „B.P. Hasdeu”. Imediat mi-au adus-o și am dat peste portocaliu: era ceea ce-mi trebuia, deci, mai ales, această carte. Am trăit, toată săptămâna, cu acest portocaliu, această culoare terapeutică, revigorantă, ce m-a ajutat să trec prin anumite greutăți, trăite în această săptămână. Am citit primele 50 de pagini luni-marți și apoi, abia aseară, noaptea, pe la orele unu, am finalizat-o. Deci nu întâmplător citirea a durat timp de o săptămână. În cartea dată, când am luat-o, am văzut că sunt marchere. Deci, cineva a citit-o înaintea mea. Era foarte intrigantă varianta că a folosit iarăși marchere portocalii și era interesant cum a citit cineva înaintea mea. De ce a pus aici marchere? Care este rostul? În interior, am descoperit niște dedicații, deci iarăși am încercat să aflu secretele cuiva, secretele unei relații, secretele relației doamnei Grati cu autoarea. Am descoperit lucruri frumoase. La final, pe ultima copertă, am descoperit că predomină cuvinte ca *visarea*, *visul* și, apoi, generalizat, *visul*, ca, în final, doamna Grati să ajungă la ideea că această carte ne învață să trăim, într-un mod miraculos, magic, viața, deci autoarea reușește să ne aducă, în viața noastră,

magia. Apoi, am deschis cartea și am găsit referințe foarte interesante: „Tu crezi în magie?” (Pera Novacovici). P. Novacovici este un psiholog-psihoterapeut, care încercă să încurajeze oamenii, care ne dă încrederea în sine, care crede că puterea de a visa și de a crea îți reface viața. Am citit exact informația dată, m-am documentat să văd ce informație este în internet. Am găsit chiar și acest enunț, foarte bine colorat, pe o pagină oranj, în internet. M-a tentat lucrul acesta: aici, accentul e pus pe credință și magie. Deci, cartea aceasta va lua în vizor credința și magia. Am descoperit o altă referință: Theodora Goss spune că noi nu doar vorbim despre magie, dar o facem să pară reală. Th. Goss este o scriitoare maghiaro-americană, care a creat o lume separată – science-fiction cultural – în romane, în proze scurte, prin care încercă să readucă bucurie și magie în viața oamenilor. Cu aceste două referințe, am mers mai departe în roman și am descoperit, la început, o întrebare: „Oare există vreun oraș pe lume care să nu aibă secrete?” Deci același secret care reverberează în întreaga lucrare. Mi-a fost interesant să văd cine este autoarea din perspectiva aceasta a secretelor. Am găsit o secvență video despre lansarea romanului cu patru luni în urmă, din care am descoperit că autoarea ne mărturisește că, aici, în carte,

poate cu puțin înainte de a o crea, a avut un secret, un secret legat de un motiv foarte important în această carte – perna, care poate conține gândurile oamenilor și care, într-un moment, poate induce o frică, pentru că poate fi următorul om care doarme pe această pernă și poate să fie „contaminat” de gândurile anterioare. Frica aceasta trebuie depășită sau nu? Deci cartea ne oferă și răspunsul la acest mister. Am aflat, mergând pe internet, că acest psihoterapeut vorbește de *oameni alfa*, oameni puternici, oameni care au încredere în sine, oameni care au, până la urmă, acea dorință și acea voință de a depăși toate fricile și toate problemele din viață. Mi-am dat seama că, până la final, citesc această carte și trebuie să mă fac și eu un *om alfa*, deci este obligator.

Am descoperit, la început, că discursul este foarte plin de superlativul „foarte”. Peste tot vom găsi: „...cel mai strălucit oraș, cei mai curajoși, cei mai îndrăzneți, cele mai frumoase visuri”, deci orașul modelat în roman, un oraș care există real, orașul îngerilor, încercă să pătrundă și în viața noastră. La fel ca în roman, cum un băiat dintr-un sat spaniol reușește, prin magia pe care o induce în lume, prin care salvează lumea, să aducă acel Hollywood și acel personaj Nicolas, care încercă să refacă și să salveze lumea prin acest băiat

și prin acele perne magice, așa și autoarea a reușit să ne aducă, aici, acest Los Angeles, această lumină, acest portocaliu, ca să ne lumineze viața. În text, de la primele pagini, constatăm gândurile foarte „sâcâitoare”, cum le autonumește personajul Karen, care se consideră o menajeră „anonimă”. În centrul Los Angelesului strălucitor, al vedetelor, al oamenilor de succes, ea se consideră o nenorocoasă fără ceva spectaculos, fără secrete. Dorește foarte mult să înceapă o viață miraculoasă pentru ea, o viață care să-i schimbe, la 65 de ani, acea viziune de viață. Are un vis foarte puternic: vrea să devină scriitoare, să viseze o carte, să scrie o „proză-amfibi”, o proză elegantă. Cartea ne aduce, în prim-plan, o menajeră care, până la urmă, într-un fel, vrea să depășească acea condiție socială infimă, pentru că ea decade: a avut o afacere, dar, când i-a murit soțul, a ajuns într-o ipostază inferioară și nu are acces la acea magie și la succes. Totuși poate să trăiască prin viața oamenilor în casele cărora face menaj. Reușește să-i iubească. Deci acest personaj, iubind lumea, încearcă să se transforme pe sine și să se cunoască. Este un roman cognitiv de sine, deoarece personajul (Karen), la un moment dat, ne anunță că e căutătoare de vise (ea, autoarea viitorului roman, care va fi o carte visată), ne anunță că, în lume, există niște oameni, generații care conservă secretele și măgii. Ne dăm seama că, în roman, vom avea o rețea foarte interesantă de magicieni și de visători. În roman, există trei tipuri de personaje: făuritori de visuri, vânzători de visuri și donatori de visuri.

În carte, avem un personaj care gândește, care ne prezintă acele gânduri interioare, acele procese cognitive, prin care un om își poate reîntregi lumea, își poate depăși suferințele, temerile și ne poate veni foarte aproape. Am încercat să văd dacă eu corespund acestui personaj, să trec și eu prin problemele lui, dar și prin

problemele mele, ca să se amestece ficțiunea cu realitatea. Câteva zile în urmă, la 20 martie, ziua fericirii, am ajuns la un citat din carte și am descoperit că toți caută fericirea, dar nu au timp s-o trăiască, n-au timp să se bucure. Am luat citatul din carte și l-am trăit acolo, pe Facebook, unde l-am pus. Fb m-a întrebat ce gândesc astăzi și i-am spus ce gândesc împreună cu Doina Postolachi. Fericirea aceasta este îngemănată, în carte, cu bucurie, cu frumusețe. Autoarea și personajele sale încearcă să ne aducă această frumusețe. Scriitorii sunt acei alchimiști care distilează parfumul amintirilor și al vieții lor și încearcă să ne vândă amintiri, modele de viață, prin care ei ne fac să fim mai buni, mai frumoși, ne dau încrederea în noi, ne fac să devenim cei care, la rândul nostru, putem crea.

Revin la ideea cu perna. Menajera, începând cu ziua de luni, trăiește o adevărată aventură a săptămânii (de fapt, am descoperit două săptămâni): marți, trăiește o lipsă de speranță, o dezamăgire; miercuri, i se dă o pernă cu împrumut, ca să poată dormi, pe ea, nepoata ei bolnavă și să poată fi tămăduită magic; apoi, găsește, în viața sa, o soluție: o poate împrumuta din altă parte, îl poate găsi pe omul acela, care vinde acele perne magice, pentru a transforma visul, ca să-i dea speranță și ei, și nepoatei sale, bolnavă de tăcere. Și menajera Karen, și nepoata sa au învățat a tăcea: nepoata tăcea dintr-un secret mare (între băiatul din Spania și Estella, exista o legătură din altă viață, conform filozofiei orientale): ea este în căutarea aceluia cuplu magic, Adam și Eva – cuplul refăcut. Ei pot, după o viață, să se regăsească și numai atunci își vor putea vorbi. Menajera tace, pentru că, descoperim în text, acei care povestesc magia pot fi considerați nebuni, periculoși. Și ea, căutând aceste semne magice în lumea obișnuită, descoperă că magia, pentru unii, este un secret personal: îl poți propaga dacă ai sufletul curat.

Aflăm că ea, la un moment dat (joi deja), este aleasa, încearcă să fie cea luptătoare de vis, care își creează visele proprii, exact ca și scriitorii, acei alchimiști care transformă orașele și destinele, cum voia să fie și menajera: ajunge să caute un lucru de vis, dar și să-l dăruiască altora, să fie și ea un donator de vis, un donator de speranță. Deci nu trăiește doar pentru sine, ci și pentru rostul vieții: a încerca să depășești greutățile chiar și într-o situație foarte grea, când ți-ar părea că viața nu mai are sens.

Descoperim, în text, foarte interesante relații cu timpul și cu Dumnezeu. Karen se întreabă de ce Dumnezeu trimite suferința în lume. E convinsă că se transmit acele vieți complicate anume oamenilor aleși, cei care pot distila viața, care pot transforma această lume, și nu oricui i se permite să sufere atât de puternic. Ea spune că e foarte bine că, în lume, nu sunt foarte mulți scriitori, pentru că ar fi suferință multă și oamenii obișnuiți nu vor avea suferința lor, nu le va rămâne și lor. Dumnezeu încearcă să se asocieze cu timpul și oamenii parcă rup din acel Dumnezeu, din cea secundă veșnică, pentru a și-o atribui sie, pentru a deveni lacomi, hapsâni (există, în text, aceste cuvinte). Deci personajul încearcă să judece lumea și încearcă să se judece pe sine, ca să vadă dacă merita și ea fericirea. Se întreabă dacă merită fericirea, pentru că nu e destul de disperată, ca să aducă magia în viața sa. În continuare, găsim și referințe foarte interesante la lumea textului și la internet. Descoperim că personajul este un navigator foarte interesat pe internet: crede că, atunci când ești la calculator și ai pus mina pe mouse, devii un Dumnezeu micuț, dar cel care poate trece dintr-o parte a lumii în alta, poate intra chiar și în viețile oamenilor, la fel cum am făcut eu, inițial, să văd ce relații sunt și ce secrete. În final, avem o personalitate foarte puternică: ea devine membră a acelei familii totale a visătorilor din întreaga lume, cea care

poate să viseze o carte nouă, poate să-și salveze și nepoata, dar poate să ne salveze și pe noi.

Spre final, aflăm că unul din personaje, de fapt, este un om real și avem următoarea mulțumire: „Mulțumiri bunei mele prietene, Bianca, pentru acceptul de a o face personaj în carte”. E foarte interesantă această variantă de a amesteca realitatea cu ficțiunea. Chiar miercuri sau joi, discutăm cu prietenele și, la un moment dat, una din prietene spune: „Eu nu înțeleg despre cine discutați – despre personaj sau despre oameni reali”, pentru că, în comunicarea noastră, noi discutăm și despre roman, și despre ce ni se întâmplă, iar, la un moment dat, cei care ne ascultau nu înțelegeau, deci am constatat că a intrat această carte în viața noastră și ne-a ajutat. Vă spuneam că am finalizat să citesc această carte aseară, noaptea, și mi-am zis că autoarea a reușit să ne insufle acea credință că pernele pot deține secrete și mi-am dat seama că perna ce o am este a mea personală, deci conține toată povestea vieții mele: este foarte puternică, cred că mă ajută și am adormit foarte fericită, după ce-am finalizat lectura, că, în continuare, pot să fiu acel *om alfa*, puternic, omul care poate, din sfera aceea social-lucioasă, să devină magician, să devină Dumnezeu, să creeze lumea. În final, aș dori să dăruiesc autoarei două portocale, pentru că ne-a umplut de acel portocaliu. Vreau să-l ia de la noi înapoi, ca să fim și noi donatori, nu numai ea. O felicităm pentru acest roman.

3. Vitalie Răileanu: Eu am avut o stare aparte, după ce am citit romanul de două ori. Mi-a părut că e o carte cu oglinzi, pentru că reflectă timpul prezent, dar numai-decât are și această tentă a timpului trecut. Privirea noastră concavă, probabil, împrumută din text. Mi-a plăcut foarte mult că Doina rămâne fidelă și faptului că, mai întâi, a debutat în poezie și cu poezia. Când veți citi, veți observa că gândurile acestea

ce țin de vis sunt un poem extraordinar, iar jocul luminilor și podurile sunt doar o sugestie: podul duce sau într-un final, sau într-o foarte frumoasă lume a speranțelor.

4. Aliona Grati: Îi mulțumesc colegei mele pentru acest exercițiu excelent de hermeneutică literară. A avut o analiză atât de amănunțită, care a invocat și calitățile textului, a folosit și informația para-textuală, și contextuală, și intertextuală, încât e foarte greu să completez acest discurs. Eu voi vorbi, cumva, în calitatea mea de om al casei, să zic așa. Am și eu un text în această carte. Sunt și eu un paratext. Am mai citit cartea și în variantă electronică, atunci când n-a reușit să mă contamineze de culoarea portocalie. Am scris această prefață în urma lecturii romanului precedent al Doinei Postolachi, *Ambroise*, pentru care dânsa a luat Premiul Uniunii Scriitorilor pentru proză, în anul 2017.

Evident, m-am simțit extrem de onorată și responsabilă pentru acest exercițiu al introducerii în carte. Această carte este cu totul diferită de cea precedentă, cu excepția componentei ideii de transformare. Și în cartea precedentă, personajul principal se transformă, își transformă și viața, luând totul de la zero. Și cartea aceasta este una motivațională, mai ales, pentru acei care au atins, în viață, un moment de disperare, un moment în care ți-ar părea

că nu mai există nimic de reparat, nu mai există nicio motivație să trăiești. Această carte m-a surprins într-o perioadă destul de complicată a vieții mele: eu am un fiu, un adolescent care traversează momente complicate. Știm cu toții că adolescenții fac depresie, fac niște stări de nedorință de a învăța, de a-și continua viața. Iată că această carte, prin magia, motivațiile pe care le sugerează, este capabilă să ne scoată din stările astea de criză nu doar la adolescență, dar și la orice vârstă. Știu câte ceva din viața Doinei: dânsa a avut de trecut niște momente cu probleme mari de sănătate, când a trebuit să stea mai multe luni pe patul de spital. Probabil, e cea mai în drept să se supere pe viață și să se compare cu altcineva care a avut o viață mai fericită, mai reușită. Ea însă a depășit cumva această stare de nemulțumire. Mai mult decât atât, l-a mulțumit lui Dumnezeu că i-a dat posibilitatea să trăiască. A găsit forțele unui om (așa-numit) alfa, care nu doar s-a scos pe sine din starea aceasta, dar a reușit s-o transmită, în formă de învățătură, și cititorilor. Trec peste momentul acesta motivațional, educativ, foarte important pentru carte, spre un alt palier – al literaturii, al esteticii, ca să nu se creeze impresia că avem o carte de învățătură, cu morală, cu un discurs psihanalitic. Cartea este un roman, are toate ingredientele

literare, toate strategiile unui roman care să te prindă în lectură. Este un roman care ia puțin din ingredientele, din elementele tuturor romanelor ce captivează. În primul rând, este un roman de aventuri: Karen trece printr-o serie de evenimente, călătorește de pe un continent pe altul, călătorește în realitate și în vis, visează. Sunt acolo descrieri și de zi, și de noapte, în timpul visului, care, în povestea lui Karen, se pliază pe un arhetip al basmului. Avem, aici, un basm, dacă vrei, un basm al Cenușăresei, care are altă vârstă decât cenușăreasa, ca să ne sugereze ideea că, la orice vârstă, poți deveni o cenușăreasă sau poți trece prin bucuria de transformare a cenușăresei de la o fetiță sărmană, cu o mamă vitregă, care îi face numai rău, la o prințesă. Deci și la 65 de ani (o femeie) poate deveni o prințesă fericită.

E un roman scris în formula realismului magic, îl putem numi un roman-fabrică de magicieni, fabrică de magii, este, cumva, și o metaforă a scriitorilor. Ce este scriitorul, până la urmă? Este un fabricant, un meșter, un meseriaș, care creează visuri, creează povești, creează zona, universul cel compensativ, în care noi ne putem retrage, oricând ne simțim foarte rău. Deci, când vă simțiți foarte rău, intrați să citiți o carte motivațională, cu personaje care reușesc în viață să atingă, cumva, fericirea. Nu întâmplător, romanul își desfășoară acțiunea de bază în Los Angeles (care, în traducere, este orașul îngerilor); este orașul cinematografeii hollywoodiene, este orașul ficțiunii, unde se produce ficțiune la fiecare palier. La fiecare etaj și în fiecare casă sunt actori, sunt producători, sunt regizori, sunt cameramani – o întregă fabrică de ficțiune.

La urmă, aș vrea să exprim sentimentele mele pentru acest om drag mie. Am felicitat-o pe Doina și la lansarea de la București. Filmarea despre care vorbea Ludmila Șimanschi a avut loc la București, în

cadrul Târgului Gaudeamus în noiembrie, anul trecut, la standul Editurii Tracus Arte, acolo unde a apărut această carte. Am spus și acolo și repet: pe mine, m-a mișcat, m-a emoționat viziunea asupra lumii în acest roman, este o viziune a unui copil. Deși personajul are 65 de ani și autoarea este tânără, dar nu este copil, mă miră cum a putut să păstreze această inocență, această curățenie, proiectată asupra lumii. Nu există, în această carte, un rău care n-ar putea fi spălat prin puritate, nu ar fi cumva incapabil de a fi depășit. Nu avem aici niciodată o cădere în abis. Chiar dacă menajera Karen este întristată de situația nepoatei sale, ea depășește momentele astea, creând vise. S-a mai spus că Doina Postolachi este și poetă, constatăm și viziunea poetică asupra lumii. Cartea conține o sumedenie de pasaje, cărora le putem spune poezie în proză: despre cer înstelat, despre visuri, despre magie, despre oameni frumoși, puternici și capabili să dăruiască frumosul și optimismul celorlalți. Cu siguranța, atunci când o să citiți, dar am înțeles că mulți dintre elevi au citit deja cartea și vor vorbi aici (dna Postolachi mă asigură că nu spun minciuni), dar și cei care nu au citit-o, vă asigur că veți avea o relație specială cu această carte și, cumva, dacă vedeți lumea urâtă, cartea aceasta vă va ajuta să vedeți această lume puțin mai frumoasă. Vă mulțumesc.

5. V. Răileanu: Mai luasem în calcul un moment foarte important, pe care Doina Postolachi mi l-a oferit într-un mod aparte de a-l percepe, de a-l descoperi – timpul, spațiul acesta al timpului, un liant între noi și realitate. Iată elevii doamnei Veronica Postolachi au venit aici și îi invitând pe rând.

6. Veronica Postolachi: În postura mea dublă de mamă și de profesoară a Doinei, când era elevă la Liceul „Mircea Eliade”, pot spune că tot ce s-a depozitat în ficțiunea ei este o consecință a multiplelor lecturi, pe

care le-au făcut elevii mei din toate generațiile, pentru că eu am o boală frumoasă: îmi place să citesc și vreau să-i molipsească pe alții.

7. Elevii:

a) Gimnaziul „Nicolae H. Costin”:

* Alexandrina Miron (cl. 9): „*Un secret în Los Angeles* de Doina Postolachi se numără printre cele mai mici lucrări citite de mine, dar unice: m-a făcut să realizez că așa-numitele povești de adormit copiii, pline de magie și clipe fericite, sunt, de fapt, cele care ne-au dat aripi să ne aventurăm în lumea celor mari. Mai apoi, să ajungem în vârful piramidei și să căutăm magia în cele mai simple lucruri, pentru a nu ne lăsa copleșiți de probleme și pentru a trece, mereu, cu zâmbetul pe buze, peste orice obstacol, deoarece viața a pregătit multe încercări pentru fiecare dintre noi. Iar magia va exista în momentele grele atât timp, cât vom crede în ea și în visele noastre”.

* Marinela Vrabie (cl. 9): „Am rămas plăcut surprinsă în urma lecturării acestui roman. Pe lângă povestea originală, are un mesaj foarte puternic. M-a impresionat ingeniozitatea lui Karen, personajul principal. Aceasta a reușit să vadă magia în lume în cele mai dificile momente și, într-un final, a descoperit misterul pernelor magice. Un alt moment, care mi-a incitat curiozitatea, a fost povestea lui Jorge, băiatul care vindea aceste perne. Anume faptul că acesta își dedica timpul, pentru a le croi celorlalți un vis, m-a făcut să înțeleg că, uneori, merită să te sacrifici pentru a face din lume un loc mai bun. Învățătura pe care am preluat-o la final de lectură este că visurile pot deveni realitate numai când începem a crede în ele cu adevărat”.

b) LT „Mircea Eliade”:

* Evelina Babin (cl. 5-C): „M-a impresionat foarte mult această carte, deoarece am trăit fiecare aventură a personajului principal – menajera. Am apreciat că, la sfârșitul basmului, binele a învins răul; că menajera

a găsit un remediu pentru nepoata sa. Am trăit fiecare sentiment: fie de bine, fie de rău. Am apreciat că visul nepoatei sale de a se lecuși a fost pe primul loc printre alte dorințe: să devină scriitoare ori să găsească un secret în Los Angeles”.

* Daniela Gavrilaș (cl. 5-C): „Această carte este precum un remediu pentru visători. Acești oameni cred în dorințele lor și fac tot posibilul, pentru a le îndeplini. În acest roman, perna este prezentată ca un mijloc prin care oamenii își ating scopurile. Este un îndrumător al viselor ce și le aleg stăpânii. Pernelle îi ajută pe cei care cred în vise să le realizeze. În acest fel, devin mai încrezători și pregătiți pentru următoarele probleme ale vieții zbuciumate de zi cu zi”.

* Alex Scurtu (10-R): „Această carte m-a impresionat, în primul rând, prin motivul artistului. Autoarea îi vizează pe artiști ca fiind niște oameni de o importanță deosebită: își croiesc visurile proprii, trecând în somn prin prisma creatorului și făcând, din ea, aur. Prin acest motiv, aș putea face referință la romanul *Alchimistul* de Paulo Coelho. De asemenea, m-a impresionat descrierea detaliată a orașului Los Angeles. Autoarea reușește să descrie orașul artiștilor, adică îngerilor vieții, de la care provine denumirea „Los Angeles”. La finele romanului, putem observa fericirea lui Karen, care și-a atins scopul mult dorit. Este un roman motivațional, care ne îndeamnă să nu cedăm în fața dificultăților, oricât de cumplite ar fi ele”.

* Rudolph Vasiliu (10-R): „Un aspect al planului narativ, pe care l-am îndrăgit, este modul fluent, în care se împletesc destinele personajelor, astfel, croșetând o plasă de vise, susținută de dorințele cele mai pure ale oamenilor. O altă latură atrăgătoare a romanului (și nu vorbesc despre cotorul de un oranj strident, care, cu ușurință, se face cunoscut chiar și într-o colecție variată de cărți) o reprezintă valorile perpetuate de protagonista lucrării: bu-

nătatea, modestia, speranța, noțiuni care sunt mai relevante decât altădată pentru lumea contemporană, înțepenită, parcă, într-un mediu ostil și nociv. Apreciez faptul că lectura decurge repede datorită prezenței figurilor artistice, unui stil puternic individualizat, care recurge la elemente postmoderniste, și unui subiect bazat pe mister, care amplifică interesul cititorului, sporind probabilitatea de a înghiți întreaga carte, cu lăcomie, într-o singură seară de lectură. Rămas, după eveniment, cu o sete impulsivă de mai multă lectură, am decis să mai găsesc alte lucrări ale Doinei Postolachi”.

* Daniel Zaporojan (10-R): „Cartea m-a impresionat foarte mult prin lecția de viață ce ne-o oferă: doar urmându-ți visele și având aspirații, poți ajunge la succes. Am atestat, foarte des, culoarea albastră. Aceasta se asociază cu seninul și calmul sufletului, la fel cum era Karen. Culoarea respectivă sugerează și tristețea specifică personajului principal. Un motiv care se regăsește pe tot parcursul romanului este cel al visului. Visul constituie o cale de a codifica idealurile, imaginea lumii individuale și dorințele secrete, iar visul propriu-zis e activitatea duhului. Visul reprezintă aventura individuală în cazul lui Karen, calea spre tratarea bolii nepoatei sale. Subiectul romanului se zugrăvește

dintr-o combinație a realului și a fantastului. Prin aceasta, autoarea ne transmite că fiecare om are nevoie de magie în viața sa, pentru a scăpa de grijile realității”.

* Erica Hioară (10-R): „Romanul prezintă un ghid de cunoaștere, care poate modela gândurile unui adolescent, insuflându-i speranță și încredere. Acesta vorbește despre magie, miracole, despre redefinirea și reconstituirea unui destin. Foarte puțini oameni sunt artiști ai vieții, „visători”, pentru că arta de a trăi, de a visa e cea mai nobilă și cea mai rară dintre arte. Mulți oameni rămân cu viața, în mare parte, netrăită, cu posibilități estompate și ajung în pragul bătrâneții cu năzuințe neîmplinite. Nefericirea care a împânzit globul se datorează faptului că din ce în ce mai mulți oameni nu merită împlinirea dorințelor meschine și obscure. Karen întrunește toate calitățile necesare, pentru a o considera un model uman, demn de urmat și care iradiază profunde valori etice. În pofida mentalității altora, a crezut în magie și nu s-a lăsat copleșită de platitudinea „oamenilor fără vise”, îndemnându-ne să nu ne îndoim de realitatea ideilor și de existența magiei”.

* Laurențiu Slănină (10-R): „Romanul *Un secret în Los Angeles* a demonstrat rolul visului în viața de zi cu zi. Istoria menajerei este asemănătoare cu a multor oameni,

care au găsit, în viața lor, în care persistă durerea și speranțele pierdute, cu ajutorul viselor, o nouă cale de a se ridica după o lovitură grea. După lecturarea cărții, am înțeles că doar cei care luptă reușesc să învingă. Estella a avut nevoie de visele altora, deoarece, în situația în care se afla, nu avea posibilitatea de a face acest lucru de una singură. Majoritatea personajelor prezintă istorii de viață, lipsite de speranță, care, ajutate, reușesc să găsească fericirea. Pernele, obiecte magice aici, spre deosebire de alte romane cu substrat magic, nu conferă vieții dorințe imposibile, ci doar ceea ce îi va face pe oameni fericiți. Romanul mă ajută să înțeleg că fiecare om are propriul drum de parcurs și ceea ce îi face pe unii fericiți nu îi poate ajuta pe alții. Îi sfătuiesc pe toți să citească acest roman, deoarece, probabil, fiecare a trecut prin momente grele în viața sa, iar această carte arată că speranța moare ultima”.

* Monica Părlici (10-M): „Citind romanul, am sesizat o profundă oglindire a lumii cotidiene. În ziua de azi, mai mult decât orice, oamenii au nevoie de vise, pentru a continua să trăiască. Perna reprezintă mecanismul oferit oamenilor de o putere superioară, învăluită în mister, pentru a-și construi propriul destin. Panteonul în frunte cu un copil, creator al viselor, urmat de căutătorii și vânzătorii de vise, constituie formula sau algoritmul existenței societății contemporane. Romanul Doinei Postolachi, prin optimismul său, ridică cititorul pe culmile dorinței, dându-i încredere în stăpânirea sa asupra propriei vieți, deoarece „existența depinde de măsura în care crezi în ea”.

c) LT „Aristotel”:

* Ana Zarbailov: „Orice carte are timpul său și e mereu percepută diferit, în funcție de cititor și perioada vieții în care e citită. Romanul *Un secret în Los Angeles*, îmbină realul cu ficțiunea, tratează teme actuale: timpul, visele, magicul, succesul, boala și

vindecarea. Făcând referire la *Alchimistul* lui Paulo Coelho (când știi ce îți dorești, magia te va ajuta), opera oferă încredere în magie și dorința de a lupta pentru împlinirea viselor. Perna, un simbol important în roman, reprezintă obiectul prin intermediul căruia se realizează dorințele, visul devine realitate. Acest roman demonstrează că, la orice vârstă, magia există și e posibilă. Magia se află mereu printre noi (reprezentată de ființe sau obiecte), dar, pentru a o atinge, e necesar să credem în ea și în forțele proprii. Mulțumesc autoarei pentru un roman motivațional, magic, plin de secrete și îi îndemn pe iubitorii de carte să descopere secretul din Los Angeles”.

8. Vitalie Răileanu: „Pe acești copii, îi cunosc de cinci ani și văd că sunt niște critici literari pe poziție forte. Dna director Mariana Harjevschi este un cititor mai dihai decât noi. Anul acesta au fost selectate două romane și iată, deja, de parcă ar fi conferința finală, atât de bine sunt cei prezenți în temă: atât de bine au asimilat valorile și importanța acestor romane, încât mă bucură mult. Aceștia sunt cititorii noștri. Doamna director vorbește și ca un cititor fidel”.

9. Mariana Harjevschi:

„Vă salut în această Sală Nuciferă a Bibliotecii „O. Ghibu”, care mereu găzduiește evenimente frumoase și adună mulți cititori și iubitori de carte. Dragă Doina, bine ai venit la Chișinău! Mă simt și o norocoasă prin faptul că am știut să rezonoz cu tine. Venind încoace, îmi spuneai și îmi împărtășeai că ai fost, acum ceva timp, pe aici, când citeai, te pregăteai de ore și ți-au adus emoții frumoase. Când am citit această carte, tocmai aceleași emoții mi le-a trezit și mie ca fiind adolescentă. Și, probabil, acesta a fost secretul că am ales această carte. Noi, de 16 ani, încercăm să selectăm cărți bune și foarte bune, pentru a vă molipsi de lectură. Sperăm că aceștia sunt doar primele noastre roade:

cei care au venit aici și ne-au împărtășit despre cele citite, impresiile lor și lecțiile învățate din această carte. Sperăm că, la final, vor fi mai mulți cititori și vor fi atașați și de scrisul Doinei, pentru că, sunt sigură, Doina are în sertar și alte cărți pentru noi, cei care iubim și promovăm cartea. Și sunt sigură în această dezbatere între cei mai buni cititori. Îți mulțumim mult, dragă Doina, că ne-ai adus acest cadou nouă, bibliotecii, prin această carte și ai toată admirația pentru faptul că ai reușit și ai avut inspirația să scrii un roman tocmai pentru adolescenți. Vreau să-ți împărtășesc: sunt ani când aveam această dificultate în a găsi un roman care să fie tocmai pe limbajul acestei generații, care e în căutare și mereu se tot gândește să stea la calculator ori să citească. Iar acest roman, fiind pe limbajul lor, credem că vor iubi lectura și se vor atașa de lectură. Mulțumim și mesagerilor noștri, doamnelor Ludmila Șimanschi și Aliona Grati, pentru că trebuie să înțelegem romanul și din altă perspectivă, să vedem și ideile educative, și cele motivaționale. Bun venit la Bibliotecă și lecturi frumoase pe parcursul întregului an!”

10. Vitalie Răileanu: Acum e cazul să-i ofer cuvântul, fără îndoială, Doinei Postolachi.

11. Doina Postolachi: „Am fost foarte emoționată până azi. Am mers mult pe jos, până a ajunge aici. Am consumat emoțiile, am plâns de oboseală. Mulțumesc frumos celor care au organizat această întâlnire: doamnei Mariana Harjevschi, domnului Răileanu, doamnei Aliona Grati și doamnei Ludmila Șimanschi pentru prezență și participare și pentru că au vorbit foarte frumos. Cred că e de prisos să mai adaug ceva în a explica această carte, poate doar ceva despre cum am scris cartea, de ce am scris-o. Mi-am zis că, dacă tot trebuie să scriu o carte, de ce n-aș crea ceva deosebit, ca să dau atenție unei părți importante din viața mea, și anume misterele,

care m-au ajutat și m-au scos din cele mai negre zile. Am vrut să scriu despre visare și despre magia ei... Am vrut să fie și ceva real, convingător. M-am gândit la perna pe care dorm... Poate mi-a fost trimisă de Dumnezeu această revelație... M-am gândit să onorez iubirea, inspirația. Am scris cartea în câteva zile. A fost un consum uriaș... E o suferință îngrozitoare să nu te poți exprima chiar și de frică... Visul a vindecat-o și pe Karen, și pe nepoata ei... Am ales intenționat un personaj de vârstă a doua. Cred mult în faptul că nu contează când iei decizii corecte. Este foarte important să iei decizii corecte și să le onorezi atunci când îți vin. Pe urmă, poate fi târziu... Măcar te bucuri că ai făcut-o... Din înțelegerea mea, nu pretind a fi maestru sau învățător, doar m-aș bucura să împart din bucuria mea celorlalți, să-i conving să creadă fără frică și, de ce nu, să viseze... Și visarea este vitală, visarea ne colorează un pic zilele, ea le face mai frumoase. Nu-i de ajuns să-ți dorești să reușești în viață, trebuie să vrei s-o faci frumos, memorabil. Mă bucur mult, că am avut șansa... să lansez... cartea prin această campanie. Mi-am dorit enorm să fiu citită de ai mei, ... de cei din Chișinău, sper și din alte orașe. Dacă nu era campania aceasta, și cartea aceasta, nu cred că s-ar fi întâmplat vreodată. (...) Îți mulțumesc mamei pentru reușită și pentru bucuriile mele. Dacă nu era... școala sub egida mamei, n-aș fi reușit să scriu. Mulțumesc și Doamne ajută! Ne vedem în curând!”

(Discurs greu descifrabil: intensitatea vocii și poziția microfonului)

12. Vitalie Răileanu: Uitați-vă ce dialog, ce monolog, ce atenție față de carte. În fond, dragii mei, noi am confirmat că, în această oră, atât de frumoasă, o societate, de fapt, și o țară întregă merită să fie considerată emancipată, dacă este o țară care citește. Dumneavoastră sunteți o mică parte a acestei țări și lecturați o carte

bună. Deci, drum bun! Iar lecturile o să vă călăuzească. Ție, Doina, aceste flori! Aceste petale vreau ca să-ți sugereze o iubire de carte aparte și, în doi-trei ani de zile, noi te așteptăm, fără îndoială. Ziceai să fii citită și în afara Chișinăului. M-ai convins acum să deschid o paranteză rotundă. Romanul a plecat la bunul meu prieten din Soroca, scriitorul și directorul Teatrului „Veniamin Apostol”. Cartea este citită deja, este conceput un spectacol și, în toamnă, copiii vor veni cu fragmente din roman. Nu e un secret, e doar o surpriză ce i-o oferim Doinei și, în felul acesta, o catalizăm să ne scrie romane tot atât de bune și impresionante.

Mulțumesc, te cuprindem. Rămâneți mereu pe această lungime de undă a cărților bune de tot, cele foarte bune sunt tot ale Dumneavoastră!

13. După eveniment:

A. Elena Taragan, șef sector, Secția studii și cercetări, BM „B.P. Hasdeu”:

„Vineri, 22 martie 2019, la Biblioteca „Onisifor Ghibu” a avut loc o activitate din cadrul programului de lectură „Chișinăul citește” – întâlnirea cu Doina Postolachi, autoarea romanului *Un secret în Los Angeles*, roman ales, în actuala ediție a programului nostru, la secțiunea adolescenți. La deschidere, directorul Bibliotecii, criticul literar Vitalie Răileanu, a menționat că această bibliotecă s-a conturat de-a lun-

gul timpului ca având un rol distinct în promovarea cărții. „Chișinăul citește” este un imperativ al prezentului, un program cu o longevitate aparte printre celelalte programe ale Bibliotecii Municipale. Tânăra scriitoare Doina Postolachi este un prieten al bibliotecii și ne bucură reușita ei de a publica un nou roman, care, am putea spune, aparține „realismului magic”, căci îmbină, armonios, elemente de fantastic și real. În romanul ei, Doina creează o intrigă originală, strecurând apoi, în text, propriile reflecții filosofice, încurajând, într-un final, cititorul să vadă partea frumoasă a vieții. Scrierea acestei cărți a fost, pentru Doina, o modalitate de vindecare, dar și un proces plăcut, fructuos al căutării de sine și de fortificare spirituală. Căci nu poți transmite celuilalt o stare de optimism, dacă nu ești, cu adevărat, posesor al unei asemenea stări.

Primul vorbitor a fost Ludmila Șimanschi, dr. în științe filologice, care a expus publicului „aventura lecturării romanului”, „cum a trăit” Domnia Sa acest roman. L. Șimanschi a insistat puțin asupra semnificației culorii portocaliu, culoare dominantă în roman, cu valențe terapeutice, fiind o culoare caldă, probabil, cea mai caldă dintre culori, întrucât se obține din amestecul a două culori calde, roșu și galben. Vorbind despre o menajeră din „orașul în-

gerilor”, care încearcă a-și depăși condiția, visând să devină scriitoare, Doina Postolachi își propune să ne convingă că putem evada din anost, prozaic și cotidian într-o lume a miraculosului, unde nu există limite privind cât și cum putem visa. Visul este motivul repetitiv al romanului, Doina utilizând simbolul „pernei” care „ascunde” tot ceea ce, la nivelul subconștientului, ne dorim foarte mult, materializându-se în visele pe care le avem.

Totodată, Doina explorează fricile noastre tainice, oferind soluții la disperări și dăruind speranță. Tânăra scriitoare îl îndeamnă pe tânărul cititor la a-și trăi fericirea, asigurându-l că și suferința este, în cele din urmă, un lucru necesar în dobândirea stării de bine.

A preluat microfonul criticul și istoricul literar Aliona Grati, dr. hab. în filologie, care a mărturisit că va vorbi în calitate de „om al casei”, afirmând că această carte semnată de Doina Postolachi, o carte motivațională într-o anumită măsură, „a surprins-o” în perioada vieții când fiul dumneaei este adolescent și traversează experiențe formativ-existențiale, fiind cunoscut faptul că adolescenței au, uneori, manifestări radicale, negativiste. Iar Doina se face, cu adevărat utilă, căci vorbește dintr-o perspectivă personală, sinceră, deschisă, îmbrățișând ideea că suferințele sunt o componentă a vieții, dar susținând, totodată, că acestea nu trebuie „radicalizate”. Astfel, Doina Postolachi nu oferă „rețete expres” ale fericirii, ci propune o perspectivă reală, originală, temperată, privind traiul în armonie, echilibru și cu senzația de împlinire. Doina reușește să păstreze inocența viziunii asupra lumii, creând o poveste în care e vorba și despre eternul basm al cenușăresei, cititorul reușind să se convingă că acele „povești

de adormit copiii” ne-au făcut, de fapt, să devenim puternici și capabili de a înfrunta lumea.

Prezentă la eveniment, mama scriitoarei, Veronica Postolachi, profesoară de limba și literatura română la LT „Mircea Eliade”, a afirmat că tot ceea ce s-a depozitat în ficțiunea Doinei Postolachi a fost rezultatul multiplelor lecturi, pe care le-a făcut Doina alături de toți ceilalți elevi ai profesoarei.

Au urmat expunerile elevilor de liceu, a căror profesoară este V. Postolachi, asupra romanului tinerei scriitoare. Au vorbit, începând cu cei mici și terminând cu cei mari, domni și domnișoare de la LT „Mircea Eliade”, LT „Aristotel”, Gimnaziul „Nicolae H. Costin”. Tinerii au recunoscut faptul că au trăit fiecare emoție împreună cu personajul central al cărții, romanul marcându-i prin puterea spirituală, ce o transmite, prin îndemnul sincer la visare și bucurie. Cartea impresionează prin onestitate, lăsând duioase amprente în suflet.

Directorul general al Bibliotecii Municipale, Mariana Harjevschi, a făcut cunoscut publicului că alegerea cărții potrivite, pentru a fi propusă spre lectură în cadrul Programului „Chișinăul citește”, reprezintă, de fiecare dată, o misiune dificilă, deși frumoasă, întrucât, dintre cei mai buni scriitori autohtoni ai momentului, trebuie aleși cei care se prognozează că se vor bucura de cea mai mare audiență. Cartea Doinei Postolachi este și educativă, și motivațională, și originală din punctul de vedere al intrigii și al construcției, iar Biblioteca Municipală a intuit că va fi citită și căutată, satisfăcând preferințele intelectuale ale publicului.

<https://www.facebook.com/DoinaAnastasia/posts/1163479530498241>

O FRUMOASĂ ȘI IREPETABILĂ REUNIUNE DE „SUFLET PENTRU SUFLET...”

Ludmila CAPIȚA, șef serviciu, Filiala „Transilvania”

De Ziua Mondială a Scriitorului, la Filiala „Transilvania” s-a adunat multă lume bună: interpreți și compozitori talentați, poeți, scriitori, jurnaliști, pictori de pe ambele maluri ale Prutului, din Bulgaria, Austria, Canada. Ei au participat la Gala Premiilor Uniunii Internaționale a Oamenilor de Creație, ediția a II-a, o sărbătoare a Culturii neamului românesc, organizată și moderată de către poeta Renata Verejanu, președinte-fondator al Uniunii.

Activitatea a început cu prezentarea expoziției de carte „Gala Premiilor Uniunii Internaționale a Oamenilor de Creație – cărțile premianților”, unde au fost expuse peste 50 de titluri. În continuare, dna Renata Verejanu a relatat câteva taine de după culise: „Câtă lume frumoasă, câte personalități, câte valori... Acesta e patrimoniul culturii românești. La concurs au fost prezentate multe cărți, fără a dispune de fonduri, am făcut tot posibilul spre a bucura, a susține și încuraja tinerele talente. Consiliul a decis să ofere câte două premii de *Carte laureat*, pe secțiune, câte două *Carte nominalizată*, pe secțiune”.

Secțiunea „Muzica Unește Oamenii”, *Premiul Compozitorul Mileniului III*, i-a fost acordat compozitorului Eugen Doga, pentru muzica sa genială și spectacolele cu sălile arhipline.

Secțiunea „Cartea de istorie literară”, *Premiul Cartea Vieții – Eminescu* a fost conferit acad. Mihai Cimpoi, pentru *Cartea vieții lui Eminescu și spectacolul ontologic al rimei eminesciene. Premiul Opera OMNIA*, a fost înmănat dlui Romeo Tarhon, scriitor, jurnalist, editor (București), pentru activi-

tate prodigioasă în promovarea culturii neamului.

Promovarea personalităților Naționale, *Premiul Opera OMNIA* i-a revenit dnei Galina Codreanu, redactor-coordonator Business Review la Compania Teleradio Moldova, pentru promovarea personalităților naționale în mass-media audio-vizuală prin proiectul „Omul anului”. Secțiunea „Cartea de proză”, *Premiul Scriitorul Adevărului și Dreptății*, i s-a conferit dnei Renata Verejanu, pentru cartea *Geniul invizibil*.

Impresionante au fost cuvintele dnei Galina Codreanu: „Eu vă mulțumesc, îmi place să scot în lumină oameni de valoare, oameni cu verticalitate și înălțime de suflet. Trei titani ai Culturii și literaturii, trei stâlpi de referință, fiecare în domeniul său – Compozitorul Mileniului III, Eugen Doga, acad. Mihai Cimpoi, Cel mai mare eminescian, poeta dintre Milenii - Renata Verejanu”. Titlul de laureat la Secțiunea „Carte de proză”, i-a revenit scriitoarei Aura Dan (București), pentru romanul „Strămtori între lacrimi”. Cea de a doua laureată a fost dra Andreea Arsene, pentru romanul „Calvarul unui suflet damnat”. Secțiunea „Cartea pentru copii”, proză, *Premiul Centenarul Marii Uniri*, a fost acordat scriitorului Alexandru Plăcintă, pentru *Poveștile bunicii Alexandru*.

Titlul de laureată la Secțiunea „Carte pentru copii” – proză, a revenit scriitoarei Vera Crăciun, președinte al Reprezentanței Academiei în zona jud. Galați, cu *Poveștea lui Brăduleț*. Secțiunea „Cartea pentru copii” – poezie, *Premiul Opera OMNIA* – scriitorului Petre Crăciun, autor de scrieri

pentru copii, jurnalist, autor de filme documentare și realizator al mai multor emisiuni de televiziune, pentru antologia *Aripi de rouă*.

Titlul de laureată la Secțiunea „Cartea pentru copii” – poezie a fost conferit poetei Nadejda Radeva, președintele Reprezentanței pentru Bulgaria. Un gest frumos din partea scriitoarei a fost donarea a două cărți Bibliotecii „Transilvania” – *Nu sunt singură* și *Приключенията на Прасчо* (în lb. bulgară). Premianți la Secțiunea „Cartea pentru copii” – poezie, au fost: Geta Stan, președintele Reprezentanței pentru Piatra Neamț; Cristina Maria Firoiu (România); Maria Călinescu (România); Liliana Manole (Rep. Moldova) etc.

Secțiunea „Coregrafie”, *Premiul Opera OMNIA* a fost conferit dnei Serafima Prodan, profesoară la Școala primară nr. 12 „Anatol Popovici”, pentru promovarea artei coregrafice în rândul tinerei generații. Cu un mesaj emoționant a surprins publicul discipola dnei Prodan, Sofia Bolea, cu cântecul „Prietenie”, pe versurile Renatei Verejanu.

Secțiunea „Poezie”, dna Teodora Războianu Chiric-Butuc a fost nominalizată pentru cartea de versuri *Fărâme de dor*, dna Liliala Liciu, a fost onorată cu titlul de *Laureată*, pentru cartea de poezii *Reminiscente matinale*.

Secțiunea „Arta cuvântului”, *Premiul de excelență*, i s-a conferit dlui Ioan Nelu Godja, Viena, pentru promovarea culturii românești în lume. Domnia Sa este directorul postului de radio și televiziune din Viena, RadioTV Unirea, un mare patriot român, stabilit la Viena, ce oferă sprijin românilor din Austria pentru a se manifesta ca la ei acasă. Nelu Godja a prezentat revista „Unirea”, cinci numere, o oportunitate pentru români de a se exprima prin scrierile lor asupra culturii și civilizației propriului popor.

Premiul „Editorul Propriului Destin” l-a obținut Daniel Verejanu, doctorand la Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei, pentru un număr impunător de cărți editate în 2018, pe bursa de doctorand și pe propriul salariu, care e nespus de modest. Cele mai recente cărți editate au fost prezentate la expoziție: *Antologia Oameni de Creație și Centenarul Marii Uniri, Irina Stavski. Cântecul cu 1000 de cuvinte* etc.

Secțiunea „Artiști plastici”, *Premiul Centenarul Marii Uniri*, i s-a oferit dnei Ina Stana Rebigan, artist plastic din Giurgiu, România, pentru evantaiul de expoziții în țară și peste frontierele ei în 2018. *Premiul Opera OMNIA*, i-a fost acordat scriitorului Tudor Palladi, pentru trilogia *Aisbergul inimii*, cu peste 800 pagini.

Ne-au frapat destăinuirile scriitorului Tudor Palladi: „Fac nu numai critică literară, scriu și poezii de dragoste. Această carte are o vârstă, a început în 2004. Este o trilogie, ce include trei volume: *Cenușa de suspine*; *Edena cea eternă*; *Unul în patru*. Ezoteric aceasta înseamnă că, prin iubire, să ajungi la cunoașterea de sine, să-l vezi pe Dumnezeu, pentru că el apare în proiecte numai în volumul patru, dar a-l cunoaște pe Dumnezeu, aceasta înseamnă, a cunoaște iubirea. Tot ce vedem, tot ce auzim, totul este iubire. Universul a fost creat de Creator din iubire și pentru iubire. Noi avem a crește, a ajunge la acel *Unul în patru*, la sfera a patra, care deasupra ei are sfera a cincea, unde stă Tatăl Ceresc. Această carte m-a purtat prin toată Galaxia noastră. Am fost nevoit să răsfoiesc toată poezia de dragoste, care s-a scris vreodată în lume. Am folosit în acest scop ca motto-uri cele mai frumoase gânduri, versuri de dragoste din lume, pentru a oferi cititorului o imagine despre dragostea cosmică nu corporală, acea dragoste pe care o reprezintă Creatorul, și prin care dragoste Creatorul poate să ne întoarcă în casa lui cerească. Îi mulțumesc Domnului și maestrului Franc Marcelaru, care este „Dumnezeul meu pe pământ”, că m-a inspirat pentru această trilogie, pe care am încercat s-o apropiu de înțelegerea și viziunea mea, spunându-le

acestor poeme – „pălăduiri”, după numele meu – Palladi”.

Premiul Centenarul Marii Uniri a fost oferit lui Mihai Doloton, profesor, compozitor și scriitor, pentru cele patru festivaluri de poezie, pe care le-a desfășurat la Călărași în anul 2018. Are o pasiune deosebită pentru poezie și muzică, investește banii proprii pentru a organiza concursuri de poezie ale scriitorilor, care nu sunt apreciați, după părerea lui, la justa valoare. Festivalul „Poeților Uitați” este unic pentru Republica Moldova, organizat de trei ori, acesta a avut ca temă creația lui George Bacovia și a lui George Coșbuc. Următorul festival va fi dedicat poetei Leonida Lari.

Au mai beneficiat de *Premiul Centenarul Marii Uniri*: Victor Ciobanu, ziaristul Nicolae Josanu; poeții: Petru Hasnaș, Petre Rotaru; Ana Pagur, conducătoarea ansamblului etnofolcloric bulgar „Văglence”; Elena Dabija, pentru diversitatea de evenimente pe care le desfășoară la Centrul Academic Eminescu și promovarea scriitorilor contemporani.

Premiul Parteneriat de nădejde i-a fost oferit dnei Parascovia Onciu, șefa Bibliotecii „Transilvania”, care pe parcursul anilor a susținut activitatea și inițiativele dnei Renata Verejanu, începând cu multiplele activități organizate, nenumăratele proiecte, printre care: Săptămâna Poeziei cu Renata

Verejanu, Festivalul Internațional de poezie – Renata Verejanu, Întâlniri de Elită, PAS – Proiectul „Alternativa Societății”, prietenii Revistei „Micul Prinț”, lansările de carte, a biobibliografiei „Poetul metaforei în flăcări – Renata Verejanu”. Dna Onciu a accentuat, că totul a început încă în 1991, odată cu lansarea la Biblioteca „Transilvania” a Cenaclului „Grai Matern”, care a impulsionat schimbările în viața locuitorilor acestui cartier, încurajând mișcarea pentru renașterea națională.

La finalul evenimentului participanții și-au primit carnetele de membri ai Uniunii Internaționale a Oamenilor de Creație.

Evenimentul a fost o frumoasă și irepetabilă reuniune de „suflet pentru suflet”, un prilej de comunicare, de recunoștință pentru aprecierea realizărilor, exprimarea speranțelor pentru viitor, un exemplu viu pentru activitatea de creație a tinerei generații.

CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ „B.P. HASDEU – FOLCLORIST ȘI LINGVIST DE EXCEPȚIE”

Alexandru MORARU,
șef serviciu, Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu”

La 26 februarie 2019 la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu” a avut loc Conferința științifică: *B.P. Hasdeu – folclorist și lingvist de excepție*, consacrată patronului spiritual al bibliotecii.

Un mesaj de salut a prezentat doamna dr. Mariana Harjevschi, director general al BM „B.P. Hasdeu”, care a venit și cu o surpriză informațională plăcută. Împreună cu directorul Editurii „Știința”, dl Gheorghe Prini, au semnat în fața celor prezenți, un acord de continuare a colecției „Moștenire” – B.P. Hasdeu, *Scrieri*, începând cu volumul 17. Apoi, Domnia Sa, i-a oferit cuvântul domnului Gheorghe Prini, care a mulțumit Bibliotecii Municipale pentru colaborarea fructuoasă în această direcție și la acest subiect, asigurându-ne că colecția „Moștenire” la subiectul Hasdeu va fi una tot atât de calitativă și bine îngrijită, ca cele 16 volume deja apărute în anii precedenți.

Doamna dr. Mariana Harjevschi a vorbit despre importanța cercetării operei marelui Hasdeu și a adus mulțumiri tuturor savanților, care au participat și participă la

această muncă intelectuală și nobilă. Cercetătorul, scriitorul și publicistul Octavian Onea din România, un vechi și credincios prieten al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, care participă la zeci de conferințe și alte evenimente culturale și în legătură cu cei 75 de ani de la naștere împliniți recent, a fost menționat cu o Diplomă de Excelență pentru efortul științific major.

Până a trece la lucrările conferinței propriu-zise, organizatorul și moderatorul Alexandru Moraru, șef serviciu, i-a oferit cuvântul doamnei Maria Pilchin, directorul Bibliotecii Centrale, care a vorbit cu multă dragoste și în cunoștință de cauză despre opera enciclopedică a lui B.P. Hasdeu și importanța studierii ei în profunzime. În încheiere, doamna Pilchin s-a aliniat felicitărilor anterioare adresate domnului Octavian Onea, și din partea „casei” i-a dăruit omagiatului volumul *Chișinău: bulevarde, străzi, piețe, parcuri. Ghid enciclopedic*, o producție a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

În continuare au urmat comunicările științifice pregătite special pentru acest

for. „Și totuși când s-a născut B.P. Hasdeu?” – așa s-a numit prima comunicare, semnată și sonorizată de domnul Octavian Onea, care a dovedit științific, că B.P. Hasdeu s-a născut nu la 26 februarie 1838, cum este considerat până nu de mult, ci la 28 februarie 1838.

Doamna dr. Ludmila Șimanschi a prezentat comunicarea *Proza lui B.P. Hasdeu: libertate a formei și originalitatea narativă*, care a fost primită cu aplauze de către publicul din sală, setos de cunoștințe noi.

Despre *B.P. Hasdeu – folcloristul*, a vorbit cunoscutul cercetător, scriitor, director al Muzeului Național al Literaturii Române „Mihail Kogălniceanu” domnul Vasile Malanețchi, care a prezentat mai multe exem-

ple despre efortul marelui cărturar la culegerea și publicarea folclorului național.

Doctorul în istorie, domnul Valentin Constantinov, a încheiat lucrările Conferinței Științifice cu comunicarea *Neamul Hasdeu în secolul XVII*, prezentând documente de arhivă despre strămoșii lui B.P. Hasdeu și despre Neamul acestui mare cărturar.

Moderatorul Alexandru Moraru a mulțumit mult personalităților științifice, care au participat cu comunicări, dar și audienței – Centrului de Excelență pentru Industria Ușoară și, respectiv, Liceului Teoretic „Iulia Hasdeu” din Chișinău, pentru prezență și contribuția acestora la desfășurarea lucrărilor conferinței.

IMPRESII DE IARNĂ DESPRE FERICIREA DIN CLEPSIDRĂ A POETEI VICTORIA FONARI

Elena TARAGAN,
șef sector, Secția studii și cercetări

Ne pierdem printre cărți pentru a ne regăsi, descoperindu-ne de fiecare dată tot mai frumoși și mai buni. Fiecare nouă „pierdere” este o adâncire care ne apropie tot mai mult pe noi de noi înșine. „Pierdut printre cărți” este cenaclul care se desfășoară periodic la Biblioteca „Ștefan cel Mare”, al cărui coordonator este poetul Nicolae Spătaru. La ședința de miercuri, 6 februarie 2019, a acestui cenaclu, s-a pus în discuție o apariție literară recentă, apreciată de Uniunea Ziaristilor Profesioniști din România, Filiala Chișinău, drept „Cartea anului 2018”.

Este vorba de volumul de versuri *Fericirea din clepsidră* al Victoriei Fonari, poetă, critic literar, cadru didactic universitar.

Evenimentul a adunat lume bună: semități ale criticii literare și ale poeziei autohtone, ziariști, profesori de limba și literatura română.

În deschidere, Nicolae Spătaru s-a oprit puțin asupra studiului din prefața volumului, semnat de prof. dr. Lucian Strochi. „În studiul său, Strochi nu se axează pe o temă, pe o tendință, nu găsești aici un program. Aici este viața unui poet, cu gândurile, temerile sale – toate aceste trăiri sunt adunate în prezentul volum de versuri”, a menționat Nicolae Spătaru.

Apoi, acesta i-a dat cuvântul autoarei pentru a ne face un scurt recital din propriile versuri. Victoria Fonari ne-a confesat: „Am încercat să măsoz timpul un pic altfel. Fiind cadru universitar, poezia îmi oferă șansa să „ies puțin din axiomă”. A urmat recitalul în care Victoria Fonari s-a dovedit și un veritabil talent interpretativ, cu tăceri, accentuări și aprofundări, jonglând natural și firesc cu textul.

În continuare, fiecare invitat a luat cuvântul pentru a se expune asupra volumului de poezie al Victoriei Fonari.

Vitalie Răileanu, poet, critic literar, directorul Filialei „Onisifor Ghibu” a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, a spus că „Victoria respiră poezie”. Dumnealui a observat că prezentul volum este mult mai confesiv decât volumele precedente. Autoarea își permite luxul de a conversa cu cititorul și îl face pe cititor să se simtă confortabil, nu îl trimite la dicționare.

Lumea este prezentată în acest volum dintr-o perspectivă a feminității (nici nu se putea altfel). În aceste versuri, sesizăm, de fapt, două lumi: lumea celestă și lumea terestră.

Cu fior și simțire artistică, poeta Victoria Fonari ne ghidează spre a recepta poezia așa cum este ea. Victoria revigorează, împrăștează prin gând. Autoarea *dilată* timpul pe care ar fi vrut să-l concentreze, a încheiat Vitalie Răileanu.

Maria Pilchin, poet, critic literar, directorul Bibliotecii Centrale a BM „B.P. Hasdeu”, a identificat poezia Victoriei Fonari ca fiind lirică, metaforică. Dar, „mie mi-a plăcut în mod special unde se produce o de-metaforizare, unde poezia este „nudă”, a mărturisit Maria Pilchin. „Am simțit în poezia Victoriei un fel de sensibilitate urbană, tragic-ironică. Victoria Fonari creează imagini, producând senzații poetice foarte proaspete.” Totodată, Maria Pilchin a sesizat unde se produce „ruptura” între ceea ce a acumulat Victoria Fonari și ceea ce o individualizează, unde Victoria Fonari se afirmă, ca Eu, ca personalitate, ca homo valens și homo negans. Este vorba de acea ruptură care are loc în cadrul relației dintre

poetul contemporan și tot ceea ce a fost până la el. Deși, inițial, poetul însușește, asimilează ceea ce au realizat, au crezut, au susținut predecesorii săi, la un moment dat el „se revoltă” – acest lucru fiind necesar, oricât de dureros și incomod ar fi, acesta fiind „botezul sinelui” – pentru afirmarea propriei esențe culturale, unică, sine qua non, într-o lume la rândul ei formată din alte mii de unicități. Este vorba de un „paricid simbolic”. Menționăm aici relația dintre cei doi coloși ai Greciei antice, Platon și discipolul său, Aristotel, care, în momentul maturizării intelectuale neagă unele principii ale gândirii platoniciene. Deși acest lucru poate fi interpretat aparent ca o trădare, menționăm cuvintele spuse de Aristotel în acest sens: „Mi-e prieten Platon, dar mai prieten îmi e adevărul”.

Totodată, Maria Pilchin, având de asemenea în spate o carieră universitară, a apreciat poezia Victoriei, „Sfera din dreptunghi”, versurile „Poezia e o sferă/ Ce trebuie să-i permitem/ Să iasă din sicriul academic” – fiind un adevărat manifest al mediului universitar, a susținut Maria Pilchin.

A continuat ideea, să-i zicem așa, a dublei personalități a Victoriei, poetul Grigore Chiper. Faptul că Victoria Fonari vine din mediul academic o avantajează și o dezavantajează totodată ca poetă. Aces-

ta a apreciat sensibilitatea și autenticitatea poetei. Poezia îi dă voie autoarei să se prezinte așa cum este, iar cu fiecare carte editată Victoria străpunge tot mai mult neîncrederea oamenilor și chiar a ei însăși.

În poezia Victoriei Fonari se produc mici mutații de proprie paradigmă, „modelele e bine să nu le urmezi”, a continuat Grigore Chiper. Victoria se îndepărtează de modele, esențializând, integrându-se în generația cu o sensibilitate perfect ancorată la timp. Victoria cutează și să critice societatea (acolo unde aceasta este pe drept criticabilă), a încheiat Grigore Chiper.

Elena Taragan, șef sector Secția studii și cercetări a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, și-a exprimat părerea privind prezentul volum cu următoarele cuvinte: „Poezia Victoriei Fonari este o poezie pe care eu am receptat-o ca fiind plină de lumină. Am întrezărit în versurile poetei o „ambție” de a ajunge la astral, dar și o conștientizare a condamnării noastre de a rămâne înrădăcinați în pământ. O luptă între luceafăr și om, între pământesc (cu limitele sale) și dumnezeiesc (cu prețul său). Aveam unora impresia că poeta se simte capturată în condiția ei de om, că corpul îi este prea strâmt, dorul / râvna / aspirația de a atinge absolutul riscând să-i producă explozii în propriul corp, prefăcându-l în mii de fărâ-

me, în urma căruia să rămână doar o săgeată țintind cutezător spre infinit”.

În continuare, poeta Călina Trifan a ținut să spună că are o deosebită apreciere pentru Victoria Fonari pentru un studiu aprofundat pe care aceasta l-a realizat privind creația scriitorului basarabean Aureliu Busuioc. Gestul Victoriei l-a surprins pe scriitor, acesta rămânând mișcat de sincera-i apreciere, care poate valora uneori mai mult decât un premiu literar sau o confirmare academică, acest lucru dându-i scriitorului un nou elan, a susținut Călina Trifan.

Angela Ojog, profesoară de limba și literatura română la Liceul „Gheorghe Asachi”, a împărtășit cu cei prezenți faptul că a realizat, împreună cu elevii acestui liceu, o activitate-experiment de interpretare a cărții *Fericirea din clepsidră*, iar această carte le-a oferit tinerilor un spațiu vast de interpretare și multă libertate de înțelegere personală, independentă, a mesajului cărții.

Avem nevoie de astfel de produse culturale, ca să nu ne pierdem căldura sufletească în fața asaltului tehnologic care riscă să ne transforme în „oameni de gheață”, a susținut profesoara de limba și literatura română.

Ioana Savin Zubac, de asemenea de la Liceul „Gheorghe Asachi”, a sesizat în

poezia Victoriei contradicția prezentă în sufletul omului dintre a-și dori pătimăș să trăiască și a fi totodată atras spre moarte, din dorința de a elucida misterul de dincolo (acea „nostalgie a originilor” despre care vorbea probabil Eliade). Ioana Savin Zubac a susținut că poezia Victoriei Fonari creează atmosferă, apreciind reușitele sale metafore, precum aceea de a „măsura timpul” din clepsidră nu cu „nisip”, ci cu „petale de trandafir” – dragostea fiind modul cel mai elocvent de dobândire a eternității într-o clipă.

Poetul Leo Bordeianu s-a oprit puțin asupra titlului (*Fericirea din clepsidră*), menționând că „clepsidra” este simbolul trecerii timpului și a ireversibilității sale. În continuare, Leo Bordeianu a susținut că Victoria își configurează propriul univers poetic, dând dovadă de o elegantă siguranță în sine. Poetul a adus drept exemplu „Sisiful” lui Octavian Paler, ideea că, dacă tot suntem condamnați la o perpetuă și în cele din urmă vidă de sens muncă, să ne oprim pentru un moment din urcușul pietrei la deal pentru o scurtă clipă de contemplare, evadând astfel măcar puțin din blestem. Poezia Victoriei Fonari este o asemenea șansă – de reflecție, de meditație, de dialog cu eu.

Prozatorul Vlad Grecu, contrazicând puțin un antevorbitor, a spus că poezia

Victoriei nu i s-a părut o lectură facilă. Ba din contra, a continuat dumnealui, făcând o comparație originală, „e asemenea unei fete pe care am întâlnit-o într-o seară și care nu m-a lăsat să o sărut, făcându-mă să vreau să revin a doua oară”. Așadar, poezia Victoriei Fonari intrigă și se lasă greu descifrată prin talentul ei de a încifra „mister”. Victoria ne prezintă un unghi propriu de vedere asupra unor dileme eterne, asemenea elevilor de la clasa de pictură care pictează cu toții același ulcior pus ca model, dar fiecare din unghiul său. Se creează impresia că poeta vrea să se refugieze din timpul cel real într-un timp al irealității. Femeia este asemenea unei clepsidre, observă prozatorul, invocând aici și simbolul veșniciei, al șarpelui care își înghite coada. „De ce Eva l-a tentat pe Adam cu mărul rămâne un mister pe care probabil nici Dumnezeu nu-l știe”, a fost o ultimă mențiune a prozatorului.

„O carte nouă care ne dezvăluie o nouă fațetă a Victoriei. O poezie în care re-

marcăm o lejeritate a scrisului, dar nu și a gândirii. Victoria ajunge la abstract după ce trece prin „botezul” mai multor curente, punându-ne pe masă un volum de poezie care ne lipsește în cotidianul nostru anost și prozaic” – au fost cuvintele jurnalistului Andrei Viziru, de la Radio Moldova, prezent și dumnealui la eveniment.

Moderatorul evenimentului, Nicolae Spătaru, a încheiat sesiunea de referințe critice asupra volumul de poezie, apreciind profesionalismul exprimării și expunerii gândului de care dă dovadă poeta în noua carte de poezie.

Victoria Fonari a ținut să mulțumească tuturor celor prezenți, mărturisind că avea o curiozitate vie față de părerea fiecăruia, întrucât „o carte deschisă nu mai aparține autorului”, au fost cuvintele poetei.

Îi urăm Victoriei Fonari noi încercări pline de cutezanță, noi volume de versuri care să o împlinească ca ființă umană și care să fie totodată un dar pentru ceilalți, mergători cu toții orbește spre infinit.

CHESTIONARUL DIN BIBLIOTECĂ (format de Maria Pilchin)

Respondent: Adrian Jicu,
directorul Bibliotecii Județene
„Costache Sturdza”, Bacău

1. Care sunt primele amintiri dintr-o bibliotecă. Există vreun impact vizual, senzorial și spiritual al acesteia asupra Dumneavoastră?

Întrebarea Dumneavoastră îmi provoacă, în egală măsură, nedumeriri și nostalgie. Cu o vorbă a lui Eliade, sunt tulbure. Pentru că nu reușesc să-mi amintesc prea clar care să fi fost prima întâlnire cu biblioteca. Am crescut cu cărțile din casă, apoi cu cele din biblioteca de la Școala Nr. 10 din Bacău și, apoi, cu cele de la Biblioteca Județeană. Unde, la intrare, în anii '80, exista un frumos ceas cu pendul, care mi-a rămas în minte, cum va fi rămas multora dintre cititorii de atunci. Acel ceas de care se leagă primele mele amintiri de bibliotecă e acum în biroul meu. Îl privesc în timp ce scriu răspunsul la aceste întrebări, gândindu-mă la *fugit irreparabile tempus* și la cei peste 30 de ani care au trecut...

2. Care este rolul cărții într-o lume a divertismentului? Omul care deschide cartea este un om nou sau e omul vechi al zilei de ieri?

Grea întrebare, greu răspuns. Dacă altădată cartea întruchipa ea însăși ideea de divertisment, oamenii găsind în ea alinare, evadare, consolare, loisir etc., astăzi ea este asociată, tot mai frecvent, cu ideea de corvoadă. Concurată puternic de tehnologie, cartea pare condamnată. Cel puțin cea în format clasic, tipărit, împinsă spre periferie și înlocuită de tot felul de gadgeturi și device-uri. A nu se înțelege însă că îi cânt

prohodul. Ea nu va dispărea, ci, probabil, va deveni o piesă de muzeu. Ar fi însă cazul să pun capăt presupunerilor mele. Nu de alta, dar poate va crede cineva că am abilități de oracol...

Cât privește ideea de „om nou”, ea îmi provoacă frisoane, amintindu-mi de comunismul anilor '50, când tovarășii promiteau marea cu sarea. Ce s-a ales de omul nou, știm cu toții. Istoria ne-a arătat cum s-a făcut (re)educarea și pe ce culmi de glorie ne-a dus comunismul. Omul care deschide cartea nu e nici vechi, nici nou. E format într-un anume fel, e curios, e cititor cu tabieturi. Nu văd de ce ar fi nou cineva care butonează un laptop sau un telefon mobil și de ce ar fi vechi cineva care întoarce paginile unei cărți. Important e ce câștigă și unul și celălalt. Important este să știi să folosești și cartea și tehnologia încât să ai un ceva profit (intelectual, moral, estetic etc.).

3. Ce volum ați salva din Biblioteca din Alexandria, dacă am admite că ea conținea toate volumele care au fost scrise vreodată?

Dacă întrebarea anterioară era dificilă, asta e de-a dreptul imposibilă. Așa că prefer să nu răspund, fiindcă, orice aș spune, în clipa următoare aș fi tentat să schimb răspunsul și să aleg o altă carte...

4. Cum trebuie să fie un bibliotecar modern?

Modern.

5. Hasdeu, Eminescu, Oz, Soljenițan, Borges ș.a. Ce credeți despre bibliotecarii-scriitori?

Despre bibliotecarii-scriitori, numai de bine.

6. Biblioteca de azi este doar o instituție publică receptivă la necesitățile comunitare în domeniul informării sau este totuși ceva mai mult?

E mult de discutat aici. În primul rând, mă tem cu nu toate bibliotecile de astăzi sunt receptive la „necesitățile comunitare”. Multe dintre ele au un aer vetust, fiind incapabile să țină pasul cu provocările lumii contemporane. Am mai spus lucrul acesta: bibliotecile trebuie să fie mai mult decât spune etimologia termenului. Dacă cu secole în urmă le era suficient să adune cărți, astăzi ele trebuie să devină un spațiu al dialogului cultural, să se deschidă și către altceva. Nu mai poți să te mulțumești să împrumuți cărți și atât. Cine gândește așa, este condamnat.

7. Ce ne lipsește nouă în biblioteca modernă? Ne scapă ceva important

în felul în care relaționăm cu utilizatorii noștri?

Ne scapă multe. Fiindcă ceea ce credem despre noi înșine diferă adesea de ceea ce cred alții despre noi. Important este să vedem punctul de vedere al beneficiarilor noștri. Vorba cântecului: cititorii / beneficiarii să ne judece!

8. Un citat despre bibliotecă, unul care ar suna ca un manifest a ceea ce credeți despre bibliotecă – acest univers al cărții.

Asta da provocare. Am să răspund prin trimitere la *Biblioteca nopții*, superba carte a lui Alberto Manguel, despre care am aflat recent că a devenit directorul Bibliotecii din Buenos Aires.

Și, dintre sute de citate, am să aleg unul, pe care îl consider semnificativ pentru ceea ce avem de făcut: „Bad libraries build collections, good libraries build services, great libraries build communities.” (R. David Lanks).

IGOR GUZUN: „NE STĂ BINE AȘA CUM LE STĂ BINE CĂRȚILOR, ÎMPREUNĂ”

Scriitorul Igor Guzun s-a născut la 12 septembrie 1968, în s. Recea, r-nul Râșcani. După ce a absolvit Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării a Universității de Stat, a lucrat zece ani în presa de la Chișinău. În perioada 2002-2012, a fost profesor la aceeași facultate. Este autor și coautor al mai multor cărți de specialitate și manuale: *Un ziar în șapte zile* (2007), *Jurnalismul în situații de criză* (2010), *Interpretarea datelor statistice în jurnalism* (2013). A debutat literar în 1997, cu volumul *De azi într-o săptămână*. În 2014, a publicat cartea *LA BLOG*, scrisă împreună cu Sergiu Beznițchi. În 2015 a apărut *VINIL*, numită de „Revista Literară” drept „una dintre marile cărți ale generației noastre”. În 2017, a editat volumul *BINE*, care conține 69 de

texte scurte și opt cărți poștale despre oameni și obiecte. În 2018, i-au apărut cărțile *VINIL COLLECTION* și *Adio, lucruri*. În interviul de mai jos, Igor Guzun relatează despre oameni, cărți și politică.

– Domnule Igor Guzun, sunteți probabil cel mai pozitiv scriitor din R. Moldova. De unde luați inspirația pentru a descrie sentimente și întâmplări pozitive într-o societate plină de probleme?

– Tot din viață, cred. Poate că există o bucurie a lucrurilor simple. Poate că originalitatea conține, mai întâi de toate, origini. Și poate că este adevărat că toate cuvintele – bune sau rele – atrag realitățile care se vor întâmpla după ce le rostim sau le scriem. Mai cred că viețile oamenilor sunt și așa pline de dureri, drame și orori,

așa încât nu mai e nevoie să fie aduse în cărți și multiplicat. Cărțile trebuie să ne bucure. Și atunci când le scriem, și atunci când le citim. Referitor însă la aprecierea aceasta despre „cel mai pozitiv...”, n-o s-o atest și nici n-o s-o contest, ca să ne rămână timp pentru lucruri mai importante. Pentru că, mi se pare, contează mai mult nu cum ești, dar ceea ce faci și, mai ales, dacă aceasta îi ajută pe alții în vreun fel.

„Nu ai de ce să-ți strigi tristețile, durerile și bucuriile în gura mare”

– **Ce dramă mare ați trăit Dvs.?**

– E posibil ca dramele și pierderile prin care trece de-a lungul vieții un scriitor, ca om, să conteze doar în măsura în care ecoul acestora îi influențează cărțile. În caz contrar, asta e exhibiționism, spectacol. Și face parte din altă operă, din altă profesie. Mai cred că, de cele mai multe ori, nu este tare relevantă culoarea mea preferată, mai ales că ador minunea care se numește curcubeu. Nici ce carte am pe noptieră nu contează prea mult, mai ales că n-am nici una, fiindcă nu am noptieră. La fel e și cu tristețile, durerile și bucuriile – nu ai de ce să le strigi în gura mare ori să le șoptești, ca să le audă toți. Sunt încercări pe un drum, pe care mai bine le distilezi în produsul muncii tale. Fie că pui gresie frumos și traianic, fie că produci impresie în multele arte care există. Ceea ce contează, când e vorba despre o carte, este ca paginile ei să fie bune. Bune la ceva: bune de leac, bune de somn, bune de trezit, bune de mers pe un drum pentru îndeplinirea destinului care, apropo, tot într-o carte este scris.

– **Cum reușiți să depășiți momentele de cotitură în viață?**

– Multe dintre situațiile, legate de suferință ori de exaltare, pot fi traversate cu oamenii dragi alături, cu niște cărți potrivite în mână, cu niște drumuri sau cu niște popasuri.

„Cărțile nu se vând, dar putem munci împreună, ca ele să se cumpere”

– **Între prima Dvs. carte, *De azi într-o săptămână*, și cea de-a doua, *VINIL*, s-au scurs aproape două decenii. Cum se explică popasul acesta atât de lung?**

– N-o fi 18 ani cumva, un majorat? Nu am căutat explicații pentru aceasta, mi-am căutat însă de drum. Poate că am avut nevoie să cunosc și să înțeleg mai multe: oameni, țări, situații, cuvinte, sensuri. Poate că citisem până atunci multe cărți bune și astea erau descurajante pentru mine, care scrisesem doar una, subțire, cum îmi părea atunci. Poate că încă nu-mi găsisem vocea ori echilibrul necesar. Poate că mi-au trebuit acești ani ca să înțeleg că, de fapt, cărțile mele nu trebuie să fie nici despre mine, nici despre alții, ci pentru alții. Și le scriu acum așa cum pot, cu speranța că ele provoacă cititorilor, undeva în regiunea frunții și a pieptului, o scânteie. Ori, dacă se poate, mai multe – ceva asemănător cu sudura.

– **Volumele *VINIL* și *BINE* au fost foarte apreciate de cititori. Care e secretul că, într-o societate în care persistă dezinteresul față de lectură, unele cărți se vând și se citesc?**

– Dacă e așa, este meritul cărților și al cititorilor. Cărțile nu se vând, știm, dar putem munci împreună, ca ele să se cumpere. Și aici este de lucru pentru toți: scriitori, designeri, ilustratori, tipografi, bănci, librari, elevi, profesori, organizatori de evenimente, colegi și prieteni din media și alți profesioniști. Pentru toți aceștia și pentru mulți alții este loc de-ajuns pentru ca într-o zi toată lumea să aibă semne de carte pe față. Va fi o lume mai bună și mai dreaptă. Sper s-o putem vedea în viața aceasta sau în celelalte.

„Îmi place să fiu antrenor de scris”

– **Ați avut recent o lansare de carte la Viena. Cum i-ați găsit pe cititorii de acolo?**

– Mulți, implicați și toți dragi. Dragi mie, dragi nouă. Am descoperit acolo,

în inima Austriei, o asociație a diasporei, „ProMoldova”, condusă de Ludmila Sirbu, care știe să unească oamenii în jurul cărților de acasă. Și o misiune diplomatică, condusă de Ambasadorul Victor Osipov, implicată în susținerea inițiativelor pozitive. Și trei tineri muzicieni, originari din R. Moldova: Maria Bunea, Marius Malanețchi și Valentin Malanețchi, care au știut să transforme, cu prestația lor artistică, o lansare de cărți într-un eveniment cultural. Și un public vibrant, format inclusiv din austrieci și slovaci, sensibili la limba română. Plus oameni, localuri, parteneri care, datorită prietenilor comuni, ne-au ajutat să împărtășim la Viena crezul nostru, legat de literatură și de sentimentul de acasă. Am mai descoperit la Viena un coleg, Pavel Păduraru, împreună cu care am băut acolo multe cafele și am discutat într-o zi cât n-am făcut-o la Chișinău în toți acești ani, în care parcă ne cunoșteam, și ne-am împrumutat de-a lungul timpului cărți – mai întâi scrise de alții, iar apoi scrise de noi. Iar concluzia noastră literară intermediară de acolo a fost că în librării, biblioteci și inimile oamenilor este loc suficient și pentru cei care muncesc pentru a descrie în cărțile lor realitățile dramatice în căutarea adevărului, și pentru cei care insistă că, prin cărți, putem face lucruri deștepte, nu doar să ajungem deștepți. Și nouă, oamenilor, care și-au legat viețile de cuvânt, din toate generațiile, ne stă bine așa cum le stă bine cărților, împreună.

– **Deși ați lucrat mulți ani în presă și ați fost profesor la Facultatea de Jurna-**

lism și Științe ale Comunicării, la un moment dat, ați declarat că nu vă veți reîntoarce la nici una dintre aceste activități. Totuși, ce sfaturi aveți pentru jurnaliștii de astăzi?

– Nu țin minte să fi declarat ceva vreodată, poate doar să fi spus... Și poate nu anume asta, și poate nu chiar așa. Oricum, dacă cineva dintre tineri are nevoie de umărul meu, îi pot ajuta. Cu o prefață, cu o recomandare, cu o încurajare ori cu o lectură. Îmi place să fiu antrenor de scris și de aceea conduc acum un laborator la facultatea despre care vorbiți. Pentru că uneori se pare că sfaturile au scopul tocmai de a nu fi urmate, mă gândesc că sfatul principal, pe care îl pot da tinerilor, este să-și caute vocația pentru ceea ce pot face mai bine sau mai altfel decât alții, să muncească pentru a-și atinge scopul, iar fructele acestei munci cred că nu se vor lăsa prea mult așteptate. Oricum, acolo sus, se duce o evidență...

– **Cum e să fi scriitor în R. Moldova?**

– Tentant, interesant, uneori fără sens, iar alteori de-a dreptul recompensatoriu. Puterea de muncă și inspirația se iau inclusiv din emoțiile, încântarea, mulțumițiile sau surâsul, care se transmit, ca ecou, autorilor. A scrie este și o chestiune de organizare și disciplină, pentru că timpul – de la începutul zilei ori din minutele dinainte de somn – este atât de puțin, iar planurile și ideile sunt atât de multe, încât reușești doar dacă te poți concentra. Până aici și după este doar muncă.

Consemnare: Ana MARCHITAN

MANIFESTĂRI CULTURALE

CITIM ÎMPREUNĂ

*Elena TARAGAN,
șef sector, Secția studii și cercetări*

Țin să împărtășesc cu cititorul impresiile, sau, mai exact, emoțiile pe care mi le-a produs un eveniment care a avut loc vineri, 1 februarie 2019, la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Este vorba despre aderarea noastră la o inițiativă globală, care marchează ziua de 1 februarie drept Ziua Internațională a Cititului Împreună.

Moderator al evenimentului a fost Maria Pilchin, poet, critic literar, șef, Biblioteca Centrală a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, care a afirmat că această inițiativă este și o încercare de „asociativitate”, omul, de regulă, realizând actul lecturii în solitudine. Ei bine, „Citind Împreună” ne coalizăm, ne de-solitarizăm și ne solidarizăm.

La acest eveniment, Biblioteca Municipală i-a avut ca invitați pe câțiva dintre cei mai buni prozatori autohtoni care, cu această ocazie, au împărtășit cu cei prezenți preferințele lor literare, ceea ce iubescți (în materie de proză, în acest caz) definindu-te, atât ca simplu cititor, ca ființă umană, cât și ca scriitor.

La începutul seriei, dr. hab. Aliona Grați, critic literar, cercetător la Secția studii și cercetări a BM, a răspuns la întrebarea: De ce citim? Răspunsul dumneaei a fost că citim dintr-o nevoie interioară. În literatură găsești rezolvare la diverse dileme care te frământă. Omul simte nevoia estetică de frumos, toate generațiile au avut această sete, de a cunoaște, de a reflecta, de a căuta și a găsi răspunsuri la întrebări existențiale.

A deschis sesiunea de lecturi cu voce tare prozatorul Iulian Ciocan. Acesta a ales să citească un fragment dintr-un autor danez, Leif Panduro, a cărui operă reprezintă o satiră socială, Panduro dând dovadă de un soi de tenacitate cu care reușește să demonteze societatea capitalistă – consumeristă, a afirmat Iulian Ciocan.

Iacob Florea a luat în continuare cuvântul, citind un fragment din George Bălăiță, care s-a stins din viață în aprilie 2017, moartea lui fiind o pierdere dureroasă pentru literatura română.

A urmat Antonina Sârbu, care a citit un fragment dintr-un roman epistolar al lui Paul Miron, un autor român cu rădăcini basarabene, emigrat în Germania.

Grigore Chiper a ales să prezinte publicului un fragment din I.L. Caragiale, mereu actual și valabil, chiar și la un secol după trecerea sa în neființă.

O alegere originală a făcut Claudia Partole, care a hotărât să ne citească un fragment din Saramago, romanul *Eseu despre orbire*.

Nicolae Spătaru a decis să prezinte un autor suedez, Pär Lagerkvist, deținător al Premiului Nobel, ale cărui scrieri simbolice și alegorice reprezintă o critică la adresa dictaturii.

Alexandru Vakulovski a citit din prozatorul român contemporan, Daniel Bănulescu, din romanul acestuia *Te pup în fund, Conducător lubit!*

Ultimul „citor cu voce tare” a fost Alexandru Bordian, tânărul scriitor alegând să prezinte un fragment din Bukowski, care nu este neapărat scriitorul său preferat sau cel care l-a format ca prozator, dar lectura căruia este reconfortantă, a susținut Alexandru Bordian.

Ce a receptat publicul la acest eveniment? A fost un eveniment cu desăvârșire unic și irepetabil. Aceasta pentru că, acest exercițiu în care „au citit” „cei care

sunt citiți” a dat naștere unui proces de declanșare a unor energii creatoare. Publicului i s-a produs impresia că prozatorii-lectori, atunci când citeau din alți prozatori, se contopeau cu textul, își însușeau acest text astfel, încât aveai senzația că, de fapt, își citesc propriul text. Totodată, s-a produs efectul că textul „se naște” pe loc, aici și acum, fiind un izvor nesecat de idei, idei la care nu s-a gândit, probabil, nici autorul textului. Ceea ce confirmă încă o dată faptul pe care îl susțin majoritatea autorilor că, atunci când scriu, lucrurile încep să „iasă de sub control”, personajele căpătând propria independență. Procesul scrierii devine astfel un proces dătător de viață, imprevizibil. Să-l menționăm, spre exemplu, pe Matei Vișniec, care, întrebat de ce a scris unele „piese scurte”, a afirmat că aceasta a fost decizia acestora (a pieselor) de a rămâne scurte, de a nu evolua mai departe, asemenea unui copil care la un moment dat decide că nu mai vrea să crească. Acest lucru ne duce cu gândul la Pirandello, la cele șase personaje care își caută autorul, și nu invers.

Totodată, autorii prezenți la întâlnire au impresionat prin originalitate, prin diversitatea tematicilor alese, spectrul tematic variind începând cu dragostea și terminând cu războiul, de la tematica

eroismului și jertfei până la sentimentul inutilității existențiale.

Modul în care au citit, de asemenea, a variat de la un prozator la altul, unii citind cu mai multă deschidere spre public, alții mai introspect.

La sfârșitul serii, Vitalie Răileanu, Mariana Harjevschi și Lidia Kulikovski au fost rugați să se expună în privința evenimentului. Vitalie Răileanu a afirmat că evenimentul a adunat adevărați devotori de carte bună. S-a făcut o selecție bună de texte, a susținut dumnealui. Scriitorul a făcut observația că „ceea ce vrea să spună un autor și ceea ce reușește să spună nu se echivalează întotdeauna întru totul”. Un astfel de eveniment frumos ar trebui desfășurat în universități, a adăugat Vitalie Răileanu. Acesta a încheiat citându-l pe Borges care „își imagina Paradisul ca un fel de bibliotecă”, „dar o bibliotecă cu porțile larg deschise spre cititor, care se bucură de fiecare nou „mântuit”, a completat Vitalie Răileanu.

Mariana Harjevschi, directorul general al Bibliotecii Municipale, l-a citat pe Umberto Eco, care susținea că „lectura oferă autonomie intelectuală”, iar manifestarea noastră a fost un eveniment-pledoarie în favoarea lecturii, a afirmat directorul general.

Lidia Kulikovski, conf. univ., director adjunct al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, a afirmat că „Pentru mine, lectura este o profesie”. Lidia Kulikovski a mărturisit că urmărește fiecare apariție editorială, iar, de la acest eveniment, pleacă cu două referințe valoroase de lectură. Este important ca oamenii de valoare să se solidarizeze, îmbrățișând cartea și promovând-o prin puterea exemplului.

Moderatorul evenimentului, Maria Pilchin, a încheiat seara susținând că, în cadrul evenimentului nostru, am avut „16 prezențe literare” – opt prozatori autohtoni care au dat glas altor opt prozatori, de ieri, de azi, de aici și de dincolo.

MIHAI EMINESCU ȘI BASARABIA (Continuare din nr. 4 / 2018)

Prof. dr. Gică MANOLE

„Rusia vrea să ia Basarabia cu orice preț”

La 10 februarie 1878, Mihai Eminescu avea convingerea că „chestiunea retrocedării Basarabiei” [1] a ajuns pentru România, pentru poporul român, „o chestiune de existență” [2]. Poetul național era convins că „puternicul împărat Alexandru II” [3] dorește cu orice preț să ia în stăpânire această parte de pământ românesc, parte „din cea mai prețioasă parte a vetrei noastre românești” [4]. Eminescu înțelege, „această stăruință” [5], căci orice stat „pentru interesele sale morale și materiale” [6] face tot ce îi stă „în putință” [7]. Rusia este „o împărăție mare și puternică” [8], iar România „o țară mică” [9]. Dacă țarul Rusiei, Alexandru II, „este hotărât a lua Basarabia” [10], pentru România „Basarabia este pierdută” [11].

Mai important în cazul de față, aprecia Eminescu, este faptul „cum o vom pierde ori cum o vom păstra” [12]. Este o mare nenorocire că „vom pierde rămășița unei provincii pierdute” [13], dar și mai mare nenorocire ni se poate întâmpla, să pierdem „încrederea în trăinicia poporului român” [14]. Făcând o judecată istorică globală, Mihai Eminescu nota cum că niciodată în istoria sa poporul român „nu a fost la înălțimea în care se află astăzi” [15], când peste „cinci milioane de români sînt uniți într-un singur stat” [16]. Mihai Viteazul, afirma poetul național, a unit sub stăpânirea sa „trei țări” [17] cu scopul de a pregăti „un stat român mai puternic” [18]. Moartea marelui Viteaz, susținea cu dreptate poetul național, a fost suficientă ca marele său plan să „se prăbușească” [19].

Statul român de la acel timp, deși a trecut prin „multe zguduirii” [20], s-a dovedit puternic deoarece se reazemă pe „două temelii: conștiința românilor și încrederea marilor națiuni europene” [21]. Dacă România, decreta sentențios poetul național, va dobândi „de trei ori atât pământ pe cât avem” [22], dar va pierde cele două temelii, statul român va „deveni o creație trecătoare” [23]. Chiar dacă Rusia „ne poate lua ce-i place” [24], dar România își va păstra „temeliile de existență socială” [25], aceste pierderi „vor fi trecătoare” [26]. Așadar, conchidea Eminescu, a sosit timpul să întărim în conștiința românilor, cât și la „popoarele mari ale Apusului, credința în trăinicia poporului român” [27]. Dacă Rusia vrea să ia Basarabia „cu orice preț” [28], România nu trebuie să primească faptul cu „niciun preț” [29]. Dacă am accepta un „preț” „am vinde” [30] or România nu dorește să vândă nimic. După felul cum a ridicat chestiunea „guvernul rusec” [31], românii au obligația de a rămâne consecvenți „moțiunilor votate de corpurile legiuitoare” [32], după care noi, românii, „nu dăm nimic și nu primim nimic” [33]. Acel român care încalcă acest principiu nu ar fi decât „un vânzător” [34], încheia dramatic marele gazetar Mihai Eminescu.

**„...Amenințările nici n-ar folosi
nimic față cu un popor viteaz...”
(Gazeta St. Petersburg, 2/14
februarie 1878).**

În data de 14 februarie 1878, Mihai Eminescu publică un articol polemic cu gazeta rusească „Gazeta de Petersburg”. Poetul național adaugă textului său articolo-

lul din ziarul rusesc, motivându-și gestul, cu ironie la adresa publicației respective, cum că noi, românii, „suntem atât de obișiți încât nu suntem în stare a vedea lămurit poziția în care ne aflăm față de Rusia și de cererea ei pentru retrocedarea Basarabiei” [35]. N-am să sintetizez articolul rusesc în întregime, dar nu voi ocoli adevărul că ziarul respectiv era purtătorul de cuvânt al guvernului rus. Din această postură, „Gazeta de Petersburg” făcea apologia faptului că Rusia are nevoie de sudul Basarabiei pentru a-și atinge „fruntariile naturale” [36]. Și că România nu „trebuie să fie zgârcită cu câteva mile pătrate de pământ plin de lacuri și mlaștini” [37]. Pentru Rusia, nota publicația de pe Neva, este o chestiune de onoare „de a restabili granițele noastre precum erau ele înainte de 1856” [38]. De asemenea, gazeta rusească era convinsă că onoare unei națiuni de 80 de milioane de oameni, cum era cea rusească, ar fi mai presus de „amorul-propriu” [39] al unui popor „de 4-5 milioane” [40], cum era poporul român ce trăia între granițele statului român de atunci.

Rusia, sublinia publicația rusească, a cheltuit mai mult pentru războiul recent încheiat, cumpărând contra unor sume uriașe „pentru necesitățile vieții” [41]. Poziția României apreciată ca „implacabilă față de noi” [42] s-ar datora faptului că ea contează pe „sprijinul puterilor” [43]. Atitudinea României poate fi periculoasă pentru principatul român „în momentul unor stipulațiuni internaționale” [44], deoarece nu „Anglia și Austria se vor face din proprie mărinimie procurorii României” [45], ci Rusia. De altfel, specula cu dreptate oficiosul rusesc, „Austria e contra unor state noi și puternice” [46] la frontierele sale, iar Anglia „pledează atât de mult pentru rămășițele puterii sultanului” [47].

După ce inserează articolul gazetei rusești, Mihai Eminescu pune lucrurile în ordine și semnificația lor, lămurind ci-

tătorii prin „restabilirea” adevărului. Așa, accentua poetul național, dacă pentru Rusia „chestiunea Basarabiei” [48] era „o chestiune de onoare militară” [49], care, în opinia lui „e rău înțeleasă” [50], pentru România aceeași chestiune nu este numai o chestiune de onoare, „ci una de existență” [51]. Dacă România pierde teritoriul ce „domină gurile Dunării” [52], devine un stat fără importanță și semnificație europeană, „devine un stat indiferent” [53], de existența sa „nu s-ar mai interesa nimeni” [54]. Interesul străinilor față de noi, opina Mihai Eminescu, „ne-ar fi indiferent dacă am fi destul de puternici” [55], sau dacă am avea „margini naturale spre vecini care să ne înlesnească apărarea” [56]. Cu țara deschisă spre nord având un vecin „cu precovârșire puternic” [57], țaria României nu poate fi dată decât de în „interesul economic pe care Occidentul-l are pentru drumul de apă al nostru” [58], pe care românii l-au apărât de la 1300 încoace. Rusia a posedat gurile Dunării doar 44 de ani, așa că între drepturile românilor și ale ei „nu există nici un echivalent” [59].

Lui Eminescu i se pare „ciudată” și nelalocul ei teoria ziarului rusesc cum că un popor de 80 de milioane de oameni ar avea mai multă onoare decât „un popor de 4 – 5 milioane” [60]. În istoria lumii, postulă cu maximă dreptate poetul național, statele ca „personalități politice” [61] „sunt egale de jure” [62]. Deosebirea între ele, adică între state, izvorăște dintr-o „stare nejuridică” [63], adică din forța unui stat și amenințarea cu războiul asupra altuia, care este o stare „anormală” [64]. Dacă între state ar domni „puterea fizică” [65], forța, în niciun caz atunci nu mai este vorba de onoare, „ci pur și simplu de care pe care va bate” [66]. Dacă Rusia vrea să ia cu silă de la România Basarabia care „i se refuză de bunăvoie” [67], românii vor rezista, „ne va bate și va lua ceea ce e al nostru” [68]. Într-un asemenea caz nu i se impu-

ta României că „am fost atât de decăzuți” [69] încât am dat de bunăvoie, „înjosiți ce suntem” [70] în mâinile Rusiei, „pentru bani sau altele” [71].

Mai departe Mihai Eminescu găsește că plângerea ziarului rusec cum că Rusia ar fi plătit „10-20 milioane mai mult decât se cădea pentru trebuințele ei” [72] este cu totul „nelalocul ei” [73]. Nimeni nu are vreo vină morală pentru acest fapt căci avem de-a face cu „o lege economică” [74]. Oriunde în lume, dacă crește cererea „unor obiecte, se urcă prețul lor” [75]. I se pare grozav de deplasat că ziarul rusec „face nouă o vină” [76], pentru nevoile „armatei rusești” [77]. Dacă armata rusă, specula poetul național, își procura din Rusia ceea ce avea nevoie „le plăteau și mai scump” [78].

În legătură cu afirmațiile „Gazetei” din Petersburg cum că Rusiei i-ar trebui Basarabia sudică ca să aibă granițe naturale, Eminescu le combate extrem de argumentat. Granițe naturale nu-i trebuie unui stat puternic cum e Rusia, ci unuia „slab”, cum e România. Ea are nevoie „de ajutorul configurațiunii teritoriale pentru a se apăra” [79]. De ce i-ar trebui granițe naturale „puternicei Rusii” [80] contra, nu-i așa, „periculoasei și amenințătoarei României?” [81], se întreba cu ironie zdrobitoare Eminescu. În fața stepei „de peste Nistru” [82] granițele naturale „sunt Carpații și Dunărea, adică România întreagă” [83]. Dacă Rusia vrea să dobândească granițe naturale „atunci ar trebui să anexeze toată România” [84]. Teoria granițelor naturale nu este „un drept” [85], iar sub pretextul lor, scria poetul național, „s-ar putea cuceri universul întreg” [86].

După opinia sa, a lui Eminescu, „nici onoarea de stat și cea militară a Rusiei” [87] nu țin de argumente, de dovezi de a lua „de la un popor un pământ care cincisute de ani este al lui și pe care de bunăvoie nu voiește să-l dea” [88]. De asemenea,

Rusia nu are nevoie de „granițe naturale” [89] față de România, care nu o amenință cu niciun chip, neavând niciun temei sau „motiv plauzibil a face o asemenea cerere” [90], România însă, conchidea Mihai Eminescu, are toate motivele, „foarte grave motive de a refuza” [91]. Singura mângâiere, pe care eu o găsesc în articolul din gazeta rusească, fapt pe care Mihai Eminescu nu l-a subliniat, constă în faptul că la sfârșitul articolului ziaristul rus a scris negru pe alb: „Suntem departe de a amenința pe români, și amenințările nici n-ar folosi nimic față cu un popor viteaz care a dovedit lumii întregi îndreptățirea neatârării sale” [92].

„Basarabia a fost a noastră din veacul al patrusprezecelea..”

A doua zi după articolul pe care l-am analizat mai sus, pe 15 februarie 1878, Eminescu publică în „Timpul” un altul dedicat aceleiași probleme a Basarabiei, pe care România era forțată de Rusia să o cedeze ei. Dintru început, poetul național constată că de câte ori el, Eminescu, ca și creatorul gazetei conservatoare „Timpul” a întrebat parlamentul sau guvernul „asupra adevăratelor condiții de pace ale Rusiei” [93], sau de câte ori presa a ridicat „chestiunea Basarabiei” [94], tot de atâtea ori „guvernul răspundea că nu știe nimic” [95]. Ba, mai mult, se adresa cu năduf cititorilor Mihai Eminescu, „Românul” răspundea la întrebări că toate câte se spun despre Basarabia sunt „calomnii de ale conservatorilor” [96], ca să fie discreditat guvernul țării (liberal, firește), invenții ca „să amăgească opinia publică” [97], „cai verzi pe pereți” [98], scorniri care urmăresc să semene îndoiala în „loialitatea înaltului nostru aliat” [99].

Toate acestea s-au risipit ca fumul în fața tristului adevăr. Generalul Ignatiev sosește la București „pentru a ne spune nouă tuturor că Dumnezeu a făcut lumea la 1812 și că pentru Rusia numai aceea e

drept, ce s-a făcut de atunci încoace” [100]. Așadar, generalul rus afirma, observă cu durere și amărăciune poetul național „fiindcă au anexat Basarabia la 1812” [101], Rusia la 1878 „trebuie să reanexeze... părțica ce-am recăpătat-o cu mare greu la 1856” [102]. Desigur, continuă Eminescu, lumea „nu-i făcută la 1812” [103], iar Basarabia e a poporului român „din veacul al patrusprezecelea” [104], și poartă ca nume numele celei mai vechi „dinastii românești, a dinastiei Basarabilor” [105]. Basarabii prin Mircea cel Bătrân „luase partea de loc de la tătarii într-o vreme în care nu era vorba de împărăția rusească...” [106]. Așa stând lucrurile, Eminescu revine cu critica la guvern acuzându-l că nu știa nimic „despre intenția Rusiei” [107] pe care „celelalte puteri” [108] o cunoșteau „înaintea trecerii Dunării” [109]. Mai mult, guvernul se arătase atât de „neștiutor” [110] cu privire la intențiile Rusiei „încât am intrat în război și pentru ruși” [111]. Mai departe, Eminescu pune la colț guvernul, făcând trimitere la conținutul unei note diplomatice din vara lui 1877 „pe care contele Șuvalof a comunicat-o lui Lord Derby deja la 8 iulie 1877” [112]. Eminescu informează opinia publică cum că „nota Șuvalof” a asigurat Anglia „că interesele engleze nu vor fi atinse nici în Egipt, la Canalul de Suez, nici la Golful Persan, nici la Dardanele” [113], deoarece Rusia pune un preț mare „pe neutralitatea Angliei” [114]. Rusia informa Anglia asupra condițiilor de pace pe care le-ar impune Turciei „înainte de a trece [...] Balcanii” [115]. Dintre aceste condiții se găseau „reforma Bulgariei, rotunjirea frontierelor Serbiei, noua poziție a Bosniei și Herțegovinei...” [116]. Despre România, „care și-a proclamat neatârarea” [117] Rusia și împăratul ei considerau că este o chestiune ce va trebui „reglată prin înțelegere comună” [118].

Dacă Turcia primește aceste condiții de pace înainte ca armatele rusești să

treacă Balcanii, Rusia ar fi gata să accepte pacea în schimbul a „câteva foloase ca compensație pentru cheltuielile de război” [119]. Între aceste „foloase” Rusia avea în vedere „retrocesiunea Basarabiei cedată la a. 1856 până la malul de nord al Dunării... și cedarea Batumului împreună cu teritoriul învecinat” [120]. Într-o asemenea situație, continua Eminescu, nota Șuvalof prevedea pentru România o despăgubire prin „înțelegere comună” [121] sau prin acceptarea independenței și „cesiunea unei părți din Dobrogea” [122]. Dacă Austro-Ungaria ar solicita „o compensație” [123] pentru mărirea teritorială a Rusiei, aceasta nu ar avea nimic împotriva ca aceste compensații să le aibă în Bosnia și Herțegovina.

Dacă Turcia nu acceptă condițiile de pace avansate „înainte de a trece oștirile rusești Balcanii” [124], după „condițiile vor deveni mai grele” [125]. Spre final, Eminescu constată că atât Anglia, cât și Austria au știut „condițiile adevărate de pace încă de la 1877” [126]. Cum este posibil, se întreba Eminescu, ca niciuna dintre puteri „să nu fi spus nimic ministerului nostru de externe” [127]? Poetul național se aștepta ca „guvernul liberal” [128], chiar dacă e compus „din oameni înstrăinați, să spună sincer pericolele în care plutește țara” [129], pentru ca apoi să se ducă „în întunericul din care a ieșit” [130]. Iar în locul lor să vină să „lucreze oameni a căror nume de la 1870 încoace e legat cu înseși destinele țării” [131]; și care nu doresc decât o singură glorie: „să moară pentru o țară al căruia trecut să predominescă în aceste momente, în care istoria întreagă a României e primejduită” [132]. Să creadă cititorul, postula Eminescu, că cel din urmă răzeș „din vremea lui Ștefan-Vodă” [133] sau „a mărișilor Basarabi” [134], aveau „mai mult simț istoric” [135] și mai multă iubire de țară „decât veniturile care decid astăzi asupra țării românești” [136].

„Țara noastră a fost călcată de vreo 4-5 ori în acest secol de către Rusia”

Pe 19 februarie 1878, Mihai Eminescu răspunde în „Timpul” unui articol publicat în „Nordul”, jurnal pe care poetul național îl apreciază a fi ca oficios al guvernului rus. Eminescu constată că „Nordul” reprezintă în Europa „ideile și tendințele politicii rusești” [137], opinia lui, a ziarului, fiind apreciată ca „importantă” [138]. Eminescu constată că până la acea dată de 19 februarie ziarul respectiv a păstrat asupra chestiunii Basarabiei „cea mai adâncă tăcere” [139], și doar după ce diplomația oficială rusească a pus problema „la ordinea zilei” [140], și-a spus părerea despre chestiunea Basarabiei și gazeta. Poetul național e adânc convins că opiniile gazetei „Nordul” reproduc fidel „ideile, ... chiar limbajul guvernului rusesc” [141]. Eminescu are convingerea că ziarul rusesc, după modul cum face „istoricul chestiunii” [142] urmărește să poleiască „hapul pe care vrea să-l facă a-l înghiți România” [143]. Argumentele folosite de oficiosul rusesc i se par lui Eminescu a fi solide doar pentru cei care „nu cunosc chestiunea” [144], aparent „binevoitoare României” [145].

Înainte de toate, subliniază Eminescu pentru cititorii săi, gazeta rusească nota cum că, la 1812, Basarabia a fost cucerită de ruși de la „populațiile sălbatice locuind sub corturi, asemănate cu cerchezii” [146]. La 1856, mai susținea jurnalul rusesc, Basarabia n-a fost „restituită legitimilor săi proprietari” [147], ci unui stat străin de ea, România! „Atâtea cuvinte, atâtea erori istorice” [148], notează Mihai Eminescu. La 1812 Basarabia făcea parte inseparabilă din Moldova, de care fusese „alipită de mai bine de patru sute de ani (subl. M. E.)” [149]. Până la 1812 Basarabia „a urmat” [150] soarta acestei țări „cărui i-a constituit aproape jumătatea” [151]. A fost independentă sub numele de Moldova și „sub dinastia Bogdanilor” [142] a purtat

cu eroism și vitejie „acea luptă eroică și disproporționată contra islamismului” [153], a cărui cunună de glorie „au fost victoriile lui Ștefan cel Mare” [154]. Această luptă, pe care a dus-o Moldova cu Basarabia împreună „cu mult înainte de apariția politică a Rusiei pe scena lumii” [155], a oprit la Dunăre, „parte prin arme, parte prin înțelepte tratate, progresele înspăimântătoare ale Semilunii” [156]. De asemenea, Basarabia împreună cu Moldova intră „în relații cu Înalta Poartă în acele relații rău definite pe care diplomația modernă” [157] le-a numit „de suzeranitate și vasalitate” [158]. În realitate, între Moldova și Imperiul Otoman a existat „un fel de independență a celui slab protejat de cel tare” [159], în schimbul unor îndatoriri precise.

Așadar, la 1812, sublinia Mihai Eminescu, Basarabia împreună cu Moldova formau un singur stat „cu legile și prințul său” [160]. La 1812, Basarabia, în actele oficiale de cesiune, a „fost dobândită de către Rusia de la Poarta Otomană” [161]; în realitate, lumina cititorii poetul național, Basarabia „a fost răpită de la legitimitul și adevăratul său proprietar, care era Moldova, cu Basarabia împreună” [162]. Turcia nu avea niciun drept „s-o cedeze la acel ce nu avea drept s-o ia” [163]. La 1812 Basarabia cu niciun chip n-a fost „cucerită căci Rusia, atunci chemată îndărăt de invazia napoleoniană, se retrăgea în grabă și încă și mai puțin cucerită de la populația musulmană-tătărăscă locuind în corturi” [164]. Se prea poate ca la 1812, articula Eminescu o ipoteză ca „în sudul Basarabiei, precum în Crimeea și sudul Rusiei” [165] să se fi aflat la acea vreme „câteva pâlcuri de bandiți nesupuși, tătari musulmani” [166]. Dar, nota Eminescu, se poate oare „serios susține” [167] că rușii au cucerit Basarabia, dar ar fi fost vorba de cucerire, de la niște bandiți de stepă, oameni fără căpătâi? „Populația tătărăscă locuind sub corturi” [168] este o invenție, o des-

coperire „a corespondentului Nordului, pentru care ar trebui să solicite un brevet de invențiune” [169]. Și chiar dacă, conchidea Mihai Eminescu, existau „în mlaștinile Deltei Dunării câteva triburi vagabonde de tătari” [170] majoritatea absolută a populației Basarabiei „era compusă din români agricultori” [171]. Românii aveau limba lor, religia lor, portul lor, tradițiile lor, trecutul lor de luptă și de muncă aspră, Dumnezeu lor. Chiar astăzi, la 1878, accentua poetul național, în Basarabia de sub stăpânirea rusă, românii formează „o populație compactă de aproape 70.000 locuitori” [172]. Tocmai în baza acestor realități istorice, postula Eminescu, la 1856, „mica parte din Basarabia” [173] a fost restituită „legitimului său proprietar” [174]. Mai departe, Eminescu își lămură cititorii că „Nordul” susținea că la 1856 Basarabia a fost dată „micului principat al Moldovei” [175], iar astăzi, adică la 1878, este vorba de a o lăsa „în mâinile unui puternic stat de al doilea ordin, ca România” [176]. Speculațiile „Nordului” privind temerile Rusiei față de puternica Românie, care ar deveni și mai puternică dar ar rămâne cu sudul Basarabiei, Eminescu le tratează cu sarcasm: „Va să zică motivul principal al Rusiei (de a reanexa sudul Basarabiei - n. n., G. M.) ar fi temerea ce i-ar insufla puternica Românie, al cărui teritoriu n-are nici un sfert din întinderea celei mai mici gubernii rusești” [177] și care are „4 milioane de locuitori” [178] față de „80 de milioane” [179] cât număra la acea vreme Imperiul Rus. Rusia și-a luat măsuri de siguranță constituind „în Orient pe flancul acestei teribile Români” [180] două state slave, Serbia și Bulgaria, „tot atât de importante fiecare dintre ele ca însăși România” [181]. Raționamentul „Nordului”, în opinia lui Mihai Eminescu, nu merită alt nume decât acela de „panglicărie dialectică” [182]. Și-apoi, își informa poetul național cititorii, „Nordul” susținea că dacă România „a

violat Tratatul de la Paris” [183] de ce l-ar respecta Rusia?

La acuzațiile de „ingraturdine” ale României față de Rusia aduse de ziarul din Petersburg, Eminescu dă un răspuns nimicitor oficiosului rus. Desigur, în ton cu mintea lui mare și dreaptă către toți și toate, Mihai Eminescu nu putea să nu recunoască până la un punct binefacerea pe care Rusia le-a adus românilor. Astfel, nota poetul național, „acum vreo 50 de ani” [184] Rusia a contribuit decisiv la recăpătarea „privilegiilor noastre călcate în picioare de Poartă” [185]. Acest bine, nota Eminescu, România nu l-a uitat și nu-l uită. Numai că această „binefacere” a Rusiei a fost „răsplătită” „prin pierderea Basarabiei” [186], care este a treia parte din teritoriul României, iar mica parte de Basarabie „restituită la 1856” [187] a devenit obiectul poftei „cabinetului din St. Petersburg” [188]. De la acel bine din urmă cu 50 de ani făcut de Rusia, „de câte ori de atunci n-am plătit aceste servicii?” [189]. În acest secol țara noastră a fost invadată, ocupată de către Rusia „de vreo patru-cinci ori” [190], cu toate nenorocirile pe care poate să le aducă ocupația străină: „comerțul și agricultura au trebuit să sufere niște catastrofe aproape periodice” [191], pierzând „tot fructul muncii noastre” [193]. România a fost și este baza de „operațiuni a Rusiei contre imperiului turcesc” [193]. Ea a fost pentru Rusia grânarul de bază, cazarma ideală și punct strategic de prim rang. De atâtea ori România a dat Rusiei „bogăția noastră, fructul muncii noastre” [194], iar la 1877 „i-am dat și sângele nostru” [195]. Dacă s-ar face o socoteală dreaptă și s-ar trage linia, se întreba poetul național deloc gratuit, „nu știm care ar rămâne dator, marea Rusie, sau mica Românie?” [196]. Schimbul pe care îl propune Rusia României, Dobrogea în locul sudului Basarabiei, i se pare lui Mihai Eminescu primejdios: „Misiunea României”, specula Eminescu,

este pe malul stâng al Dunării, n-are ce căuta pe malul drept. Rusia trebuie să lase României ceea ce are, dacă crede în „stric-ta dreptate” [197]. De la ea, de la Rusia, specula iarăși Eminescu, „am putea cere numai Delta Dunării, care a fost a noastră” [198] și despăgubiri de război. Dacă România nu va putea obține de la Rusia ceea ce tocmai a notat poetul național, sau dacă nu va obține ceea ce era în drept să primească, conchidea geniul tutelar al poporului român, „aceasta se va adăuga la partea activului nostru de recunoștin-ță” [199] către marele imperiu din Nord. Într-o atare situație, puneă punct Mihai Eminescu, România ar avea „mândria de a fi îndatorat gratis o mare, bogată și puternică împărăție” [200].

„Noi avem credința că nu vom pierde Basarabia”

Pe 21 februarie 1878, în același „Tim-pul”, Mihai Eminescu este nevoit să reia polemica cu „Românul”, gazeta liberală condusă de C. A. Rosetti, al cărui ton, considera poetul național, „s-a înăsprit peste măsură” [201] la adresa conservatorilor, acuzați că n-ar urmări decât scopul de a compromite „și de a răsturna ministerul în momente atât de grele” [202]. De aseme-nea, Eminescu informa cititorii săi de faptul că guvernul liberal îi acuza pe conservatori că ar intenționa ca, cu „ajutorul Rusiei, am voi să înlăturăm Constituția” [203]..., să cedeze ei, conservatorii, Basarabia Rusiei „primind în schimb... o altă constituție” [204]. În continuare, Eminescu analiza-ză zvonul lansat de gazetele liberale pre-cum că dacă Rusia va insista „în cererea lor pentru Basarabia” [205] „M. S. Domnul va abdica” [206], iar rușii vor impune un can-didat al lor pe tronul României, „pe prințul Grigore M. Sturdza” [207]. Eminescu răs-punde acuzațiilor „Românului”, lămurea el opinia publică, nu ca să-i lămurească pe confracții de la gazeta liberală, deoarece cine-i crede pe conservatori „răi naționa-

liști și răi patrioți nu merită să discutăm cu dânsul” [208]. I se pare o mare ticăloșie din partea partidului liberal „să creadă că partidul conservator, a cărui existență este legată de existența țării” [209], a cărui exis-tență e totuna cu istoria națională „ar fi în stare să dea astăzi mâna rușii” [210] ar fi bine să ceară ca respectivii conservatori să fie „exterminați” [211] ca trădători de țară! Desigur, adevărul era cu totul altul decât mistificarea efectuată de liberali, opina Mihai Eminescu. Conservatorii, iar prin aceștia înțelegea toată clasa istorică bo-ierească, au avut de-a lungul timpului ex-periențe istorice nefaste cu Rusia. Oferă în continuare „experiențele făcute cu Cante-mir Vodă, după fanarioți” [212], „vânzarea Bucovinei care s-a făcut printr-un general rus” [213] și răpirea Basarabiei la 1812 „fă-cută asemenea prin cumpărarea lui Mo-ruzii” [214], tot de un general rus, adaug eu. De asemenea, cine crede că conservatorii s-ar alia cu Rusia după ce „vedem limpede toate înrâuririle rele și toate dezastrele ur-mate din alianțele cu Rusia” [215], ei bine, acela ar trebui să strige în gura mare des-pre partidul conservator că e un partid de trădători de țară! Asemenea acuzații făcu-te unor oameni care-și slujesc și iubesc cu loialitate și credință țara, de niște acuzatori nedemni, ei înșiși departe de a-și iubi țara, „nu merită nici un răspuns” [216]. Le aduce aminte, totuși, Mihai Eminescu, liberalilor și gazetelor lor colportoare de minciuni și calomnii „două lucruri” [217]: „Când s-au anexat Bucovina nu s-a găsit un singur bo-ier accesibil mituirii, când s-a răpit Basara-bia asemenea nu s-a găsit nici unul care să fi consimțit cu rușii. Protestul Divanului de la 1812 e față” [218].

Istoria românilor, sublinia poetul na-țional, e plină de „sângele și de lacrimile” clasei boierești, conservatoare, istorie scri-să în vremuri lungi și vechi „când neamul lui C. A. Rosetti petrecea sub cerul fericit al Greciei, iar al dlui Voinov prin Bulgaria”

[219]. Mai departe, Mihai Eminescu face trimitere la celebra în epocă „Petiție de la Iași”, care l-a avut între inițiatori și pe prințul Grigore M. Sturdza, punând lucrurile pe făgașul normal subliniind că a fost „făcută în vreme de pace” [220] adresată domnului țării „ca o formulare de dorințe a căror realizare se căuta tot pe cale prevăzută de Constituția țării” [221]. De la „Petiție...” încoace, opiniile conservatorilor, recunoștea poetul național, s-au păstrat, articulându-se „în același spirit” [222]. Dacă memoriul s-ar repeta, faptul s-ar petrece pe vreme de pace, iar „schimbarea” dorită s-ar putea face doar pe „calea legiuită” [223].

Conservatorii nu sunt adepții loviturilor de stat în principiu, deoarece ele „împuținează conștiința de drept a poporului” [224]. Conștiința juridică a românilor e precară, parțială și încurcată „prin introducerea a sute de legi traduse din franțuzește” [225]. Ea nu poate fi nimicită prin „răsturnarea de legi fundamentale pe care M. Sa Domnul a jurat” [226]. Dacă situația istorică o cere Domnul țării „trebuie dezlegat de jurământul său prin aceleași puteri care l-au legat cu jurământ” [227], adică prin națiunea română. Constituția României de la acea vreme a dat întâietate nejustificată „avocaților fără pricini și claselor nepozitive asupra claselor istorice și pozitive” [228]. Într-o țară care are un popor de țărani, mari și mici, postula Eminescu „clasele țărănești, fie sub forma de proprietar mare, fie sub formă de răzeș, moșnean, împrorietărit, să aibă de zis cuvântul cel dintâi și cel de pe urmă” [229].

Eminescu crede, are convingerea adâncă că învățătorii satelor și preoții ar trebui să aibă „o poziție materială mai bună” [230], deoarece ei contribuie decisiv la „emanciparea prin cultură a claselor agricole...” [231] ceea ce nu era cazul la acea vreme. Este necesară, continua axiomatic poetul național, statornicie, stabilitate în „toate ramurile administrației și

justiției” [232], independența funcționarilor onești, cinstiți „de capriciile ministrului” [233]. Toate acestea sunt posibile, în viziunea lui Mihai Eminescu, doar prin schimbarea „mecanismului actual, născut sub dictatea Constituției” [234]. De la aceste deziderate, pe care partidul conservator le dorește făcute „pe calea prescrisă de lege” [235], și până la o cârdășie cu Rusia care să-l ajute să dea o lovitură de stat dându-i „drept recompensă Basarabia” [236] este o uriașă, infinită diferență.

Rusia e o țară prea mare, puternică ca România să o poată birui, consemna geniul poporului român, dar nu e „destul de puternică pentru a ne face să-i dăm de bună voie o palmă de loc din pământul patriei...” [237]. Cu atât mai mult ar fi o blasfemie ca tocmai conservatorii să-i ceară ajutorul Imperiului Rus „pentru schimbarea legilor interne ale țării” [238]. Cererea Rusiei adresată României ca să-i cedeze Basarabia, l-a jignit profund pe Carol I, opina Eminescu, mai ales că „s-a purtat atât de cavalereste cu Rusia” [239]. El, Carol, spera să fie tratat de țarul Alexandru II ca un egal, deoarece vine dintr-o familie „care și-a amestecat sângele cu acela a lui Carolu Magnu” [240], și care e mai veche decât familia Romanov. Carol nu trebuie să abdice, caz în care țara ar fi supusă de „partidul extrem” [241] unor „experimente primejdioase” deoarece acești oameni (liberalii - n.n., G. M.) „nu știu nimic și nu au nimic, care nu cunosc istoria țărilor, nu au avere de pierdut, nici un nume istoric de păstrat și care nu riscă decât cel mult ridicola lor personalitate” [242]. Zvonul că Rusia l-ar dori pe tronul României pe Grigore Sturdza, Mihai Eminescu îl apreciază „o pură calomnie” [243], răspândită de dușmanii națiunii române. Grigore Sturdza, ca membru al partidului conservator, „e dinastic” [244] și ar fi de neimaginat că prințul „ar primi să fie recomandat de ruși pentru înjunghierea propriei sale patrii”

[245]. E convins, spre final, că România nu va pierde Basarabia, căci cererea Rusiei „e strigătoare la cer” [246]. Rusia minte cu nerușinare când susține că Basarabia a fost ruptă din trupul său la 1856, ea, Basarabia, e „pământul nostru de pe la începutul veacului al patrusprezecelea” [247]. Rusia nu a stăpânit Basarabia nici 50 de ani, iar noi, românii, putem dovedi „cu documente în mână” [248] că n-a fost cucerită cu sabia de ruși. Englezii i-au convins pe turci să le cedeze Basarabia „prin mituirea comisarilor turci” [249]. Turcii au vândut „pe ruble un pământ ce nu era al lor” [250], așadar, nu e motiv „ca românii să-și vândă pe ruble pământul patriei lor străvechi” [251]. La sfârșitul articolului Mihai Eminescu e adânc convins că România va ieși din război „cu o serie de experiențe dureroase” [252], care

îi va servi „de învățătură M. Sale”, cu mari pierderi materiale, „ruinați poate” [253], „dar nu vom pierde Basarabia, și desigur nu cu bunăvoia noastră” [254].

* * *

- [1]-[4] EMINESCU, Mihai. Opere Politice. Ediție integrală, alcătuită și îngrijită de Cassian Maria SPIRIDON. Iași: Editura Timpul, 2008, p. 74.
- [5]-[46] Ibidem, p. 77.
- [47] Ibidem, p. 77-78.
- [48] Ibidem, p. 78.
- [49]-[92] Ibidem
- [93]-[131] Ibidem, p. 79.
- [132]-[174] Ibidem, p. 80.
- [175]-[204] Ibidem, p. 81.
- [205]-[241] Ibidem, p. 82.
- [242]-[254] Ibidem, p. 83.

BIBLIOTECA PUBLICĂ LA INTERSECȚIA ÎNTRE FRUMOS ȘI UTIL

*Eugenia RĂILEAN,
director CDI „M. Sadoveanu”, Soroca*

Deși în ultima vreme se pune cu preponderență accentul pe informație, bibliotecă rămâne totuși o instituție de cultură, și nu trebuie de pierdut din vedere că omul cultivat se diferențiază de cel informat.

S-au schimbat vremurile. S-au modernizat oamenii. Necesitățile spirituale ale acestora au devenit complexe și sofisticate ca și realitățile ce le trăiesc. Rolurile bibliotecilor în pregătirea lor pentru schimbări de asemenea s-au modificat: să semnalizeze soluționarea problemelor comunității servite. Agenda CDI „M. Sadoveanu” este pestriță de programe / proiecte de formare și dezvoltare a omului: instruire pentru schimbarea echipei, a beneficiarilor, a colegilor de breaslă din bibliotecile comunale, a angajaților din alte ramuri; de programe cu tentă educativă, comunitară, distractivă, informativă. Oamenii bibliotecii au implementat, au aplicat, au schimbat, au încurajat, au inventat.

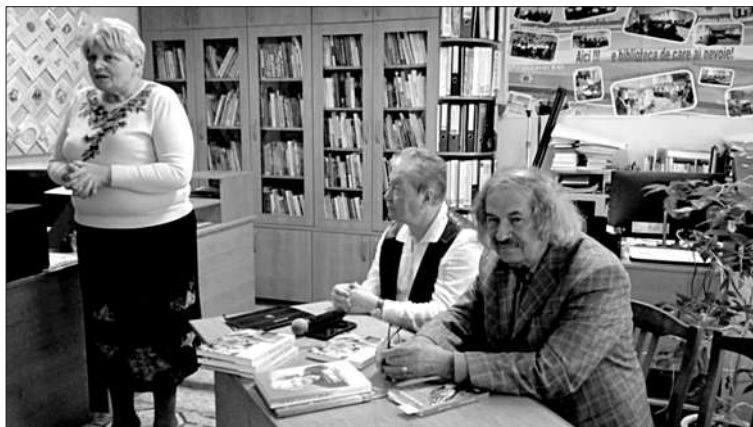
Impactul a fost pe măsură, desigur: începând de la atitudinea APL, a comunității sorocene și continuând cu reprezentanții primăriilor, colaboratorilor bibliotecilor comunale, ale instituțiilor din teren. Biblioteca și-a făcut prieteni noi, grupuri de susținere, parteneri cu care realizează performanțe. Interesul pentru serviciile bibliotecii a devenit altul. Unii vin să lectureze, alții să navigheze în internet, să se joace, să participe la manifestări, să se înscrie în cluburi.

Și-n toată învâlmășeala aceasta inovativă... am uitat de frumos. De moravuri,

gânduri, atitudini, oameni, cugetări, cultură, carte. Personal nu mi-am dat seama, dar schițând programul întâlnirilor pentru 2019 cu reprezentanții societății veteranilor și examinând pachetul de proiecte pentru vârsta a treia m-a mirat exclamația unei doamne: Nimic frumos. – Adică, cum nimic frumos? Tendințele bibliotecii de a schimba în bine starea de lucruri a beneficiarilor nu se consideră un gest frumos? Mi-au răspuns: De probleme și neajunsuri ne-am săturat, dorim implicare în ceva frumos. În câteva minute peisajul doleanțelor acestora s-a clarificat: activități centrate pe muzică, poezie, carte, teatru, diriguitori ai culturii, purtători de valori, creatori de muzică, vizionări de filme.

Aveau dreptate, dar m-am împotmolit eu. Nu vedeam un numitor comun. Să le asamblez cap-coadă m-a ajutat lecturarea unui dialog. Într-un interviu Dan Puric a făcut referire la îndemnul unui prieten: „Tu fă ce ai făcut până acum, continuă să pui cărămidă creștină în sufletul fiecărui român, că vine Dumnezeu mai târziu cu mortar”. (Nu mi-am propus scopul de a face o paralelă între Spiritul Suprem și cel uman). „Cărămizi” care ar genera performanțe la segmentul frumosului într-o bibliotecă se adună mulțisoare. Și toate vin de la oameni frumoși.

➤ Reînvierea frumosului în sinele nostru, întoarcerea cu fața la valorile creștine, respectarea și promovarea acestor valori prin implicarea în viața celor din jur, adică formarea unei culturi de caritate. „Anume în aceas-

ta constă frumusețea – în uitatele de sine”, scria Galina Furdul.

- Includerea lecturii în Aria Preocupării tinerilor. Criticul literar Nina Corcinschi a enumerat câteva pricini care țin generația tânără departe de valori:

1. Eforturi slabe de readucere a cititorului la bibliotecă. „Cititorul trebuie recucerit, readus prin scrieri care nu te plictisesc, nu te sufocă, cu adevărat interesante pentru generația tânără”.
2. Lipsa unei pregătiri intelectuale pentru consum de valori literare.
3. Incapacitatea unor producători de valori literare de a „face față minții iscoditoare a tinerilor dornici să descopere noutatea”.
4. Dezamăgirea tinerilor față de realitatea în care nu te poți afirma prin cultură.

Aș zice că la acest segment angajații bibliotecilor au de muncit și de muncit. E puțin să selectezi, să oferi, să organizezi. E puțin să inițiezi proiecte în care cartea să ocupe locul ei bine meritat. E necesar să cunoști. Pentru a-și menține utilitatea, prestigiul profesiei lucrătorii trebuie să muncească asupra sa, să facă investiții zilnice, să stabilească noi trepte de com-

petență. Pentru că proiectele comunitare nefundamentate pe frumosul artistic vor suferi eșec din start.

- Întoarcerea copiilor la rădăcini, la izvoarele culturale. Ne sfătuiește același Dan Puric: „Vreți să vedeți unde este sufletul românesc? Uitați-vă în basme. Știți că basmele nu pot să mintă? Pentru că sunt făcute pentru copii. Iar copilul te prinde dacă minți”. De asemenea D. Puric face trimitere la personaje din basme: Ileana Cosânzeana, Zâna Cătălina, Făt-Frumos. Aceste personaje se nasc „ca să iubească” nu să „devalizeze țara”, „să o vândă”, „să o mutileze”. Asta-i basmul. Așa se spune că se naște poporul român. Nu se naște să ajungă parlamentar... se naște pentru a iubi. Trist, dar generația tânără nu cunoaște aceste basme. Ei sunt preocupați de Pochemoni, Harry Potter. Dar ne dă de gândit publicistul Mircea V. Ciobanu: „...a merge pe modelul numai al folclorului înseamnă a repeta de fiecare dată parcursul națiunii și al omenirii. Înseamnă a reinventa la nesfârșit roata. Și a obosi...” El ne îndeamnă de „a porni de acolo unde a ajuns lumea. Și a păși mai departe...”. Ne mai sugerează și noi forme de rea-

lizare a acestor obiective: „în loc de congrese ale scriitorilor și festivaluri ale artiștilor noi am putea organiza turniri ale cititorilor de poezie medievală, simpozioane ale cititorilor de romane erotice în format electronic, summit-uri ale purtătorilor alternativi de informație, întruniri ale oamenilor cărții (în ideea romanului fantastic a lui Ray Bradbury)”. Domnul M. V. Ciobanu ne și „propune un brand... cu substrat mitologic: statuia pusă... în centrul Aleii Clasicilor a „Voinicului-ceilui-cu-Cartea-în-Mână-născut” – personaj din basmul lui Ispirescu.

Cred că ajung și atâtea „cărămizi” care ar iniția lucrătorii bibliotecilor în componente de „mortar”: se depune efort pen-

tru a fi util comunității, sau se insistă în favoarea frumosului. Care e raportul între încercările de a te manifesta util și de a te modela în materie de gestionare a culturii pentru frumos, experiență ce nu apare de la sine dar se cultivă prin poezie, doină, cântec.

Bine a vorbit la acest capitol primarul din Hiliuți. Aflându-mă într-o vizită de studiu în raionul Râșcani, domnul primar Alexandru Sandu ne zicea: „Chiar dacă în urma reformelor ce urmează să se realizeze nu în toate localitățile vor rămâne primării, câte o bibliotecă în fiecare sat trebuie născută să rămână, ca să adune sătenii în jurul frumosului: să-i învețe a țese covoare ca în Moldova, a broda și a croșeta ca la Hiliuți, să planteze și să crească flori în parcul satului, să organizeze frumos timpul liber”.

„CE MARE E FERICIREA DE A TE DESCOPERI, LA TIMP!”

Un interviu cu filosoful și poetul Grigore Vasilescu

Înainte de a da curs interviului, m-am gândit că acesta ar putea fi întregit cu un scurt CV, pe care protagonistul nostru ni l-a pus cu amabilitate la dispoziție.

Născut la 20 ianuarie 1951, în or. Orhei. Doctor habilitat în filosofie, profesor universitar, Departamentul Relații Internaționale, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, Universitatea de Stat din Moldova, profesor Jean Monnet în integrare politică europeană, director al Centrului de Studii Europene, Universitatea de Stat din Moldova. În perioada 1974-1996 a activat la AȘM în calitate de cercetător științific principal, iar între anii 1996-2001 la Universitatea Agrară de Stat din Moldova pe post de șef al Catedrei de științe socio-umane. A fost preocupat îndeosebi de problemele filosofiei, esteticii, eticii, logicii, efectuând cercetări în aceste domenii și susținând cursuri universitare la diferite instituții superioare și medii speciale de învățământ din republică. A publicat în această perioadă peste 80 de lucrări științifice, inclusiv monografiile: *Dezvoltarea cultural-estetică a omului* (Chișinău, Editura „Știința”, 1985); *Tendența spre frumos și frumusețea tendințelor* (Chișinău, Editura „Cartea moldovenească”, 1987); *Portretul estetic al tineretului* (Chișinău, Editura „Știința”, 1988). A fost organizatorul mai multor manifestări științifice naționale și internaționale, inclusiv al Simpozionului Internațional „Noi orientări și tendințe în teoria și practica culturii estetice contemporane” cu participarea esteticienilor din Lituania, Bulgaria,

România, Rusia, Ucraina, Polonia, R. Moldova. A coordonat și redactat publicarea materialelor Simpozionului în volumul *Noi orientări și tendințe în teoria și practica culturii estetice contemporane* (Chișinău, 1994). În calitate de președinte al Asociației Filosofilor din Moldova (din 1996), președinte al Fundației „Mircea Eliade” (din 1995) a fost inițiatorul și moderatorul a numeroase evenimente cultural-științifice, a coordonat publicarea unor lucrări științifice, inclusiv a revistei *File de Filosofie* etc. Începând cu 2001, odată cu trecerea la Universitatea de Stat din Moldova, începe o nouă perioadă în activitatea cercetătorului Grigore Vasilescu. Ca profesor universitar, șef al Catedrei Relații Internaționale a Institutului de Studii Politice și Relații Internaționale al Universității de Stat din Moldova (din 2001), profesor universitar titular la Departamentul Relații Internaționale al Universității de Stat din Moldova (din 2006), director al Centrului de Studii Europene al Universității de Stat din Moldova (din 2012) și-a dedicat eforturile profesionale în scopul pregătirii specialiștilor de înaltă calificare în domeniul științelor politice, al relațiilor internaționale, studiilor europene, globalisticii, studiilor diplomatice. A contribuit personal la dezvoltarea curriculară, metodică-didactică, științifică a specialităților și specializărilor respective, la dezvoltarea relațiilor de colaborare științifică internațională în domeniu, creșterea prestigiului și imaginii specialității, Departamentului și Universității în ansamblu. În această perioadă a

publicat peste 70 de lucrări științifice, a coordonat publicarea mai multor lucrări colective în domeniul relațiilor internaționale, studiilor europene și americane, inclusiv a volumelor: *Unificarea Europeană: filozofie, politică, mentalitate* (Chișinău: ISPRI, 2003); *Unificarea Europeană: filosofia diversității* (Chișinău, ISPRI, 2004); *Unificarea Europeană: filosofia viitorului* (Chișinău, ISPRI, 2005); *American Studies Curriculum Development* (Chișinău, 2003); *Studii Europene în Republica Moldova: Colecție de programe analitice* (Chișinău, ISPRI, 2005); *Studii Americane în Republica Moldova: Colecție de programe analitice* (Chișinău, ISPRI, 2005). A fost organizatorul unui șir de seminare, simpozioane, conferințe naționale și internaționale, a coordonat implementarea diferitor proiecte, inclusiv finanțate de Banca Mondială, Comisia Europeană etc. Activează în calitate de conducător științific de doctorate, este membru al colegiului de redacție al publicației periodice științifico-metodice *Studii internaționale: viziuni din Moldova*, membru al Bordului internațional al revistei „Eastern Journal of European Studies”, editată de Centrul de Studii Europene al Universității „Al.I. Cuza” din Iași, România, membru al colegiului redacțional internațional al revistei teoretico-științifice „Век глобализации. Исследования современных глобальных процессов”, editat de Academia Ecologică din Rusia, Societatea Filosofică din Rusia, Facultatea Procese Globale a Universității „M.V. Lomonosov” din Moscova, Rusia. Meritele sale în dezvoltarea științei sunt pe merit apreciate, prof. Grigore Vasilescu fiind inclus în dicționarul enciclopedic academic *Философы России XIX-XX столетий. Биографии, идеи, труды* (autor P. Alekseev, Moscova, 1999, p.150), în Dicționarul enciclopedic internațional de Globalistică (*Глобалистика. Персоналии. Организации. Издания. Международный*

Энциклопедический словарь, sub red. I. Ilin, I. Mazur, A. Ciurakov; Moscova, 2012, p.44-45).

– Domnule profesor Grigore Vasilescu, m-am gândit să realizăm acest interviu dincolo de lansarea de la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” al celui de-al doilea volum de versuri, intitulat sugestiv *Drumuri*, la care vom reveni pe parcurs. Am citit cu atenție *Cuvântul-înainte* de scriitorul Vlad Pohilă, intitulat *Poezia ca refugiu pentru trăiri existențiale și Argumentul sau*, mai bine zis, *Argumentele Dumneavoastră pentru volumul Drumul spre mine*. Am parcurs toate drumurile lirice și am înțeles că sunteți un om fericit, ajuns la aproape șapte decenii de viață și activitate cu realizări semnificative pe multiple planuri. Până la ascensiunea profesională, să începem însă dialogul de la vorba sfântosului humuleștean – cu amintirile din copilărie și adolescență, intuiesc că anume din această perioadă v-au ispitit muzele artei plastice și ale poeziei.

– Da, așa este. Am frumoase amintiri din copilărie și adolescență. De fapt, noi toți suntem din copilărie. Copilăria în mare parte ne marchează. De acolo pornesc toate drumurile vieții noastre. În ceea ce mă privește, am avut o copilărie în alte timpuri, în alte împrejurări, dar oricum o copilărie fericită, frumoasă. A fost să fie ca din copilărie să mă atragă frumosul, tot ce era interesant și atrăgător. Îmi plăcea foarte mult să cutreier împrejurimile, locurile atât de pitorești din Valea Ivanosului, Valea Răutului, Sloboziei Doamne de prin părțile Orheiului meu natal. Aceasta m-a făcut să îndrăgesc natura, să devin visător, copleșit de frumusețea din jur. Am simțit atunci o necesitate firească să încerc a reda această frumusețe în culori, în cuvinte. Sigur că au fost încercări destul de simple, naive, cum e și natural să fie cele din copilărie. Nu s-a mai păstrat aproape nimic din acea peri-

oadă, poate vreo câteva desene, acuarele, câteva rânduri de slove pierdute printre ceea ce am mai reușit să salvez din acea „moștenire”, care trebuia s-o port cu mine pe drumurile mele de mai departe. Când am mers la școală, părinții, așa cum au înțeles și s-au priceput ei văzând preocupările și interesele mele, au hotărât să mă înscrie la Școala de Muzică din Orhei, la care am studiat timp de cinci ani în clasa de baian. Da, n-a fost nici asta rău, căci ulterior mi-a prins bine, dar de multe ori mă gândesc acum: ce-ar fi fost și cum era dacă mă dădeau părinții la Școala de Pictură, pe care tot o aveam la Orhei. Pentru că așa a fost: veneam de la orele de muzică și mai des aplicam culorile. Pictura a fost și rămâne, dacă pot spune așa, prima mea dragoste! Apoi lectura, cărțile. Încă Miron Costin afirmase că „Nu este alta mai frumoasă și mai de folos zăbavă decât cetitul cărților...”, în scrierea sa *De Neamul Moldovenilor*. Am început a mă îndeletnici cu *zăbava* acestora din fragedă copilărie. De îndată cum am învățat alfabetul, am îndrăgit să citesc mult și de toate – cărți de aventuri, istorie, literatură artistică. Cărțile, deopotrivă cu natura înconjurătoare, sunt cele ce m-au format și m-au inspirat.

– **Sunt curioasă să aflu cum un absolut romantic al școlii medii sovietice se decide a studia filozofia și nu literatura,**

și nu acasă, dar în Rusia, departe de casa părintească. Deși, dacă e să recunoaștem, din antichitate, se pare că poezia și filozofia s-au aflat de aceeași parte a cumpenei.

– De fapt, primul domeniu care îmi plăcea cel mai mult la școală a fost geografia și un timp mă gândeam că după absolvirea școlii medii voi face o facultate de acest profil. Prin clasele mai mari însă eram pasionat de istorie, nu fără contribuția profesorului meu care mi-a alțoit dragostea pentru această disciplină. După absolvirea școlii medii eram decis să-mi continui studiile la istorie. Nici prin minte nu-mi trecea că voi face filozofie. Aici nu eu am ales drumul, ci drumul m-a ales pe mine. S-a întâmplat ca atunci când, în 1969, din a doua încercare (căci din prima nu trecusem, concursurile pentru studii universitare fiind foarte mari), susțineam examenele de admitere la Facultatea de Istorie a Universității de Stat din Moldova, să-mi vină propunerea și invitația (până acum nici nu mai știu din partea cui, cum s-a întâmplat) de a face studii în grupa de filozofie special creată prin hotărâre de guvern pentru a pregăti specialiști necesari instituțiilor de învățământ din republică. Am acceptat, desigur, și în așa fel m-am pomenit la filozofie, cu specializarea în estetică care, după cum se știe, este o filozofie a artelor

și, deci, studiile mele universitare n-au fost departe de literatură și arte.

– Din start ați știut că veți pleca la Universitatea din Rostov pe Don?

– Nu, pe urmă am aflat. Doi ani am studiat la Chișinău la Universitatea de Stat, alți trei ani am studiat în Rusia, fiind repartizați la Universitățile din Moscova, Leningrad și Rostov pe Don, la ultima am fost și eu, în rând cu cei nouă colegi, pe care i-ați văzut la lansarea volumului *Drumuri*. Evident că în URSS am studiat în rusă, dar pe atunci și la majoritatea instituțiilor de învățământ superior din RSSM studiile se făceau în acea limbă, chiar și la Facultatea de Filologie moldovenească, cu unele excepții, dacă predarea unor obiecte era în română, majoritatea manualelor erau în limba rusă.

– Anume în perioada de studenție v-ați molipsit de morbul adevăratei prietenii, care durează de cinci decenii. Am putut constata la lansare că o parte din publicul fidel și de înaltă ținută intelectuală a fost reprezentat de grupa foștilor tineri admiși la studii superioare să escaladeze culmile filozofiei în anul de grație 1969... departe de baștină și de părinți.

– Nu știu pe ce criterii am fost noi selectați în acea grupă de filozofie, dar împrejurările, condițiile, faptul că a trebuit să plecăm la studii în Rusia, departe de casă, interesele comune – toate acestea nu numai că ne-au format ca personalități, dar ne-au și consolidat într-o prietenie adevărată, ce o purtăm peste ani, iată, deja de cinci decenii, o prietenie și la bine, și la greu, o prietenie care s-a manifestat și la lansarea *Drumurilor* mele. Anul acesta, e deja hotărât, în cadrul Zilelor Universității de Stat, din toamnă, vom sărbători și noi 50 de ani, ne vom întâlni toți cei care am rămas, căci cu părere de rău, câțiva colegi dintre cei care am învățat la Universitățile din Moscova, Leningrad și Rostov pe Don au plecat pe Drumul nemuririi.

– Cine v-a marcat sau modelat destinul?

– Dacă ar fi să-i menționez pe cei care m-au marcat și m-au modelat, ar trebui să-i numesc în primul rând pe părinții mei, care, la timpul lor, n-au avut parte de carte, dar care m-au îndrumat, zicându-mi: „Mergi, băiete, dacă poți și învață. Te vom ajuta cu ce putem!” Și acum îmi este viu, mai ales chipul tatei, care a avut o soartă vitregă, a muncit toată viața din greu, ori de câte ori își aducea aminte de copilăria și adolescența sa, începea să lăcrimeze când povestea cât de mult își dorise să învețe, însă nu reușise... Aceasta m-a mișcat și m-a marcat foarte mult în străduința mea de a învăța, poate și pentru ei, părinții mei...

Din cei care m-au marcat în viață, desigur, că îmi amintesc cu drag de profesorii mei de la fosta Școală medie moldovenească nr. 2 din Orhei, actualul Liceu „Alec Russo”, printre care prima mea învățătoare de clasele primare Eugenia Feodorovna, care mi-a cultivat gustul lecturii, profesorul meu de istorie Aron Mihailovici Roitman, anume el mi-a alțoit dragostea pentru această știință, cât și alți minunați pedagogi. Apoi am avut parte de minunați pedagogi și îndrumători universitari – conducătorul meu științific de la Universitatea din Rostov pe Don Anatoli Nikolaevici Sinițki, cel care m-a îndrumat la teza de doctor, renumiții esteticieni ruși de la Institutul de Filozofie al Academiei de Științe din Moscova – Mihail Fedotovici Ovseannikov, Nikolai Ivanovici Kiașcenko, care mi-au fost conducători la teza de habilitat. Când mi-am început activitatea de muncă după absolvirea studiilor universitare, la Academia de Științe din Moldova, am avut norocul de încă o mare personalitate care, la fel, m-a marcat și m-a îndrumat – cunoscutul savant de la noi Alexandru Babii.

Pe lângă oamenii contemporani cu mine care m-au marcat, sigur că am avut

modele și din marile personalități ale culturii românești și universale. Din acestea nu pot să nu menționez aici cel puțin pe marele Mihai Eminescu, care m-a influențat poate cel mai mult, inclusiv, cred, și în creația mea poetică. Am citit și recitat din opera sa încă din adolescență, atât cât permitea programa școlară pe atunci, l-am studiat apoi cu o deosebită atenție, pătrundere, satisfacție estetică mai târziu, în cadrul studiilor superioare.

– **Spuneți-mi, vă rog, și la Rostov pe Don era librăria „Drujba”, unde se vindea literatura română?**

– Da, era, poate mai mic decât cele din Moscova, Odesa și Leningrad. Cu bucurie procuram cărți în limba română, mai ales dicționare. După absolvirea studiilor universitare, când a venit timpul să mă înscriu la doctoratură, prima mea intenție și alegere a fost să scriu o teză despre estetica lui Eminescu. Până la urmă, pentru că trebuia să plec în Rusia, tema pentru doctorat s-a conturat alta. Dar un amplu referat științific referitor la Eminescu totuși am scris, rămas, printre altele, nepublicat, deși pe parcurs am mai scris și publicat despre Eminescu, despre opera și estetica sa.

– **Reveniți Acasă cu licență, ați avut probleme la angajarea în serviciu?**

– După cum am menționat mai sus, după finalizarea studiilor universitare în Rusia, toți cei care am fost trimiși, ne-am întors Acasă. La angajare, practic, n-am avut probleme, pentru că așa cum se proceda în acea perioadă, am fost repartizați la diferite instituții de învățământ și de cercetare din republică. Majoritatea din colegii de grupă au susținut teze de doctor, de doctor habilitat, au ajuns să dețină diferite funcții publice importante, inclusiv șefi de catedre, departamente, am avut și decani, un viceministru etc. În felul acesta cred că toți ne-am realizat și ne-am adus contribuția la dezvoltarea educației și științei în republică.

– **Sunteți acum dr. hab. în filosofie, prof. univ. în relații internaționale, științe politice, studii europene. Care au fost drumurile, urcușurile pe care le-ați parcurs și cât de dificilă a fost ascensiunea?**

– Drumurile mele spre o carieră profesională, urcușurile, ascensiunea n-au fost așa de simple. Au fost ani și ani de muncă asiduă, ani de căutări, acumulări, frământări, realizări. Astfel, după absolvirea studiilor universitare am fost repartizat la Academia de Științe a Moldovei, unde am activat mai mult de douăzeci de ani în diferite funcții, am deținut posturi de la laborant până la colaborator științific superior, principal și coordonator. Faptul că am fost repartizat la Academie, în situația în care mai mulți colegi de-ai mei au preferat și au fost repartizați la instituții universitare, a avut și fațetele sale pozitive, aceasta pentru că activitatea științifică mi-a permis să susțin, în 1982, teza de doctor în filosofie, iar peste câțiva ani, în 1993, să susțin, de altfel, primul din grupa noastră, teza de doctor habilitat în științe filosofice, ambele teze fiind susținute în domeniul esteticii la Institutul de Filozofie al Academiei de Științe din Rusia. Paralel cu activitatea științifică am început și activitatea didactică la diferite instituții universitare din republică, unde am predat cursuri de filozofie, logică, estetică, etică. Din 1996 am trecut prioritar la activitate didactică de bază. Am ocupat din acea perioadă diferite funcții de profesor universitar, șef de catedră de științe socio-umane la Universitatea Agrară de Stat din Moldova, șef de catedră de relații internaționale la Institutul de Studii Politice și Relații Internaționale de pe lângă Universitatea de Stat din Moldova. Din anul 2006 sunt profesor universitar la Departamentul Relații Internaționale, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative a Universității de Stat din Moldova, director al Centrului de Studii Europene al USM, preocupările principale

fiind în domeniile relațiilor internaționale, studiilor europene, globalisticii și dezvoltării regionale și globale.

– **Când și cum ați mai reușit să conduceți Asociația Filosofilor din Moldova, să fiți membru al Academiei Internaționale de Informatizare (Moscow), al Consiliului Științific pe problemele Filosofiei și Ecologiei Sociale de pe lângă Ministerul Ecologiei ș.a., deopotrivă cu aceste activități punând pe balanța științifică peste 150 de lucrări științifice, inclusiv monografii, mai sunteți și redactor științific și coordonator al diferitor lucrări și proiecte științifice, pe care le-am enumerat deja...**

– Este o întrebare pe care mi-o pun frecvent colegii, prietenii, mai ales după ce am început să public și plachete de poezie. Când reușesc? – mă întrebă mulți. Nu știu. Izbutesc. Deși, de multe ori când mă uit în urmă, îmi pare că aș fi dovedit mult mai mult, pentru că se poate, dacă nu ne-ar lua-o uneori înainte împrejurările, condițiile, întâmplările, rutina...

A fost să fie ca pe parcursul anilor care au trecut, pe lângă activitatea profesională de bază, în calitate de cadru didactic și de cercetător, să fiu implicat și să desfășor și o importantă activitate obștească. De fapt, de când mă știu totdeauna am fost activ, m-am implicat permanent în diferi-

te activități extracurriculare, obștești, am ocupat diferite funcții sociale, că mi-ar trebui mai multe pagini ca să le înșir pe toate. Important este ca să vrei și atunci le reușești pe toate - și cu munca, și acasă... Iar ceea ce ține de versuri, pentru că mulți mă întrebau când le-am scris și pe astea, pot să spun că pentru așa ceva timp special nici nu trebuie. Versurile, inspirația nu vin la comandă. Timp trebuie mai mult atunci când scrierile acestea le aranjezi, le redac-tezi într-o eventuală editare.

– **Aveți colaborări cu instituții sau colegi din afară?**

– Da, desigur. Pe parcursul activității am avut numeroase colaborări cu instituții și personalități din diferite țări, inclusiv din România, Rusia, Ucraina, Polonia, Ungaria, Israel, Statele Unite ale Americii. Multe colaborări am avut în domeniile mele de preocupare, inclusiv în estetică, filozofie, europeanistică, americanistică, globalistică. În ultimii ani mai multe colaborări le am în domeniul studiilor europene pe linia Centrului pe care îl conduc cu colegii din România, Ucraina, Polonia, Ungaria. Colaborări deosebit de fructuoase le am cu colegii de la Centrul de Studii Europene al Universității „Al.I. Cuza” din Iași, director doamna Gabriela Carmen Pascariu. Colaborări la fel de fructuoase am și pe linia globalisticii cu prof. Alexandr I. Ciumakov,

vicepreședintele Asociației Filosofilor din Rusia, un renumit specialist cu funcții importante în domeniu.

– Vă rog să ne vorbiți și despre familia Dumneavoastră, aveți propriii discipoli din sânul familiei?

– Cu familia mea lucrurile nu sunt simple. După tragedia pe care am avut-o în prima căsătorie, când soția Tamara a decedat fiind răpusă de cancer și rămăsesem cu doi copii, pe care trebuia să-i pun pe picioare, credeam că totul s-a sfârșit. S-a întâmplat însă, cu voia Celui de Sus!, să întâlnesc în viața mea un alt suflet generos pe nume Ludmila, actuala mea soție, și ea cu tragediile ei, la fel rămasă cu doi copii, care tot trebuiau crescuți și aranjați în viață. Așa am creat o familie împreună, o familie mare, suntem împreună mai mult de două decenii. Ne descurcăm bine. Deja o parte din primul rând de pui i-am căsătorit, avem și nepoți. Cât despre discipoli din sânul familiei, cred că îi am, deși niciodată n-am insistat la așa ceva, considerând că fiecare are dreptul la propria alegere, la propriul drum în viață. S-a întâmplat ca băiatul meu mai mare, Dumitru (Dumitru cel Mare, cum îi zicem noi, pentru că s-a întâmplat să avem doi de Dumitru, unul al meu și unul al Ludmillei, acum ambii fiind ai noștri...), să facă studii universitare la noi și postuniversitare în Germania, în relații economice internaționale, și să activeze acum într-o importantă funcție în cadrul reprezentanței ONU în Republica Moldova. Celălalt Dumitru, mezinul, și-a ales să facă studii universitare în relații politice internaționale în Germania și acum face a doua facultate în filosofie la Universitatea din București. Sper că băieții merg bine pe drumul lor și poate mă vor continua într-un fel și pe mine în ceea ce eu n-am reușit sau nu reușesc în această viață.

– Ce paralelă puteți face între studenții de ieri și de astăzi? Sunt la fel de

dornici de învățatură cum a fost generația Dumneavoastră?

– Studenții de azi sunt la fel de interesați și interesați de a face carte. De altfel, mă laud și mă mândresc cu studenți și discipoli buni, deosebiți, care au ajuns deja să-și spună cuvântul în ceea ce fac. Am absolvenți de ai mei și pe la ministere, pe la ambasade, am din cei care fac știință și au susținut teze de doctor în științe, asta pentru că în calitate de conducător științific de doctorate și organizator al școlii doctorale am pregătit pe parcursul anilor mai mulți doctoranzi și în domeniul esteticii, în domeniul științelor politice, și al relațiilor internaționale. Am mulți și din cei care după absolvire la noi și-au continuat studiile și fac carieră peste hotarele țării. Dar desigur, nu pot fi toți la fel, buni sau foarte buni. Sunt diferiți. Fiecare cum își așterne, cum se zice, fiecare cum își dorește sau cum înțelege. Pe lângă aceasta și timpurile sunt diferite, și condițiile, împrejurările, posibilitățile. Noi, generația noastră, n-am avut atâtea opțiuni alternative, deschideri, posibilități etc., pe care le are generația de azi. Este un mare avantaj. Numai să știe să aprecieze și să beneficieze! Pe de altă parte, nu pot să nu observ un lucru: îmi pare că noile tehnologii de azi, foarte importante și cu un foarte mare potențial, internetul, telefonia mobilă etc., toate acestea, neînțelese și neutilizate corect, pot dezavantaja studenții, tineretul de azi. Spun aceasta pentru că, așa cum observ, lecturile, cărțile nu sunt cele mai solicitate printre tinerii de azi. Se citește cu mult mai puțin, mai ales din literatura clasică, din autorii cei mai importanți din domeniu. Foarte mulți se bazează pe informațiile scoase la repezeală din sursele electronice, ceea ce nu totdeauna este binevenit.

– Spuneam la începutul convorbirii noastre că sunteți un om fericit și împlinit, nu fiecăruia îi este dat să fie cucerit de pasiuni pentru ocupații de suflet, căci

ce altceva sunt scrierea versurilor și mănuierea penelului?

– Da, din acest punct de vedere sigur că mă pot considera un om fericit și, într-un fel, împlinit. Deși, trebuie să recunosc, niciodată nu m-am lăudat cu aceasta, nu este în firea mea. Mai mult ca atât, am fost și sunt mereu nemulțumit de mine, simt că am putut și pot mai multe. Știu că nu am folosit toate șansele. Dar, așa cum afirma unul din marii reprezentanți ai Școlii filosofice presocratice din Eleea, ceea ce este, este, iar ceea ce nu-i, nu-i. Vine timpul când trebuie să te împaci cu sine. Totuși, aș vrea aici să atrag atenția la un lucru interesant. E vorba de bucuria descoperirii, de sine, mai ales. Atunci când m-am lansat cu prima carte de versuri, producând surpriza, foarte mulți s-au mirat: Au! uite, n-am știut că și versuri scrii! A-a-a, încă și mai desenezi?! Unii, căzând în sincerități, începeau a mi se destăinui: da știi, și eu cândva am scris niște versuri... Sau altceva de acest gen. M-am gândit: da, nu fiecare poate așa, peste noapte, să devină poet, mare scriitor sau pictor. Totuși, trebuie să ai ceva de sus. Altfel, oricât te-ai strădui, departe n-ai să ajungi. Pe de altă parte însă, la sigur că fiecare din noi vine pe lume cu ceva, într-un anumit domeniu, care i s-a dat de la natură, de la Dumnezeu. Fericirea, iată, constă în bucuria de a te descoperi, la timp!, ce ai acolo pus pentru tine, în ce te poți realiza. Unii ajung, din păcate, prea târziu să se cunoască, să se descopere și nu le mai rămâne timp pentru a-și spune cuvântul. Alții, tot cu mare regret, nici nu ajung să se descopere. Asta-i de multe ori tragedia noastră, a vieții noastre, a Drumului nostru, despre care am și scris în *Drumuri*.

– Cartea *Drumuri* s-a bucurat de o bună apreciere și de o lansare pe cîste. Vorbitorii au reușit să disece cartea, dar să și contureze un portret al celui care a conceput-o, în culori calde și benefice. Cât timp ați lucrat la carte? După cum ați

auzit, publicul e pregătit deja să vină la lansarea și a celei de-a treia cărți...

– La cartea *Drumuri* am început să lucrez de îndată ce am lansat *Surprizele* în 2016. Dar, de fapt, ce înseamnă să lucrezi la o carte de versuri? Nu este ca și la un roman, să zicem, sau la o lucrare științifică. O carte de versuri nu se scrie la comandă, după cum am mai spus, stând la masa de scris. Și nu se scrie ușor, cum ar crede unii. O carte de versuri se trăiește și se retrăiește. Versurile, poeziile de foarte multe ori sunt atât de diferite ca tematică, formă, conținut, expresie, retrăire, emoție etc., etc. Ceea ce am scris pe parcursul mai multor ani nu se poate încadra într-o anumită formulă, sub un singur titlu. Apoi, sunt, probabil, diferite modalități de a scrie sau de a întocmi o carte de versuri. De această dată a fost altfel decât cu *Surprizele* (deși, mulți din cei care le-au citit nu că nu le-ar fi plăcut denumirea cărții, dar îmi sugerau că poate ar fi fost potrivit alt titlu). Mă gândeam la o nouă carte. Variante erau mai multe. Începusem să selectez din cele ce le aveam scrise. Din acestea am dat cumva, poate aici a fost momentul imprevizibilului, de câteva poezii legate de drumuri, pentru că, într-adevăr, avem în viață mai multe drumuri. Nu știu cum, dar mi-a plăcut. Am ales *Drumuri* drept o denumire de lucru. Am început să aranjez ceea ce am selectat, ceva se contura, ceva am mai scris între timp și așa am ajuns să decid ce și cum se potrivește. Acum, ce să mai spun? Cartea deja nu e numai a mea, e și a publicului, care-și poate spune cuvântul dacă am reușit și ce am reușit.

Acum despre așteptările în privința la o nouă carte, a treia. Poate va fi, poate a treia, a patra, a cincea... Cine știe acum ce va fi? Nici eu nu știu. Poate nu va mai fi niciuna. Totul e în mâinile Celui de Sus, cum se zice. Da, aș mai vrea. Da, mai am multe versuri scrise, nepublicate. Mai și scriu altele între timp. Îmi doresc să mai vin cu

o nouă carte. Deja, cum au apărut *Drumurile*, am început să mă gândesc la o nouă carte. Am în gând și un titlu potrivit, de lucru. Dar vedem. Este o taină de creație.

– **Și ultima întrebare: ce aforisme și cugetări îndrăgite din domeniul filozofiei vă sunt călăuzitoare?**

– Sunt multe din acestea. Îmi place mult să operez cu diferite aforisme, mai ales în prelegerile mele. Foarte mult îmi plac aforismele înțelepților, gânditorilor antici. „Cunoaște-te pe tine însuși”. Este cunoscuta maximă a marelui Socrate, maximă care m-a îndrumat și în *Drumurile* mele, îndeosebi în compartimentul *Drumul spre mine*. O altă maximă, care îmi place și vine tot din gândirea antică, se referă la aceea de ce avem foarte mult nevoie – înțelepciunea. „Înțelepciunea constă în capacitatea de a face diferența dintre lucrurile care pot fi schimbate, și atunci să avem curajul să le schimbăm, și lucrurile care nu pot fi schimbate, și atunci să avem seninătatea

de a le accepta”. Și am să mă refer la încă un aforism, care are legătură cu *Drumurile* mele și-i aparține cunoscutului eseist, poet, filosof american Ralph Emerson: „Nu merge unde te duce drumul, mergi pe unde nu există un drum și lasă o urmă”. Frumos. Haideți, să explorăm, să descoperim drumuri și să lăsăm urme!

În încheiere, deoarece această convorbire a pornit de la lansarea volumului de versuri *Drumuri*, aș vrea să-mi exprim recunoștința celor care au venit la lansare, în primul rând foștilor mei colegi de studii filozofice, moderatorului și prefațatorului Vlad Pohilă și gazdei primitoare și ospitaliere – **Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, Sediul Central**, de altfel, și primul volum de versuri tot aici l-am lansat și sper că și următoarele evenimente de suflet, la fel, se vor desfășura în această prestigioasă instituție.

Consemnare: Raia ROGAC

O AMINTIRE DIN FEBRUARIE DESPRE PRIETENIA DINTRE ACAD. MIHAIL DOLGAN ȘI POETUL GRIGORE VIERU

Dr. conf. Victoria FONARI

Luna februarie vine să anunțe zilele de naștere a doi oameni dragi mie: dr. hab. **Mihail Dolgan**, șeful Catedrei de Literatură Română și Teorie Literară (în prezenta organigramă a Universității de Stat din Moldova făcând parte din Departamentul Lingvistică Română și Știință Literară) și poetul **Grigore Vieru**. Recunosc că despre fiecare în parte am scris în 2014 pe paginile ziarului „Literatura și Arta”, unde mi-a apărut articolul „Activitatea criticului literar Mihail Dolgan – metodologia cercetării sub semnul metaforei”, dedicat celui care mi-a fost conducător științific la teza de doctor. În revista „Feed Back” (2015) mi-a fost publicat articolul „Strunele orfice în creația lui Grigore Vieru”, poetul care mi-a răvășit existența când am aflat că nu mai este, una din poeziile mele dedicate acestui scriitor – *Ecoul tăcerii* – se găsește în antologia *Omul duminicii*.

Acad. Mihail Dolgan avea predilecția de a cunoaște scriitorii despre care scria nu numai prin intermediul cărților, dar și aievea. Probabil de aici și o trăsătură a interpretărilor sale – dialogismul, spiritul de polemică. Lucrul cu textele artistice și teoretice includea capacități raționale și predispoziții emotive. Criticul literar a avut grijă să readucă scriitorii la cei 60 de ani ai universității prin antologia *Iubire de metaforă* (2001) și să valorifice spiritul creativ al corpului didactic. Acest proiect amplu a fost realizat concomitent cu *Nu e om să nu fi scris o poezie* – antologie de versuri ale cadrelor didactice și ale studenților USM. Au fost editate șapte volume. Lansarea volumelor era o adevărată sărbătoare care uneori avea loc în Casa de Cultură, alteori în aula festivă 4, (în prezent Sala Acad. Nicolae Corlăteanu). Evenimentul era o oportunitate pentru studenții de la toate

facultățile de a dialoga cu Dumitru Matcovschi, Anatol Codru, Nicolae Dabija, Nina Josu, Steliana Grama, Galina Furdui.

Momentul deschiderii este creionat și în monografia colectivă *Literatura română postbelică. Integrări, valorificări, reconsiderări* (1998), a cărei lansare a fost în Sala Senatului, unde au fost invitați scriitorii vizajați și toată echipa de cercetători care au lucrat la acest volum, la care consemnăm: concepție și întocmire, coordonator și coautor de bază, redactor responsabil pentru aspectul științific și stilistic – doctor habilitat în filologie, profesor universitar **Mihail Dolgan**. În acest volum consistent sunt trei articole despre poetul Grigore Vieru, semnate de criticul literar Mihail Dolgan. Îi aprecia mult opera, probabil de aceea i-a și investigat, cercetat, analizat opera, scriind atât de mult cum ar fi cărțile: *Creația lui Grigore Vieru în școală* (1985), *Poetul Grigore Vieru, adevăratul* (2003), *Eminescienc. Drușiene. Vierene* (2008).

Dacă e să pliez pe propria biografie era fericita mea perioadă de doctorat – timp în care aveam doar două prerogative: scrierea tezei de doctor cu tema *Intellectual și sentimental în opera lui Aureliu Busuioc și creșterea fiicei Argentina*, care prin destin s-a născut la 27 octombrie (A. Busuioc este născut la 26 octombrie), respectiv ziua ei preceda vreo conferință dedicată

lui Aureliu Busuioc, pe care le-am organizat și la Facultatea de Jurnalism și Științe ale Comunicării, și la Facultatea de Litere, și la Biblioteca „Maramureș”, și la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu”.

Un moment, care îmi stăruie în memorie, dar despre care nu am scris, este cel când în 2005, în luna februarie, șeful de catedră mi-a propus să merg la o întrunire la Liceul moldo-turc „Orizont”. Am fost de acord, mi-a spus că vor fi prezentările cărților lui Grigore Vieru și ale dumnealui.

Eram deja cu teza susținută, îmi plăcea să particip la diferite întruniri științifice organizate de universitățile din România, recunosc că această preferință mi s-a păstrat – este frumos să îmbini discuția științifică și cunoașterea geografică, culturală a unui oraș.

Așadar, criticul literar Mihail Dolgan și poetul Grigore Vieru – personalități marcante care din punct de vedere pragmatic nu ar trebui să se intersecteze într-o prietenie. O prietenie care mi s-a asociat cu presupusele dialoguri între Théophile Gautier cu Victor Hugo, o deduc din ceea ce am citit din creația criticului de artă, fragment citat în cartea mea *Hermeneutica literară* (2007).

În fața elevilor din acest liceu privat, Grigore Vieru a început să vorbească despre copilăria sa prin cuvintele-cheie:

foamete, așteptarea mamei, frica de a fi singur, învinsă de imaginația copilului de a vorbi cu tot ce este în jur: cu nucul, cu masa, cu scaunul, cu păsările. În acest moment, mă gândeam că este un mesaj care nu poate fi înțeles de elevi ce nu au cunoscut aceste lipsuri. Cu toate acestea, în sală domnea liniștea. Vocea scriitorului, calmă, pare că i-a dus în spațiul casei sale, a fost o empatie – o lecție de a rămâne om într-o situație limită. Apoi a urmat discursul științific al lui Mihail Dolgan „Grigore Vieru, adevăratul”. A specificat importanța interpretării pentru a înțelege imaginile din versurile vierene, a explicat ce înseamnă înțelegerea gândirii poetice. La final am citit o poezie proprie. Am trăit bucuria îmbrățișării poetului Grigore Vieru și un sentiment de mândrie de a fi invitată la acest eveniment de acad. Mihail Dolgan.

Acum, de la distanța timpului, observ mai bine registrele comune (decât cele ce îi diferențiază: simplitatea poetului Grigore Vieru este în antiteză cu stilul sobru al criticului Mihail Dolgan) – atitudinea sacră față de cuvânt, admirația pentru frumos, încrederea în preceptele didactice, importanța de a te întoarce acasă fie și prin creație. Creația lui Grigore Vieru și cea pentru

copii și cea pentru maturi ține de satul său natal – Pererâta, creația lui Mihail Dolgan își găsește seva de la nucul de la poarta casei părintești din Rediul Mare.

Fiind și cadru didactic la USM, având volume de poezii editate la Chișinău, Alba Iulia, Galați, Roman, Bacău, îmi dau seama că legătura aceasta de la USM (Universitatea de Stat din Moldova) la USM (Uniunea Scriitorilor din Moldova) într-o măsură anumită a fost ghidată de conducătorul meu științific. Nu mai sunt printre noi, îmi place cum spune scriitorul Aurelian Silvestru despre oamenii merituoși – „Sunt la Poporul Cerului”. La 5 februarie acad. Mihail Dolgan, care a contribuit foarte mult la o creștere a calității catedrei, dând prerogativă celor tineri și susținându-i în activitățile științifice, incluzându-i în proiectele sale și de la universitate, și de la Academia de Științe a Moldovei, ar fi împlinit 80 de ani. Poetul Grigore Vieru, care în acea zi a spus că împlinind 70 de ani nu poate să-l roage pe Dumnezeu să ajungă la 80, la 14 februarie ar fi avut 84 de ani. Fie ca admirația pentru cuvânt să ne ocrotească și amintirea lor să fie transmisă din carte în carte, de la dascăl la student – verigi de cunoaștere.

O VIAȚĂ PLINĂ DE CREAȚIE PENTRU OAMENI

*Lilia CANȚÎR, șef serviciu
Filiala „Ștefan cel Mare”*

Pictorul și graficianul Grigore Plămădeală a parcurs o lungă cale a vieții, muncind și creând pentru oameni. Se spune că Domnia Sa a muncit și mai muncește și astăzi ca pentru două vieți. Creația prodigioasă a meritului artist plastic îl plasează în tagma personalităților de mare notorietate. Om harnic și mereu în acțiune este, pe bună dreptate, o formă vehementă de

manifestare a spiritului și demnității naționale.

Biblioteca „Ștefan cel Mare” găzduiește două expoziții ale maestrului, având titlurile: *Basarabia de dor și Lăcașe sfinte*, constituite din multitudinea de picturi care au fost realizate în timpul călătoriilor sale.

Lucrările pictorului Grigore Plămădeală s-au produs în timp și sunt cunoscute

departe de hotarele țării noastre. Ele au fost vernisate și achiziționate în diferite colțuri ale lumii cum ar fi: România, Ucraina, Rusia, Franța, Danemarca, Coreea, SUA, Belgia, Anglia etc.

De regulă, se consideră că prima tentativă de a pune ceva concret pe pânză poate fi considerată nașterea unui pictor de mare perspectivă, dar că poate fi și momentul în care autorul ar trebui să înțeleagă că este artistul culorilor cu un singur tablou.

Prima lucrare executată de Grigore Plămădeală, la o vârstă foarte fragedă, de șaisprezece ani, a fost una care i-a purtat noroc. La începutul activității sale de creație a făcut cunoștință cu multiple personalități notorii ale culturii naționale, care au remarcat aptitudinile tânărului talent. Au urmat studiile la Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală” (pe atunci Școala de Pictură „I. Repin”), cunoștințe care, ulterior, i-au ajutat în cariera sa. A continuat să picteze și, astfel, numărul tablourilor pictate putea alcătui deja o expoziție. Prima sa participare, în anul 1971, la o expoziție, a fost una neobservată, dar, cu anii, tablourile lui Grigore Plămădeală au început să atragă atenția publicului și a specialiștilor în materie. Foarte cald și binevoitor l-a apreciat și presa națională, iar aprecierile deosebit de optimiste ale savanților în studiul artelor au entuziasmat sensibil tânărul pictor. În opinia maestrului însuși, cea mai fructuoasă perioadă din activitatea sa a început în momentul când a părăsit cabinetul metodic al Ministerului Culturii, unde a fost repartizat după absolvirea Școlii de arte plastice, și a trecut cu serviciul la Fondul Plastic. Noul loc de muncă i-a oferit multe posibilități benefice. Însoțind expozițiile, tânărul pictor a cutreierat toată fosta Uniune Sovietică, s-a deplasat și peste hotarele fostului imperiu. A avut ocazia să cunoască capodopere de existența cărora nici nu bănuia.

Bunăoară, cea mai puternică impresie i-au lăsat-o pânzele originale ale lui S. și N. Roerich. La muzeul din Iași nu și-a putut rupe privirile mult timp de la o „Țărancă” a lui Nicolae Grigorescu.

Aidoma meșterului din basm în căutarea smaraldului din muntele vrăjit, pictorul Plămădeală se află mereu în căutarea tabloului vieții sale, a celei mai bune pânze, nerealizată deocamdată. Peisajele sale au un element geografic destul de amplu. În acest sens e de menționat că maestrul a activat în diferite colective de creație din România, Ucraina, Caucaz sau Țările Baltice și a călătorit cel mai mult în calitate de „liber profesionist”, în special în anii 1991-1998. Cele mai numeroase reușite de creație i le-a dăruit România. Acolo a pictat tabloul „Moldovița”, casa-muzeu „Bucovina” și multe altele. O mare parte a lucrărilor au fost pictate în Moldova. Pictorul Grigore Plămădeală este, în primul rând, un mare patriot cu rădăcini puternice adânc implantate în glia natală. Dumnealui a participat activ la toate activitățile dedicate Centenarului Unirii. Cu sufletul la gură și cu lacrimi în ochi își deapănă amintirile unui veac care l-a marcat pentru toată via-

ța. Anii războiului, foamea cruntă păreau să nu mai aibă sfârșit, dar încet, lacrimă cu lacrimă, rănilor începeau să se închidă odată cu trecerea timpului. Orașul lui drag începea să se curețe de ruinele provocate și totul devenea de domeniul trecutului, dar nu și în operele sale, care și astăzi sângerează și amintesc cititorilor despre vremurile cumplite, văzute prin ochii pictorului Grigore Plămădeală.

De o rară modestie și frumusețe sufletească pictorul Plămădeală așterne pe hârtie cu multă ingeniozitate și măiestrie frumusețea care ne înconjoară pe acest pământ. E de menționat că după terminarea studiilor la actualul Colegiu de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”, promoția 1967, maestrul devine membru al Uniunii Artiștilor Plastici. Inițial studiază ceramica, artele populare aplicate și, în mod special, arta covoarelor moldovenești. Creația de mai târziu se face marcată de genul graficii, studiind anterior procedeul tehnic de acvatintă și acvaforte.

Astăzi, maestrul Plămădeală este unicul care mai lucrează în această tehnică dificilă. Influența graficii se simte în multe picturi ale sale prezentate în diverse expoziții, imprimându-le o alură laconică și sobră. Formele și modalitățile de expresie artistică ale cunoscutului pictor îl determină să cucerească virtuțile de utilizare ale gua-

șelor din pigmenți minerali, clei special și gumă arabică, pe care caile obține efecte cromatice de o inexprimabilă frumusețe și rară claritate. Aceste expuneri picturale își păstrează prospețimea și tenacitatea pentru veșnicie.

Maestrul Grigore Plămădeală experimentează cu diferite materiale și lucrează în mai multe genuri de artă plastică, dar rămâne fidel vocației sale – peisajul pe cadru citadin sau rural și ne unește sufletește, amintindu-ne că suntem o apă și un pământ. Omul de artă Grigore Plămădeală și-a creat destinul prin muncă continuă, prin creație de mare valoare indubitabilă. Pictura este marea sa pasiune, dar parcursul său creativ nu a fost unul tocmai neted și liniștit. Artist plastic multilateral dezvoltat, înzestrat cu un talent rar, maestrul, pe parcursul îndelungatei sale activități de creație, a preferat mai mult să stea în culise, făcându-se puțin remarcat, sfios și modest, dar valorificând cu dăruire creativă arta populară tradițională. Întreaga sa creație și manifestare picturală a fost marcată și influențată de ororile războiului și de multe perioade grele ale vieții sale. Toate aceste perioade și stări sufletești se regăsesc în marile picturi ale creatorului.

În plus, toată viața maestrul Grigore Plămădeală a fost și rămâne a fi un simbol al credinței mereu în acțiune, în căutare de

frumos, în căutare de artă. Creația maestrului este și va fi totdeauna, într-o eternitate, un pilon fundamental în contextul tuturor valorilor naționale care aduce Lumină și Suflare Divină în toată spiritualitatea, cultura și civilizația românească. Toate tablourile maestrului, de la primele la ultime-

le, emană liniște și pace. Pictorul dezvăluie universul în culori optimiste ca un adevărat magician. În dialog cu natura, prin peisajele sale, fie ele rustice, fie montane sau citadine, pictorul ne invită să călătorim în lumea întreagă și să savurăm frumusețea pământului prin ochii maestrului.

PATRONUL NOSTRU SPIRITUAL

LA OBÂRȘIA HÂJDIENILOR. REPREZENTANȚII NEAMULUI DIN SEC. AL XVII-LEA

*Dr. Valentin CONSTANTINOV,
profesor universitar*

Primul dintre Hâjdeii cunoscuți nouă apare în acte în 1622. Se numea David Hâjdău și aveau patru fii, dintre care unul era Efrim [1]. Își avea casa în ținutul Hotin. Despre soția sa nu avem prea multe știri, însă după toate probabilitățile se trăgea din vechile neamuri boierești de aici. Dintre urmașii săi, Efrim s-a manifestat în modul cel mai expres. S-a căsătorit, conform lui Sever Zotta, cu o fiică a unui Căpotici și mai apoi cu o fiică a vornicului Hruș [2]. În perioada respectivă se formează și sistemul de alianțe cu cele mai importante neamuri moldovenești a cărui relevanță o vom vedea la urmașii săi. Efrim Hâjdeu se va înrudi cu neamuri de boieri vechi moldovenești și va intra în complicatul sistem al clanurilor de aici implicându-se și în numeroasele lupte, confruntări și bătălii a căror miză era, desigur, „dulcea domnie din Moldova”. În același sistem de clan intrau de exemplu și Jorăștii. Neamul Jora se înrudea cu familia Barnovschi. Simion Jora

[3] a fost căsătorit cu Anița Barnovschi, probabil soră a lui Dumitru Barnovschi [4] și mătușă a lui Miron Barnovschi [5]. Înrudirile cu domnul „de țară și fără cuconi” [6] i-au permis lui Gheorghe Jora să facă o carieră frumoasă pe timpul domniei lui Miron Barnovschi [7]. Gavrilaş Măteiaș, vornic și mare boier înrudit [8] și el cu Miron Barnovschi, la pierderea tronului de către acesta, în anul 1629, a fost jefuit la ieșirea din țară de către Isac Stârcea și Mihalcea Durac [9].

Revenind la Hâjdeeni, faptul că fiul său, Gheorghe, se va căsători cu o descendentă din neamul Varticeștilor, iar prin sistemul de clan va înrudi și cu alte neamuri vestite de aici mărturisește desigur despre implicarea lui Efrim în complicatele lupte care se dau în Moldova pentru putere. Relațiile colaterale de rudenie cu Miron Barnovschi, cel care îl va avea ca un colaborator apropiat [10], confirmă aserțiunea unor atitudini și poziții în luptele care s-au dat în Țara

Moldovei odată cu decesul lui Radu Mihnea, domn al Țării Românești (1611-1616) al Țării Moldovei (1616-1619) din nou al Țării Românești în 1620-1623 și practic domn al ambelor principate între 1623 și 1626. După ce a fost impus de boierii de țară marilor puteri în 1626, caz unic în perioada anilor 1611-1634, când doar Imperiul Otoman și implicarea Poloniei erau hotărâtoare în numirea domnilor de aici, Miron Barnovschi pierdea scaunul în 1629. De menționat că, odată cu urcarea lui Radu Mihnea în scaun, împreună cu el în Moldova vor veni mai mulți greci sau descendenți din sud-dunăreni [11], iar aceștia vor avea de spus un cuvânt important în derularea evenimentelor de mai departe, inclusiv în luptele dintre diferitele facțiuni care se vor da în Moldova cu diferite prilejuri în primele decenii ale secolului al XVII-lea. Una dintre aceste confruntări s-a dat în 1629.

Geneza acesteia derivă din mai multe surse și este greu de spus care a prevalat. Mai mulți factori desigur au dus la căderea lui Miron Barnovschi, în timpul căruia Moldova a cunoscut un veritabil reviriment după luptele teribile duse în timpul războiului polono-otoman din 1620-1621 și incursiunea pustiitoare tătărescă din 1624. A fost vorba aici și de reluarea incursiunilor cazacilor în teritoriile otomane și ale tătarilor în cele poloneze și de participarea lui Miron Barnovschi în conflictul tătăresc soldat cu înfrângerea favoritului său, de acuzațiile de a fi promovat o politică prea propolonă, mai ales odată cu acordarea indigenatului, dar și de opțiunile partidei „grecești”, a grecilor proaspăt împământeniți, aduși în Moldova de către Radu Mihnea. Odată cu trecerea în neființă a patronului lor ei vor căuta o soluție care să le garanteze și mai departe un trai bun în Moldova. Or, odată cu mazitarea lui Alexandru Coconul din scaunul Țării Românești, în toamna lui 1627, această soluție apărea ca de la sine înțeleasă.

Înclinarea evidentă a lui Miron Barnovschi spre Polonia a alarmat o parte din boierii moldoveni, care l-au denunțat la Poartă, cerând sultanului înlocuirea lui. Motivele invocate de pârători erau înțelegerile lui Miron Barnovschi cu polonezii și căsătoria acestuia [12] cu fiica lui Przerembski [13]. Conform denunțătorilor săi, Miron Barnovschi dorea să se căsătorească cu fiica unui nobil polonez și nu cu Ecaterina, fiica lui Radu Mihnea [14], argumente considerate imbatabile. Totuși, această căsătorie nu s-a mai produs, dar ca element al denigrării lui Miron Barnovschi a trebuit să aibă efectul scontat.

Este evident că gruparea de opoziție era reprezentată din persoane care nu împărtășeau linia politică propolonă promovată de domn, iar aceștia nu puteau fi decât dregătorii pe care Radu Mihnea i-a adus cu el în Moldova și care, înrându-se cu familiile boierești autohtone, au început să joace un rol important în viața politică a țării. Ei nu acceptau nici politica de apropiere a domnului Moldovei față de Polonia, nici abandonarea politicii de echidistanță, promovată de înaintașul lui, după cum nu acceptau nici anularea logodnei, care lipsea o domniță de înaltul rang promis, viitoare protectoare, deci, în esență, slăbirea poziției lor politice.

În plus, opoziția față de Miron Barnovschi urmărea aducerea pe tronul Moldovei a favoritului lor, Alexandru Coconul, fiul lui Radu Mihnea, care, de aproximativ doi ani, de la sfârșitul anului 1627, aștepta ca șansa revenirii în scaun să-i mai suradă o dată. Nu avea importanță dacă tronul aparținea Țării Moldovei sau Țării Românești. Tatăl său fusese domn în ambele țări, ceea ce-i permitea, conform tradiției dinastice, să ocupe tronul fie la est, fie la sud de Carpați. Argumentele prezentate de partida împământeniților la Poartă sunt lesne de presupus. Or, se știe, persoana care obținea indigenatul trebuia

să depună jurământ Coroanei poloneze, lucru aflat împotriva intereselor otomane, care oricând puteau declanșa un conflict militar cu Polonia. În al doilea rând, conform principiilor acordării indigenatului, cei care îl obțineau trebuiau să cumpere moșii în Polonia, pentru a se întreține în timpul aflării lor în regat [15], ceea ce facilita, în cazul dat, opoziția domnilor Țării Moldovei față de Imperiul Otoman. Atunci când s-a pus problema indigenatului Movileștilor, Ieremia Movilă a cumpărat o moșie în Polonia, la Ustia. După dezastrul din anul 1616, când fiilor lui Ieremia Movilă li s-a impus convertirea la islam și doamna țării, Elisabeta Movilă, a ajuns într-un harem [16], deci moștenitorii pe linie masculină au dispărut, moșia de la Ustia a rămas văduvită de titlul ei de moșie domnească. Or, credem că deloc întâmplător tocmai această moșie a intrat în atenția lui Miron Barnovschi, pentru a îndeplini condițiile impuse de indigenatul polonez: prin cumpărarea ei de la descendentele lui Ieremia Movilă, Miron Barnovschi voia să reafirme calitățile sale de membru al unei dinastii domnești. [17]

După toate probabilitățile, tratativele privitoare la acordarea indigenatului lui Miron Barnovschi nu au fost ușoare, și nici rapide, în ciuda serviciilor aduse Coroanei. O dovadă în acest sens ar fi corespondența activă, derulată în anul 1628 între Miron Barnovschi și Maximilian Przerembski [18], castelanul de Sieradz, cel care l-a primit pe Miron Barnovschi în cadrul herbului Nowina.

Prin urmare, participarea contingentelor moldovenești la campania de reinstalare a lui Șahin Ghirei în Crimeea era contrară poziției oficiale a Porții, argumenta apropierea de Polonia și cererea pentru obținerea indigenatului polonez. Faptele au fost considerate ca fiind suficiente pentru mazilirea domnului Moldovei [19]. Miron Barnovschi pleca în Polonia,

așteptând acolo o nouă posibilitate de a reveni în scaun, iar în locul lui sultanul l-a numit domn în Moldova pe Alexandru Coconul [20]. Schimbarea era imediat raportată de Sebastiano Vernier dogelui, la 7 iulie 1629 [21].

Instalarea lui Alexandru Coconul, însă, a întârziat. Mazilirea este explicată de Miron Costin prin argumente financiare, favorabile domnului: vizitul i-ar fi cerut lui Miron Barnovschi 40 de pungi, iar acesta, nevrând să le dea, „i-au venit mazilie, neîmplându bine patru ani de domnie” [22]. Este posibil că acești bani să-i fi fost ceruți pentru a nu se da curs acuzațiilor de infidelitate față de Poartă, venite din partea opoziției din țară. De-abia la 15 august 1629, Ioan Dzik îi scria lui Ioan Iwaszkowicz că turcii aduc în scaun pe Alexandru [23], iar la 18 august 1629, ambasadorul Veneției la Viena raporta dogelui că Husein pașa stă la hotarele Moldovei, hotărât să gonească pe principele de acolo, care era bănuț că are o înțelegere cu tătarii și polonezii [24]. La 1 septembrie 1629, Sebastiano Vernier raporta de la Constantinopol despre o întâlnire a sa cu Alexandru Coconul, care n-a vrut să pornească spre Moldova înainte de a sta de vorbă cu dânsul, asigurându-l de atașamentul lui față de „Serenisima Republică” [25].

Bătălia dintre armatele celor doi domni, cel mazilit și cel proaspăt numit de turci, s-a dat la Toporăuți. Armata lui Miron Barnovschi era condusă de către Nicoară, sau Nicoriță, hatman, iar cea a lui Alexandru Coconul – de către Lupu Coci, viitorul domn Vasile Lupu. La 28 septembrie 1629, Alexandru Coconul, îi comunica lui Gabriel Bethlen că a preluat scaunul Moldovei, la 22 septembrie 1629 [26], în urma unei lupte date între susținătorii săi, conduși de Lupu vistiernicul, și armata fostului domn; aceasta din urmă a fost învinsă, iar toți acei care îl susțineau pe fostul domn, adică pe Miron Barnovschi, au trecut de partea sa,

cu excepția lui Nicoară hatmanul. Acum știm că cel puțin atât Mateiaș Gavrilaș, cât și Efrim Hâjdeu l-au urmat pe Miron Barnovschi în Polonia și firește că numărul susținătorilor lui Miron Barnovschi trebuia să fie mai mare.

Miron Costin scria și el despre o bătălie, la Toporăuți, care a avut loc între hatmanul Nicoriță, de o parte și vornicul Vasile Lupu și stolnicul Grama, pe de altă parte, în urma căreia „l-au împensu pre Nicoriță de la marginile țării” [27]. După unele știri, numirea lui Alexandru Coconul domn al Țării Moldovei a fost primită cu mare bucurie de către moldovenii, care sperau ca noua domnie să aducă, în sfârșit, liniște [28]. Starea de spirit și așteptările moldovenilor erau alimentate de memoria domnului drept și înțelept, care a fost Radu Mihnea.

Sugestive sunt și alte mențiuni referitoare la personalitatea și autoritatea domnului decedat. La 16 octombrie 1629, senatorul George Apafi îi scria lui Gabriel Bethlen din București despre știrile primite din Moldova: „Voievodul cel nou (Alexandru Coconul – *n.ns.*) e în scaun, celălalt vodă s-a dus la Hotin cu o sută de ai săi, dar nu ca dușman, ci așteaptă – așa e vestea aici – ca tătarii să plece din Polonia; așa a spus că pleacă, nu atacă niciodată pe fiul domnului său” [29]. Însă realitatea era alta: aflându-se la Hotin, Miron Barnovschi cerea permisiunea vicescancelarului Tomasz Zamoyski de a aduna armată pentru recuperarea tronului [30].

Se știe că în timpul domniei lui Miron Barnovschi, Efrim Hâjdeu a primit ca danie satul Dolineni pentru slujbă dreaptă și credincioasă. Avem un act îndoielnic prin care dania va fi confirmată în timpul primei domnii din Moldova a lui Moise Movilă [31]. S-a mai spus că, în timpul domniei lui Alexandru Iliăș, este nevoit să pibegească în Polonia, de unde se va întoarce doar odată cu cea de-a doua

domnie, de asemenea scurtă, a lui Moise Movilă [32]. Motivul invocat ar fi fost faptul că a luat parte la „răscoala în contra lui Alexandru Iliăș Voievod, în primăvara 1633, împreună cu Miron Barnowski și Hatmanul Nicoriță” [33]. De fapt, aici s-a făcut o confuzie în interpretarea textului unui rezumat semnalat de același Sever Zotta: „În prima domnie, Moise Movilă (1630 aprilie – 1631 noiembrie) întărea lui Dumitrașco Ștefan fost mare logofăt moșie Dolineni pierdută de Efrim Hâjdeu pentru hiclenie când împreună cu Miron Barnovschi și hatmanul Nicoriță s-a ridicat împotriva Porții sub domnia lui Alexandru voievod” [34]. Prima domnie a lui Moise Movilă în Țara Moldovei datează între aprilie 1630 și noiembrie 1631. Răscoala împotriva lui Alexandru Iliăș s-a produs în 1633. Iar domnul de dinaintea lui Moise Movilă era și el Alexandru, numit Coconul, din cauza vârstei fragede pe care o avea la acea vreme. Prin urmare, în rezumatul în cauză este vorba despre participarea lui Efrim Hâjdeu la bătălia de la Toporăuți din 1629, soldată cu înfrângerea lui Nicoriță hatmanul și cu victoria lui Lupu Coci, viitorul domn Vasile Lupu. Pentru faptul că Efrim Hâjdeu, asemenea celorlalți, nu s-a închinat noului domn, Alexandru Coconul i-a confiscat averea/averile. Satul l-a închinat lui Dumitrașco Ștefan. Dacă e să credem în rezumatul amintit, atunci dania satului Moise Movilă a făcut-o până în noiembrie 1630 [35], adică înainte de moartea lui Dumitrașco Ștefan. Iată de ce ni se pare îndoielnic actul păstrat în Condica Asachi I, și publicat în colecția națională de izvoare [36]. Nu ni se pare real ca în aceeași domnie, inițial Moise Movilă să fi făcut danie satul lui Dumitrașco Ștefan, iar apoi să-l fi reîntărit lui Efrim Hâjdeu.

Apare ca martor într-un act care este datat cu vâleatul 7141, corespunzător perioadei 1 septembrie 1632 – 31 august 1633 [37]. Ținând seama de evenimentele

produse în Moldova la acea perioadă putem cu aproximație să reducem această perioadă la lunile iulie – august 1633, când începe o nouă domnie a lui Moise Movilă și care va ține până în luna aprilie 1634. Moise Movilă îi va întoarce moșia Dolineni, care fusese confiscată de către Alexandru Coconul și făcută danie lui Dumitrașco Ștefan logofăt. Judecând cazul noul domn îi întoarce lui Efrim moșia, în schimbul a 100 de galbeni ungurești dați pentru nevoile țării și pentru lipsa banilor față de împăratul turc [38]. Așa cum Dumitrașco Ștefan a murit în noiembrie 1630, iar actul păstrat într-o copie [39] amintește de Ștefan fost voievod, probabil s-a omis din original „fii lui...” Ștefan fost voievod.

În anii următori, Efrim Hâjdeu va primi confirmarea pentru stăpânirea unor părți din satul Cetnicăuți [40], cumpără o parte din satul Șândreni, cu moară în Prut [41], cumpără de la Petru Dahnovici și sora lui, Antimia, jumătate din satul Dumeni, pe Prut, în ținutul Hotin [42], pentru care primește întărire de la Vasile Lupu [43], de la Antimia Pătrășcoae, fiica Anghelinei partea ei de ocină din satele Șândreni și Ezerul Alb și din seliștea Negrești, pe Prut, în același ținut Hotin [44]. Apare ca martor în actele epocii cu prilejul diferitor tranzacții funciare, ca de exemplu la 19 august 1635 [45], 18 octombrie 1635 [46], actul domnesc de la Vasile Lupu va fi emis la 28 noiembrie 1635 [47], apare martor alături de marii boieri la 15 ianuarie 1636 [48], când s-a judecat pricina dintre Gavrilaş Măteiaș vornicul, care a fost jefuit la ieșirea din domnie a lui Miron Barnovschi în anul 1629 de către Isac Stârcea și Mihalcea Durac [49]. Mai apare martor la 17 martie 1636 [50], 11 noiembrie 1636 [51], 8 decembrie 1636 [52]. A fost prădat la începutul domniei lui Vasile Lupu, înainte de 20 martie 1638, când „i s-au furat din cetate Hotinului tot cât au avut, argint, și aur, și haine, și porfire și toată avuția lui câtă au

avut” [53]. La 20 martie 1639, Efrim Hâjdeu împreună cu frații săi, Dimitrie și Andronic, a primit reînnoirea pentru stăpânirea a jumătate de sat Nesvoia [54]. Andronic Hâjdău se va judeca pentru o parte din Citnicăuți cu Grăpina fiica lui Gânscă, dar nu se va prezenta la judecată și prin urmare va pierde procesul [55]. După toate probabilitățile întregul sat Citnicăuți va intra în stăpânirea lui Efrim Hâjdău la 14 august 1645 [56], în aceeași perioadă își va mări stăpânirile prin noi achiziții din Șândreni, Negrești [57] și Cruhlic [58]. Hotarnic, fără dregătorie, alături de Popăscul pârcălab, Balan comis și Trandafir pârcălab la 19 august 1645 [59]. În aceeași perioadă apare ca martor cu diferite ocazii [60].

S-a spus că anume el era acel pârcălab de Hotin care în anul 1653, conform spuselor lui Miron Costin, a fost pus pârcălab de către Gheorghe Ștefan și a refuzat să se supună lui Vasile Lupu la revenirea lui în scaun cu ajutoare de la cazaci [61]. Însă în același timp apare menționat și un lonașco Efrincovici la 14 martie 1653 [62], ceea ce ar duce cu gândul la posibilitatea ca vreun fiu de-al lui Efrim Hâjdeu să fi ocupat această dregătorie.

Evenimentele dramatice din a doua jumătate a secolului al XVII-lea au dus atât la mărirea neamului Hâjdău, cât și, în scurt timp, la căderea lui. Căsătoria lui Ștefan Hâjdău, fiul lui Efrim Hâjdău, cu Alexandra / Ruxanda Petriceicu, sora lui Ștefan Petriceicu [63], va fi determinantă în destinul acestei ramuri a familiei Hâjdău. Simpatizanți cu mișcarea lui Hâncu și Durac, Hâjdeenii vor participa la confruntările militare polono-otomane și vor pleca în Polonia împreună cu Ștefan Petriceicu. Fie rănit după bătălia de la Hotin din anul 1673, fie căzut chiar pe câmpul de luptă de acolo, Ștefan Hâjdău nu mai era în viață în anul 1676, când fiii lui primeau indigenat polon [64]. După cum se obișnuia în asemenea cazuri, procedura obținerii de către mol-

doveni a indigenatului trebuia să fie precedată de hotărârile micilor seimuri regionale. Acestea, la Halici [65] și Wiśnia [66], la sfârșitul anului 1675 hotărâu să le acorde indigenat domnului, filor săi adoptivi și încă la câțiva boieri moldoveni [67].

În legătură cu acest element am dori să facem câteva precizări. Ștefan Petriceicu, așa cum rezultă din textul prezentat mai sus, nu avea moștenitori pe linie masculină și i-a ales pe cei doi, „**Nicolae și lancu Hâjdeu**, nepoți de soră și moștenitori de sânge cei mai apropiați ai domniei”. Aceștia, fiii lui Ștefan Hâjdău, mort la acea oră, vor fi înfiați de domnul care tocmai își pierduse scaunul domnesc [68]. Despre faptul că fiii lui Ștefan Hâjdeu au fost considerați și au pretins că sunt moștenitorii lui Ștefan Petriceicu rezultă și din actele prezentate de Tadeu Hâjdeu pentru confirmarea statutului de nobil. Între acestea s-au numărat câteva acte cu trimitere directă la moștenirea lui Ștefan Petriceicu: judecătoria din ținutul Przemysł în anul 1697 dădea un act prin care toată moștenirea de la Ștefan Petriceicu a fost dată nepoților domnului, Nicolae și lancu Gheorghe Lupașcu Hâjdeu; la 1698, un rescript al regelui Poloniei August II stabilea ca moșiile rămase după moartea lui Ștefan Petriceicu să fie date lui lancu Gheorghe Hâjdeu; în anul 1701 tribunalul din Liow elibera o chitanță prin care același lancu Gheorghe Hâjdeu a moștenit averea lui Ștefan Petriceicu și totodată confirmă faptul că el a fost fratele lui Nicolae și fiul lui Ștefan Hâjdeu [69].

Interesante sunt și alte detalii legate de obținerea statutului de indigenat al celor doi fii ai lui Ștefan Hâjdeu. În aceeași perioadă unchii lor de pe tată, Gheorghe [70] și Miron, primeau diplome de înnobilitare [71]. Or, înnobilitarea se făcea doar, cum am spus noi astăzi, pentru supuși polonezi, fără diferență de etnie, iar indigenatul era acordat numai străinilor [72]. Ar reieși deci că Hâjdienii erau considerați

„polonezi”, sau cel puțin proveniența lor era una poloneză. Polonezii care aveau un pedantism special pentru genealogie nu puteau confunda cei doi termeni, la fel și procedura de înnobilitare care era rezervată pentru pământeni sau cel puțin descendenții lor și indigenatul rezervat în exclusivitate străinilor [73]. Cel puțin, lipsa unor informații certe pentru ascendența lui David, tatăl lui Efrim, ar conduce cu gândul la urmele și proveniența poloneză. Legăturile pe care acesta, dar și urmașii lui le-au menținut de-a lungul vremii, dar și vecinătatea imediată cu Polonia a Hotinului, unde Hâjdienii sunt deseori amintiți sau ocupă și dregătoria de pârcălab [74], făcea posibilă menținerea statutului de „polonez”, care trăia în Moldova și putea chiar să ocupe și dregătorii importante în aparatul politic și administrativ al statului [75].

Trebuie să revizuim și denumirea diplomei acordate lui Gheorghe Hâjdău: ea nu este diplomă de „indigenat”, precum apare menționată în studiul publicat de Costin Feneșan [76], ci una de **înnobilitare**, spre deosebire de diploma lui Grigore Hăbășescu care este de „indigenat” [77].

Anexa 1:

1633 septembrie 1 – aprilie 1634:

Moise Movilă domn al Țării Moldovei întărește lui Efrim Hâjdeu satul Dolineni, ținutul Hotin, în urma judecății cu Ștefan fost logofăt. Efrim Hâjdău a mai dat și 100 de galbeni ungurești pe care domnul i-a dat în treaba țării.

Переводъ съ Сербскаго на Молдавский диалектъ покойнаго Моисея воеводы. Года 7142 / 1634 который есть вытертый сколько можно было разобрать словъ переведено.

Божию милостию, Мы Мойсей Могила воевода господарь Земли Молдавской, явясь предъ нами и предъ нашими молдавскими баярами вышными и ниж-

ными слуга нашъ Ефримъ Хиждеу и спорылись на лицо съ Стефаномъ который былъ логофетомъ о селении Долинены въ Хотинскомъ цинуте которое то селение первоначально было справедливо господарское, находившееся въ окрестности крепости Хотинской.

Сказывалъ слуга нашъ Ефримъ Хиждеу что оное селение есть справедливымъ даромъ и милостию данное ему отъ покойнаго Бернавскаго воеводы за верныя его услуги оказанныя прежде моего владения и предъявлялъ предъ княжествомъ моимъ записи сего дарю и милости пожалованныя на сие селение. На противъ чего слуга нашъ Стефанъ бывъ логофетъ сказывалъ что сие селение ему дано Александромъ Водюю яко даръ и милость во время побега Ефрима Хиждева въ Польшу и предъявлялъ запись предъварителя моего покойнаго Александра воеводы.

Для того княжество мое увидевъ сие дело разобравъ съ полнымъ моимъ Советомъ и определило поелику сие селение первоначально было справедливою господарскою собственностью то княжество мое отобрать отъ обеихъ и повелило дабы по прежнему опять было господарское и отобрать отъ нихъ привилегии и документы отъ рукъ и имеющиеся при нихъ на дари и пожалования селения Долинень.

Но после слуга нашъ выше показанный Ефримъ Хиждеу челобитствовалъ предъ княжествомъ моимъ съ великою жалобою что далъ 100 червонцовъ Венгерскихъ на надобности княжества моего и государства Молдавскаго во время крайнихъ нуждъ и недостатку денегъ въ Земли нашей для почтеннаго нашего империяту.

После увидевъ я самъ яко господарь что онъ далъ таковое количество денегъ на надобности края нашего и ведая объ томъ что первоначально выше

сказанное селение Долинены было дано ему даромъ и милостию во вторыхъ что онъ далъ на надобности Княжества моего и края деньги потому и определили по совету бояръ нашихъ и постановили по всей справедливости и умиросердидились господарство мое опять надъ слугою нашимъ выше изъясненнымъ Ефримомъ Хиждеу и дали опять ему селение Долинены дабы уже было отъ моего Княжества даромъ и милостию на веки, какъ и прежде дано ему было даромъ и милостию покойнымъ Барновскимъ водою и для того возвратилъ ему все грамоты и документы прежде мною забранные.

И отъ нине и впредь о выше показанное селение Долинены дабы никто отънюдь не беспокоилъ жалобою которымъ владеть имеетъ во веки только слуга нашъ Ефримъ. И На впредь будуща времена ежели окажутся каковыя записи или грамоты гдебы на сию мощию Долинены таковыя имеетъ право получить Ефримъ Хиждеу подъ свое владение. И дабы инако не было какъ въ сей грамоте княжества моего.

Самое княжество повелело.

Переводилъ сию грамоту Прокопий Урыкаръ 1773 года июня 23 дня.

<Traducere>:

Traducere din limba sârbească pe limba moldovenească a răposatului Moise voievod. Anul 7142/1634, care este șters, atât cât s-a reușit să se citească s-a tradus.

Din mila lui Dumnezeu, noi, Moise Movilă voievod, domn al Țării Moldovei. Iată a venit înaintea noastră și înaintea boierilor noștri moldoveni, mari și mici, sluga noastră Efrim Hâjdău și s-a judecat de față cu Ștefan fost logofăt pentru satul Dolineni din ținutul Hotin, care acel sat de la început era domnesc aflându-se în ocolul cetății Hotinului. Și a spus sluga noastră Efrim Hâjdău că acel sat este danie adevărată și miluire lui de la răposatul Barnovschi vo-

ievod pentru slujbă dreaptă de dinaintea domniei mele. Și a arătat înaintea domniei mele zapisele de această danie și miluire pentru acel sat. La care sluga noastră Ștefan biv logofăt a spus că acest sat i-a fost dat de Alexandru vodă, ca danie și miluire în timpul fugii lui Efrim Hâjdeu în Polonia și a arătat zăpisul răposatului Alexandru voievod de dinaintea mea [78].

Pentru care domnia mea văzând această pricină și am socotit deplin cu Sfatul meu și am hotărât că deoarece acel sat a fost de la început drept domnesc, domnia mea l-am luat de la ambii și am poruncit ca să fie din nou domnesc și am luat de la ei privilegiile și documentele care erau la ei de danie și miluire a satului Dolineni.

Dar mai apoi sluga noastră arătată mai sus Efrim Hâjdeu a venit cu rugă în fața mea cu mare jalobă că a dat 100 de galbeni ungurești pentru trebuințele domniei mele și a Țării Moldovei în timpul nevoilor țării și a lipsei banilor în țară pentru cinstitul nostru împărat.

Pentru care văzând eu însumi domnul că a dat acea sumă de bani pentru nevoile țării și știind că inițial satul mai sus spus Dolineni i-a fost lui danie și miluire și în al doilea rând pentru că a dat pentru domnia mea și țară bani pentru care am și stabilit după sfatul boierilor noștri și am hotărât după toată dreptatea și ne-am milostivit domnia mea din nou pe sluga noastră mai sus arătată Efrim Hâjdeu și i-am dat din nou satul Dolineni ca să fie de la domnia mea danie și miluire în veci, ca și mai înainte i-a fost dată danie și miluire din partea răposatului Barnovschi vodă și de aceea i-am întors toată cărțile și actele pe care le-am luat mai înainte.

Și de acum înainte satul mai sus arătat ca să fie Dolineni ca nimeni de aici încolo să nu o supere cu jalobe pe care are să o stăpânească numai sluga noastră Efrim. Și de aici încolo dacă vor apărea undeva careva scrisori sau zapise pentru acea moșie

Dolineni acelea să aibă dreptul Efrim Hâjdeu să le primească.

Și altfel să nu fie.

Însuși domnia a poruncit.

A tradus această carte Procopie Uricar în 1773 iunie 23.

Biblioteca Academiei Române, Ms. nr. 90, fila 26-28. Copie rusească în condica Hâjdienilor a lui Tadeu Hâjdeu.

¹ Datarea după perioada de domnie a lui Moise Movilă în intervalul văleatului indicat.

[1] S. Zotta, *Spița neamului Hâjdău*, p. 139.

[2] *Ibidem*, p. 140.

[3] Nota genealogică despre Simion Jora, vezi la Sergiu Bacalov, *Boierimea Țării Moldovei la mijlocul secolului al XVII-lea – începutul secolului al XVIII-lea*, Chișinău, 2012, p. 154-156.

[4] Mare paharnic și mare postelnic în timpul domniei lui Ieremia Movilă, cu care era înrudit (N. Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Moldova și Țara Românească*, București, 1971, p. 293).

[5] Despre posibilele înrudiri ale Joreștilor cu familia lui Miron Barnovschi vezi: Ștefan S. Gorovei, *Neamul lui Miron vodă Barnovschi*, în „Arhiva Genealogică”, V (1998), nr. 1-2, p. 141-154.

[6] Expresie plastică atribuită de către Miron Costin lui Miron Barnovschi și care ar fi servit conform marelui cronicar moldovean ca motiv pentru alegerea acestuia ca domn imediat după moartea lui Radu Mihnea la începutul anului 1626. (Costin, Miron. *Letopisețul Țării Moldovei*, în *Opere*, ediție critică cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice și glosar de P. P. Panaitescu, Editura pentru literatură și artă, București, 1958, p. 92)

[7] Este de fapt primul în ierarhia Joreștilor care ocupă o dregătorie în Sfatul Domnesc. Despre el vezi N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 411-412.

- [8] Era căsătorit cu o soră a lui Miron Barnovschi, care îl face dregător. Revenit în Moldova, a ocupat dregătoria de mare logofăt în timpul domniei lui Vasile Lupu: N. Stoicescu, *op.cit.*, p. 413-414.
- [9] Despre această cauză și urmările ei vezi: Constantin și Marcela Karadja, *Documentele moșiilor cantacuzinești din Bucovina*, în „Buletinul Comisiei Istorice a României”, vol. X (1931), p. 11-13.
- [10] Antimia, soția lui Gheorghe Hâjdău, era fiica lui Vasile Vartic și a Irinei, fiicei lui Avram din Lucăceni. Vasile Vartic, la rândul său era frate cu o altă Antimia, care se va căsători cu Miron Barnovschi.
- [11] Cum e cazul lui Vasile Lupu însuși care era fiul lui Lupu Coci, despre care se spunea că era albanez. Unii l-au considerat a fi aromân.
- [12] La 8 iulie 1629, Cesy îi scria regelui francez despre scoaterea lui Miron Barnovschi din domnie la cererea boierilor moldoveni („Les Moldaves quy estoient a cette defaytte ont donné suiect au Grand Seigneur de changer le prince de Moldavie nommé Bernolsky, pour estre soupçonné d’avoir trop d’intelligence avec les Polonnois, et pour l’estre marié avec la fille d’un Seigneur de Pologne, gouverneur de Camenits”, în Hurmuzaki, Supl. I, vol. I (1518-1750), documente culese de Gr. G. Tocilescu și A.I. Odobescu, București, 1886, p. 230, nr. CCCXXXIV).
- [13] Maximilian Przerembcki, magnat polonez, căsătorit cu Ana Movilă, fiica lui Ieremia Movilă și a Elisabetei.
- [14] Se vehicula ideea că, la moartea sa, Radu Mihnea a convenit cu boierii ca anume Miron Barnovschi să-i urmeze în scaun. Ca o garanție a acestei opțiuni politice trebuia să urmeze și căsătoria noului domn cu fiica celui defunct, Ecaterina.
- [15] Zygmunt Wdowiszewski, *Regesty przywilejow indygenatu w Polsce (1519-1793)*, Buenos-Aeres-Paryz, 1971, p. 12.
- [16] N. Iorga, *Doamna lui Ieremia Vodă*, p. 1019-1067.
- [17] Cu puțin timp înaintea executării sale la Constantinopol, Miron Barnovschi își redacta testamentul. Din el rezultă că moșia de la Ustia a fost cumpărată de la descendenții lui Ieremia Movilă, pentru ca aceasta „să nu cadă în mâini străine”. Neavând toată suma la dispoziție, Miron Barnovschi s-a îndatorat de la diferiți negustori și la Furtună comis, care i-au dat niște boi pentru acoperirea sumei necesare (*Documente privitoare la istoria orașului Iași*, vol. I (1408-1660), editate de Ioan Caproșu și Petronel Zahariuc, Iași, 1999, p. 310-313, nr. 233). Datoria față de Furtună comis a fost pusă în seama soției lui Nicoriță. În 1643, ea se afla încă în Polonia, iar în țară o parte din averile ei erau cedate în contul datoriilor lui Furtună comis și răscumpărate de Gavrilaş Mateiaș, fost mare logofăt (*DRH, A*, vol. XVII, p. 168-172, nr. 181-183), căsătorit cu Sârbcă, sora lui Miron Barnovschi.
- [18] Ilie Corfus, *op. cit.*, p. 122-123, nr. 63; p. 124-125, nr. 65.
- [19] N. Iorga, *Studii și documente*, vol. IV, p. 187: „între aceștia (prinșii în luptă cu Șahin) au fost unii moldoveni, care recunosc că domnul având înțelegere în taină cu Șahin Ghirai, ei s-au luptat cu voia sau cu știrea lui în număr de 500 fără îndoială în rândurile cazacilor, cu care prilej, vizirul... și-a pus în gând a mazili pe acel domn, care de mult e bănuț că avea în Polonia multe legături” (nr. XXXVIII; Hurmuzaki, Supl. I, vol. I, p. 230, nr. CCCXXXIV).
- [20] „seluy quy a esté mis en sa place s’apelle Alexandre, fils de Radulo prince de

- Vallacquey, lequel doit partir d'icy dans peu de jours" (Hurmuzaki, Supl. I, vol. I, p. 230, nr. CCCXXXIV).
- [21] Hurmuzaki, IV/2, p. 427, nr. CCC-CLXXXVI.
- [22] Miron Costin, *op. cit.*, p. 94.
- [23] Ilie Corfus, *op. cit.*, p. 128, nr. 68.
- [24] Veress, IX, p. 291, nr. 233.
- [25] Hurmuzaki, IV/2, p. 433, nr. CCCCXCI.
- [26] Veress, IX, p. 292, nr. 234.
- [27] Miron Costin, *op. cit.*, p. 95.
- [28] N. Iorga, „Coconul” lui Radu Mihnea și capucheaiua Curt Celebi – cu prilejul unui document inedit de la Alexandru Coconul, în „Revista istorică”, XVIII, 1932, nr. 4-6, p. 97-102, p. 99.
- [29] Veress, IX, p. 296-297, nr. 236.
- [30] Hurmuzaki-Bogdan, Supl.II, vol. II, p. 588-589, nr. CCLXVI.
- [31] *Documenta Romaniae Historica*, (DRH) Seria A. Moldova, vol. XX (1629-1631), volum întocmit de I. Caproșu, C. Burac, București, 2011, p. 297, nr. 288. Actul se păstrează în copie în Condicta Asachi I. Totuși acest act ni se pare de o probitate îndoielnică. Vezi mai jos.
- [32] S. Zotta, *op.cit.*, p. 140.
- [33] *Ibidem*, p.141.
- [34] Catalog, Supliment I, p. 466, nr. 465.
- [35] Petronel Zahariuc, *Țara Moldovei în vremea lui Gheorghe Ștefan*, Iași, 2003, p. 36.
- [36] DRH, Seria A. Moldova, vol. XX (1630-1631), p. 297, nr. 288.
- [37] Act prin care Tudori pârcălab de Hotin vinde lui Gavrilaş vornic satele Cotelea și Păltinișul, ținutul Dorohoi. (DRH, Seria A. Moldova, vol. XXI (1632-1633), volum întocmit de C. Cihodaru, I. Caproșu și L. Șimanschi, București, 1971, p. 245-246, nr. 188). N. Iorga, *Studii și documente*, vol. V, p. 83 (rezumat, cu data greșită „1622-1623”).
- [38] Biblioteca Academiei Române, Ms. nr. 90, fila 28-29. Traducere rusească în condica Hâjdeienilor. Actul este inedit, iar Sever Zotta l-a menționat în treacă, fără să dea prea multe detalii: Sever Zotta, *op.cit.*, p.140, după o traducere germană și suret. În anexă publicăm copia rusească și traducerea românească a acesteia.
- [39] Vezi anexa de la capătul volumului.
- [40] DRH, Seria A. Moldova, vol. XXIII (1635-1636), volum întocmit de L. Șimanschi, Nistor Ciocan, Georgeta Ignat și Dumitru Agache, București, Editura Academiei, 1996, p. 243-244, nr. 206.
- [41] *Ibidem*, nr. 319.
- [42] *Ibidem*, nr. 353.
- [43] *Ibidem*, nr. 362.
- [44] *Ibidem*, nr. 452.
- [45] *Ibidem*, p. 248-249, nr. 211.
- [46] *Ibidem*, p. 298, nr. 255.
- [47] *Ibidem*, p. 320-321, nr. 280.
- [48] *Ibidem*, p. 340-341, nr. 304; p. 341-342, nr. 305.
- [49] Despre această cauză și urmările ei vezi: Constantin și Marcela Karadja, *Documentele moșiiilor cantacuzinești din Bucovina*, în „Buletinul Comisiei Istorice a României”, vol. X (1931), p. 11-13.
- [50] DRH, A. Moldova, vol. XXIII, p. 407, nr. 363.
- [51] *Ibidem*, p. 602, nr. 553.
- [52] *Ibidem*, p. 612, nr. 564. Și în anii următori apare des în acte ca martor DRH, A. Moldova, vol. XXIV (1637-1638), volum întocmit de C. Cihodaru și I. Caproșu, București, Editura Academiei, 1998, p. 84, nr. 85; p. 407, nr. 429; DRH, A. Moldova, vol. XXV (1639-1640), volum întocmit de Nistor Ciocan, Dumitru Agache, Georgeta Ignat și Marius Chelcu, București, Editura Academiei, 2003, p.113, nr.103, unde apare între „mulți oameni și slugi domnești”.
- [53] DRH, A. Moldova, vol. XXIV, p. 276-277, nr. 285. Cu acel prilej, Vasile Lupu i-a confirmat stăpânirea pe niște robi țigani.

- [54] DRH, A. Moldova, vol. XXV, p. 68, nr. 65.
- [55] DRH, A. Moldova, vol. XXVI (1641-1642), volum întocmit de I. Caproșu, București, Editura Academiei, 2003, p. 150-150, nr.155.
- [56] Ni s-a păstrat o mențiune DRH, A. Moldova, vol. XXVIII (1645-1646), volum întocmit de Petronel Zahariuc, Marius Chelcu, Silviu Văcaru, Cătălina Chelcu, București, Editura Academiei, 2006, p. 136, nr. 165.
- [57] *Ibidem*, p. 250, nr. 309.
- [58] *Ibidem*, p. 315, nr. 368-371.
- [59] *Ibidem*, p. 140, nr. 169.
- [60] *Ibidem*, nr. 67, 76, 77, 79.
- [61] „Și în câteva rânduri au trimis Vasilie vodă la Hâjdeu, carele era pârçalab pus de Ștefan vodă, și la târgoveți, cu mare giurământuri, ce nici într-un chip n-au vrut să dea cetatea și au ținut vro doao luni, până la a doua venire a lui Ștefan vodă de Țara Muntenescă” (Miron Costin, *Opere*, Ediție critică cu un studiu introductiv, note, comentarii, variante, indice și glosar de P.P. Panaitescu, București, 1958 p. 147).
- [62] N. Stoicescu, *Lista marilor dregători ai Moldovei*, (Pârçalabi de Hotin), în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol” din Iași”, VIII (1971), p. 409.
- [63] Sever Zotta, *op. cit.*, p. 143-144, afirma că „Ruxanda nu este, credem, decât o formă românească a numelui Alexandra”.
- [64] Vezi textul și traducerea de mai sus din constituția seimului de încoronare din 1676.
- [65] Sejmikul întrunit la 23 decembrie 1675, *Akta Grodzkie i Ziemskie*, XXIV, p. 397.
- [66] Întrunit la 31 decembrie 1675 *Akta Grodzkie i Ziemskie*, XII, p. 47. Aici se face diferența dintre „innobilare” și „indigenat”.
- [67] P.P. Panaitescu, *Pribegia lui Constantin Șerban Basarab și a lui Ștefan Petriceicu și testamentele lor*, în *Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice*, Seria III, vol. XXI (1939), p. 387 (15).
- [68] „... copilașii săi orfani <ai lui Ștefan Hâjdeu, *n.ns.*> anume Gheorghe și Nicolae au fost înfiați de Vodă Ștefan Petriceicu, el însuși pribeag în Polonia, și lor le-a rămas subvenția de 20 000 galbeni pe care Camera polonă n-a încetat să le-o servească, distribuind-o între membrii familiei” (Iuliu Dragomirescu, *op. cit.*, p. 245). Elena Lința, *op. cit.*, p. 302. Gheorghe Hâjdeu mai era cunoscut și ca „lancu Gheorghe Lupășcu Hâjdeu”. Gh. Bezviconi, *op. cit.*, p. 242; Sever Zotta, *op. cit.*, p.150-152. Prin urmare, trebuie să facem distincție dintre el și Gheorghe Hâjdău armaș, care va primi *innobilare*. Faptul că cei doi aveau același prenume îi va oferi lui Tadeu Hâjdău un motiv în plus pentru a pretinde moșia Rujavenița.
- [69] Gh. Bezviconi, *op. cit.*, p. 243.
- [70] Elena Lința, *op. cit.*, p. 302, afirma că după anul 1699, Gheorghe Hâjdău armașul s-a întors în Moldova.
- [71] În *Volumina Legum*, vol. V, p. 201, nr. 192 citim: „Nobilitacya osob nizzey mi-anowanych. 192 Za zaleceniem Wiel. Hetmanów naszym Kor. i Hospodara Ziem Mołdawskich, *consensu omnium Ordinum accedente*, Urod. Michała i Iana Kondratych Ierzego i Mirona Hizdeu, Ierzego Andrzejy I Iana Wolffów, Kiriakiego Papore, Athanazego i Bazylego Wolczyńskich, Regimiana Suczyckiego, Bazylego Turkula, Gabriela i Bazylego Lukawieckich, Ierzego Barbowskiego, Konstantego Korabatakiego, Bazylego Kupare, Bazylego Poponiec którzy w różnych okazyach znaczną ku Nam i Rzeczyp. uczynili przysługę; drudzy zaś i Hospodarem Imcia Wołoskim *partes et*

fortunam Rzepty secuti, odstradawszy dobr swoich własnych ojczystych w Wołoszech, naszei i Rzepty poddali się protekcji autoritate Seimu tego nobilituemy, i ozdob, preeminencji, prerogatyw i wolności wszelakich szlachectwa Polskiego przypuszczamy. Na to co przywileje i Kancelarji naszei wydane *lege praesenti approbuiemy*" (Nobilitarea persoanelor mai jos numite. 192. Cu recomandarea cinstiților noștri hatmani ai coroanei și a domnului Moldovei *consensu omni Ordinum accedente*, Michal și Ian Condrate, **Gheorghe și Miron Hâjdău**, Gheorghe Andrei și Ian Wolf, Chiriac Papară, Athanasie și Vasile Volcinschi, Remighian Suczycki, Vasile Turcul, Gabriel și Vasile Lucaviecki, Gheorghe Barbowski, Constantin Carabatachi, Vasile Cuparul, Vasile Poponeț, care cu diferite privilegii arătate nouă și Rzeczpospolitei au adus servicii; alții de asemenea și cu domnul Moldovei *partes et fortunam Rzepty secuti*, pierzând bunurile lor părintești în Moldova, au intrat sub protecția și autoritatea seimului acesta îi înnobilăm și spre podoabele, preemptiunile, prerogativele și libertățile de tot felul ale șlahtei poloneze îi includem. Pentru care și privilegii în cancelaria noastră să le primească prin *lege praesenti* aprobăm).

- [72] Elena Lința, *op. cit.*, p. 301, menționează doar procedura obținerii indigenatului nu însă și pe cel al înnobilării.
- [73] Pentru diferența dintre cei doi termeni vezi: Zygmunt Wdowiszewski, *Regesty przywilejow indygenatu w Polsce* (1519-1793), Buenos-Aeres-Paryz, 1971.
- [74] Sever Zotta intuia că: „raporturile Hâjdeilor cu Polonii datau încă din timpul pribegiei lui Efram în Polonia, sau poate din timpul întâiei domnii a lui Miron

Barnovschi, cu care precum am văzut erau încuscriți" (Sever Zotta, *op. cit.*, p. 143).

- [75] Dintre moșile menționate ca aparținând Hâjdienilor, doar jumătate de moșie Nesvoia trezește oarecare întrebare și nu putem spune care a fost modalitatea prin care a ajuns în stăpânirea lor (*DRH*, A. Moldova, vol. XXV, p. 68, nr. 65), în rest, în documente întâlnim expres menționat faptul că moșiile ei le-au dobândit fie ca zestre fie cumpărate. Vezi mai sus. În actul din 20 martie 1638, unde se spune despre prădarea lui Efram Hâjdău în timpul domniei lui Vasile Lupu sunt menționate doar „dresăle și uricile ce au avut el pre ai săi drepti robi țâgani din moșii și de **danie** ce au avut de la Barnovschi v(oie)vod și din moșii ce au avut de pe socrul său, Căpotici, de la Eremie v(oie)vod" (*DRH*, A. Moldova, vol. XXIV, p. 276, nr. 285).
- [76] Costin Feneșan, *Diplome de indigenat polon ale boierilor moldoveni Grigore Hăbășescu și Gheorghe Hâjdău*, în *Arhiva Genealogică IV* (IX), 1997, 3-4, p. 93-107.
- [77] Iată și extrasele din cele două diplome. La Gheorghe Hăbășescu este menționat: „*eidem generoso Gregorio Habasyeskul legitimisque posteris eius nat(is) et nascitur hanc singularrem gratiam impertiti sumus eumque ac posteros eius vtriusque sexus in perpetuum regni nostri **indigenam et nobilem***" (*Ibidem*, p. 101. Cu italice sunt trecute literale scrise aurit), iar la Gheorghe Hâjdeu: „*eidem generoso Georgio Hiydefflegitimisque posteris eius natis et nascituris hanc singularrem gratiam impertiti sumus eumque ac posteros eius in perpetuum regni nostrum **NOBILEM***" (*Ibidem*, p. 104. Cu italice sunt trecute literale scrise aurit, precizarea editorului).

[78] În prima domnie, Moise Movilă (1630 aprilie – 1631 noiembrie) întărea lui Dumitrașco Ștefan fost mare logofăt moșie Dolineni pierdută de Efrim Hâj-deu pentru hiclesie când împreună cu Miron Barnovschi și hatmanul Nicoriță s-a ridicat împotriva Porții sub domnia

lui Alexandru voievod. (Catalog, Supli-ment I, p. 466, nr. 465).

NOTĂ: comunicare sonorizată de autor în cadrul Conferinței științifice din 26 februarie 2019 la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu”.

ГЕОРГИ БАРБАРОВ – ПОЭТ, ВЛЮБЛЕННЫЙ В ЖИЗНЬ

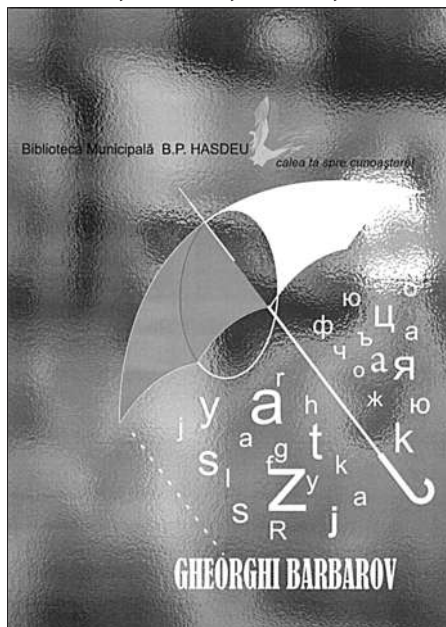
В канун Рождества и Нового 2019 года Библиотека „Христо Ботев” приняла в подарок замечательную для всего коллектива новость, об издании Биобиблиографии болгарского поэта Молдовы Георги Барбарова, работа над созданием которого велась на протяжении ряда последних лет.

Gheorghii Barbarov = Георги Барбаров : Biobibliografie / Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”, Filiala „Hristo Botev”; alcăt.: Larisa Barabaș [et alt.] ; red. bibliogr.: Taisia Foiu ; ed. îngrijită: Mariana Harjevschi. – Chișinău: S.a., 2018 (Tipogr. „Notograf Prim”). – 100 p. : fot., il.

Большая коллекция биобиблиографических изданий сети Муниципальных библиотек города Кишинева пополнилась еще одним экземпляром, нужным и важным в области изучения культурного наследия наших современников, а также необходимым и суперважным для изучения и передачи информации в этой области последующим поколениям, ибо „завтра создает-ся сегодня”.

Прежде всего, хочется рассказать о самом авторе, познакомить с его многогранной социальной и творческой деятельностью. Имя поэта, прозаика, афориста, эссеиста Георгия Барбарова широко известно в среде творческой интеллигенции и болгарской диаспоры Республики Молдова. Творчество поэта, пишущего на болгарском (родном) языке отличает жанровое многообразие, оно занимает достойное место в поэтической коллекции наших современников и приобрело широкий круг своих почитателей.

Г. Барбаров родился 5 сентября 1955 года в селе Кортен Чадыр-Лунгского района Республики Молдова в семье потомственных землепашцев, предки которых осели на бессарабской земле, спасаясь от тяжелого гнета турецкого рабства. Тема любви к земле, глубокой благодарности и признательности земле, ставшей родной для многих тысяч семей бежавших болгар, часто звучит в его творчестве, но достаточно часто звучит и тема грусти, ностальгии по утраченной Отчизне, боль за покинутые пашни и жилища, за многочисленные страдания и жертвы, выпавшие на долю вынужденных переселенцев. Тепло и проникновенно автор описывает родные просторы, сельские пейзажи, милые взору степи и холмы. Автор передает нам чувство глубокого уважения

к земле своих предков и земле родного Буджака, приютившего гонимый многострадальный народ. Именно с такой „сельской“ тематикой в лирике автор дебютировал сборником стихотворений „Събудена тишина“ в 1987 году.

Одна из граней творчества поэта Георгия Барбарова воплощена в жанре „хайку“ (Япония) – трехстиший, где при весьма лаконичной форме стиха, всегда присутствует глубокая мысль. Г. Барбаров дарит своим читателям чудесные строки, которые по своей поэтичности, тонкости и четкости передаваемой мысли, сродни волшебным и чарующим стихам их японского первомастера – Мацуо Басе. Написанные на болгарском трехстишия, переведены и на другие языки мира, в том числе на русский:

„Страданья
усиливают осознанье
того, что мы живы“.

Или

„О, детство, ответь
куда мы спешили тогда?
Отчего мы медлим теперь?“

Несколько слов, часто всего лишь одно предложение, а какой возвышенный, философский смысл... Не хочу повторять известную всем фразу русского классика, но нельзя не отметить, что для подобной краткости отображения глубокой мысли требуется особый талант.

Нельзя не отметить и прозу автора, различного рода эссе, публицистику, юморески и фельетоны, которых у Георгия Барбарова много. Получив в Государственном университете Кишинева образование журналиста, Г. Барбаров печатается на протяжении уже 30-ти лет на страницах периодической печати Молдовы, Болгарии и Украины. Его проза – это размышления творчески одаренного человека, которую интересно читать и, главное,

как хорошее „послевкусие“ после прочтения, оставляет читателя в раздумье, в сопереживании поднятых автором тем. Многие очерки и эссе включены в альманахи, сборники, а также учебники болгарского языка в Молдове в качестве мастерски исполненного образца владения художественным словом.

Г. Барбаров давно и плодотворно работает как литературный критик. В своих очерках и статьях он дает профессиональный анализ поэзии и увлекательно рассказывает о достоинствах и нюансах прозы своих собратьев по перу. Читатель открывает для себя много нового в творчестве поэтов и писателей, пишущих на болгарском языке, после прочтения этих статей, проза приобретает иную огранку, а рифма звучит по-особенному в исследованиях Барбарова. Литературно-критические очерки написаны им о творчестве поэтов Нико Стоянова, Тани Танасовой и Тодора Стоянова, особо трогательные строки посвящены, до глубины сердца почитаемой, поэзии „певца Буджака“ (как назвал его Г. Барбаров) – Петра Бурлак-Вълканова. Поощрение и похвала звучит в адрес Владимира Калоянова, благодарность за прозу выражена Ивану Вылкову, восхищение „тонкой“ рифмой – Дмитрию Пейчеву, веселый жизнеутверждающий отзыв – на басни Петра Люленова, а также литературный анализ нескольких книг писателя из Болгарии Петра Люленова – все это нашло отражение в многоплановом литературно-критическом творчестве Барбарова.

Еще хочется отметить, что достойное место в творчестве Г. Барбарова занимает проза и поэзия для маленьких читателей. Стихи и рассказы для детей часто печатаются в учебниках и пособиях по изучению болгарского языка в Молдове.

Георги Барбаров является одним из основателей (совместно с Иваном Каваловым и Марией Великсар на страницах периодики, как в Молдове, так и за рубежом, а также включены в ряд – родоначальниками телепередачи „На Буджакской волне“) передачи „Мегдан“ на Радио Молдовы. Передача впервые вышла в эфир в феврале 1986 года, на сегодняшний день выходит в эфир каждую пятницу и охватывает всю территорию Республики Молдова. На протяжении почти 30-ти лет, первое время на общественных началах, затем по совместительству, а с 1996 года – является редактором популярной радиопередачи. В своих передачах журналист информирует слушателей о событиях и мероприятиях, которые проводят многочисленные болгарские неправительственные организации, готовит познавательные программы о классиках болгарской литературы, а также о творцах из Бессарабии, пишущих на болгарском языке, знакомит слушателей с лучшими произведениями болгарской народной музыки.

За эти годы гостями эфира были бессарабские историки, филологи, писатели, поэты: Иван Забунов, Сава Новаков, Михаил Станчев, Иван Грек, Николай Червенков, Иван Думиника, Владимир Иванов, Петър Бурлак-Вълканов, Нико Стоянов, Михаил Бъчваров, Тодор Стоянов, Татьяна Танасова-Тодорова, Иван Вълков, Владимир Калоянов, Васил Кондов, Надежда Кара, Елена Рацеева, Татьяна Стоянова. Радиопередача „Мегдан“ освещала обмен делегациями Республики Молдова и Болгарии, визиты президентов Республики Болгария: Желю Желева, Петра Стоянова, Георги Пырванова, о встречах, как с официальными лицами Молдовы, так и с представителями болгарских общественных организаций, о подписанных совместных соглашениях.

Болгарский слушатель имеет возможность еженедельно получать информацию о жизни болгар в прошлом, о событиях сегодняшнего дня, о связях между Болгарией и Молдовой, о новинках болгарских авторов, проживающих в Молдове.

Описав жизненную и творческую деятельность поэта, полагаю, что привела достаточно веские аргументы в пользу последнего, для создания персональной биобиблиографии Георги Барбарова, чтобы как можно более широкие круги читателей имели возможность подробно ознакомиться с его творчеством. В ней собран воедино богатый материал об авторе, его произведениях, а также об активной и плодотворной деятельности поэта в общественной и культурной жизни. Библиография знакомит многогранной литературной деятельностью, с разнообразием жанров, в которых работает Георги Барбаров.

Работа опубликована на трех языках – болгарском, румынском и русском. В первую очередь опубликованы издания на болгарском языке, так как большая часть творчества представлена на родном языке поэта, затем на русском и румынском языках. На книги Георгия Барбарова приводятся краткие аннотации. Принцип расположения материала – алфавитный.

Открывает работу **Автобиография**, написанная Г. Барбаровым, затем **Вступительные статьи** Елены Налбантовой (Болгария), Петра Лозанова (Болгария), Райны Поповой (Украина), Анны Стратиева и Ларисы Барабаш (Библиотека им. Христо Ботева).

Биобиблиография состоит из четырех частей в которых представлены:

1. **Литературное творчество Георгия Барбарова**, освещает литературную деятельность поэта, которая подразделяется на Отдельные издания, Произ-

ведения опубликованные в сборниках, Публикации в периодических изданиях, Произведения для детей, Публикации на других языках;

Следующие разделы знакомят с разнообразием литературной и журналистской деятельности автора:

Георги Барбаров – журналист; Литературный критик, Редактор, координатор, переводчик;

Важным, на наш взгляд, дополнением к библиографии является ряд литературно-критических статей, которые раскрывают своеобразность и многоплановость творчества Георгия Барбарова.

2. Литературно-критические статьи о творчестве Георгия Барбарова;

3. О жизни и культурной деятельности Георгия Барбарова включают статьи о жизни, культурной и общественной деятельности поэта и журналиста.

4. Справочный аппарат: вспомогательные указатели, составленные для быстрого нахождения нужной записи: именной указатель, указатель стихов и прозы автора, указатель периодических изданий.

Биобиблиография включает 375 библиографических описаний, большая часть материалов просмотрена „de visu”. Хронологический охват – 1980–2014. Отбор материала завершён в 2015 году.

Источниками для выявления материалов данного пособия послужили: каталоги и картотеки Национальной библиотеки Республики Молдова, Му-

ниципальной библиотеки „B.P. Hasdeu”, болгарской библиотеки им. Христо Ботева, *Cronica presei din RM* (1980-1998), *Bibliografia Națională a Moldovei* (1999-2010), электронные ресурсы Интернет, а также персональный архив поэта. Библиографические описания составлены в соответствии с ГОСТ 7.1-2003 Библиографическое описание документа. Сокращения на болгарском языке оформлены в соответствии с GOST 7.11-2004 (ISO 832:1994) Библиографическая запись. Сокращение слов и словосочетаний на иностранных европейских языках. Сокращения на русском языке оформлены в соответствии с ГОСТ 7.12-93 Библиографическая запись. Сокращение слов на русском языке. Общие требования и правила. Сокращения на румынском языке оформлены в соответствии с GOST 7.11-2004 (ISO 832:1994). *Lista abrevierilor de cuvinte și îmbinărilor de cuvinte în limba română.*

Биобиблиография предназначена для педагогов, библиотекарей, студентов, а также представителей болгарской диаспоры в Республике Молдова, широкого круга читателей, интересующихся болгарской литературой, для всех, кому интересна многонациональная культура Молдовы. Данная работа будет полезна для учащихся и студентов, изучающих произведения Георгия Барбарова в рамках обязательного программного курса – „Литературное творчество бесарабских болгар”.

*Larisa BARABAȘ,
șef sector, Filiala „Hristo Botev”*

CIOBURI DE AMINTIRI DINTR-O COPILĂRIE DE STICLĂ

Tatiana Țibuleac are în romanul său *Grădina de sticlă*, apărut anul trecut, o frază narativă aparte. Propozițiile sunt scurte, austere, lăsând pe spațiul paginii impresia de urme pe care le lasă ghearele unei feline tensionate. Sunt expresiile unei ființe cu nervii arcuiți, oscilând între sentimentele de recunoaștere și revoltă, între necesitatea de a spune și a tăinui. Ezitarea dictează o configurație aparte în plan simbolic, reprezentând un spectru larg de probleme. Romanul suprapune două destine modelate de traiul în URSS – al unui copil orfan lăsat în bătaia cumplitelor vremi și al unei comunități cu temelii fragile, ca de sticlă.

Narațiunea ne introduce brusc, fără lămuriri de expoziție, într-un univers primar, produs al câtorva decenii de socialism sovietic – mahalaua urbană. Este strada chișinăuiană, una veche și înfundată, cu oameni de care a uitat viața, cu case care își înghit locatarii între pereții mâncați de igrasie, amintind toposul lui Eugen Barbu – mahalaua bucureșteană din romanul *Groapa*. Departate undeva e centrul, viața colcăie în sens social și politic, aici, în fundătură, se macină fără grabă existențele derizorii ale unor oameni simpli. Și nu este vorba de o extremă a urbei în sens geografic, ci de un spațiu profund, fie situat undeva mai spre centru, dar ascuns, tăinuit de ideologia sovietică interesată de lustruirea imaginii exterioare, de export.

Soluția compozițională a romanului este clasică, adevărul se cuvine a fi rostit fie de un copil, fie de un idiot, bufon, nebun etc. În mijlocul unei lumi depersonalizate cu oameni-fantome, alcoolici și resemnați, răsare ochiul și cugetul unui copil de opt

ani care începe să se îndoiască, cu inocență inerentă, de mersul inerțial, general acceptat al lucrurilor. Copilul este nedumerit de traiul de la internat, cu minori bătuți atunci când nu erau neglijați de educatori, își exprimă mirarea referitor la muncile mult prea grele pe care e nevoită să le facă, respinge intuitiv ajutorul tutelei sale, opune rezistență învățării limbii ruse, e adevărat, tot mai slabă de-a lungul anilor. Dar mai întâi de toate, Lastocika, așa cum a numit-o mahalaua, urăște emanațiile rău mirositoare ale cutiilor cu gunoi, duhurile tarabelor unde se adună bețivii, miasmele sticlelor care trebuie spălate, roase, cărate în spate, putoarea care nu se lasă spălată cu nimic nici în zilele de curățenie generală prilejuită de venirea fratelui misterios al Tamarei Pavlovna.

Povestea Lastocikăi este a unui copil fără părinți, adoptat de o femeie străină și

fără istorie („Mă nasc noaptea, am șapte ani”), este a unui minor nevoit să recupereze spațiul alb al celor șapte ani de acasă în preajma unei mame, ale cărei valori se rezumă la agonisirea banilor și la accederea rapidă în societate. Tamara Pavlovna, un personaj foarte bine conturat în roman, este un fel de *Mara* din romanul lui Slavici, care stoarce banii și din... sticlă, adică ea găsește profitabilă activitatea de colectare a sticlelor goale, în care o implică mult pe micuța de opt ani. Strada, spălaturile sticlelor puturoase și învățatul limbii ruse sunt cărțile de căpătâi, învățăturile copilăriei sale:

„Există în Chișinău o stradă – cea mai lungă și cea mai anevoioasă stradă din lume. Pe strada aceea, clădirile, copacii, semafoarele, chiar și lăzile de gunoi, chiar și gropile, știu cuvinte în limba rusă. O singură dată mi-a spus: decât să vorbesc ca o proastă rusește, mai bine să vorbesc moldovenește. „Русский язык не вто-ро-го сорта”. Și-a făcut arătătorul triumphi și m-a lovit în frunte de șapte ori. De ce de șapte, de unde de șapte? Câte o dată pentru fiecare cuvânt și de trei ori pentru *второго*, pe silabe. Dacă mi le-ar fi scris pe frunte cu o țintă înroșită, m-ar fi durut mai puțin. De cele mai multe ori, strada se termina cu o palmă peste gură. Erau însă și zile în care nu făceam nicio greșală, și atunci ne opream la cofetăria de la colț. Începea de departe. Lăsa jos plasele cu sticlă, își îndrepta părul, dacă era iarnă, se descheia la palton, vara își ștergea cu batista gâtul și subsuorile. *Чего хочешь?*, auzeam la sfârșit și în inimă mi se pornea o furtună. Ce voiam? Ce mai puteam să vreau? De fiecare dată ceream suc de mesteacăn.”

Mitul copilăriei fericite într-o țară sovietică este spulberat, țacănitul sticlelor din sacoșele grele acoperă discursurile înflăcărâte și cântecele patriotice ale „octombriilor voinici”. Narațiunile despre eroismul Zoiei Kosmodemianskaia nu se

aud, viața mahalalei se consumă în poveștile propriilor eroine. Lastocika vorbește totodată despre viața femeilor din underground-ul societății sovietice: al femeilor „fără bărbați”. Tonia, Raia, Șurocika, Ekaterina, Bella Isaakovna, Katia și Zinaida Haritovna alcătuiesc micul matriarhat izolat, suficient sieși, în care ele își cresc, își educă și își înmormântează copiii. Aici e curat, atârnă rufe la uscat, se pune varză la murat, dincolo, în pivnițe se bea și se fumează. Aici femeile mai tinere cer sfaturi celor mai înțelepte („Посоветуйте, Белла, как лудше?”), nenorocirea solidarizează, bucuriile bucură; acolo în sala de sport, învățătorul de educație fizică ciupește adolescentele de coapse. Aici e grija pentru copilul bolnav, departe stă bărbatul iresponsabil care a părăsit familia. Sunt două universuri care, așa separate, funcționează bine. În momentul în care acestea se penetrează reciproc, intervin derapajele. Copiii pleacă la școală acolo, de unde importă viciul, strâmbătățile de educație. Hotarul ontologic al securității este fragil și se sparge oricând, mai ales sub presiunea ideologică a regimului:

„Aveam toți steluțe. Câte un punct roșu pe câte o inimă de copil. Devenisem octombrică și puteam iubi deschis. Pe Lenin îmi era mai ușor să-l iubesc decât pe femeia ce mă hrănea și mă îmbrăca. Eram mândră de steaua mea. O scoteam din piept de zece ori pe zi ca să-i verific acul. Începusem să-l înțeleg pe Zahar Antonovici și grija lui pentru medalii. Dă-i omului mic o insignă, o hârtie cu ștampilă și se va simți erou pentru o secundă. În pauze ne întreceam la cât de tare îl iubim pe Lenin. Eu îl iubesc cât toate planetele. Eu îl iubesc cum iubesc Patria. Ca pe Anul Nou! Copii proști. Nici părinții, de fapt, nu erau mai deștepți. După lecții duceam toate neghiobiile acelea acasă. «Mama, eu îl iubesc pe Vladimir Ilici Lenin mai tare ca pe tine!», i-a spus Maricica maică-sii. «Așa și trebuie,

Maricica, Lenin e mai presus ca mama», i-a răspuns ea.”

În mersul absurd, dar oarecum obișnuit al lucrurilor, al vieții străzii străbat tot mai precipitat evenimentele din afară, răsună neliniștitor ecourile imperiului în agonie: politica antialcoolică a lui Gorbaciov, perestroika, explozia de la Cernobîl, destrămarea URSS, mișcarea națională. Mahalaua este bulversată, existența ei ia o turnură periculoasă: „Nu doar Tamara Pavlovna, și orașul înnebunise. Vecinii nu mai încăpeau unii de alții. Moldovenii strigau la ruși, rușii la moldoveni. Raia a început să se numească Raisa și Ciubotaru în loc de Cebotari. Într-o zi am auzit-o că viața întregă a suferit de pe urma rușilor. Din cauza lor ajunseseră băieții ei conducători de tren în loc de ingineri.”

Două constante caracterizează atitudinea naratorului la evenimentele mahalalei care se întâmplă simultan: de apropiere și de distanțare. Un registru comunică la rece, ca un observator lucid, înclinat spre cruzime, care desacralizează viața în URSS și altul cald-nostalgic, care restabilește umanitatea acestor oameni de după cortină. Dacă recipientul rămas în sticlele colectate provoacă senzații fiziologice de îngrețoșare, viața în mahala, în totalitatea ei, nu ajunge niciodată repulsivă. Până la urmă ne dăm seama că Tamara Pavlovna

și Lastocika țineau mult una la alta, chiar dacă acest sentiment al lor era de un fel aparte, neobișnuit. Ezitarea între respingere și nostalgie de care pomenisem se alimentează tocmai din acest paradox.

După cum spuneam, cartea sensibilizează din punct de vedere estetic mai ales prin structura ce colaționează armonios straturile operei. Soluția tehnică nu este prea simplă. Lucrarea este scrisă în formă hibridă între roman, epistolă și jurnal. Felul în care alternează părțile de text lasă impresia de file amestecate, de foi cu note zilnice, un fel de scrisori adresate părinților care au abandonat-o pe protagonistă la internat, scrise în diferite timpuri, puse laolaltă undeva într-o lădiță în debara și descoperite după mai mulți ani. La lectură, efectul este de caleidoscop, în care cioburile de amintiri iau felurite configurații. Ochiul urmărește imagini și povești variate perindându-se neconținut. Episoadele nu sunt așezate în ordine cronologică, pe ici-colo sunt interpuse fragmente, a căror fixare în timp este incertă, presupusă. Acronia narativă și forma hibridă creează o stare de acuitate, situând arta romanului în experimentalismul creator, cu care prozatoarei Tatiana Tîbuleac îi stă bine.

Aliona GRATI,
dr. habilitat

„CINCI PLUS PATRU”: AL NOUĂLEA VAL

După *OPT*, *CINCI PLUS PATRU* este cea de-a doua antologie de poezie tânără pe care am îngrijit-o în ultima vreme. Spre deosebire de *OPT* însă, în noua antologie au intrat nouă tineri poeți. Cu un poet mai mult. Nouă fiind o cifră magică, sper să le poarte noroc poeților din antologie, așa cum *OPTUL* le-a purtat noroc Veronicăi Ștefăneț, lui Artiom Oleacu, Luliei Iaroslavschi, Rodicăi Gotcă, Doinei Roman, Elenei

Răileanu, Anastasiei Palii și lui Vitalie Colț, care între timp au devenit niște poeți cunoscuți.

CINCI PLUS PATRU adună între copertele sale tot ce este mai valoros în poezia foarte tânără din Chișinău. Niciunul dintre poeții din *CINCI PLUS PATRU* încă n-a debutat în volum. Dar mai toți au în sertar câte-un manuscris de poezie, pe care ar putea să-l publice în orice moment.

Cel mai tânăr poet din *CINCI PLUS PATRU* are șaisprezece ani și cel mai înaintat în vârstă 30. Adică toți sunt foarte tineri.

Cei nouă poeți din *CINCI PLUS PATRU* sunt foarte diferiți și nu seamănă între ei. Roman Andriiv scrie o poezie a cotidianului, a cotidianului de azi, în miezul căruia plasează câte o grenadă sentimentală, care urmează să explodeze chiar în mâna cititorului. Sub masca de dur, se ascunde un poet cu o sensibilitate ultragiată. Un poet pentru care poezia este și o punte către celălalt. Dar și un mod de a se înțelege mai bine pe sine însuși.

Poezia lui Artur Cojocaru este laconică, lapidară, iute, dinamică, și foarte concentrată. El înregistrează neutru secvențe semnificative din lumea în care trăiește și le aranjează într-o succesiune care-ți taie răsuflarea. Personajele poeziei sale sunt, de multe ori, membrii unei familii: mama, tata, bunica, fiul, acesta e primul cerc, iar cel de-al doilea îl compune fata pe care o curtează, prietenii săi, copiii din cartier sau femeia de serviciu. Întâmplările din cotidian de la care pleacă au deja în sine ceva dramatic: o consultație la un spital de psihiatrie, o ambulanță oprită în fața blocului, niște copii desenând cu creta pe asfalt conturul unui mort, o vizită la orfelinatul municipal, întâmplări pe care le completează cu niște evenimente personale. Nici nu-ți dai seama când flacăra izbucnește și poezia sa începe să te emoționeze. Poeziile sale au un final deschis, care se întregesc în subteranele textului.

Invitat deja la festivaluri importante de poezie din Republica Moldova și din România, tradus în engleză și cehă, Artur Cojocaru se anunță a fi unul dintre liderii promoției sale.

Victoria Epure este cea mai tânără poetă din antologie. Are doar șaisprezece ani și acestea sunt primele ei poezii. Fiecare poezie de-a ei începe cu trei semne de întrebare. Sugerându-ne, poate, în acest fel,

dramele pe care le trăiește fata din poeziile sale. O fată care-și sărbătorește ziua de naștere cu lumânări furate de la biserică, care este pălmuită atunci când sparge un flacon de parfum sau care-i duce iubitelui ei prima floare de plastic. În spatele detaliilor din poeziile Victoriei Epure se ascund povești contorsionate, dure, brutale. Pe care atunci când le deslușim, îi înțelegem altfel poezia. Înțelegem că la mijloc nu e vorba de-o simplă bravadă, ci despre niște fapte de viață. Alte trăsături ale felului ei de-a scrie poezie ar fi concizia și directețea. După Irina Nechit, iată că e pe cale să apară o nouă poetă capabilă să facă o poezie feminină de factură existențialistă. Este o poetă extrem de promițătoare.

După Victoria Epure, Daniel Grama este al doilea cel mai tânăr poet din antologie. Dar, spre deosebire de Victoria, Daniel este interesat să lege prezentul de trecut. Poemele sale, ușor narative, bazate pe asocieri între evenimentele de acum și cele din urmă cu mulți ani, conturează figura unui tânăr angoasat. Personajul principal al celor trei poeme din antologie este un tânăr neliniștit care observă cum timpul se repetă și lațul se înnoadă. Observând însă, el se transformă dintr-un monitor neutru într-un actant al acestor întâmplări. E un poet talentat, păcat doar că scrie puțin.

Foarte puțin scrie și Dumitru Garcaliuc, dar fiecare text al său reprezintă o aventură estetică. Este un poet care, încă, nu și-a valorificat la maximum potențialul pe care-l are, dar sper că, într-o bună zi, o va face. Din cele trei poezii cuprinse în *CINCI PLUS PATRU* se poate vedea acest potențial, care constă în capacitatea sa de-a încopia anumite experiențe personale în unele livrești și de-a le da celor dintâi un farmec aparte. Mai are și un spirit ironic proaspăt, pe care încă nu și l-a valorificat destul.

În multe dintre poeziile sale, Rafaela Malic pleacă de la niște experiențe din

cotidian, dar ajunge să vorbească despre dragoste, despărțiri, dezamăgiri sau despre tinerețe, deseori, pe un ton ludic. Un brad rămas după revelion devine un pretext pentru a istorisi o poveste de dragoste. O păpușă aruncată în foc înseamnă o despărțire de ...tata. O țigară fumată la un colț de stradă e un motiv pentru a-ți aminti de bunicii plecați la policlinică. Ceea ce mă impresionează la Rafaela Malic este forța din poeziile sale. Suflul cu care poeta înfățișează lumea ei juvenilă. O lume în care personajul principal este o tânără fată care își povestește experiențele ei de viață. Dacă nu va fi furată de sirenele orașului și nu se va lăsa de scris, atunci ar putea să facă o poezie deosebită.

O adevărată surpriză pentru mine o reprezintă poezia Tatianeii Grosu. O poezie în care își fac loc cotidianul, biografia și misterul. Îmi amintesc acum de una dintre poeziile ei în care el și ea merg să bea o cafea și ea vede cum o fată își face poze cu tatăl ei și e fericită, iar asta pe ea o întristează. Mai mult de atât nu ni se spune, dar atât e destul pentru a ne da seama că în spate se ascunde o altă poveste. Poezia din acest text începe abia după ultimul punct, când reconstruim subtextul și descoperim că acest poem nu e despre cum doi îndrăgostiți au mers să bea o cafea într-un bar din oraș, ci despre tatăl mort sau absent. E un poem despre lipsa tatălui. Despre cineva rămas fără tată. Iar vederea unei fete care se pozează cu tatăl ei declanșează această poveste nespuse, dar sugerată. Îmi mai amintesc de o poezie a Tatianeii unde ea regretă că mama nu-i va mai spune povești. Și abia la final ne dăm seama că și acest poem e cu mult mai complex decât poate părea la prima vedere. Aceste două poeme, aparent simple, te emoționează profund. Cum te emoționează și celelalte poeme ale Tatianeii, în care va exista mereu un alt poem în spate. Iată de ce îmi pun mari speranțe în poezia ei.

Dintre toți poeții din antologie, Cristina Dicusar scrie poezia cea mai livrescă și nu neapărat în sensul că ar fi plină de tot felul de aluzii intelectuale și de trimiteri la alte poezii și la alți autori, ci pentru că te impune s-o citești de mai multe ori până o înțelegi. E o poezie dificilă, iar în asta și constă farmecul ei. Să vă dau ca exemplu acest poem:

*eu în mașina lui tata, încercând să înțeleg,
eu strângând pumnii și uitându-mă în jur
eu, stând în fața lui, privindu-l,
fără să vreau să-l ating,
fără să vreau să fiu fericită.*

La o lectură superficială am putea crede că e un poem despre tata, dar numai după ce-l citești de câteva ori realizezi că nu e doar despre tata. Poemul e compus din două părți, prima parte e despre tata, dar în partea a doua se vorbește deja despre altcineva: despre iubitul fetei din poem. Pe nesimțite, poemul trece de la una la alta și dacă îți scapă aceasta, ratezi și frumusețea acestui text.

Pe lângă faptul că e livrescă, poezia Cristinei mai e și minimalistă. Poate, nu neapărat la nivelul poveștii, ci al imaginilor.

*buzele mele roșii
în oglinda din coridor
așteptând*

Poezia Cristinei tratează o multitudine de teme: bătrânețea unor oameni dragi, povești de dragoste neîmplinite, dar și singurătatea.

*îmi sărut degetele ude și zbârcite,
genunchii, brațele,
cum ai săruta un ursuleț de pluș.*

Una peste alta, este o poetă matură, care știe ce face, având și un spirit critic foarte bine dezvoltat. Nu-i lipsește nimic ca să devină în timp o poetă importantă.

Vitalie Șega este cel de-al nouălea poet din antologie. Scrie o poezie biografi-

că, transformându-și biografia și existența într-o oglindă în care se reflectă lumea din jur. Este ironic, dar și grav în același timp. Impresionante sunt poemele sale despre tata, unde se vede cât de nefericit poate fi acesta în singurătatea sa. Într-un cocon de singurătate trăiește și bunicul, iar poetul ne înfățișează foarte bine acest lucru. În unul dintre poemele sale, Vitalie ne arată perfect cum forma poate anula conținutul.

*Toată noaptea
a nins.
În dimineața de 14 februarie
cineva a scris cu urină pe zăpadă:
Svetlana Te iubesc.*

Vitalie reușește să surprindă astfel de paradoxuri, fără să renunțe la ingenuitate. Ingenuitatea punând-o mereu în capul mesei. Ingenuitatea fiind cheia de boltă a poeziei sale.

*Astăzi
nu e nevoie să fiu romantic.
Chiar și urna de gunoi
e albă.*

E un poet autentic, care se află într-o continuă evoluție. Poezia sa fiind în același timp și poezia unor transformări existențiale și sufletești. E unul dintre cei mai buni poeți din această antologie.

Pe cei nouă poeți din *CINCI PLUS PATRU* i-am cunoscut la ședințele atelierului de poezie „Vlad Ioviță”, unde sâmbătă de sâmbătă ne întâlnim într-o sală a Bibliotecii Municipale ca să ne citim poeziile pe care le-am scris pe parcursul săptămânii sau să scriem altele noi. Iar fiecare întâlnire devine pentru fiecare dintre noi foarte importantă. Cum este foarte importantă și această antologie. Care anunță apariția unui nou val de poeți. Al nouălea val.

Dumitru CRUDU

CLEPSIDRA CE ÎNCAPE ARTA DE A FI

(Reflecții pe marginea creației poetei Victoria Fonari)

Victoria Fonari este iubitoarea de străbateră a frumosului, alegându-și calea de dialog cu sinele prin intermediul a trei dimensiuni: cea de profesoară, de cercetător literar și arta poetică, astfel cucerind simpatia nemijlocită a zeiței Minerva și a zeului Apollo și dedându-se deopotrivă patronajului mobilității minții și a flexibilității imaginarului. Cu alte cuvinte, calea spre centrul spiritual al planetei Schambala îi este una deschisă. Deschisă pentru că primele două dimensiuni o înviorează pe cea de-a treia, profesoara tentându-i pe învățăcei să cucerească miezul cuvântului prin lecturi, cea de-a doua – să se pătrundă de aria lui de interpretare, cea de-a treia ordonându-l pe cititor la dezvoltarea efectelor imaginarului ce implică receptarea

mesajului și plauzibilitatea re-trăirii celor transmise de eul artistic, fie prin metaforă sau printr-un gând fracturat pe care-l numim areal poetic

În poezie debutează cu *Zbor în antiteză* (2000), care marchează această trecere sau înaripare spre o altă formă de existență a eului – una flexibilă, spre deosebire de caracterul rigid în știință (amintim aici de monografii, studii *Factor intelectual și sentimental în creația lui A. Busuioc* (2001), *Hermeneutica literară* (2007), *Proiecții ale mitului în creația lui V. Teleucă, L. Butnar, A. Suceveanu*)), alternând cu dulcele fior din *Sarea pasiunii* (și aici aș sublinia despre pasiunea și tendințele spre ceva irealizabil de moment, dar care presupune cea nouă încărcătură de intensitate pentru un

„happy hand” al iluziei) și cu intensificarea vizibilității, din perspectiva spectroscopului din ființă a fenomenelor în *Umbra fulgului* (2014), aceasta reflectându-se printr-un schimb de energii, ca alternativă în *Aleile de corali*, o lume splendidă a unei fantezii de poveste de care este inspirat eul liric și care ne îmbogățește lumea reală.

Recenta carte a Victoriei Fonari – *Fericea din clepsidră* (Ed. PapirusMedia, 2018) este un salut realizat între „ieri” și „azi” prin zâmbetul de bucurie ca punte între aceste două dimensiuni întru asigurarea continuității, lege nescrisă, dar onorată („Zâmbetul unui nou-născut este zâmbetul universului / care înflorește indiferent de e întrebare sau nu” (*Ave, viață*)).

Ca și în alte volume de versuri apărute anterior, Victoria Fonari creează o poezie revigoratoare în cadrul exteriorizării, luminile sufletului, prin sentimentul de tristețe ce îi veghează eul („Eu am coborât din fisura luminii / Cunosco doar stihia apei sărate...”), invocând stabilitatea notelor de optimism („... Iar acum lacrimile / urcă din labirintul ocular la lumină”, *Plânge sufletul*, p. 21).

Poeta pledează pentru păstrarea vieții ca miracol, în care marele miracol este iubirea, indiferent de contracțiunile involuntare și convulsive între timp ce doar o consolidează cu regalul nou al trăirii: „... Și timpul uneori îi întâlnea / Alteori îi despărțea / Iar azi în spectrul de tăcere / Ei se priveau / Se sărutau / Atingerile lor strigau / Să tacă gura, porunceau / Și de la capăt iar porneau” (*Parabola iubirii*, p.102).

În lumea romantică iluzia nu mai este o percepție a falsului, ci un contur al visului realizabil în care abstractul devine ceva concret, lucrurile, fenomenele sunt ghidate de ființa universală ce le asigură un dialog, contactul devenind tăcerea zborului. Or, zborul, în discursul liric, este o transcendere a eului în lumea dorită, iar evantaiul de stări – o plusvaloare a acestei

dimensiuni: „...Un albatros trăiește zborul / Mi l-a arătat iubitul... / Și am simțit cum mâna lui / Se lungește asemeni aripii de albatros / Orizontul îl absoarbe și el mă cheamă să vin cu el / Are nevoie de numele meu... / Numele meu este stare / Îmi place să zbor / Pe valuri de mare” (*Un albatros îmi spune pe nume*, p. 104).

Într-o dezordine a dezmembrării cu vintelor, nașterea altora este prezidată de „Jocul din solstițiu”, eul ordonându-și ființa întru creativitate și lăsând dezbaterele la tema absolutului pentru alte timpuri, concluzionând: „Nu se distinge decât ce este viu / Și zburdă pe foaie de hârtie” (p. 105).

Fascinația absolutului din noi ne ține în vizor, avem nevoie doar de autodescoperiri identificându-ne predilecțiile și dezvoltându-le – „să nu uităm de esența ce se ascunde în fiecare” (p. 91). Poezia nu obligă, ci îl trezește la viață deopotrivă atât pe autor cât și pe consumator. Ea poate fi o sărbătoare a simțurilor, la fel și a gândului ce îl elucidează, poezia poate fi o pur și simplu „înmușurire de cuvinte” în concepția autoarei Victoria Fonari, prin care să se reflecte neputința eului de a rezista în fața lor când ele se transformă în tablouri, interpretarea fiind punctată de fiecare cititor în parte, la fel precum și pledoaria pentru ea, iar plasticitatea, sensibilitatea, lumina fiind caracteristicile care o domină.

Cioplind cu dăruire de sine și iscusință în piatra cuvântului, poeta știe să desferice cele mai pure surse ale emotivității. Lumina și zborul sunt două calități ale poeziei care denotă rosturile, esența vieții – numai cu lumină în suflet poți recepta și transmite lumină (potrivit Sfintei Scripturi – „Lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat”).

Meditațiile emană optimism chiar și în cazul solitudinii, al tristeții, stării de melancolie.

Plasticitatea versurilor, lirismul lor ne copleșește prin omenesc și frumos. Neîm-

păcarea cu imperfecțiunile realității sunt gravitate de aura versului plămădit cu vervă de stările aprinse la focul visului din aceeași stofă romantică; „viața stelelor mai trăiește în sufletele noastre”. Așadar, poezia este o cale ce conduce spre / din marea lumină a umanismului, a latinității. Să pă-

șim pe această cale și să ne sporim bucuria generată de ceea ce ar putea să se împlinească – reducerea la minimum a cataclismelor de tot felul și apropierea de lumină prin adevărul cuvântului, fapt ce îl denotă esențialmente poezia Victoriei Fonari.

Lidia GROSU, scriitoare

O ISTORIE ILUSTRATĂ A ROMÂNILOR DE LA EST DE PRUT DIN 1971 PÂNĂ ÎN PREZENT: O NOUĂ CARTE DE REFERINȚĂ A ISTORICULUI OCTAVIAN D. ȚĂCU

Volumul s-a bucurat de o frumoasă lansare, care a avut loc pe 17 ianuarie, la Biblioteca „Onisifor Ghibu” din Chișinău. Surprinzător, dar și plăcut pentru autor și editor, a fost momentul când publicul, select și numeros, a făcut coadă nu numai după autografe, dar și pentru procurarea cărții, stocul fiind epuizat în doar câteva zeci de minute. Iată că această practică mondială începe să fie exersată cu succes și în R. Moldova, semn de îndreptățită apreciere a efortului intelectual al istoricului și al editurii, fiind vorba despre prestigiosul grup editorial *Litera*, adică *Vidrașcu și fiii*. Înainte de a mă referi la discuțiile principale și aprecierile din cadrul lansării, voi prezenta pe scurt cartea și pe cel care a alcătuit-o, amintindu-ne aici numaidecât de poezia lui Tudor Arghezi: *Carte frumoasă, cinste cui te-a scris/ Încet gândită, gingașă cumpănită;/ Ești ca o floare, anume înflorită/ Mânilor mele, care te-au deschis*. Deci, a fost deschis drumul către lectură, cinstea rămâne să se îndrepte și către cititori. Este o carte și de zile mari, dar și de căpătâi, o carte care se impune a fi la îndemână oricui, cercul destinatarilor fiind foarte extins, pornind de la elevi și studenți și încheind cu nonagenarii. Este o carte care răspunde la numeroase întrebări ce țin de adevăra-

ta istorie și identitate a neamului românesc, de chestiuni care până nu de mult au constituit adevărate enigme, fiind de multe ori mărunțurile discordiei între grupuri de etnie, ba chiar și familii, unii membri declarându-se moldoveni și vorbitori de limba moldovenească, iar alții români și vorbitori de limba română. Această aprigă dispută continuă și astăzi și, după cum o să vedem, nu doar în Republica Moldova.

Istoricul Octavian D. Țăcu s-a născut în 1972, în satul Costuleni, raionul Ungheni. Este conferențiar la Universitatea de Stat din Moldova și cercetător științific coordonator la Institutul de Istorie al Academiei de Științe din Chișinău. A susținut doctoratul în istorie la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași în 2000. Dintre cele mai importante realizări sunt: ministru al Tineretului și Sportului din R. Moldova (2013), membru al Comisiei Prezidențiale pentru studierea și aprecierea regimului totalitar comunist în RM (2010), laureat al Premiului Național al Tineretului în domeniul științei și literaturii (2004), decorat cu Medalia *Meritul Civic* (2010). Autor a zece monografii, între care *Problema Basarabiei și relațiile sovieto-române în perioada interbelică* (1919-1939) și 200 de articole științifice, publicate în R. Moldova, România,

Germania, Marea Britanie, SUA. Coautor al Blogului Centenarului Marii Uniri la Radio Europa Liberă. Maestru internațional la box, participant la Jocurile Olimpice din Atlanta (1996) și medaliat cu argint la Cupa Europei din Lvov (1999).

Un specific al cărții *O istorie ilustrată a românilor de la est de Prut* este că ea a văzut lumina tiparului grație solicitării din partea Editurii. Vom reveni mai jos la mărturisirea editorului Anatol Vidrașcu. Volumul este divizat în 13 capitole și vom prezenta titlurile pentru ca cititorul din start să-și dea seama de importanța și valoarea lui. Capitolul I – *Originile și evoluția românilor de la est de Prut*; Capitolul II – *Prima anexare: românii de la est de Nistru în cadrul Imperiului Rus (1791-1812)*; Capitolul III – *Basarabia în secolul de dominație țaristă (1812-1917)*; Capitolul IV – *Românii din Basarabia și Transnistria în actul Marii Uniri de la 1918*; Capitolul V – *Basarabia în cadrul României întregite (1918-1940)*; Capitolul VI – *Constituirea RASSM și RSSM*; Capitolul VII – *Basarabia în timpul celui de-al Doilea Război Mondial*; Capitolul VIII – *Administrația românească în Transnistria*; Capitolul IX – *O istorie necunoscută: prizonierii români în URSS*; Capitolul X – *Reinstaurarea regimului sovietic în Basarabia și Transnistria*; Capitolul XI – *Politicile etnolingvistice și culturale în RSSM. Rusificarea și sovietizarea*; Capito-

lul XII – *Republica Moldova: de la comunism la integrare europeană (1991-2018)*; Capitolul XIII – *Românii din spațiul post-sovietic*. Pentru facilitarea lecturii lucrarea este completată cu o *Introducere*, *Concluzii* și *Abrevieri*. Din *Introducere* aflăm că *Istoria românilor de la est de Prut* comportă câteva categorii de cercetare istorică și anume: prima reprezintă continuitatea și integritatea istoriei acestui spațiu cu istoria celorlalți români, în special cu referință la istoria Țării Moldovei până la 1812; cea de-a doua este legată de anii 1775 și 1812, care au marcat sfârșirea Țării Moldovei de către Imperiul Habsburgic, respectiv, de Imperiul Rus, aflate într-o rivalitate regională și europeană cu Imperiul Otoman, care exercita suzeranitatea asupra Țărilor Române. Ambele proiecte imperiale de modelare identitară diferențiată a românilor din Bucovina (partea de nord a Țării Moldovei) și din Basarabia (partea sa de est) au pus începuturile unui proces de înstrăinare a lor de istoria celorlalți români. Restul românilor din Țara Moldovei vor realiza ulterior unificarea cu cei din Țara Românească și vor pune fundamentele statului românesc modern la 1859, susține autorul. Despre geografia și istoria politică a românilor de la est de Prut Octavian D. Țăcu arată că acestea cuprind patru spații de referință. Primul este Țara Moldovei, care apare de la

1359, iar în 1859 împreună cu Țara Românească formează statul român modern. Al doilea este partea de est a Țării Moldovei, ocupată de ruși și denumită – din 1812 – Basarabia, apoi din 1940/1944 redevenită RSS Moldovenească, ca din 1991 să devină Republica Moldova. Cel de-al treilea este regiunea transnistreană, unde în 1924 a fost creată RASS Moldovenească, care în 1940 a devenit parte componentă a RSSM, iar din 1990 s-a autoproclamat „republica moldovenească nistreană”. Prin extensivitate acest spațiu include totalitatea comunităților românești din proximitatea frontierelor României și ale Republicii Moldova. Ultimul spațiu de referință este imensul teritoriu euroasiatic, unde românii au ajuns în diferite perioade istorice, cei mai mulți în timpul Imperiului Rus, al Uniunii Sovietice, dar și după dispariția acesteia.

Istoricul evidențiază trei proiecte statal-imperiale, care au conturat în timp actuala percepție identitară a locuitorilor din teritoriul Moldovei istorice. Primul este cel habsburgic, de sorginte imperială, al doilea imperialist, de asemenea, a fost cel rus, iar cel de-al treilea este unul românesc, în esență naționalist. Începând cu revoluția din 1848, iar ulterior după realizarea Unirii din 1859, acesta a pus începuturile statului român modern, al cărui deziderat major era readunarea tuturor românilor

din provinciile istorice într-un tot întreg. Începând cu 1359, populația românească de la est de Prut cunoaște cinci mari procese de construcție statal-națională, implicând deopotrivă rusificare, românizare, europenizare, sovietizare (inclusiv rusificare și ucrainizare) și moldovenizare, fiecare din acestea lăsând o moștenire particulară asupra aspectului său identitar actual. În mare parte, cele cinci mari periodizări au influențat structura și au determinat compartimentarea cărții lansate, care a rezultat în procesul scrierii *Istoriei ilustrate a României și a Republicii Moldova*, publicată de Grupul Editorial *Litera* în 2017. Ulterior, în materialul prezentat în volumele consacrate istoriei Basarabiei, RASSM, RSSM și Republicii Moldova, s-a adăugat un text nou, înglobat în *Marea Istorie Ilustrată a României și a Republicii Moldova*, apărută în Anul Centenarului Marii Uniri la aceeași editură. Au fost incluse, de asemenea, materiale și investigații făcute în cadrul proiectului național pentru tineret *Expedițiile Memoriei*, inițiat în anul 2013, care avea ca scop organizarea unor deplasări ale tinerilor, pe timp de vară, către locurile deportărilor sovietice ale românilor din Basarabia. Până acum au fost realizate cinci expediții de acest gen, primele două în Kazahstan, celelalte în Siberia și regiunile îndepărtate ale Federației Ruse (Irkutsk, Novosibirsk,

Tomsk și ținutul Krasnoiarsk). Autorul ține să mai releve că materialul documentar, de arhivă, în mare parte inedit, este mai ales cel cu referire la perioada sovietică. În anul 2010, în premieră pentru Republica Moldova, prin Decretul președintelui interimar de atunci Mihai Ghimpu, a fost creată Comisia pentru studierea și aprecierea regimului comunist totalitar din Republica Moldova, care a reunit treizeci de membri, în majoritate istorici. Comisia a activat într-un climat de presiune constantă, determinat atât de implicațiile politice interne și externe, cât și de așteptările foarte mari din partea societății față de rezultatele sale. În plus, perioada scurtă rezervată funcționării sale (mai puțin de șase luni), lipsa unui mecanism juridic clar de acces la arhivele Ministerului de Interne, Serviciului de Informații și Securitate sau Procuraturii Generale, i-au îngreunat și mai mult activitatea. Cu toate acestea, Comisia a deschis posibilitatea studierii unor tematici puțin sau deloc cunoscute prin accesul larg la arhivele sovietice din Chișinău, mai ales la fondurile depozitelor speciale ale SIS - fostul KGB, ale Ministerului Afacerilor Interne, precum și ale Arhivei Organizațiilor Social-Politice din Republica Moldova (arhiva fostului CC al PCM), dar și ale Arhivei Naționale și ale Procuraturii. În calitate de membru al Comisiei pentru studierea

și aprecierea regimului comunist totalitar din Republica Moldova, Octavian D. Țăcu, a beneficiat de acces la multe dintre dosarele închise, care prin lectura acestei cărți vor deveni accesibile și cititorului interesat.

Cartea este de format mare și are 416 pagini. Prima copertă inserează o fotografie cu Podul de Flori de la Sculeni. În general, volumul cuprinde un număr mare de fotografii de epocă. Deosebit de dureroase sunt concluziile autorului de la sfârșitul cărții. Intenționez să deschid aici câteva paranteze, dar m-am răzgândit, lăsând o doză de curiozitate pentru a intrigă cititorul dornic să cunoască adevăratul trecut istoric nu prea îndepărtat al neamului nostru.

Lansarea cărții a fost moderată de cel care i-a dat viață către public – editorul Anatol Vidrașcu. Dânsul a spus că editura are o frumoasă colaborare cu tânărul istoric și această carte i-a fost solicitată, având siguranța că se va bucura de un interes sporit din partea cititorilor, dovadă fiind celelalte volume apărute tot la Editura *Litera* despre care am amintit mai sus. Vorbitorul a mai specificat că Octavian D. Țăcu are adunate încă multe studii interesante, care pe parcurs se vor transforma în cărți de istorie, necesare elevilor, studenților, doctoranzilor, dar și oamenilor simpli de

care au fost ascunse atrocitățile regimurilor totalitare.

Despre calitățile noului volum au vorbit academicienii Andrei Eșanu și Nicolae Dabija, arătând că istoricul Octavian D. Țăcu a deconstruit mitologia sovietică a deosebirii dintre moldoveni și români, încercând o reconciliere a românilor de la est de Prut și o acceptare că și ei sunt parte din spațiul românesc, chiar dacă mulți încă de frică, dar și influențați de politicieni perversi, nu recunosc aceste adevăruri.

Mesaje de apreciere și felicitare pentru autor și cei care au contribuit la apariția volumului au mai rostit dr. în economie, prof. Vasile Șoimaru, scriitorul Ionel Capița, maestrul naiului Vasile Iovu. Ultimul a remarcat că îl cunoaște de mai mult timp pe autor, subliniind că e foarte bine că neamul nostru are asemenea personalități care luminează mintea poporului, exprimându-și nedumerirea față de cei care nu-și iubesc țara natală, casa de unde au pornit în lumea mare, limba, portul popular etc., continuând cu un buchet de melodii care au îmbălsămat sufletele celor prezenți la lansare.

Fericit și încărcat de emoții, Octavian D. Țăcu, la finalul evenimentului, a ținut să mulțumească tuturor celor care l-au înaripat pentru a construi un nou volum de istorie contemporană, în primul rând editorului Anatol Vidrașcu, fără de care apariția cărții ar fi fost imposibilă, consătean din Costuleni, Ungheni, recunoștința îndreptându-se și către tatăl Domniei Sale, care i-a fost profesor de istorie și i-a stimulat dragostea față de acest obiect, astfel că alegerea domeniului studiilor universitare

a fost fără dificultate cu adresă concretă – Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Istorie. Această alegere a fost consolidată în cadrul doctoratului în istorie, susținut la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Autorul a mulțumit, de asemenea, întregii echipe de la Editura *Litera*, iar în mod deosebit colegilor istorici Dinu Poștarencu, Gheorghe Cojocaru ș.a., care l-au încurajat, colegilor de echipă în expedițiile efectuate în spațiul euro-asiatic, de la Caucaz, Crimeea și Țările Baltice, la Asia Centrală, Siberia și Extremul Orient. Deja au fost realizate cinci filme documentare despre expedițiile memoriei din Siberia. Vor mai fi realizate și altele, grație faptului că de fiecare dată sunt descoperite noi și noi aspecte necunoscute, care se pot pierde în neant odată cu purtătorii de informații. *Istoria este o frumoasă poveste, dacă o deconstruim, rămânem fără mituri. Am vrut să fiu sincer cu mine. Am vorbit și despre holocaust. Nu trebuie să ne temem să abordăm spații de care unii istorici se tem, a concluzionat tânărul istoric, îndemnând toți cititorii la lectură, înțelegere și înțelepciune, iar celor din sală mulțumindu-le în plus pentru prezență și procurarea volumului, Bibliotecii „Onisifor Ghibu” pentru găzduirea evenimentului. Protagonistul a mai reiterat că așteaptă critici legate de apariția cărții, care s-a născut din mai multe cărți și care nu putea să apară altfel pentru că atât editorul cât și autorul și-au dorit un volum integru pentru acoperirea unei tematici cuprinzătoare și cu multe abordări în premieră absolută.*

Raia ROGAC

POEZIA LUI VITALIE RĂILEANU – O OAZĂ A SOLITUDINII REVIGORATOARE

Noua apariție editorială a poetului **Vitalie Răileanu** (cunoscut mai întâi ca și critic, istoric literar, profesor universitar, dar și în calitate de director al Bibliotecii „Onisifor Ghibu”) *File din jurnalul de bord (al unui marinar cardiac)*, Ed. „Arc”, 2019, este o punte de legătură cu celelalte cărți de poezie editate anterior, inclusiv: *Imun la naupatie* (Ed. TipoMoldova, Iași, 2014), *Poeme de pe faleze* (Ed. Vinea, 2015), *Străin printre ape* (Ed. Junimea, 2016), autorul continuând reflectarea motivului „călătoriei marine” de lungă durată a eului, mutual-răsunătoare în libertatea acestuia de a cuprinde largul în care chiar și aparențele, deși înșelătoare, rămân o școală a vieții. Spațiu cu totul divers al contrariilor în care se pretinde depășirea la nesfârșit a zbuciumului, marea, oceanul rămân și locul de căutare a sensurilor adânci întru asigurarea unei desăvârșiri sperate: „încep să-mi amintesc / cât de ușor / reușeau atâtea să-mi scape / când prin mări și oceane / fiind un străin printre ape / împărțeam nepăsător irisul visului” (p. 56).

Volumul de versuri ar insista pe ideea că orice refugiu în metafizic nu poate fi o călătorie a nimicului în timp, ci o fascinantă ordonare a gândului spre ceea ce nu poate fi întâmplare, acesta reconstituind fluxul luminos în care tot timpul odihnește Ludwig van Beethoven cu „Imnul bucuriei”: „te invit / așază-te pe aceste pietre mai lucioase / decât în ochii de ciclop / și ajută-mă să culeg cioburile notelor muzicale / care n-au încăput / în singurătatea și bucuria mea / e liniștea nopții berlineze...” (p. 16).

Poetul Vitalie Răileanu își protejează și în continuare edificiul constant pentru un eu liric singular în spațiul inedit – cel al apei – ce ar presupune, în primul rând, cre-

area unei armonii a omului cu mediul ambiant, potrivit adeptilor artei *feng shui*, și o ascultare, prin acest remediu, a vibrațiilor universului, prioritară în acest scop devenind forța înălțării prin iubire, renaștere ce ar elimina căderea, incertitudinea, haosul existențial între cele două extreme – viață și moarte: „mă voi agăța de ancora / cu patru gheare / și patru inimi / să simt puterea furtunii de mare...” (p. 59).

Dintr-o inconfundabilitate a cheiului „Liniște”, în care „toate se clasează, desfăcând învelișul prezentului, aruncându-mă către pânda zilei de mâine” (p. 5), fiecare notă melodică ulterioară a versurilor își atribuie scara „tristiilor fericiți” („ei sunt triști / doar că... / se visează cei mai fericiți” (p. 12), care este una maximă întru spargerea cheiului-extremă „Neliniște”, în care bântuie frământarea pentru succesiunea ireversibilă a fenomenelor („timpul a început să fugă / fuge pe lângă mine / și-n toate

rămâne doar un suspans unduit..." (p. 8) și răzbaterea spre „Dimineața cireșului înflorit” – un arhipelag al viselor adăpostite de lumina anotimpului ce ar putea să se mențină spațiu constant al unui continuu zbor, de la un suflet la altul, ce mustește de roade în cadrul dorințelor asumate: „*Aces-te dorințe cu cireși înfloriți / vor merge cu noi / până în anotimpul culesului cireșelor coapte, / trebuie numai să le știm a culege, / cireșele, / să învățăm să le semănăm sâmburii iarăși și iarăși / acolo unde le stă bine, / pretutindeni, pe unde am pășit...*” (p. 14).

Iubirea ca sentiment suprem și fidelitatea ca o calitate umană ce-i asigură acestuia rezistență constituie împreună o forță în stare să învingă pe însuși Poseidon-ul dezlănțuirilor interioare până în cel de-al nouălea val pentru a-i face loc bucuriei până în firescul celui „de-al nouălea cer”

al acesteia: „*vom lua această lume cu noi / construind din nisipuri albe / și scoici de perlă neagră / Orașul apelor din visul tău / apoi / vei fi cea mai fericită*” (p. 66).

Transparenta sinceritate a eului, calea sinuoasă de cunoaștere a celor enigmatice, amenințătoare uneori, care i se aștern acestuia („*înotam în apa neștiută / spre lancea de coral și alga arătoasă*” (p. 34), continua lui vindecare pe seama tăcerii („*eu tac / și sunt mai puternic decât un etambou de la pupă*” (p. 38) în care renaște spiritul creator ca și regenerat de idei și stări, – toate acestea ne oferă infinitivitatea demersurilor unor anotimpuri revigoratoare pentru suflet, fie și din perspectiva solitudinii numită „străinătate”, dar care apelează poezia...

Lidia GROSU,
scriitoare

„CREATIVITATEA SERIOASĂ” A LUI EDWARD DE BONO¹

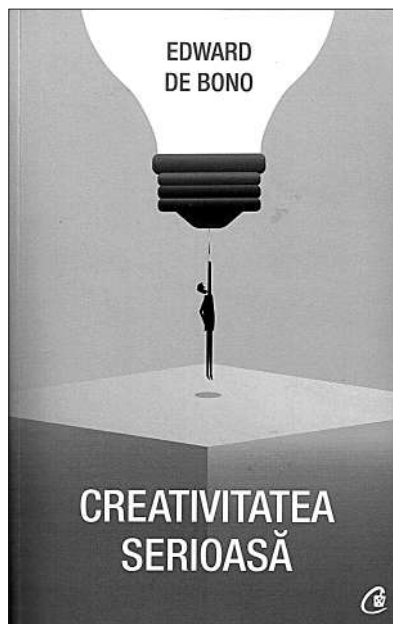
prezintă o abordare serioasă, creativă și sistemică a creativității în instituțiile care se consideră creative și, în aceeași măsură, utilă instituțiilor care nu sunt, sau nu se consideră, creative. „Puțini oameni, foarte puțini, știu că există o necesitate absolut matematică pentru creativitatea umană datorită modului cum lucrează percepția umană, ca un sistem informațional cu autoorganizare. Acest sistem cere creativitate și, în egală măsură, provocare”, scrie Edward de Bono în introducere (p. 8). Aceste două cuvinte – creativitate și provocare – sunt foarte familiare instituției noastre. Mai mult, așa spune, sunt cuvintele cele mai frecvente în activitatea bibliotecii, sunt cele care determină orice animație cu publicul, prezente în fiecare politică oricare ar fi subiectul, în strategii (ca valori), în revista de specialitate, *BiblioPolis*, devenite uzuale în vocabularul bibliotecarilor. Creativitatea și provocarea determină existența însăși și succesul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”.

De ce recomand această carte? Pentru că Edward de Bono este un specialist (prezent în acest domeniu de aproape jumătate de secol) care a contribuit enorm la dezvoltarea gândirii creative, un autor prolific cu 83 de volume traduse în peste 40 de limbi, la acest subiect (unele le avem, referitoare la tehnicile de dezvoltare a creativității). Cum îl caracterizează Richard Branson, fondatorul Virgin Grup, „... un om extraordinar, plin de idei geniale” sau cum scrie despre el Cognitive-Edge.com „... Edward de Bono este principala autoritate

la nivel mondial în domeniul creativității și în cel al predării abilităților creative”.

Creativitatea serioasă nu e o contradicție în termeni, ci o dovadă că abilitățile gândirii creative pot fi îmbunătățite – creativitatea nu aparține exclusiv lumii artelor și nu este o chestiune de talent sau de întâmplare. Utilizând tehnicile intenționate ale gândirii creative, Edward de Bono produce o adevărată schimbare de paradigmă, dezvăluind metodele care ne permit să ne eliberăm de constrângeri, să ne schimbăm conceptele și să obținem idei noi, să trecem dincolo de limitările logicii și să obținem rezultate excepționale.

Creativitatea serioasă identifică principalele prejudecăți legate de procesele minții și demonstrează că gândirea creativă poate fi învățată, atât la nivel individual, cât și la nivelul grupurilor. Iar tehnicile

¹ De Bono, Edward. *Creativitatea serioasă*. – București : Curtea Veche, 2017. – 464 p.

prezentate de autor ne arată nu doar cum putem concepe idei noi, ci și cum funcționează acestea și cum le putem aplica în ceea ce facem.

Edward de Bono a inventat sintagma „gândire laterală” pentru gândirea creativă, trimitând la ideea precum că gândirea creativă nu se referă doar la generarea ideilor noi, ci este preocupată în mod special de schimbarea conceptelor și a percepțiilor. Autorul folosește ambii termeni în expunerea conținutului acestui volum considerând gândirea creativă (gândirea laterală) ca fiind un tip special de tratare a informației. „Ar trebui să-și ocupe locul printre celelalte metode ale noastre de prelucrare a informației: matematică, analiză logică, simulare computerizată etc. Nu trebuie să fie nimic mistic legat de ea. Ar trebui să fie o stare normală a lucrurilor situația în care o persoană are intenția de a genera o idee într-un anumit domeniu și folosește sistematic o tehnică a gândirii laterale”, insistă Edward de Bono (p. 13), acoperind trei abordări generale ale gândirii laterale: contestare; alternative și provocare.

Volumul este structurat în trei părți:

Partea I: Nevoia de gândire creativă;

Partea a II-a: Gândirea laterală. Instrumente și tehnici;

Partea a III-a: Aplicarea gândirii creative.

Nevoia de gândire creativă o simțim cu toții, oricare ar fi preocupările noastre, oricare domeniu am reprezenta, oricare ar fi responsabilitatea profesională sau idealul nostru de dezvoltare individuală. „Nu este nimic mai minunat decât să te gândești la o idee nouă / Nu este nimic mai grozav decât să vezi cum o idee nouă funcționează / Nu este nimic mai util decât o idee nouă care servește obiectivului tău” (p. 16).

Prima parte ne deschide *Înțelegerea naturii și logicii creativității*, pornind de la abordarea terminologică a cuvintelor

„creativ” și „creativitate”. Subcapitolul *Necesitatea teoretică pentru creativitate* ne aduce la modele și tipare pe care le avem construite de experiența noastră, la importanța secvenței de timp în stabilirea structurilor care trebuie să fie perturbate pentru a pune lucrurile împreună într-un mod diferit – acest proces fiind o definiție utilă a creativității. *Dacă*, spune de Bono, *mintea noastră ar funcționa ca o bibliotecă, informațiile noi ar putea fi pur și simplu așezate pe rafturile goale, fără nicio încercare de a le integra în sistemul existent. Asta ar însemna o irosire a noilor informații. Așa se întâmplă, desigur, când nu folosim creativitatea și când noile informații nu pot fi integrate în informațiile vechi*” (p. 39). Creativitatea, zice Edward de Bono în încheierea subcapitolului, „...nu este o cale de a face lucrurile mai bine. Fără creativitate, suntem incapabili să folosim pe deplin informațiile și experiența deja disponibile, dar care rămân blocate în structuri, modele, concepte și percepții vechi” (40). Peisaj cunoscut și la BM „B.P. Hasdeu”.

Subcapitolul *Nevoia practică pentru creativitate* vine cu multe exemple de nevoi de creativitate din domeniul afacerilor pentru că, în viziunea autorului, acest domeniu a avut cea mai mare nevoie de creativitate. Fiecare dintre exemplele prezentate indică un aspect al nevoii practice pentru creativitate: atunci când nu există un standard de rezolvare a unei probleme apare nevoia pentru gândirea laterală/creativă; arată exemplul de putere a creativității într-o industrie foarte competitivă ca *Benetton* sau și în una conservatoare ca *Prudential*, este posibil să crezi o idee puternică care oferă noi oportunități. Am putea spune că nevoia practică pentru creativitate apare în două zone (în viziunea autorului): 1) unde există o nevoie reală pentru o idee nouă și nu putem progresa fără ea. Poate fi vorba de o problemă, de o criză sau de un conflict. Atunci când alte

abordări au eşuat, creativitatea este singura speranță; 2) Unde nu există o nevoie presantă pentru o idee nouă, dar ea ar oferi oportunități, avantaje, beneficii.

În *Prejudecățile legate de creativitate*, deși comentează referitor la modurile în care este privită creativitatea uneori, autorul aduce la un loc ideile respective precum că creativitatea este un talent nativ, creativitatea nu poate fi învățată, creativitatea este specifică rebelilor, creativitatea cere superinteligență ș.a. Toate acestea, insistă autorul, depind de obișnuințe, de pregătire, de experiențe și așteptări.

Autorul se referă detaliat la *Sursele creativității* (o sinteză a surselor creativității din acest volum o găsiți la p. 49 a acestui număr de *BiblioPolis*).

În paragraful *Utilizarea creativității*, Edward de Bono listează utilizările creativității. Le amintim aici fără detalieri pentru că sunt concepte cunoscute: *Îmbunătățirea; Rezolvarea de probleme; Valoarea și oportunitatea; Viitorul și Motivația*. Putem spune că ori de câte ori este nevoie de gândire, este nevoie și de creativitate sau când nu există „o nevoie” aparentă, nu ne rămâne decât să alegem să ne stabilim această nevoie. Cum bine afirmă de Bono, „Nimeni nu este obligat să caute o oportunitate până când nu este prea târziu. Nimeni nu este obligat să facă îmbunătățiri până când este aproape prea târziu” (p. 118).

Astăzi este preferată gândirea proactivă în locul gândirii reactive care se conturează ca o practică sau chiar valoare și la biblioteca noastră (în unele secții chiar valoare, în altele o practică emergentă). Asta cere, într-adevăr, creativitate.

Partea a II-a, cea mai mare ca volum, *Gândirea laterală. Instrumente și tehnici*, conține un set de instrumente și tehnici creative pe care dacă le-am utiliza/aplica ne-am dezvolta creativitatea la nivel individual și de grup. Multe dintre tehnicile

prezentate ne sunt familiare, unele le-am aplicat cu succes în activitatea de instruire (Formare formatori), altele au fost preluate (din alte surse) de filiale și utilizate în animația cu publicul. Autorul se oprește detaliat la două tehnici noi de sensibilizare: Stratalii și Tehnica filamentului, scopul cărora este de a alimenta mintea cu idei, pentru a permite gândirii noastre să urmeze căi noi și creative. Majoritatea acestor instrumente și tehnici au dovedit că funcționează eficient, fiind utilizate ani de-a rândul de oameni diferiți, din toate domeniile, inclusiv biblioteconomic.

Autorul a mai introdus în partea a doua a instrumentelor și tehnicilor un paragraf important *Tratarea ideilor* (ce facem cu ideile elaborate, colectate, cum lucrăm cu ele). Drumul ideilor este următorul: 1) respingerea în grabă a ideilor, 2) modelarea lor; 3) croirea ideilor; 4) consolidarea ideilor; 5) întărirea ideilor; 6) preluarea ideilor; 7) compararea; 8) greșelile și defectele; 9) consecințele; 10) capacitatea ideii de a fi testată; 11) evaluarea ideii.

În încheierea părții a doua Edward de Bono explică cum se aplică tehnicile recomandate la nivel individual și de grup, dar și evidențiază beneficiile și consecințele combinării metodelor de grup sau individuale.

Partea a III-a a volumului este dedicată *Aplicării gândirii creative*. După de Bono, „Există două modalități cuprinzătoare și distincte de a folosi creativitatea. Una dintre acestea se referă la creativitatea „de zi cu zi”, când creativitatea devine parte a gândirii normale și, de aceea, poate fi aplicată oricărei situații care solicită gândire. Aceasta ar trebui să aibă loc fără vreun efort formal sau intenționat. Apoi, există creativitatea specifică, caz în care a fost definită o necesitate certă. În acest caz, se depune un efort formal și deliberat de a folosi tehnicile sistematice ale gândirii laterale pentru a genera idei noi” (p. 333).

Tot aici aflăm ce înseamnă *Lista indicilor creative* și cum s-o elaborăm. Mai aflăm cum să introducem creativitatea în instituții – instruirea și dezvoltarea abilităților creative a angajaților, structuri, programe și formate necesare acestui proces. BM are responsabili de acest subiect, mai puțin structuri aparte – responsabilitatea pentru inovație având-o fiecare structură a sistemului. Responsabilitatea, nefiind de primă linie, nu aduce și rezultate, nu se acoperă egal prin activități de către fiecare structură. În schimb are programe de instruire bazate pe creativitate ca „Inovarea în biblioteci”, „Formarea inovatorilor” și alte ateliere non-formale cu elemente de creativitate și cu utilizarea tehnicilor și metodelor exemplificate / recomandate în acest volum. Edward de Bono tratează tehnicile de gândire creativă ca pe „instrumente”, exemplificând / comparând cu instrumentele unui tâmplar: „Un tâmplar are câteva instrumente (ciocan, ferăstrău, rândea, daltă, burghiu etc.) și le folosește adecvat. Odată ce tâmplarul acumulează experiență în folosirea instrumentelor, știe la ce este bun fiecare. Unul dintre obiectivele acestei cărți este de a clarifica instrumentele astfel încât puterea fundamentală a fiecăruia să fie clară”. Așadar, cititorii de cărți vor învăța câteva, dacă nu toate, tehnici de bază ale gândirii creative. Dar

nu e destul. Este necesară motivația de a le practica și dorința de a le utiliza. Este inutil, zice autorul, să înveți instrumentele dacă nu le vei utiliza niciodată.

În domeniul biblioteconomic importanța creativității este încă privită ca proces periferic. În multe biblioteci interesul pentru creativitate e de suprafață. În altele urmărim o mulțumire de sine nejustificată față de eforturile creative minore. Bibliotecile de succes ale viitorului (printre care și BM „B.P. Hasdeu”) sunt cele care au început deja să gândească diferit, creativ, lateral. „Creativitatea este esențială pentru a debloca potențialul oamenilor în organizația ta”, afirmă Edward de Bono.

La BM „B.P. Hasdeu” există voință, interes de a utiliza creativitatea și de a educa angajații pentru creativitate; există modalități disponibile în care aceste lucruri se realizează. Avem o nevoie reală pentru creativitate, iar acest volum ne poate servi ca manual.

Creativitatea, scria cineva pe GOODREADS.COM, devine tot mai importantă în activitate deoarece schimbările se intensifică, iar acțiunile creative sunt cea mai bună și mai ieftină metodă de a produce valoare suplimentară din resursele pe care le avem. Avea dreptate.

Dr. Lidia KULIKOVSKI

DUMITRU BĂLUȚĂ: ...INVITAȚIE LA CAFEA (-UA) CU ZAȚ

Citorul atent va remarca din start acest cuprins sugestiv ce a încăput în volumul *Cafeaua cu zaț*, semnat de poetul Dumitru Băluță, prin care autorul declanșează și reiterează o temă devenită obsedantă (în acest început de mileniu trei, sic!) – cea a destinului...

Dumitru Băluță ne oferă o poezie care răbufnește vezuvic din inadecvarea struc-

turală a autorului ei la realitatea care, oricum, din mers, își adaptează reacțiile: *** „ce iască ideea...//ca o gutuie – / dintre câte! – / târzie pe vârfuri; // precum frunza – / ultima pe ram – / purpurie haină împărătească; // se ține de poezi ca o femeie / căruntă și geloasă. ” Citind acest poem, ai impresia că poetul aspiră la schimbările acestui *statu – quo* percepând (–o!) ca pe

o utopie fiindcă: *** „cutură sau șansă – / cineva se alege cu un dat. // ție – / n-a fost să fie. // norocul altuia / totuși / este norocul altuia / și-i dă bine ca un *brend* în top, // de unde și vorba aia / cu capra vecinului. ”

Mișcarea intimă, proprie acestui poet, este apropierea și depărtarea, rînd pe rînd, de discurs: un hotărător *balans între discurs și expresie lapidară*.

Urmărindu-i consecvent evoluția poetică, am observat că D. Băluță s-a apropiat când de rolul expresiei concentrate și intens sugestive (a se vedea cuprinsul volumului – *La masa lui Brâncuși*, Ed. Prut Internațional, Chișinău, 2004), când de cel al avalanșei de vocabule ce-și propun să realizeze emoția prin acumulare.

Amintirile fulgurante, din volumul *Cafeaua cu zaț*, însă, punctează fluxul existențial al celui care mărturisește în poemul **de cum ușoară treci**: „verdele ierbii se-aprinde, / arde în incolora ta respirație... // ușoară, / mai mult decât ninge lumina / pe aripa unui heruvim, / cum e să adie mireasma / urmei de zee, / tocmai când albastră / privirea ta flutură, / se face că treci – / Ană – / și se stinge verdele ierbii / de cum ușoară treci / iarăși în piatră.” Astfel poetul devoaiează sau chiar oferă posibilitate cititorului să descopere singur, aici, rădăcinile unei atitudini meditative, contemplative asupra timpului, asupra lumii, care învăluie, în egală măsură, nu doar anumite perioade din viața noastră, ci și existența sa următoare, coborâtă cu o blândețe aparte, intrinsecă a sinelui...

În același context mai putem adăuga un spirit de sacrificiu manifest, al celui care își asumă responsabilitatea de *a da seamă*... de viață... exprimându-se sugestiv printr-un haiku: *regele pegasus* „regele pegas, / rătăcit într-un poem, / uită de regat.”

Construite monologic, poeziile lui Dumitru Băluță din acest volum sunt fie

confesiuni, având ca punct de plecare întâmplări existențiale, reținute secvențial sau rezumativ, ca în haiku-urile originale (sic!), – fie meditații, laitmotivul cercului fiind simptomatic pentru conotațiile termenului (–lor).

Scris în vers liber, cuprinzând imagini artistice a căror expresivitate este cu atât mai mare, cu cât procedeele artistice la care apelează fără a fi excesive, concentrează sensurile întregului volum, poezia lui Dumitru Băluță este a unui poet modern, stăpânit de predispoziția universală pentru echilibru, pentru care, în general, nu-l găsește în afara ființei sale, încearcă să i-l inducă mediului pe care îl traversează, cedându-i lumii, adică cititorului său, din afară, o parte din sine, fără a-și periclita, totuși, armonia launtrică: „Nimeni nu s-a interesat cât a zăbovit piatra în pântecul cerului, toți au fost cu ochii pe căderea ei.”

Vitalie RĂILEANU,
critic și istoric literar

UN PROZATOR DE CURSĂ LUNGĂ

Romanul lui Vadim Ungureanu *Lua-te-ar dracu, Cristina* este, așa cum ne anunță și denumirea lui, destinat unui public extrem de numeros și divers. Cristina din titlu, în roman este o fantasmă după care, pe tot parcursul narațiunii, aleargă un tânăr jurnalist, iar femeia apare și dispăre, îl caută și-l părăsește, îl apucă de mână și-l respinge, îl seduce și-l abandonează, îl ține treaz nopțile și, într-o zi, îi întoarce spatele. Cristina lui Vadim Ungureanu este o femeie fatală pe care tânărul din roman nu poate s-o convingă să fie doar a lui, dar nici nu e capabil s-o uite. Chiar și dacă acesta va pune piciorul în prag de mai multe ori, Cristina refuză să-i acorde statut de vioară solo și s-o rupă cu iubitul ei, dar nici nu vrea să-l izgonească. Rolul pe care i-l îngăduie este doar de amant: un amant ținut pe tușă sau după ușă, un amant de plan doi, cu care, până la un punct, tânărul jurnalist se mulțumise, fiind îndrăgostit lulea de aceasta și, de dragul ei, fiind gata să renunțe la orgoliul său. Dragostea față de această femeie care mai are un iubit îl transformă într-un picaro, care face cele mai nebunești și smintite gesturi ca s-o seducă, dar nereușind asta, o bună parte din roman, așa cum am mai spus, se complăce cu statutul său de rezervă de lux. Cu toate astea, dragostea sa față de Cristina nu e mai puțin frumoasă și înălțătoare, ba, dimpotrivă chiar. Acest sentiment îl trăiește până la paroxism, așa cum nu va fi susceptibil s-o facă iubitul ei „de bază”, cel de pe teren, care îi va „pune coarne” cu alte femei și Cristina va afla asta, dar va închide ochii și nu-l va părăsi. Fixația pe care tânărul jurnalist o face pentru această femeie fatală îl va preschimba într-un ucigaș și, totodată, într-un sinucigaș. O omoară, ca această femeie să fie doar a lui și se sinucide, ca și el să fie doar al ei. Portretul acestei femei fatale e creionat foarte convingător, la fel

ca și cel al adoratorului ei. El o iubește atât de tare pe Cristina încât nu-l deranjează că aceasta mai are pe cineva și că-și schimbă iubii ca ciorapii. Un singur lucru însă nu i-l poate ierta: că vrea să se mărite, dar atunci se termină și romanul.

Lua-te-ar dracu, Cristina este romanul unei pasiuni nesăbuite față de o femeie fatală, care nu-i răspunde cu aceeași monedă. Înțelegând asta, tânărul jurnalist își va propune să și-o scoată din minte, iar pentru asta o să se culce cu zeci de femei, unele dintre care sunt cu mult mai frumoase decât Cristina, dar, oricum, nu-i va putea uita farmecul.

De aceea, *Lua-te-ar dracu, Cristina* este și povestea unei dependențe: așa cum unii suferă de dependența de alcool sau de droguri, tânărul jurnalist din roman va suferi de dependența de Cristina, care e netratabilă, cu toate că tânărul jurnalist a făcut nenumărate încercări de-a se trata de ea.

Roman al unui sentiment tălăzuind dinspre pasiune spre patologic, amintind pe alocuri de romanul *Matei Iliescu* de Radu Petrescu sau de *Ciuleandra* lui Liviu Rebreanu, *Lua-te-ar dracu, Cristina* este și povestea unei capotări. Capotare în fața instinctelor criminale din om. Instinctele criminale învingând dragostea și tot ce fusese foarte frumos până atunci devine urât și execrabil.

Roman al unei obsesii față de o femeie fatală, o obsesie care-l va împinge pe tânărul jurnalist la crimă și la sinucidere, *Lua-te-ar dracu, Cristina* totuși este o narațiune luminoasă. Dincolo de sfârșitul lui tragic, romanul nu are nimic lugubru în el. Atmosfera generală din roman în care se bălăcesc personajele lui ca peștii în apă este una împregnată de umor. Romanul este scris într-o cheie alertă și dinamică. Aventurile sunt spumoase și captivante și

se succed cu repeziciune, nedându-ți timp să te plictisești. *Lua-te-ar dracu, Cristina* este un roman interesant, care se citește dintr-o răsuflare. Abia aștepți să-l termini pentru a avea un tablou complet al acestei povești suculente și triste de dragoste.

Ironie și sentimental în același timp, romanul impune un prozator autentic și interesant. Un prozator de cursă lungă.

Dumitru CRUDU

UN POET INCONFUNDABIL – IONEL SIMOTA

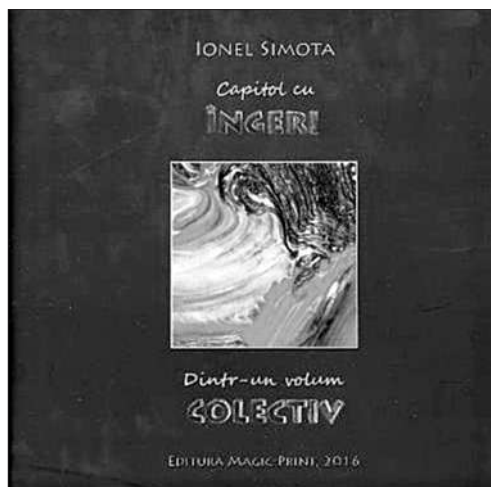
Recent, cititorii rafinați ai Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, dar și oaspeții Chișinăului, au trăit clipe memorabile și relevatorii prilejuite de o frumoasă întrevvedere cu poetul Ionel Simota. *Sala nuciferă* a Bibliotecii a fost pentru câteva ore neîncăpătoare. Aici, printre cele șazece și opt de mii de titluri de Carte dăinuia... Poezia.

Poetul Ionel Simota a oferit publicului ahtiat de lecturi memorabile volumul de versuri – *Capitol cu îngeri*. *Dintr-un volum colectiv* (Ed. Magic-Print, Onești).

Este o carte a ființei compresatorii pe care o ascunde în sine orice artist, este o *poartă ornată*, păstrată în suflet pentru a fi deschisă în anumite zile, speciale, cândva, sub o anumită lungime de undă a luminii, atunci când un univers paralel se apropie, se suprapune brusc și efemer peste cel căruia ne dăruim în general viețile; oglindă cvadruplă ce ne face, pentru o clipă, vizibili... când pentru un moment, poetul ne zice: Am respirat aerul / Din casa lui Mihai Eminescu. / Doamne, ce altă bucurie / Mai mare puteai să-mi dai? / Te-am simțit în rând, cu mine, cum stai... / Eu știu că pe-acolo / Trec hoarde, de fandoseală, / Cu care nimic nu poți să mai faci, / N-ai cum să-i împaci... / Mulți nici măcar nu te cunosc, / Nu te iubesc vreau să zic, / Dar trec tot pentru a se mări pe ei, / Pe tine voind să te facă mai mic... / Am stat în cerdac și m-am simțit / Ca în pridvorul sfânt al cuvintelor tale, / Am stat în camera unde ai învățat / Graiul tău și al altor popoare, / Ce-au fost cu tine mai înțelepte / Și mai primi-

toare... / Am pășit pe-acolo / Pe unde trec și acum / Urmele-ți liniștite, domoale... / Simțeam cum din cer te plâng Catedrale. / Eminescu a fost / Și va fi mereu / Al doilea Dumnezeu al meu... (*Mărturisire*, p. 14).

Acest minunat poem *picurat* de Ionel Simota ne convinge să credem ca poetul ar continua un vechi și sincer dialog cu Creatorul, cu Eminescu, cu îngerii și iubita, cu natura, cu sine, și, în genere, cu cineva pe care nu pregetă, de altfel, mai apoi să-l numească *Întâiul Gând*: Voi aprinde focul / În pragul sufletului, / Să-mi lumineze tainic odaia, / Ca pe un ceaslov / Îți voi citi forme trupului, / Zbaterea, văpaia... / Voi presăra poeme sub pații tăi / Spre a vedea drumul / Până la sărut, / Trupurile noastre / Vor mirosi a gutui, / În înger voi încerca să mă mut... / Vom trage obloanele / Peste ochii cerului, / Ne va fi cald, / Fierbinte în

sânge ne va fi, / În ochii în care te scald, / Și ne vom iubi, / Ne vom iubi / Până când iarna aceasta / de ea va uita / Și nu va mai muri... (p. 20).

Cu o infinită tandrețe, cu seniorie, așa zice, își motivează confesiunea Ionel Simota în acest sugestiv *Capitol cu îngeri...* – un fel de pătrundere, de plonjare într-un spațiu al memoriei, pe care ni-l descrie... locuindu-l...

Cititorul atent va observa, va memora (sic!) cum încep poemele și care lasă impresia vie a fi crâmpie ale unei *înștiințări cu adresă, ale unor versuri-fragmente* dintr-un răspuns polemic, porțiunile concludive ale unor evocări făcute pentru cineva nu sunt foarte diferite de acele originale enunțuri fragmentare care ne pătrund stăruitor în conștiință, ori reapar neașteptat și se reinstaurează îndărătnic la săptămâni și luni după ce au fost auzite, conștientizări, ca un simptom de epuizare ori de ... *Zbatere-n alb: Tâmpilele dorului, / Încărunțite-nserări, / Le adorm / La poalele ochilor tăi / Și respir prin sufletul frunzei / Verdele crud al tăcerii / Ca pe o revărsare a ființei / În propriu-mi trup... / Ca pe o sublimă alunecare / A unei mirese / În albul unui crin, / Ca pe o rugăciune-rugare / În cuvântul divin... / Tâmpilele dorului, / Ostenite sângerânde zvâcniri, / Pentru, atât de plăpânde, iubiri...* (p. 54).

Am putea lăsa aceste versuri să exprime ele înseși mai mult decât orice comentarii despre sentimentul nobil, însă vom insista asupra unui deosebit detaliu – poetul Ionel Simota a creat, prin poezia sa, un adevărat manifest – considerăm noi –, cum este și acest poem memorabil, prin care simțim nevoia unui punct de sprijin comunicativ, din care scriitorul își întemeiază un pretext de emisie...

În felul dat, poetul își face intrarea fără ceremonie, și, pornind privirea asupra vie-

ții, adresându-i-se chiar, își continuă, în fapt, gândul cu voce tare, comentând obsesiv, ca într-o *sminteală Blândă*, o formulă sau o idee fermecătoare aflată de curând *Retică: Cât să mai caut mugurii în nopțile, / Cât să mai strig prin sevă și lumină, / Cât să mai sângerez prin șoapte, / Cât să mai doară, fără nici o vină?... // Cât să mai urc prin zboruri și cântări, / Cât să mai dor albastru înspre tine, / Cât săucid străine depărtări, Cât insomnii, să port, între reține?... // Cât să gonesc prin nopți caii mei, / Cât să nu am odihnă pentru scris, / Cât să mai plimb prin minte pașii grei / Cât să mai zbor, dinspre visări, spre vis?... // Cât să mai fiu în iarbă respirări, / În trup, cât să mai strâng, adânci cărări?... (p. 75).*

Așa precum menționăm mai sus, cititorul atent – care știe sau simte, oricât de cotidiene ar fi atitudinile teoretice ale poetului, – vede și percepe astfel lucrurile, pentru că există în fiecare din noi o nevoie adâncă de coerență.

Poemele din volumul *Capitol cu îngeri. Dintr-un volum colectiv* de Ionel Simota confirmă din plin așteptările.

O carte bună, impresionantă e ca o umbră: rămâne pentru totdeauna lipită, pliată de ființa noastră, iar dacă mai e și ocrotită de *Îngerii păzitori* ai talentului, care este și un dar, e și o carte a luminii, a vizualului, uimitor teaurizat în verbul unui poet deosebit precum este Ionel Simota, care și-a trimis Cartea către noi – cititorii, afirmând: *Niciodată sângele / Nu-mi va curge invers, / Iubirea nu mi se va întoarce / Ca o clesidă, / Rostogolită-n dor, / Eu, niciodată în mine, / Nu pot să mor, / Sunt o respirație, / Un strigăt după profund izvor, / Pe care doar somnul păsărilor / Îl mai poate face ușor... / Niciodată iubire, / Nu va pune, pe mine, zăvor...* (*Niciodată*, p. 84).

Vitalie RĂILEANU

FAVORABILITATEA LUMINII ÎN ROZ CA ȚINTĂ A UNOR „DRUMURI”

Cartea *Drumuri* de Grigore Vasilescu (Chișinău, 2018) include direcțiile ordinare și neordinare, haotice, răzlețe, în zigzaguri, serpentine în urcușuri, coborâșuri, dar numai nu linii drepte și nici câmp deschis, așa precum viața unui om ar fi o rețea continuă a luptelor – „Per aspera ad astra”, potrivit dictonului antic – la figurat și la propriu, cu arșiță, vânt, ger, dar și cu izbucniri primăvăratice ce obligă însușirea uniformizării stabilității. Aceste drumuri, unele paralele, iar marea majoritate intersectate, ce insistă o ordine a lecturării unei plase de gânduri, la parcurgerea unor distanțe, sunt supuse reevaluărilor periodice prin prisma unui imaginar în care eul liric apare alături de eroii poveștilor ce i-au cultivat calități și în care a crezut – PLATERO ȘI EU – dăinuit de „Amintire din copilărie cu „privești andaluziene” (*Drumuri spaniole, imaginare*, p. 229).

Cartea este inedită prin însăși structura ei. Clasificând și sistematizând toate tipurile de drumuri, te cuprinzi de ideea că ești posesorul unei informații a cărei parte ai fost tot timpul fără vreo conștientizare, aceasta oferindu-ți spații intime cu deschidere spre un palmares al sufletului în care apreciezi trăirea de intensitate, ca valoare, o călăuză fidelă acestor drumuri, indiferent de straturile / substraturile ce tănuiesc erori, nedumeriri, tălmăciri, poticniri, căderi sau înălțări. Sunt drumurile prin

care distingem avantajul țintei lor – lumini în roz – și spre care eul se îndreaptă cu acel calm firesc al sesizării împlinirii, deși golul poate fi de dimensiuni enorme. Așadar, *Drumuri*-le poetului Grigore Vasilescu sunt cele „ale vieții”, „spre tine” cu „o poveste imaginară”, cu „o poveste continuă”, străbătute de confesiuni, dialoguri imaginare cu iubita, declarații, descrieri ale locurilor cu personaje imaginare ce se doresc reale – toate acestea divulgând o zbatere a eului pentru durut și neuitare, numită baștina – „Drumuri, meleaguri orheiene”...

Textele lirice pe care ni le oferă cartea *Drumuri*, de Grigore Vasilescu, sunt mai mult niște enunțuri-meditații decât metafore, ce comportă semnul exclamației de bucurie pentru fiecare descoperire, blajinătatea fiind rostită de nostalgii ce definesc starea de fericire a omului prin conștientizarea irepetabilității clipei și a fenomenelor descoperite prin ea.

Or, valoarea, potrivit eului, este o continuă căutare, iar descoperirea drumului fericirii se face neapărat printr-un concurs al unui șir de stări în diverse împrejurări, prin cultivare de calități, inclusiv: iubire, mulțumire, armonie, frumusețe, bucurie, iertare etc., ce constituie un crez poetic și o perindare a lumii în roz cu favorabilitatea acesteia întru a păstra optimismul...

Lidia GROSU,
scriitoare

DIMENSIUNEA EXISTENȚIALĂ A CUVÂNTULUI AFORISTIC

(în viziunea scriitorului Ion Cuzuioc)

Cum actul scrisului și al *Cuvântului* (aforistic) se realizează ca o relație intelectuală, este foarte limpede pentru noi, cititorii scrierilor lui Ion Cuzuioc, că volumele semnate de autor nu trebuie analizate numai în imanența lor, pentru a descoperi mecanismul intern care îi asigură funcționarea.

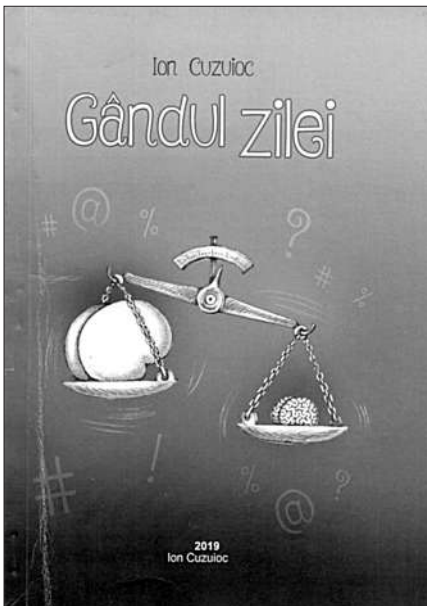
Ba mai mult, tocmai pentru că literatura nu există în sine, ci în relație cu timpul, cu omul, cu intelectul propriu-zis, este obligatoriu să lecturăm volumele de *aforisme, cugetări, maxime și reflecții*, semnate de Ion Cuzuioc, în rezonanța timpului prezent, care și reflectă realitatea.

A separa importanța, valoarea *Cuvântului aforistic* (ca sintagmă teoretică, sic!) este, de altfel, o imposibilitate a efectului didactic ivit, perceput, receptat, de cititor deoarece dănuie o sensibilitate aparte.

Condiția aforismelor, a cugetărilor sau a maximilor în volumele semnate de Ion Cuzuioc implică și prezența comentariilor asupra lor și, în primul rând a celor generalizatoare, efectuate din perspectiva unei teorii a genului. Încercarea noastră de a surprinde dimensiunea existențială a *aforisticului* a fost realizată prin prisma cuprinsului volumului *Gândul zilei* (Chișinău, Ed. Labirint, 2019), semnat de Ion Cuzuioc, oferit cu generozitate cititorului fidel, dar și foarte atent la cele înserate. Iată ce îndemn adresează autorul în prefața cărții intitulată *Să gândim împreună* – , unde consemnează: „Din cuvinte ne este scrisă istoria neamului și ne sunt transmise datinile și obiceiurile strămoșești. Omul cât trăiește nu numai că vorbește, dar și gândește, meditează, cugetă, ticluind expresii care mai de care, devenind cu timpul chiar și perle folclorice catalogate ca proverbe, zicători, paradoxuri, definiții, sfaturi, atenționări, constatări, maxime etc. Am cugetat și eu, dragă cititor, ca și tine, printre altele, doar că eu mi-am înmănușat gândurile în această cărțuție pe care o ții în mână. N-am făcut nimic deosebit, doar c-am așternut pe hârtie unele gânduri, care mi se par mai semnificative vieții noastre pe care-o trăim tot împreună”.

Așadar, resuscitând puterile limbajului, ale cuvântului, ale aforismului în sine, reflecțiile intelectuale marcate de autor se studiază într-un spațiu densificat de fluxuri valorizante meditativ.

Principiul fundamental la care aderăm în cartea de față este acela potrivit căruia *cugetările* sunt un eveniment al limbajului dar și „*artă a semnificării*” (P. Guirand), ce nu pot fi reduse la un sens sau la o formă, el (cuvântul, limbajul) fiind actul care le

unește. Considerăm, că fiecare rând din volumul de față merită a fi apreciat *didactic*, care provoacă o mișcare, o catalizare firească a gândirii, o sporire a informației.

Lectura acestor *cugetări, maxime și reflecții*, oferite de scriitorul-contemplator Ion Cuzuioc, este o coborâre în interiorul omului, în modalitatea lui de a fi, de a trăi, de a repercuta, care și conturează o poli-semie revelatoare a fiecărui *gând-cuvânt* ajuns la o semnificație aprofundată, înțeleasă, *amplitudinară*. Din punctul de vedere al conștiinței receptorului (citește – a cititorului!) integrat procesului de semnificare, nu este important cât de corect facem paradigma, cât de exact, adică, decodăm, ci câtă pricepere avem în a valorifica spectrul valorilor cuvintelor-aforisme.

Îngăduind intrarea în acest vast univers al *Gândului zilei* de Ion Cuzuioc, pe mai multe căi, parcurgerea a numeroase trasee în căutarea esenței profunde, refacerea, în diverse sensuri a acelorași parcur-uri, adâncirea spirituală, pe diferite nivele, spre nucleul tainic, în speranța atingerii centrului în a afla, a percepe, a conștientiza miezul râvnit („răsturnând” în absurd căutarea), răsfirând în oglindă, doar propriul chip, *Cuvântul aforistic*, se revelează, uneori ca *labirint*.

Să cugetăm împreună asupra acestui cuprins din volumul *Gândul zilei* de Ion Cuzuioc.

Vitalie RĂILEANU

CU GÂNDUL LA MAREA REUNIRE, IULIA SCUTARU CRISTEA A TRECUT HOTARUL VEȘNICIEI

Am cunoscut-o când eram la București, într-un schimb de experiență la Agenția Rompres, în anul de grație 1990, în casa inginerului Nicolae Radu Halippa, fiul marelui om politic, delegat și președinte al Sfatului Țării – Pantelimon Halippa, care a votat Unirea Basarabiei cu România în 1918. Nicolae Radu Halippa a fost primul președinte al Asociației Culturale Pro Basarabia și Bucovina, fondată la 11 ianuarie 1990, iar la început sediul acesteia se afla în chiar casa inginerului. Iulia Scutaru Cristea a fost membră fondatoare a Asociației Culturale Pro Basarabia și Bucovina, filiala București, timp îndelungat și vicepreședinte. Era nelipsită de la evenimentele legate de Basarabia, și dintr-o parte, și de alta a Prutului. Strălucit orator, chiar dacă nu avea o voce puternică, cucerea publicul, oricât de numeros, prin mesajul încărcat de substanță și dragoste patriotică, care întotdeauna răspundea la frământările sufletelor celor prezenți. Voi aminti aici doar de două evenimente: comunicările de la Marea Adunare Națională din 27 august 1991 și de la Adunarea Mișcării Civice *Tinerii Moldovei* de la Teatrul „Ginta Latină” din 2015, la ultima asigurând tânăra generație că va lupta și nu va pleca la cele veșnice până ei nu vor aduce Basarabia Acasă, la Patria-Mamă. **Visul de Duminiță** (titlul unui amplu interviu) de peste șapte decenii i-a fost **Marea Reunire**. La 24 ianuarie 2019, de Ziua Unirii Principatelor, cu câteva clipe înainte de trecerea marelui hotar al nemuririi, Iulia Scutaru Cristea a încercat și a reușit să-și amintească Marșul Basarabiei, versurile și melodia. Dovada o

anexez mai jos. Am fost întotdeauna impresionată de memoria profundă de enciclopedist a regretatei jurnaliste, traducătoare, publiciste, redactorul de marcă, care a fost și a lăsat urme în arhivele vremii – Iulia Scutaru Cristea.

MARȘUL BASARABIEI

Azi noapte la Prut, războiul a-nceput,
Românii trec dincolo iară,
Să ia înapoi prin arme și scut,
Moșia pierdută-astă vară.

Refren: Mergem în câmpia Basarabilor,
Plină de grâne, plină de dor.
Și-n Bucovina cu mânăstiri și brazi,
Mergem la luptă, dragi camarazi.

Azi Prutul unește pe frații Români,
Și Nistrul al nostru e iară,
Iar Bugu-i hotar, între noi și păgâni,
Din Tisa la Bug vrem hotare.

Refren: ...

Trăiască Românul și Patria sa
Ca-n vremuri de odinioară,
Nimic nu vom da, pe veci vom jura,
Credință în Rege și Țară.

Refren: ...

Iulia Scutaru Cristea s-a născut la 26 februarie 1930, în satul Albota de Sus, județul Cahul. Am avut onoarea și bucuria să realizez mai multe interviuri cu ea pentru Rompres și Moldova Press, pentru Radio Moldova, cel mai răvășitor și memorabil însă a fost cel de la împlinirea a opt decenii de viață, care constituie miezul unei întregi cărți de memorii. Voi reproduce câteva fragmente din spovedania acestui suflet

generos care, vorba scriitorului Aurelian Silvestru, a împărțit multe fărâme din el celor care au cunoscut-o. Referitor la studiul și cariera profesională mi-a mărturisit: „Primele trei clase primare le-am urmat la Albota, a patra și tot liceul, la Institutul Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române din Galați, oraș care ne venea aproape, doar treceam Prutul. Era o școală de elită, cum erau toate din lanțul înființat și patronat de SONFR, sub președinția Principesei Alexandrina Cantacuzino. Toate cele trei mari examene școlare, ca un blestem, le-am susținut în momente grele pentru Țară: admiterea în liceu, în iunie 1940, când agresivul ultimatum sovietic din 26 iunie, echivalent cu o declarație de război, ne-a alungat în primul refugiu; capacitatea, adică examenul de trecere din cursul inferior de liceu, în cel superior, în 1944, în al doilea refugiu; bacalaureatul a fost ultimul examen înregistrat la acea școală prestigioasă, care a făcut cinste exigentului învățământ românesc și a cărui matricolă, cu inițiale, în fir de aur, ale numelui ei prescurtat ISO – Institutul Societății Ortodoxe, am purtat-o cu mândrie. În 1948, așa-numita reformă a învățământului, în fapt distrugerea lui premeditată, sub dictat sovietic, cum se făceau toate atunci, a desființat școlile cu profil religios. Dure-roasă despărțire, grea pierdere! În toamna aceluiași an, 1948, am intrat la Facultatea de Litere a Universității din București, având șansa să mai prind galeria marilor profesori Alexandru Rosetti, Iorgu Iordan, Tudor Vianu, George Călinescu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Alexandru Graur, Edgar Papu, J. Byck, Ion Coteanu, Boris Cazacu. La absolvire n-am primit repartiție, așa cum se obișnuia, la o catedră școlară sau altunde, fiindcă proveneam dintr-o familie fugită de regimul sovietic. Totuși, am reușit să mă angajez la revista *Veac Nou*, unde lucrasem în ultimul an de studenție. Am început ca reporteră frenetică, am făcut de

Marșul Basarabiei

I Azi noapte, la Prut,
Războiul a-uzenat.
Românii trec dincolo iară
Să ia Mașoi, prin armă și scut
Moșia și eredită-asta vară.

II Azi Prutul uneste pe frații români
Și Nistrul al nostru e iară
Șar Bogu-i hotar, extră-și păgân
Ain Tisa la Bug veni hotar.

III Trăiască Româneul și Patria sa
Cun ^{prezentele} treburile de-odinioară
Nimic nu vom ta, pe veci vom ține
Credința în rege și țară.

Refrenul pt toate strofele

Mergem în câmpia Basarabilor,
Plină de grâne, plină de dor,
Și m Bucovina cu mânăstiri și brazi.
Mergem la luptă, dragi bravi cămarazii!

toate, mi-a plăcut să fiu palmaș al presei, până am trecut definitiv la gazetăria culturală, pe care am practicat-o până la pensionare și după aceea. Am avut două locuri de muncă stabile: *Veac Nou* și *Redacția Publicațiilor pentru Străinătate*. Am colaborat la multe alte publicații: *Viața Românească*, *Secolul 20*, *Flacăra*, *Cinema*, *Femeia*, *Caietele Studioului Nicolae Iorga*, *Cuvântul Românesc*, *Pro Basarabia* și *Bucovina*, am trecut și pe la *Literatura* și *Arta*, *Glasul Națiunii*. În aproape jumătate de secol, am scris mii de articole de toate genurile, am tradus romane, memorii, proză scurtă, am prefațat și lansat cărți, am vernisat expoziții”.

Sunt împăcată sufletește și mândră, cum ar fi spus însăși Iulia Scutaru Cristea, că am reușit să-i organizez o vizită la Albota, însoțită de nepoata Alina și strănepoata Olguța. A avut parte de câteva surprize mari: am descoperit o doamnă, Ana Rotaru, care i-a cunoscut părinții, iar în casa părintească era centrul medical. Ca să

vezi, tatăl ei a fost medic în județul Cahul! O surpriză similară a avut și scriitoarea Lidia Constantinescu, originară din Cimișlia, când după 1990, însoțind-o împreună cu Claudia Partole și Galina Precup, la prima vizită în Basarabia după cel de-al Doilea Război Mondial, a regăsit în fosta casă părintească o librărie. A doua călătorie i-am organizat-o lui Scutaru Cristea la Galați, fiind și de data aceasta însoțită de nepoata ei Alina Ciurez, vizitând primul loc de ședere după refugiul din Basarabia și Școala de Fete, unde a învățat împreună cu sora sa.

Încă un fragment din același interviu, care nu trebuie comentat, despre *regimul de actualitate al Basarabiei* în perioada ceaușistă, pe care l-au menținut basarabienii refugiați, alinându-și împreună dorul de Basarabia, de casa părintească: „N-am lăsat Basarabia să alunece în trecut, să se îndepărteze de noi, am ținut-o alături, în prezent, la suprafață, așa cum am putut. Orice prilej era bun pentru asta: celebrarea unor date istorice, comemorarea unor personalități, sărbătorirea unor evenimente, inclusiv particulare, de familie. Exemplul ce urmează ar putea să pară deplasat, însă vreau să se știe cum ne agățăm de orice, ca să ajungem unde ținteam: până și înmormântările de basarabeni, a căror prohodire preoții noștri o făceau fără nicio pretenție bănească, în-

cepeau cu *Robul lui Dumnezeu* și se încheiau cu *Să nu uităm Basarabia!* Un reper de însemnătate excepțională în rezistența noastră, în efortul nostru de a ține Basarabia în regim de actualitate, a fost Studioul de Istorie *Nicolae Iorga*, organizat și condus de inginerul și scriitorul Alexandru Chiriac din Vornicenii Lăpușnei, ajutat de soția sa, doctorița munteancă Irina Chiriac. A mers așa până la 15 noiembrie 1987, data revoltei muncitorilor din Brașov, când Studioul a fost desființat. A fost o lovitură zdravănă, dar, după ce ne-am revenit, nu ne-am lăsat și am găsit soluția: am mutat Studioul la noi acasă, cu acordul, sprijinul și participarea entuziastă a soțului meu, profesorul dr. Ștefan Cristea, originar din Fălciu, bătrânul târg cantemiresc de pe malul drept al Prutului, oprit din splendida-i înflorire de ruperea în două a Moldovei, cu mână rusească, la 1812. Înainte de a-mi fi coleg de facultate și partener de viață de peste șase decenii, Ștefan mi-a fost vecin de județ, ca o predestinare: el – din Fălciu, eu – din Cahul. Niciunul nu mai este pe harta României: județul Cahul a rămas peste Prut, județul Fălciu a fost desființat prin reforma administrativă comunistă. ... În această formulă riscantă, am menținut totuși Studioul până în ianuarie 1990, când i-a luat locul Asociația Pro Basarabia și Bucovina”.

Și un alt fragment, de la ultima întrebare a interviului: *Cum vreți să încheiem, ce-ți doare eu ție, dulce Românie sau Basarabie?*, răspunsul a fost prompt și hotărât: „*Dulce Românie*, ajunge: acolo sunt și Basarabia, și Bucovina toată, și Herța Dorohoiului. Eminescu avea 17 ani când a scris poezia. Șaptesprezece! Să ai, la vârsta aceea, o conștiință atât de clară a unității naționale și a legitimității statale a României, și asta la nici un deceniu de la primul pas spre Unirea într-o singură țară, Mica Unire din 1859! Și să ai atâta forță vizionară, venită din dragostea de Neam și din credința în dreptatea lui, încât, după alte nici două decenii, să schițezi în *Doina*, cu precizie de cartograf, conturul României Mari, visând cu ochi deschiși la întregirea din 1918! Peste urarea lui Eminescu, făcută țării mult iubite – dulce are și sensul de *bună, scumpă* – întru eternitatea dăinuirii noastre, nu se poate spune decât: Amin! Adică: Așa să fie!”

Până la ultima suflare – 24 ianuarie 2019 – când s-au împlinit exact 160 de ani de la Mica Unire, și dincolo de ea, **Lulia Scutaru Cristea** a avut crezul **Reîntregirii**. Dumnezeu s-o odihnească!

De multe ori și eu, și scriitorul Vlad Pohilă, o îndemnam să scrie, orice, dar să scrie, căci tot ce ieșea de sub penița ei, era de real talent. Scria însă ocazional, la rugămintea unuia sau altuia, sau cu ocazia unor date calendaristice de mare însemnătate, cu prilejul unor reuniuni, mai ales cele legate de Basarabia sau de personalități basarabene. Iată, de exemplu, cum descrie întâlnirea cu poetul Ion Hadârcă, fragment din interviul *Visul de Duminică*: „În 1990, în zilele acelea de puternică vibrație patriotică, eram la Chișinău, în mulțimea din jurul statuii lui Ștefan cel Mare și Sfânt. Lângă mine se agita un grup de bărbați în puterea vârstei, unii chiar cărunți. La un moment dat, unul din ei spune categoric: Nu hotărâm nimic, până nu vine bădița Ion! Mă așteptam să văd un domn respectabil,

încărcat de ani și de conștiința răspunderii sale. Când colo, vine un tinerel, subțire la trup și fragil, cu chip senin și zâmbet timid. El era bădița Ion! Oamenii, acolo, chiar când vorbeau între dâșii despre liderii lor naționali, iar scriitorii erau lideri naționali, chiar când îi depășeau ca vârstă, nu le spuneau pe nume, ci îi antepuneau, ca particulă de respect, pe „bădița”, înalt model de politețe de sorginte țărănească. Nu-i spunea și Creangă, lui Eminescu, „bădie Mihai”, deși era cu zece ani mai mare decât poetul?”

La insistența noastră, avea și un răspuns plauzibil, citez din același interviu, care ar merita să fie reprodus integral: „Și, apoi, de ce să-mi iroiesc talentul de cititoare, când un distins om de cultură român a făcut observația că s-au scris atâtea cărți bune, încât chiar dacă, timp de un secol, nu s-ar mai scrie nimic, tot am avea ce să citim. Am stat în banca mea publicistică și m-am dedat în voie plăcerii alese a lecturii”. Această plăcere aleasă de lectură o manifesta și față de revista *BibloPolis*, pe care redactorul-șef Vlad Pohilă era preocupat să i-o transmită prin persoane cunoscute care aveau drum spre București, iar de multe ori o trimitea chiar în colete, inclusiv cu unele cărți proprii sau alte noi apariții, care se lansau la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” și care considera că-i va trezi interesul. Această generozitate deseori era răsplătită cu scrisori minuțioase cu impresii despre cărți și despre *BiblioPolis*. De fapt, ei doi întrețineau o corespondență de modă veche, cu scris de mână și expediere poștală. Unele impresii au fost publicate în *BiblioPolis*. Când veneam în ospeție, în primul rând mă întreba de revistă și nu mai aștepta: pe loc se înfrupta cu hrana spirituală concomitent cu zefirul și bomboanele *Bucuria*, de care avea, de asemenea, o mare plăcere. Uneori își făcea drum spre casa ei din Pantelimon și Vasile Șoimaru, cu același scop – să-i aducă cărți,

reviste și ziare din Basarabia, pentru a o menține în *regim de actualitate*.

Zilele acestea, în una din cărțile ieromonahului Savatie Baștovoii, am citit cu luare-aminte sfatul bătrânului Simeon: *Așa să trăiești pe pământ, ca și cum nu ai fi, dar la plecare să lași un gol în urma ta.*

Plecarea la Domnul a Iuliei Scutaru Cristea a lăsat un mare gol nu numai în sufletul meu, dar și al tuturor celor care au cunoscut-o, între aceștia fiind acad. Nicolae Dabija, acad. Mihai Cimpoi, scriitorii Ion Hadârcă și Vlad Pohilă, dr. Lidia

Kulikovski ...lista e mare. O mângâiere am că acolo unde a plecat fără întoarcere, pe lângă rudele apropiate, se va reîntâlni cu dragii basarabeni Leonida Lari, Ion Vata-manu, Ion Ungureanu, Alexandru Chiriac, preoții Vasile Țepordei, Sergiu Roșca... și aici pomelnicul este destul de mare.

Lumină lină și pace în sufletul celei care a răspuns la numele pământesc Iulia Scutaru Cristea! Noi îi vom ține mereu candela aprinsă!

Raia ROGAC

EXTRAS

DIN GHIDUL DE TEHNOREDACTARE A MANUSCRISELOR

Autorii, la elaborarea manuscriselor, se vor ghida de următoarele exigențe:

- Procesorul: Microsoft Word.
- Extensia: *doc*. sau *docx*.
- Textul: tipărit pe o singură față a foii de hârtie, fără spații duble sau multiple dintre litere.
- Formatul foii: A4.
- Margini: stînga – 2,5 cm, dreapta – 1,5 cm, sus – 1,5 cm, jos – 1,5 cm.
- Spațiul între rânduri: 1,5 linii.
- Fontul: textul de bază – Times New Roman (corpul literelor – 12 puncte); notele, trimiterile, referințele bibliografice – același (corpul literelor – 10 puncte).
- Numerotarea paginilor: jos, în partea dreaptă, cu cifre arabe.
- Titlul: cu litere majuscule, centrat.
- Gradul didactic, urmat de cel științific, prenumele (prima literă majusculă, celelalte – litere mici) și numele (toate literele majuscule) autorului / autorilor: la un rînd liber de la titlu, în partea dreaptă a foii, cu litere italice.
  - Funcția: în rîndul următor, precedată de virgulă, cu litere mici italice.
  - Imaginile nu vor fi introduse în manuscris, ci se vor expedia prin poșta electronică sau vor fi predate fizic pentru a fi scanate (în formatul *.jpg*); în text, se va marca locul unde va fi inserată imaginea.
  - Tabelele, graficele, schemele, diagramele, executate în formatul *.doc*, se vor plasa la locul convenit în text, iar cele executate în alte formate (*.xls*, *.ppt* etc.) se vor expedia în original.

Nota redacției:

Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

BiblioPolis
Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură
Vol. 72 (2019) Nr. 1

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”,
bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova
Tel. redacției: 022 210 734; e-mail: bibliopolisbm@gmail.com;
www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>